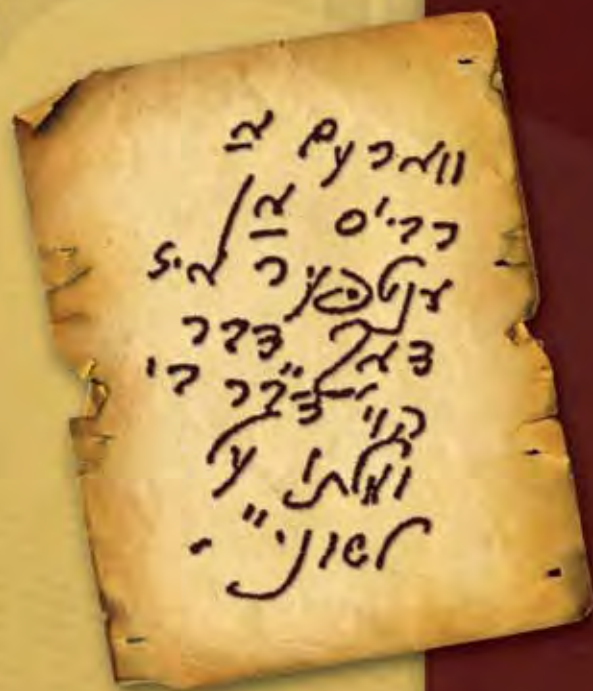

לקוטי מקורות

לקוטי מקורות
בענין נצחיות חייו של נשיא דורנו

א

הוצאה חדשה ומתוקנת

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לקוטי מקורות

באמונת חסידים
שהרבי מלך המשיח חי וקיים

א

הוצאה חדשה ומתוקנת

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

פתח דבר להוצאה ראשונה

ידוע ומפורסם שכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א התחיל מבצע חדש ללמוד עניני משיח וגאולה בכלל, ובפרט להשתדל ללמוד באופן של "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה" וחזר ע"ז כו"כ פעמים במשך שנת תנש"א ושנת תשנ"ב.

כמובן שלחסידי לא משנה אם הוא מבין את התועלת שבהוראה זו אלא כיוון שידוע שזהו רצונו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, ה"ה עוסק בזה ב"קאך" ולהט ומשתדל להשפיע על כל מי שידו מגעת. ובנדו"ד כ"ק אדמו"ר שליט"א עצמו, הסביר מהי התועלת שבזה:

(א) זוהי הדרך הישרה לפעול התגלות וביאת המשיח והגאולה בפועל ממש¹.

(ב) הלימוד עצמו מוסיף שמחה והשתוקקות וציפייה לביאת המשיח².

(ג) עי"ז מתחילים לחיות עם הזמן דימות המשיח³.

(ד) אלו שקשה להם להחזיר לעצמם את ההכרה וההרגשה שעומדים על סף ימות המשיח ולהתחיל לחיות בענייני משיח וגאולה, הרי ע"י הלימוד בעניינים אלו משנה את טבע האדם - בכח התורה - שמתעלה למעמד ומצב של גאולה ומתחיל לחיות עם משיח⁴.

הנה בנוסף לכל המובא בשיחות הנ"ל, ישנה - בלימוד עניני משיח וגאולה - עוד תועלת פשוטה ויסודית. והיא:

שכאשר לומדים את המקורות המפורשים - בנושאים אלו - בתושב"כ, ובתושבע"פ, בתורת החסידות, ובפרט ב"ליקוטי שיחות של נשיא דורנו", אזי ממילא מתבטלים כל הקושיות והספיקות - ספק בגימט' עמלק.

לדאבוננו ישנם כאלו שבנושא זה הם מבולבלים ומטושטשים וכ"ז הוא משום העם-ארצות הגדולה שישנה בנושא זה.

ישנם אפי' ראשי ישיבות ולמדנים גדולים, אבל בסוגית משיח וגאולה הבורות שלהם מבהילה. את ידיעתם הם שואבים ממה ששמעו כשהיו בני ב' או ג' וכך נשארה ידיעתם כל השנים ללא שינוי, ובמיוחד שנושאים אלו אינם חלק מתוכנית הלימודים בישיבות.

האמת הפשוטה היא שהמקור היחידי לכל איש ישראל לכל עניני תומ"צ ובפרט בעניני אמונה ויסודות היהדות הוא אך ורק בדברי חז"ל ובספרי גדולי ישראל האמיתיים ובפרט בשיחות קודש של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א.

לתועלת הרבים ראינו לנחוץ ללקט לאכסניא אחת לקט מהמקורות העוסקים בנושא בכדי שכאור"א יוכל לעיין בו בעצמו, ואז אין ספק שע"י ש"תורה אור" תאיר את עיניו, ו"תורת חיים" תחיה אותו באמונתו יחיה ויתבטלו כל הקושיות והספיקות.

בליקוט זה מסודר החומר באופן כזה שאפשר להשתמש בו לתת שיעורים, וכל מגיד שיעור

(3) ספה"ש ה'תנש"א ע' 691

(4) ספה"ש ה'תנש"א ע' 692

(1) ספה"ש ה'תנש"א ע' 501

(2) ספה"ש ה'תנש"א ע' 502

יכול להרחיב את הביאור בעניינים אלו, כאו"א כפי כוחו ויכולתו וכל הרוצה לעשות העתקות מליקוט זה ע"מ ללמוד וללמד הרשות בידו ואדרבה, כל המרבה הרי זה משובח.

ספר זה הוא הראשון בסדרת ליקוטים בנושאים העומדים על הפרק ומוכנים לדפוס ויצאו לאור אי"ה בקרוב.

ויה"ר שבזכות תוקף האמונה ואל יתבייש מן המלעיגים כי אין לנו אלא דברי בן עמרם, נזכה תיכף ומיד ממש להתגלותו של כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א לעיני בשר שלנו, והוא יגאלנו.

שלמה זלמן מאיעסקי
כ"א מנחם - אב ה'תשס"ב

ב"ה

פתח דבר להוצאה חדשה

בהמשך להוצאת הקובץ "ליקוטי מקורות" שהתקבל אצל אנ"ש והתמימים בברכה רבה וזאת בעיקר בעקבות אופן עריכת הקובץ, עריכה המאפשרת עיון בנושא אמונת החסידים - שנשיא הדור כ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח חי וקיים - מבלי להצטרך לחפש בינות לעשרות ספרים שונים המבארים נושא זה, ובנוסף לכך מעלת קובץ זה על שאר הקבצים שיצאו עד כה בנושא זה היא, בכך שכאן מובאים כל המקורות כפי שהם מופיעים בספרים (בצורת הדף המקורית). ובאשר שנוספו מקורות נוספים שנלקטו אצל המערכת וגם שהקבצים הנ"ל אולו מן השוק, הודגש ביותר החיסרון בחיבור נחוץ זה.

עקב כך, נחלצנו חושים להוציא לאור מחדש את הקובץ בבחי' "פנים חדשות באו לכאן" בתוספות תועלתיות רבות, ומהם: עריכה מחודשת של המבנה והרצף הרעיוני, הוספת סיכומי פתיחה וקישורים נראים, הוספת פרקים נכבדים שמשום מה לא זכו לתשומת הלב הראויה וכל זה בכלי נאה כיאה לתורה נאה - תורת השם, תורתו של משיח עדי התורה חדשה שמאיתי תצא בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי הרבי מלך המשיח שליט"א, במהרה בימינו, אמן!

* * *

כאן המקום להודות לכל העוזרים והמסייעים: התמימים, חיילי בית דוד 770 בית משיח, ארגון את"ה העולמי, ספריית אגודת חסידי חב"ד - אוהל יוסף יצחק - ליובאוויטש, מכון לוי יצחק, הרה"ח ר' יי"צ ליבעראו - תודה מיוחדת - על השיחות המתורגמות שהואילו להמציא לנו.

* * *

ויה"ר שעוד לפני הדפסת קובץ זה נזכה כבר לראות בהתגלות המלאה והמושלמת של כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח שליט"א תיכף ומי"ד ממ"ש.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

שלמה זלמן מאיעסקי

יום הבהיר ח"י אלול יום הולדת "שני המאורות הגדולים" ה'תשס"ח

תוכן ענינים

- 3 פתח דבר.....
- 7 במקום הקדמה.....
- 11 פרק ראשון - נצחיות החיים בצדיקים.....
הקורות את החכמים והצדיקים - ובפרט נשיאי ישראל - אינם מובנים בשכל האנושי מחד, ומאידך - מתלבשים בגדרי העולם הגשמיים.
- 55 פרק שני - מהותו של נשיא הדור.....
נשמתו של נשיא הדור מלובשת תמיד בגוף גשמי, כדי לחבר בין עליונים לתחתונים ("אנכי עומד בין ה' ובניכם"), ולהמשיך את החיות האלוקית לעולם הזה הגשמי.
- 103 פרק שלישי - חיים נצחיים במלך המשיח.....
מלך המשיח הוא נשמה בגוף גשמי, וכגואל אחרון זוכה לחיים נצחיים.
- 159 פרק רביעי - החידוש בדורנו - דור התשיעי - (מהבעש"ט).....
כיצד כל הנ"ל משתלב בדורנו זה - דור התשיעי.
- 181 פרק חמישי - מציאות העולם מול קביעות התורה.....
אמת המידה להסתכלות הנכונה על המציאות בעולם, לפי קביעת התורה הקדושה.
- הוספות -**
- 213 זה תלוי בנו.....
ההתגלות של כ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח אלינו בזמן זה, תלויה בנו איך שאנחנו נתייחס לזה.
- 239 סיבת הפרסום.....
למה כ"כ חשוב לפרסם ע"כ שכ"ק אדמו"ר שליט"א חי וקיים?

The background features a faint, grayscale illustration of a large, multi-story house with a prominent chimney and a porch, set against a backdrop of trees. In the foreground, an open book is shown, its pages filled with dense, illegible text. The overall aesthetic is clean and academic.

במקום הקדמה

הקדמה

ע"ז צלחתם לו בר מונס כאז סמרגיס צלרת צלו כמו סמרגיס צלרת עלמו
 מונס וזהו לו לר מונס משא"כ צידיעה סחוץ מוננו כפי סדר השתלשלות
 לא לר צא' וכן לענין כי הוא עשנו ולא ולו לחכנו כוי וכן ולו כתכנו
 ולא כי גם שעיניך פקוחות על כל דרכי כוי יוכל להיות בזה צחי' סכחה
 וסיסם הדעת שזהו מ"ס ככ"י עוזני הי' והי' שכחני מפני סגס הם סכחו
 ועזבו את הי' כמ"ס אותי עזבו כוי אלכל צצחי' פנימית נקודת הלצ שסס
 כעווע האמונה הסזקה כמו טבעי' ועלמני' מונס ע"ז אומר אין סכחה לפני
 כסא כבודיך כוי וזהו שהסיצ לליין התשכח אשה כוי כי צניס אחס כוי וד"ל
 וסכה מה שהיה בככ"י בגלות מלרים צצחי' האמוכי הפשוטה יזכו לע"ל
 להיות צצחי' ראה צמהו"ע מונס וקלחו זכו צמ"ת שכל העס רואים כוי
 (כמשי"ת צפנים צאריכות) וזהו זכרתי לך לע"ל לצחי' חקד כעוריך דוקא
 טילחו צאמונה פשיעה לצד שלמעלה מן הדעת וההכרה צמוח ולצ ככ"ל
 ועיכ גם צכ"י נלעוו לזכור יל"מ כל הימים כמ"ס למען תזכור יוס לאתך
 מחי"מ כל ימי חיך אשי' לימחה המשי"ח והע"הב כמזולח צלצרי רז"ל מושום
 דהא צהא תליא דכמו שמלמעלה למטה זכרתי לך בצחיכת הזכרון שאין צו
 סינוי כך מלמטה למעלה בככ"י הזכור גם לעוה"צ שאז יצאו לצחי' הראי'
 מונס כמ"ס הנה אלקינו זה לכוכס כוי וצלא סינוי עוד כלל וכלל וד"ל:

ומעתה יש להצין צמ"ס עוד בזה הזכרון דזכרתי לך חקד כעוריך

דוקא שלצד כח האמונה שהאמינו למושה צהיותם צמלרים

הלכו חסרי הי' צמדצר צארץ לא זרועה והוא מ"ס לכהך אחרי צמדצר כוי

ויוצן זה עד"מ הידוע צאצ שיש לו צן קטן יקר וחציצ לו ציוחר ורולה
 לנקותו צצ' דצרים צחכותו ודעתו וצטוב לצצו הנאמן אס הוא מוקוסר
 צאהצם אמיתית לאציו צמק"כ מונס וצמה מנקהו אס האצ תמיד עמו
 צקירוב וצכל דצרי חסץ נוחן לו אין זה חידוש צהמלל לצ הצן נאמן צכל
 לאציו איך הנה האצ מנסתח ומתרחק מצבו צמוקיס מולכע ונעלס ציוחר
 כדי טילר לצכו ויחפשו היעצ ואז יראה האצ חכלית נקודת לצצו אליו
 והנה מיד שנעלס האצ מן הצן ילר לצן זה מאל וירוצ צכל כחו לחפס
 אוחו וצזה נראה חוך לצ הצן צחפשו היעצ אחר האצ והנה אחר שיחפס
 הצן צכל דרכים ומסילות סיודע הצן שהן דרכים ומסילות שהולך צהן אציו
 צכל יוס ולא ימלאכו ודאי ילר לו ויצכה תמיד על אשר כיעל מוננו אציו
 מאור עיניו וחיי ראשו ותמיד צמוקתרים הצכה נפשו צלחי חתנחס עד
 שאומר נושא צנפשו שלל יראה עוד פני אציו לעולם וצהמוטך הזמן שכצר
 כתייחש צדצר זה תהקצר המריכות צלצו ויסכה מלצו מעע מעע עד שיחרשל
 לחפס את אציו לגמרי ופוסק מלצכות עוד סמולל נפסק חכל התקשרות
 סצן לאציו לגמרי וכל זה צל מצי' דצרים הא' מיעווע דעת התינוק מדעתו
 קלרה ולא י' ויכיר איך שאציו מנקהו צזה ואין ההקטר שהקטר עלמו
 אעיתית

במקום
 הקדמה

נר מצוה ותורה אור -
 (שער האמונה
 ושער היחוד)
 דף ב:

ליקוטי מקורות

גר מצוה ותורה אור -
(שער האמונה)
ושער היחוד) דף ג

הקדמה

ג

אנויות וולד העלי והרחקה זו שנתרחק אינה אונת שעתיים לזא לקירוב
כי לא נתרחק האז באונת וולד שכחה רק שחפז לנקותו לדעת את אשר
בלבבו כוי והז' שזיאות זה שהזן ותיאש צנפשו הנה נראה צות ויעוש
ההבת והתקשרות הזן שאינה כאונת כ"כ לזכיו שאם היתה התקשרותו
חזקה לא היה נופל זיאות כלל כי לצ הזן הנאון יתחזק בכל כמו למשע
אחר לזכיו וגם זהיותו ונותר ונעלה ונענינו לא יפול זיאות כלל כי יודע
בלבו היעצ שאמונתו והתקשרותו חזק וכך כמים הפל"ם כוי ודאי לזכיו
אליו ולא הסתיר א"ע רק לנקותו לזל והזו זן חכם ונאון בכל לזו שנושכיל
ע"ד ההקתר שאינו אנותי וגם יחפשו חנויד בכל דרכי האז וגם אם לא
יונלחו לא יבכה כלל לוונר נואש צנפשו אדרבה חנויד יבקשו בכל לזו
ויחפשו בכל דרכי נחיצות האז לילך בעקבות לזיו צנוקיות שדרך זהן
רגלי האז ובכל נקיונות שהיה רגיל להולי' שונה וגם אם אינו מונלח לזכיו
צדרכים שלו ישנח צנפשו ונוצטח שצדרכי האז הולך שם ודאי יונלחו
ופן ימלחו לאז הולך נרחוק ילך אחריו וידבקו גם אם לא יראה פני
האז נקרוב הלך ילך מאחוריו ונרחק ויגיל וישנח צוה כאליו רואהו נקרוב
פאל"ם ונחש ונאחר שידוע שדרכים הללו דרכי האז הן ונחאון לרוץ זהן
גם שיראנו זהן רק מאחוריו כוי והנה כאשר האז רואה עולם השתדלות
הזן לחפש אותו צדרכיו לראותו גם מאחוריו ואינו מתייאש כלל הרי רואה
גודל התקשרותו הנאונה לרוץ אחריו גם בחושך ואפלה וגם שאינו רואה
לזכיו צדרכים הללו ילך וירוצ בכל כמו עוז גם שלא יראה פניו כוי אזי
מחשורר בלז האז אה"ר צכפלי כפלים ונכוו שהיה לו צתחלה לזכו כי
לא יוכל האז להתאפק ונחגלה אליו ונוקוס המולנע שהסתיר את עלמו
ונראה לו הארת פנים ונפניעית הלז והוך חוכו צאה"ר שלא
יכלנו הכלי עד שישקכו ונשיקות פיהו לזכו צנשיקין כפולים כוונ האז
שמשחשע צצכו יקירו שנושקו כפלים כי לא יספיק בלזו נשיקה אחת עד
שישקכו עוד הפעם נרוצ אהבתו אליו צחיצה יתירה וגם כאן הרי האהבה
לזכו צחיצו כבר היה בלזו ונמילח צעת שהסתיר עלמו הרי נתרחק והעלים
אור האה"ר בלזו לבלתי הגלות אליו כלל ו ואונס צחי' התאפקות זו
אחרי ראותו עולם התקשרות הזן כאונת צנקיון זה שנסהו ונולח לזכו
נאון לחפשו בכל לזו גם זהיותו צהקתר ונאחו ככ"ל אז כאשר נחזיר
לו פניו יזח האז לכלל התפעלות אה"ר וחיצה יתירה לזכו עד שנשקכו
נשיקין כפולים כי הרי הוכפלה אור האה"ר צכפלי כפלים ונכוו שהיה
תחלה קודם שנתרחק ונאחו כי הנה אה"ר זו שילח' צגלוי עתה אחר הנקיון
צריחוקו מנכוו צאה ונפנימי' ועלמות עוונק הלז הרצה יותר מנכוו שהיה
בלזו אליו צעת הקירוב ודוקא מולד ההעלס והריחוק שצוה כאונת האהבה
של הזן ציותר להיותה צאה מן הריחוק צחוספות עוז מנכוו שהיה צקרוצ
וכך הוא מן האז אל הזן שמן הריחוק שנתרחק ונצנו יפוסף אהבתו אליו
צכפלים צהנולחו לזן צאור הארת פניו כאשר נולח לז הזן נאון צנקיון
ונעם הכ"ל וזהו הנקי' נשיקין כפולים דוקא וד"ל :

פרק ראשון

נצחיות החיים בצדיקים

הקורות את החכמים והצדיקים - ובפרט
נשיאי ישראל - אינם מובנים בשכל
האנושי מחד, ומאידך - מתלבשים בגדרי
העולם הגשמיים.

תוכן הפרק

רבים - מתוך חוסר תשומת לב - טועים לחלק בין הקורות עם הצדיקים. לבין המציאות הגשמית.

ולכן כאשר מגיעים למקור תורני המספר ומתאר את חייהם של צדיקים בצורה שאינה מובנת בשכלנו הדל. נוטה הסברה לומר שמדובר ב"משהו לא מובן" שכפי הנראה לא מתרחש בעולמנו הגשמי.

בפרק זה נראה. כי המקורות התורניים מלמדים אותנו שחייהם של צדיקים על שלל הסיפורים שהם "למעלה מן הטבע" מתרחשים בתוך הטבע ממש ואינם רוחניים גרידא.

פרק זה מחדד את ההסתכלות הנכונה על המאורעות והמקרים הקשורים עם חייהם של צדיקים - בעולם הזה הגשמי.

[המקורות דלקמן הינם דוגמאות בלבד על היות חייהם הגשמיים של צדיקים על - טבעיים. אך אינם מתייחסים באופן פרטי לנצחיותו של נשיא דורנו - זו תבואר בפרקים שלאחמ"כ.]

אֶת־אֲבֹרְהֶם וְאֵת שְׂרָה אִשְׁתּוֹ שְׂמָה
 קָבְרוּ אֶת־יַצְחָק וְאֵת רַבֵּקָה אִשְׁתּוֹ
 וְשְׂמָה קְבֻרָתִי אֶת־לֵאָה: לֹב מִקְנֵה
 הַשָּׂדֶה וְהַמְעֵרָה אֲשֶׁר־בּוֹ מֵאֵת
 בְּנֵי־חֵת: לֹב וַיְכַל יַעֲקֹב לְצִנּוֹת אֶת־בָּנָיו
 וַיֵּאָסֶף רִגְלָיו אֶל־הַמַּטָּה וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף
 אֶל־עַמּוּי: נ א וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל־פְּנֵי
 אָבִיו וַיִּבֶךְ עָלָיו וַיִּשְׁקֹ--לוֹ:

שָׂרָה אִתְתָּהּ תַּמָּן קָבְרוּ יֵת
 יַצְחָק וְיֵת רַבֵּקָה אִתְתָּהּ וְתַמָּן
 קָבְרִית יֵת לֵאָה: לֹב זְבִינֵי
 תַקְלָא וּמְעָרָא דִי בַה מִן בְּנֵי
 חֵתָא: לֹב נְשִׂי יַעֲקֹב לְפַקְדָא
 יֵת בְּנֵיהֵי וּכְנֵשׁ רִגְלוֹהֵי לְעָרְסָא
 וְאִתְנַגִּיד וְאִתְנַגִּישׁ לְעַמָּה:
 א וַנְּפַל יוֹסֵף עַל אִפֵּי אָבִיהֵי
 וּבְכָא עֲלוֹהֵי וְנָשַׁק לָהּ:

תולדות ובית אהרן והוספות
 סיפור ברכה פשוט, וקול פלו ה, [לג] אטם דרע
 נמן פ"ח, כ"ר פ"ק ג, קה"ר פ"ט יא, וזר ח"א רמח:
 רמט, ח"ב מס, ח"ג מב קכ: ללד, פ"ז נט. קמז;
 [נא] ללה רמח פ"ג, כ"ר פ"ק ג

שפתי חכמים

ד בגמרא (ספ) מקשה הלא חנטו אותו הרופאים וכתוב גמי בסמוך
 שנאשהו ממצרים וקבורהו בארץ כנען, י"ל לא טעם מיתה היינו שלא
 היה לו צער מיתה, ועוד נאמרו בזה דברים הרבה:

רש"י

(לג) ויאסף רגליו. הכניס רגליו: ויגע
 ויאסף. ומיתה לא נאמרה בו, ולאמרו רבותינו יעקב
 אצטו לא מט ד (מעמ"ט ה):

תרגום ירושלמי

א וְאָרְבַּע יוֹסֵף בְּעָרֶם דְּשִׁנְדִּיפִין דְּחַתְּמָא דְּרַבֵּב וּמְקַבְּעָא מִרְגְּלִין וּמְחַוָּקָא בְּמַאנֵי בְּרָצָא וְאָרְגֻנָא תַּמָּן שְׁפָבִין חֲמִרִין וְרִחִין
 מִבִּין תַּמָּן מְקַדִּין בּוֹסְמִנִין תַּמָּן קִמִּין גּוֹבְרִין מִן בְּנֵי דְעֵשׂוֹ תַּמָּן קִמִּין שְׁלִטֻנִין מִן בְּנֵי דְיִשְׁמַעֲלֵל תַּמָּן קָאִים אָרְיָה יְהוּדָה
 גְּבִרְהוֹן דְּאָחוּי עֵנִי יְהוּדָה וְאָמַר לְאָחוּי אִיתוּי נִבְנֵי לְאָבוּנָן אָרְזָא רְבִישׁוֹ מְסִי עַד צִיַּת שְׁמַיָא בְּרַם שׁוֹרְשׁוּי עַד דְּרִי
 עֲלָמָא דְּמַטֵּה קְמוֹ תִרִי עֲשֻׂרֵי שְׁבַטִין דְּמַטֵּה קְמוֹ בְּהַנְיָא בְּחַצוֹצְרִיתֵיהוֹן וְלֹאֵי בְּבִרְיָהוֹן וּבְבִין אֲרָכִין יוֹסֵף בְּאִפּוּי דְּאָבִיו
 וּבְכָא עָלָיו וְנָשִׁיק יְתֵהּ:

אור החיים

שרה, הרי נתמעטו בעליה הראשונים, ועמדו יורשי אברהם
 שהם יצחק וישמעאל. שמה קברו את יצחק וגו', נתכוון
 למעט חלק ישמעאל, ועמדה לירשי יצחק שהם יעקב ועשו.
 שמה קברתי את לאה, כל למעט עשו, והעד נקבר אשר
 כרמתי לו ודרשו ז"ל (פסח יג.) וכו':
 לב מקנה השדה וגו'. אמר שרמו להם הקנאה וכו'
 המערה לו לבדו, חזר על פרט אחד שישנו בערעור
 על המערה והם בני חם שיכולין לערער מדינת דבר מנרא,
 ויוליאתו מידם, והגם שכפי הדין אין דין המזל בלוקם מן
 הנכרי, זה דוקא אם המערער ישראל, והטעם כמו שאמרו
 בש"ס (נ"ג קח:) דאמר ליה אריה אברהי לך ממנרך, אבל
 במציאות שלפנינו אין טעם זה נודק, והנכריים יטענו דין
 המזל להוליח מיד בני יעקב, ולעך טענת מזל לא יספיק
 מה שקבר אברהם ושרה ויצחק ורביקה וכו', וכמו שכתב
 רמב"ם בפרק י"ג מהלכות שנינים (י"ז) שצ"ן בנה מין חפר
 וקלקל הרי הוא כשליח ומנכה לו אם קלקל, לזה אמר מקנה
 השדה מאת בני חם, באופן שאין להם דין בר מנרא, ועיין

מה שכתבתי בפרשת חיי שרה:
 וטעם שלא סדר הכתוב פרט זה סמוך לקנייה מעפרון,
 כי אין קנייתו מבני חם בגדר ושיעור קנייתו
 מעפרון, כי עפרון הוא בעלים הראשונים שקנה מידו
 אברהם, ובני חם אינם אלא חם שיש בהם מיחוס ערעור מדין
 בר מנרא, לזה כל דבריהם באחרונה:
 לג ויבך יעקב לצוות וגו'. הא למדת שלא על יעקב
 נאמר (קהל"ט ח) ואין שלטון ביום המות ס, שהיה הדבר
 ברצונו וברשותו עד שכלה לזוהם לבניו כרצונו ואז ויאסף
 רגליו וגו', והוא מאמר רבותינו ז"ל (מעמ"ט ה:) יעקב אבינו
 לא מת, שאילו שלט בו המות לא הייתה לו שליטה עד עת
 יחסוך לאסוף רגליו, ואז ולמד מה שאמרו ז"ל (קהל"ט ו' ח)
 בפירוש פסוק ואין שלטון שאין מי שיתלה אונקלוסא סא וכו':
 א וישק לו. פירוש לו נשק, אבל אין נכון לעשות כן למת
 אמר, כי המט גדוש בעומאה, וטומאתו בוקעת ועולה
 עד לרקיע, ופגם הנפש הנושקת, אלא לו ליעקב כי חי הוא,
 אלא דורמיעט קראמו כישן וגרדס:

ליקוטי הערות על אור החיים

[ס] עיין תנחומא (ויחי ב): [סא] אנקלוסא, פירושו טופר רוצה לומר אכתוב תחילה חשבונותי וכל צרכי. (מתנות כהונה דבר"ר ג) :

רשי' מאימתי פרק ראשון תענית דף חו מדרשא מז

נצחיות החיים

בצדיקים

עין יעקב -

תענית ה:

אחי חסד: ביודעה היינו נמי מוכרים: כי הוא מפטר. רב נתן
מל' יצחק: ודחה לנו נאח: מה לר' נחמן למה עוף למה תחתיו: פירותיו
מתוקין: לעב: ואמת המים: לנאח: יהיו כמותך: בשרה
ועושר וכבוד: ויהי: (דברים ו') ונחמי מעט ארלכס בעמי ויהי
ונקא: ויהי רבינו רחמים סודות

למה כי קא אמינא ביודעה ובמברה 'ובמוכר
את שמה קא אמינא: כי הוה מיפמר אמר ליה
ליברכן מד: אמר ליה אמשול לך משל למה
הדבר דומה לאדם שהיה מהלך במדבר והיה
רעב ועיף וצמא ומצא אילן שפירותיו מתוקין
ועלו נאה ואמת המים עוברת תחתיו אבל
בפירותיו ושהה ממימים עוברת תחתיו אבל
ליך אמר לו אילן אילן כמה אברכך אם אומר
שהיו פירותך מתוקין הרי פירותך מתוקין שהיה
צלך נאה הרי צלך נאה שהתא אמת המים
עוברת תחתך הרי אמת המים עוברת תחתך
אלא יודו רצון שבל נשיעות שנושעים ממך
(דף ו ע"א) יהיו כמותך אף אתה כמה אברכך
אם בתורה הרי יש לך תורה (ואם לגדולה הרי
יש לך גדולה ואם לכבוד הרי יש לך כבוד) ואם
בעושר הרי יש לך עושר אם בכנים הרי יש לך
כנים: כל צאצאי מעיך כמותך:

שם ת'ד יורה שמורה את הבריות להטות גנותיהן את פירותיהם
ולעשות כל צרכיהן: דבר אחר שמורה את הארץ ומשקה
(את) [עך] החדום שנאמר (חזקיהו סה) תלמיה רה נחת גדויה ברכיבים
תמננה צמחה תרך: דבר אחר יורה שיועד בנות ואינו יורד בועף
המנגנה

הרשב"א

כי נאמת נספר נתננס ושאוורו סמועיים וקברוהו בקברו אבותיו היאך אשר
סמך רבי יוחנן ור' יצחק ור' ר' מרש רמו אחר נעלם שבמקרא סמך
היה סמך על מקראות גלויות כמבארים שמה ונחנש ונקבר זה שהשכל
התה ומרובין כל סמך רק רבי יצחק כך השיבו לא על מותה גושו אני אושר אך
שקא אני אושר מה דרע בחיים את הוה בדימי ואני חבין ר"ל רמי מרד ושקת
גם נגלוה כי יורש האבות סמולת היה בדימי ולא שדקתי חיולותי עד יעקב ולא
הו רעם טלו ראי לדרבנן בחיים ולקבל התורה שדקתי מקור חיים עד יעקב כי

עין יעקב

כאן ק"ל למישרך והא ספרו ספריא וכו' וגם מה מתוך לו סתרון מקרא חיי דרש
ואמרין דר' דרש ע"ד דליחא כב"ס דכחותו פ' סטבא רבי אחא לבייהו כל מעלי יואח
דבסאח וכו' ור' חל אחא כיו סאל לכוולא למו על דתיקים הראשונים וא"כ רדלי' ר' יוחנן
דלחמ יעקב לא מת ס"ל דלכך כתיב בקרא דספרו ספריא וכו' כיו סאל לכוולא למו
על הדיקים הראשונים וא"כ ספיר מקרא וכו' כדיו ספרו לו סאל לכוולא למו על
תיקים הראשונים וא"כ הקורא חכסא ואלה מנלם כדאמרין בבבא סאל מקרא ועל ס'
ספיר ספיר מקרא חיי דרש וא"כ חין הקורא חכסא ואלה מנלם כדאמרין בבבא סאל
ביודעה חיי מריה ח"מ כסל נאמן (מה לו וגם סוף) ידע ר' יוחנן סמאכורא ספיר ס'
גדוה לא היה מי סמכור ויהי על זה קאמר יודעה ומכירה כסל כולמ' ח"מ סאל היה
מכירה מהם רק לזרחה ח"מ מליי כוסי' כדך שפרין גלשון אסמ' (קונטרס) והו ג"כ
מתום מכירה ובדיחא כדאמרין ק' ר"ע ע"כ חלכא ח"מ מתוך סיה וספחה לו חלכך
אין טרות זוטת (חמס ח"מ וק"ל) וכו'. וזויה כמכירה כמכירה וכו' כן לא חלכך
סאל כוסי' וסוף וק"ל: א"כ חתורה כיו חויה סל כשאר חיי עשר' ח"מ כניס' כיו ג'ס
אלא יא"כ ספיר חלכך חשן כמותך. ר"ש"מ: כמור' ונשאר וכבוד סל דכח' וכבוד וכו'
כסל

והס' לא ידעו כי כל עוד נשאו בו ולכן המנוחו וספירו וקבדו חוה ח"מ כשנת גלגולם
חי נגסו ומה ויש נחיים חף סוף בחיים: אלא יא"כ ספיר כל חלכך חשן כמותך.

ענה יוסף

רב נתן: אלל לחך כי על נשמתו של יעקב סאל קולו סוס חו ח' מיהה מרש' כולם סבולם
כדכו ס' חין כסס עקב וסלח'ו. וסוף מה זרש בחיים סוף ספיר' עקב סוף בחיים כלכב
יחא לבולות נשמתו. סלן נן תרסס ויחא' שילעו מהס' יסמכולו וס' וכו' מה דקחין רב
נתן לא חסס דלחן. מביבן ג' דכב. סאל ס' חו י' כד ירד דעמו סל ר' כיו חלח' סאלח
לו מקרא חיי וכו' ס' (מסא' הפירוט חמל' סל ח' ח' ס' ח'):

עין יוסף

סוף לרש' שישועים ויהיו ס' מתוך סבים. ואל יעקב חלח' חחיים המתיים.
כי יא' ספיר' כמניח' חח' מה ורש' בחיים כי כל חלקי נסמס סס. כן ג'ס
סוף כל חלקי נסמו בו (כמור' עקב יוסף) עם היותו גלח' מרנ' לרלוים.
והוא מ"ס ח"ל כי יעקב עלתו סיה מנלרס' גלח' ורש' חמס. וגם לפתוך
לחמ' כיוי' לחלך מתוך מנלרס' חלח'ו כפולח'ו. כי חור' סל יעקב כמו ספיר' ס'
ג"כ. כי על כן חלח' חלח'ו סאל לטוב' (אנל' ס' ס'): ביודעה ומכירה כו'.
שידעה מכירה וכו' יקרי (מכר'ס' גמילת): אלא יי' ר'ן ספיר' כל חלכך חשן כמותך.
ספיר'

את כל ישראל מן הגלות נשמות בגופים, ע"ד האמור לעיל ש'הגוף (היש הגברא) נתנה מן הגוף דקאי על הגוף האמיתי דעצמות ומותו. והעיקר, שזוכים לכל ענינים אלו תומ"י משש.

- שיחה ב' -

"מה זרעו בחיים אף הוא בחיים"

בהמשך האמור לעיל ש"יעקב אבינו לא מת", לכאורה צריך ביאור: בגמ' נאמר "אמר ר' יוחנן יעקב אבינו לא מת, א"ל וכי בכדי ספרו ספגנייא .. א"ל מקרא אני זורע שנאמר ואתה אל תירא עבדי יעקב .. מושיעך ואת זרעך .. מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים". ולכאורה, מדוע צריכה הגמ' לדרוש זאת מהיקש, הרי בנוגע ליעקב לא נאמרה מיתה בכתוב אלא גויעה בלבד, דלא כבשאר האבות, שמה מוכח בפשוטו ש"יעקב אבינו לא מת"!!

אלא שמה מוכח ש"יעקב אבינו לא מת"!!

ואם כן, מה מוכח ש"יעקב אבינו לא מת"!!

הוא ש"יעקב אבינו לא מת"!!

הוא ש"יעקב אבינו לא מת"!!

הוא ש"יעקב אבינו לא מת"!!

הוא ש"יעקב אבינו לא מת"!!

הוא ש"יעקב אבינו לא מת"!!

הוא ש"יעקב אבינו לא מת"!!

הוא ש"יעקב אבינו לא מת"!!

כולל גם במעמד ומצב כפי שיהיה הוא בעוה"ה הנשמה בגוף, ואפילו בזמן הגלות. וכמוכרש בפשתנו שאפילו כפי שיהיה הוא "במצרים" ה"ה במעמד-ומצב ד'ויחי יעקב", וכנ"ל שכלל זמן ש"זרעו בחיים אף הוא בחיים".

ומכאן התשובה, אלא שרשמנו ליעלן! רוצים לחלק בין דור לדור ולומר: שדורנו זה אינו בבחי' "אכשור דרא" רשמנו ליעלן! שזהו היפך האמונה בתורת משה!! שהרי הרא"י בתורה ש"יעקב אבינו לא מת" היא מה ש"זרעו בחיים". וממילא מובן שבאם ח"ו אומרים שישנו רגע א' בזמן שבו נפסק ה"זרעו בחיים" בחיי תורה ומצוותיה, או שישנו יהודי שאינו קשור עם תורה ומצוותיה - הרי עיי"ו - רשמנו ליעלן! ה"י לא תהי"!! - אומרים שיעקב אבינו אינו חיי"ו!

ובזה נכללים כאו"א ישראל - אנשים ונשים וטף, שהרי כל יהודי הוא מ"זרעו" של יעקב. ועד כדי כך שזה כתוב ברישומת כאלו שאפילו גויים מסתמכים עליהם! ושם נאמר שפלוני בן פלוני ופלונית בת פלוני היא מזרעו של יעקב אבינו. וא"כ - באם ישנה איזושהי נקודה בזמן או במקום שאינה בכלל "זרעו בחיים" הרי עיי"ו נחסר רשמנו ליעלן! בחיי יעקב!!

ורשמנו ליעלן אפילו ממשכה נאומת! עאכ"ו מדיבור כזה! ועאכ"ו לפרסם זאת!! ובאופן שהוא מברר אצל תלמידו - שעליו מוטלת החובה להדריכו בדרך התורה ומצוותיה - האם כבר נודע ענינו וכו'!!

וברור הדבר שזה שיש ענין זה כבר התפרסם - ה"ו אך ורק בכדי להגיע למעלה שבהפיכת ה"דונות" לא רק ל"כיות" ב-כ"ף הדמיון - אלא ל"כיות" משש.

ונוסף לזה, זה שהענין התפרסם אפילו בדפים - י"ל שזה ע"ד מגילת סוטה שכל כתיבתה מלכתחילה (באותיות מרובעות כו') היא על מנת למוחקה לאחר"כ, ועד"ו בגודל זידון. ואדרבה, עיי"ו "ונקתה ונורעה ורע" ש"אם היתה יולדת בעצמך תלך בייח, ה"י דרכה לילך נקבות תלך זכרים", שזה קשור לנאולה העתידה שאז נאמר למיך "שיר חדש" לשון זכר, מפני שהנאולה העתידה היא נאולה שאין אחריה גלות.

והאמת היא כאמור שיעקב חי, עיי"ו ש"זרעו בחיים" שכאו"א מישאל נכלל בזרעו דיעקב אבינו, וכנ"ל.

ובאם מקשים לו עיי"ו: "וכי בכדי ספרו ספגנייא ..". הוא עונה שאינו יודע משום ספרים ומשום קברנים!! ("מון קיינע קונצ'ן און פטשעלאן") אלא "מקרא אזי זרש"!! שבפסקו זה מקיש יעקב לזרעו, וממילא "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים". (והרי מקרא ידוע לכלם ולא שייכת בל טעוה, שלכן אין מביאין פר העלם דבר של צבור על טעות בהמפורש בקרא).

וזה שהעולם מלשון העלם והסתר מקשים עליו קושיות בזה (שהרי זה גפא שיש להם הו"א שיעקב לא חי מורה על גודל ההעלם והסתר) - זה לא נוגע לו כלל. לו נוגע מה ש"מקרא אזי זרש" של "זרעו בחיים", וממילא מובן, שזה שהוא ובני-ביתו מתנהגים בשלימות עפ"י התורה ומצוותיה זה עדיין לא מספיק - אלא הוא מתעסק ומשתדל שכל "זרעו" דיעקב ילמדו תורה ויקיימו מצוות בתכלית השלימות, שעיי"ו מיתוסף עוד יותר בזה ש"יעקב לא מת".

ובמיוחד, עפ"י פס"ד הרמב"ם שרצונו האמיתי והפנימי של כאו"א מישאל הוא "לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העברות" אלא ש"יצרו תקפו". וגילוי הרצון שיהי' ניכר גם בחיצוניותו הוא ע"י הרהור תשובה "בשעתא חדא וברגעא חדא", כמובן מפס"ד נוסף של הרמב"ם שהמקדש את האשה "על מנת שאני צדיק (וישנה גירסא "צדיק גמור") ה"ו מקודשת מספק". והרי כל הספק הוא רק לידון שאין אנו יודעים האם הרהר באמת הרהור תשובה, אבל כשהוא בעצמו יודע שהרהר תשובה - ה"ה צדיק (וצדיק גמור) תומ"י, והיינו שרצונו הפנימי מתגלה תומ"י.

וא"כ מובן, שבזרעו בחיים דיעקב נכללים גם בני"ו כולם.

ובפרט, בבני"ו שבדורנו זה שהם בניהם ובנותיהם של הדור העבר, שפסדו נפשם על קידוש השם!! וכידוע הסיפור המפליא אודות הבית-יוסף (שחיברו נתקבל בכל בית ישראל, ביחד עם מפת הרמ"א שעל השולחן) שכל ימיו ה' בתשוקה לזכות למסור את נפשו על קידוש השם. וממילא מובן שדורנו זה במיוחד ה"ה עומד מוכן בשלימות לנאולה האמיתית והשלימה, ותומ"י משש.

ובפרט, לאחרי הודעת נשיא דורנו שכבר צחצחו (אפילו) את הכפתורים, ומוכנים בשלימות לביאת משיח צדקו. ובה ניתוסף עיי"ו שמבקשים בכל יום ויום "ותחינה עינינו בשבוע לציון", שעיי"ו ה"ו-ז"ד "ד'ותחינה" מהפכים לשון עתיד (תחינה) ללשון עבר.

נצחיות החיים

בצדיקים

ליקוטי שיחות

חלק ד'

עמ' 1261

ויומתק עי"ז שינוי השמות בפסוק אל תראי תולעת יעקב מתי ישראל, ע"פ דרו"ל בב"ר פ"ק, וכפי' מהרז"ו מתי ל' מיתה. אבל צ"ע מדרז"ל (זח"ב נג, ע"א. רש"י תענית ה: ד"ה אף) וירא ישראל סבא. ובב"ר פצ"ו ואין אתה מת שנאמר ויקרבו ימי ישראל כו'.

והנה לכאורה פשוט דרק יעקב לא מת * משא"כ אברהם וכו' שנאמר בהם מיתה וכן משמע בתו"א ד"ה להבין בי' ענין האבות ה"ה המרכבה ולקו"ת ד"ה ושמתי כדכד הב' ס"ג.

וברמב"ן (שם) שכ' וענין המדרש הזה כו', משמע דס"ל דבכל הצדיקים יש ענין זה, וכמו שמסיים שם ויובן הענין הזה במס' שבת ובמס' כתובות — נראה כונתו לשבת (קנב:) וכתובות (קג.) ועייג"כ ב"ב (נח.) —

ואומר החילוק, דבכל הצדיקים הוא רק לעתים מזומנות כלשון הרמב"ן, אבל ביעקב תחופף עליו כל היום — ובאלשיך חילק דביעקב גם רוח ונשמה לא נסתלקו ובשאר צדיקים רק נפש. ועי' תוד"ה ונשמתו שבת (קנג.) דמשמע דא"א להיות כל היום אם נשמתו גנוזה תחת כסה"כ. וזהו מעלה באם רק לפרקים יורדת.

וי"ל דהיינו דוקא במי שהי' בהם מיתה ונפסק קישור הנשמה והגוף, משא"כ יעקב אבינו דלא מת, דאדרבה העילוי הוא נשמה בגוף דוקא. ועדיין צ"ע.

(ממכתב כ"ג אייר תש"ב)

הערה לאחר זמן:

(* ראה תורת לוי יצחק על הש"ס למס' תענית שם (ע' ו ואילך), שזהו מצד שמדת יעקב הוא ת"ת — תתן אמת ליעקב (ושם ס"ע ז: אמ"ת ליעקב הוא תיבות יעקב ל"א מ"ת). עיי"ש באריכות. ובשיחת כ' מנ"א תשל"א.

כ"ד טבת

... כיון דאזלינן מיום סגולה כ"ד טבת, הילולא דרבינו הזקן בעל התניא והשלחן-ערוך, אשר בשנה זו מלאו ק"נ שנה להסתלקותו, רצוני להדגיש בהזדמנות זו שרבינו הזקן הי' דוגמא חי', אפילו בחייו הפרטיים (אם אפשר לומר כן) לכל אשר הורה והגה בתורתו, עוד טרם שנתגלה בתור מנהיג ונשיא בישראל. ובהנוגע לענינינו יש לציין ג' נקודות עקריות: ענין העזר לזולת, שהיא בכללות — עמוד הצדקה; הפצת התורה, תורת הנגלה ופנימיות התורה; והבריה התיכון המבריה את שני הענינים האלה, הוא חינוך על פי תורה על טהרת הקדש, שבונה באים כאחד גם הפצת התורה וגם ענין הצדקה, צדקה רוחנית הניתנת למחונכים וצדקה כפשוטה של תמכין דאורייתא.

ובענינים עקריים אלה הי' דוגמא חי' על צד ההפלגה, כידוע מסיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא דיו"ד שבט הבע"ל, מסורת אבות, אשר רבינו הזקן עוד לפני נשואיו התנה שיוכל לעשות בנדוניא כרצונו ומיד

איז ניט נאר אז מ'דארף סתם אפהיטן, נאר מ'דארף טאן א ענין פון היפך הטבע, איז דערפאר דעמאלט "שלוחי מצוה" העלפט אויך ניט אין דעם, דערפאר וואס אויף מאכן א נס אדער מעין נס איז א מצוה איז ניט ממשיך אחרי' א נס, אפילו ניט א ענין פון מעין נס.

ועד"ז האט אויפגעטאן ר' יצחק אז "יקדים קנה לוושט" איז דאס א ענין פון שכיחא היזקא, אדער נאכמערער "קביעא היזקא" לויט דעם לשון פון רבינו חננאל.

מד. וואס אין דערויף באשטייט אויך דער המשך פון "יעקב לא מת", וואס אין דערויף איז דא כמה דיוקים (און ווי מפרשים שטעלן זיך):

די ערשטע שאלה: למאי נפקא מינה?

די נפקא מינה איז גאר א פשוט'ע: וויבאלד אז יעקב לא מת איז דעמאלט איז ער "אלינו מטמא" א מת איז מטמא, א "חי" איז ניט מטמא.

אפילו אז מ'זאגט אז "קברי צדיקים אין מטמאין באוהל", האלטן זיי דאך אבער אז במגע איז יע מטמא, איז אבער אויף יעקב'ן איז ניטא דער ענין, וויבאלד אז אויף עס איז דא דער ענין וואס אמר ר' יוחנן יעקב לא מת, און ווי רש"י טייטשט נאך אפ בהדגשה אז "לעולם מת מטמא ואין חי מטמא" (וכלשון הידוע אין גמרא).

וואס דאס איז די נפקא מינה לפועל בימינו אלו.

מה. וואס דא פרעגן מפרשים די שאלה - פארוואס עפעס דוקא יעקב!?

- אמת טאקע, ער איז געווען דער "בחיר שבאבות", אבער וואס איז דער קשר פון "בחיר שבאבות" דערצו וואס ס'איז "מת" אדער "חי", משא"כ ביי אברהם ויצחק?

וואס אויף דערויף זאגט ער: "מקרא אני דורש" וואס דאס איז דער ענטפער, ניט נאר אויף דעם ענין פון "בכדי חנטו חנטיא" נאר בדרך ממילא ווערט אויך פארענטפערט פארוואס עפעס דוקא יעקב:

[נאר אין דערויף איז געווען דער טעם פשוט, ער האט דאס עס פריער ניט געדארפט זאגן, אבער פאר אונז ווערט דאס פארשטאנדיק נאכמערער פון די הדגשה פון פסוק].

דער חילוק פון יעקב און אברהם און יצחק איז (ווי די גמרא זאגט אין פסחים), אז "אברהם יצא ממנו ישמעאל, יצחק יצא ממנו עשו, יעקב מטתו שלימה" אז ביי יעקב האבן געזאגט אלע קינדער "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" און יעקב האט גענטפערט "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", וואס ביי יעקב איז געווען "מטתו שלימה".

וואס אין דערויף באשטייט דער אויפטו פון יעקב'ן, אז וויבאלד אז דער בן נעמט זיך דאך מצד ההורים ובפרט מצד האב, איז ביי אברהם ויצחק וויבאלד אז ביי אברהם איז געווען ישמעאל, וואס ישמעאל איז דאך היפך הרצון, עד"ז עשו איז היפך הרצון, במילא איז בנוגע לנשמתם איז דאך חי "צדיקים במיתתם קרויים חיים", ביי יעקב איז אבער דער אויפטו אז יעקב אבינו לא מת אז דער גוף איז חי, ווי רש"י זאגט חי לעולם - דער ענין פון גוף זיינער:

דער "גוף" פון אברהם און יצחק'ן איז "פארבונדן" מיט ישמעאל און עשו, וואס אזוי [אין דעם ענין פון] "יצא ממנו ישמעאל" איז ידוע דער דיוק אז "יצא"

נצחיות החיים

בצדיקים

תרגום חפשי -

ללא אחריות

כלל וכלל

א. הגמרא במסכת תענית¹ מספרת על ר' נחמן ור' יצחק שישבו יחד לסעודה. "בתר דסעוד" (לאחר שסיימו סעודתם) אמר ר' יצחק: "הכי אמר ר' יוחנן יעקב אבינו לא מת".

שאלו מיד ר' נחמן: "וכי בכדי ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא", כלומר, היות ש"לא מת" – מה פשר כל הענינים הללו, הרי הם היו "בכדי" – ללא שום תועלת², שהרי הוא ה' ח'?

ענה ר' יצחק: "מקרא אני דורש, שנאמר³ ואתה אל תירא עבדי יעקב . . כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים – מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים".

ב. [.] בגמרא זו ישנם כמה דיוקים (כפי שהמפרשים⁴ מתעכבים על-כך):

ראשית, נשאלת השאלה: למאי נפק"מ?

והתשובה ע"כ פשוטה ביותר: מת מטמא ואילו חי אינו מטמא (כלשון הידוע בגמרא⁵), ובאם "יעקב אבינו לא מת" הרי שאז אינו מטמא. ואפילו לדעות ש"קברי צדיקים אינם מטמאים באוהל"⁶, הם מודים שבמגע כן מטמאים, וא"כ על יעקב אבינו לא ניתן לומר זאת (שהוא מטמא במגע) מכיון שעליו אומר ר' יוחנן ש"לא מת" (וכמודגש ביותר בלשון רש"י⁷) – והרי "מת מטמא ואין חי מטמא".

שזוהי נפקא-מינה לפועל בימינו אלה.

וכאן ממשיכים המפרשים⁸ ושואלים: מדוע דוקא יעקב (לא מת)?

הן אמת שהוא ה' "בחור שבאבות"⁹, אך מהו הקשר בין זה שהוא ה' "בחור שבאבות" לזה שהוא "מת" או "חי", ומהו החילוק בינו לאברהם ויצחק?

הנה על זה המענה כההמשך בגמ': "מקרא אני דורש . . מה הוא בחיים אף זרעו בחיים" – שבזה טמון ההסבר לא רק לשאלה "וכי בכדי חנטו חנטייא וכו'", אלא בדרך ממילא מתורצת גם הקושיא מדוע דוקא יעקב [אלא שלגמ' ה' זה פשוט גם קודם, אך עבורנו הדבר מובן עוד יותר מההדגשה בפסוק], וכדלהלן.

ג. הגמרא בפסחים¹⁰ אומרת מה החילוק בין יעקב לאברהם וליצחק, שיעקב אינו "כאברהם שיצא ממנו ישמעאל . . יצחק שיצא ממנו עשו", אלא יעקב "מטתו שלימה"¹¹, שאצל יעקב כל הילדים אמרו "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"¹² ויעקב ענה "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"¹³.

ובענין זה מתבטאת ייחודיותו של יעקב אבינו על אברהם ויצחק¹⁴:

אצל אברהם ויצחק בנוגע לנשמתם הם "חיים" – כמרז"ל¹⁵ "צדיקים (ש) במיתתן נקראו חיים",

אמנם, בנוגע לחיי הגוף – כיון שהבן נמשך מהוריו ובפרט מהאב, ומפני שאצל אברהם ה' ישמעאל שהתנהג היפך הרצון, ועד"ז אצל יצחק ה' עשו היפך הרצון – נמצא שהגוף של אברהם ויצחק "קשור" עם ישמעאל ועשו.

בנוגע לשאר הענינים – הרי ידוע¹⁶ הדיוק בענין "יצא ממנו ישמעאל", שזה אמנם "ממנו"

ליקוטי
מקורות

שיחות קודש -
כ"ף מנחם אב
ה'תשל"א

(- טאקע "ממנו" אבער אין אן אופן פון "יצא"), און ווי ער האט געזאגט "גרש את האמה הזאת ואת בנה", ועד"ז ביי יצחק'ן איז "בִּיצַחַק יקרא לך זרע - ולא כל יצחק".

בנוגע אבער צו דעם גוף וואס דאס איז געווארן בעת הלידה, איז דאס איז פארפאלן, איז דא א חלק גוף אברהם וואס איז געבליבן ביי ישמעאל'ן (כביכול), און א חלק גוף יצחק ביי עשו'ן, און וויבאלד אז דער חלק איז "מת" ביחד עם ישמעאל ועשיו, במילא קען ביי אברהם ויצחק ניט זיין [מצד הגוף] "חי" לעולם.

ביי יעקב'ן, וואס ביי עם איז געווען "מטתו שלימה" (אלע זיינע קינדער כולל אויך "ואת דינה בתו"), במילא דורך "זרעו בחיים (איז) אף הוא בחיים".

מ. בשעת ער האט עם אבער געזאגט "יעקב לא מת", איז דאס איז ביי עם קיין שאלה ניט געווען מיט וואס איז יעקב מחולק מיט אברהם ויצחק'ן, דערפאר וואס ס'איז א דבר פשוט אז אברהם יצא ממנו ישמעאל און יצחק איז יצא ממנו עשיו, און אז דער גוף האט א שייכות צו די קינדער, און גייט אריבער צו די קינדער, ע"י טיפת האב, לובן שממנו גידים ועצמות מיט די אלע ענינים ווי די גמרא רעכנט דאס אויס.

וואס איז ביי עם אבער געווען די שאלה "וכי בכדי חנטו חנטיא": אויב אזוי וואס האט מען געדארפט זוכן די עצות אז ער זאל בלייבן (קיים)?!

ענטפערט מען אויף דערויף: "מקרא אני דורש", פרעגט מען אויף דערויף די שאלה, וואו איז אויף דערויף דער ענטפער אויף "בכדי חנטו חנטיא"?! זאגט רש"י אז זיי האבן דערפון ניט געוואוסט; פארוואס האבן זיי ניט געוואוסט? און אויב זיי האבן ניט געוואוסט איז וואס דארף מען האבן בכלל דעם. מקרא אני דורש" - ער האט געדארפט זאגן אז "בכדי חנטו חנטיא" אז זיי האבן דערפון ניט געוואוסט?! [ד.ה.] ס'איז טאקע "יעקב לא מת" אבער זיי האבן דערפון ניט געוואוסט -

דערנאך וואס איז מער ניט פארשטאנדיק, אויב מ'וואלט געזאגט אז "יעקב מת" בנוגע צו דער נשמה, איז דעמאלט איז פארשטאנדיק אז די וואס דארפן חונט זיין האבן ניט געוואוסט אז ער איז חי, ווארום צו נשמת יעקב האבן זיי קיין שייכות ניט, זיי קענען איר ניט אנטאפן.

אויב דאס רעדט זיך [אבער] אז "יעקב לא מת" מיינט דאס דער גוף, איז וואס הייסט זיי האבן ניט געוואוסט - זיי האבן דאך חונט געווען דער גוף?! האבן זיי דאך געדארפט זעהן - ס'איז דאך אינו דומה ווי מ'טאפט א גוף חי (חונט א גוף חי) אדער חונט א גוף שאינו חי, איז וואס הייסט מ'האט ניט געוואוסט?!

מז. איז דער ביאור בזה:

בשעת מעשה האבן זיי געפילט אז ס'איז נאך דא חיות, זיי האבן אבער ניט געוואוסט וואס ס'וועט זיין אויף מארגן און אויף איבערמארגן, אזוי ווי מ'דארף חונט זיין בעוד מועד, איידער ס'הויבן זיך אן די ענינים של הרס אין גוף, (ווי מפרשים בריינגען אויף דער סוגיא, און אויף דעם פירוש פון דער ענין פון חניטה).

- איז כדי צו באווארענען, אז אויב מארגן וועט זיך אנהויבן דער ענין המיתה, זאל דאס זיין אין אן אופן אז דער גוף זאל בלייבן א שוה, כדרך גוף חנוט, האט געדארפט זיין דער "חנטו חנטיא".

נצחיות החיים

בצדיקים

תרגום חפשי -

ללא אחריות

כלל וכלל

בנוגע לשאר הענינים – הרי ידוע¹⁶ הדיוק בענין "יצא ממנו ישמעאל", שזה אמנם "ממנו" אבל באופן ד"יצא", וכמו שאמרה לו שרה¹⁷ "גרש את האמה הזאת ואת בנה"; ועד"ז אצל יצחק נאמר¹⁸ "ביצחק יקרא לך זרע" ומפרשים¹⁹: "ביצחק – ולא כל יצחק";

אבל בנוגע לגוף שזה נעשה בעת הלידה – הרי לזה אין תקנה, כי יש חלק מגופו של אברהם שנשאר אצל ישמעאל (כביכול), ויש חלק מגופו של יצחק אצל עשו. ולכן, היות וחלק זה "מת" ביחד עם ישמעאל ועשו, במילא אצל אברהם ויצחק לא יכול להיות מצד **גופם "חי לעולם"**.

משא"כ אצל יעקב החידוש הוא ש"לא מת" – היינו שהגוף שלו חי, ובלשון רש"י²⁰ "חי הוא לעולם" – והכוונה גם לגופו. והסיבה לזה: כי אצל יעקב היתה "מטתו שלימה" (כל ילדיו, כולל גם "את דינה בתו"²¹), ובמילא ע"י "זרעו בחיים (הנה) אף הוא בחיים".

ד. והנה, כאשר אמרו בגמרא "יעקב אבינו לא מת", לא עלתה השאלה מה החילוק בין יעקב לאברהם ויצחק – מאחר שזהו דבר הפשוט שלא "כאברהם שיצא ממנו ישמעאל". יצחק שיצא ממנו עשו, והגוף של האבא יש לו שייכות לילדים והוא עובר לילדים ע"י טיפת האב, "הלובן שממנו עצמות וגידים"²² עם כל הענינים שהגמרא מביאה.

אך השאלה שעלתה היא – "וכי בכדי חנטו חנטיא": אם כך, מדוע הוצרכו לחפש עצות שגופו של יעקב יוותר קיים²³?

עונה על כך הגמרא: "מקרא אני דורש כו" (ולכאורה, מה המענה בזה על השאלה הנ"ל? הנה על כך) מפרש רש"י: הם לא ידעו מכך – "סבורים היו שמת".

וצריך להבין:

(א) מדוע אכן הם לא ידעו מכך?

(ב) אם אכן לא ידעו (ו"סבורים היו שמת") – לשם מה זקוקים בכלל ל"מקרא אני דורש", ה' לו לומר שאכן "בכדי חנטו חנטיא" כי "יעקב אבינו לא מת" אלא שהם לא ידעו מכך!

(ג) וביותר יקשה: אילו היינו אומרים ש"יעקב אבינו לא מת" הוא בנוגע לנשמה, אזי מובן מדוע אלו שהיו צריכים לחנטו לא ידעו שהוא חי, מאחר שאין להם שום שייכות לנשמת יעקב אבינו, הם אינם מסוגלים לגעת בה; אבל אם הכוונה "יעקב אבינו לא מת" היא גם בנוגע לגופו – מה זאת אומרת שהם לא ידעו מכך? הרי הם חנטו את גופו וה' עליהם לראות זאת, שהרי אינו דומה נגיעה (חניטה) בגוף חי לחניטה של גוף שאינו חי, וכיצד יתכן שלא הבחינו בכך?!

ה. והביאור בזה:

בשעת מעשה הרגישו שיש בגופו עוד חיות, אך הם לא ידעו מה יה' איתו מחר ומחתיים²⁴ – ומכיוון שיש לחנוט את הגוף מבעוד מועד, לפני שמתחילים להיות בו ענינים של הרס (כפי שהמפרשים²⁵ מביאים בפירושם על סוגיא זו, ובפירושם על ענין החניטה) – הנה כדי להבטיח שאם מחר יתחיל בגופו ענין המיתה, יה' זה באופן שהגוף ישאר שלם באופן שוה, כדרך גוף חנוט, הוצרך להיות "חנטו חנטיא".

ליקוטי
מקורות

שיחות קודש -
כ"ף מנחם אב
ה'תשל"א

בשעת ער זאגט עם אבער "מקרא אני דורש" וואס שטייט אין דער מקרא - אז דאס איז פארבונדן מיט "זרעו", און ווי גערעדט פריער, אז דער אויפטו פון יעקב'ן לגבי אברהם ויצחק איז דאס בנוגע צו "זרעו".

וואס דערפון איז פארשטאנדיק אז דאס וואס יעקב איז "בחיים" איז דאס פארבונדן דערמיט וואס "זרעו בחיים", ווארום מ'פארגלייכט דא אז "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים":

אויב ס'זאל זיין א טייל פון "זרעו" וואס ער זאל ניט זיין "בחיים" ח"ו, אט דעמאלט ווערט דאס ווי אברהם וואס יצא ממנו ישמעאל, במילא קען ניט זיין "יעקב לא מת".

- זאגט ער אז "מקרא אני דורש - מה הוא בחיים אף זרעו בחיים" אז דער פסוק איז מבטיח אז "זרעו" וועט זיין בחיים, און דער פסוק פארגלייכט יעקב'ן צו זרעו - האט מען א הבטחה פון פסוק אז זרעו וועט זיין בחיים.

און בלשון הרמב"ם אז "ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין", ס'איז א הבטחה פון תורה אז "זרעו" וועט זיין בחיים, ווארום ס'איז א זיכערע זאך אז זיי וועלן תשובה טאן.

- ניט ס'וועט זיין א טייל, [ווארום] דעמאלט איז דאס אזוי ווי אברהם ויצחק, נאר "אל ידח ממנו נידח" איז דער פסוק מבטיח אז אויב זרעו איז נאר מזרע יעקב, וואס ביי יעקב'ן שטייט ניט ביעקב ולא כל יעקב, איז זרע יעקב שטייט מפרש אין פסוק אז ער איז בחיים, במילא וועט ער זיין "חיי" אלעמאל.

במילא פאלט שוין אראפ די שאלה "וכי בכדי חנטו חנטיא" זיי האבן ניט געוואוסט וואס ס'וועט זיך טאן מיט זרעו, [דער פסוק (מה הוא בחיים אף הוא בחיים) האט דאך געזאגט דער נביא וואס די נבואה איז געווען [לאחרי] לכמה וכמה שנים ודורות]. ע"ד הרגיל איז שכחא היזקא בשעת מ'גייט אוועק "נתתי לפניך את החיים את הטוב" און דער היפך, ווער רעדט נאך אז מ'איז געווען אין מצרים, און מ'האט געוואוסט פארהאלטן דעם ארון יוסף האבן געוואלט פארהאלטן (און האבן געוואוסט) דעמאלט אז מ'דארף דאס האלטן אין מצרים, נאך דעמאלט - בחניטת יעקב, יוסף ובניו, [האבן זיי] געוואוסט אז מ'וועט זיך צוריק אומקערן אין מצרים ווארום מ'האט דארטן איבערגעלאזט דעם טף, און מ'האט געוואוסט אז מצרים איז "ערות הארץ", האבן די "חנטו חנטיא וספדו ספדיא וקברו קבריא" ביי זיי קיין ספק ניט געווען, אז עכ"פ א "חלק" פון זרע יעקב וועט ניט זיין בחיים, און וויבאלד אזוי, וועט יעקב אויך ניט קענען זיין בחיים, במילא דארף זיין "חנטו חנטיא", במילא וויבאלד אז "חנטו חנטיא" דארף זיין ספדו ספדיא וקברו קבריא.

וואס במילא דארף מען ניט אנקומען צו דעם ענין, אז זיי האבן געוואלט מן הספק באווארענען וואס וועט זיין אויף מארגן מיט יעקב'ן - אפילו אז מ'זאל זאגן אז זיי האבן געוואוסט אז דאס איז פארבונדן מיט "זרעו", וואס דאס לייגט זיך דאך אויך אין שכל: די מצריים זיינען דאך געווען "חכמת מצרים", איז ביי זיי געווען כו"כ ענינים אין שכל כולל אויך חכמת הנפש, ובפרט ווי פרעה האט געזאגט אז ער ווייס וועגן "אלקים", אבער ער ווייס ניט וועגן "הוי", וואס "אלקים" איז דאך ווי ער טייטשט דאס אפ אין שו"ע, עאכו"כ קבלה און חסידות, אז דאס איז דער בעל הכוחות והיכולת, כל הענינים שבטבע כולל אויך דעם נפש האדם, וואס זי איז אויך א חלק פון טבע, האבן זיי געוואוסט ווי אזוי דער נפש האדם ועאכו"כ דער גוף האדם איז פארבונדן מיט די בנים, און דער קישור הנפש בגוף אין יעקב'ן איז פארבונדן מיטן אופן פון הנהגת הבנים -

איז ביי זיי געווען א ענין פון "שכיחא היזקא", ווי גערעדט פריער אז ס'איז דא דער ענין פון "שמה יקדים קנה לוושט" אע"פ וואס דאס רעדט זיך וועגן א דבר תורה (שלוחי מצוה), אזוי איז ביי זיי ("חנטו חנטיא") אויך געווען בפשטות: אז אע"פ וואס יעקב איז געווען א צדיק, און אע"פ וואס ער האט געבענטשט זיינע קינדער, און האט זיי איבערגעגעבן די אלע הוראות אז מ'זאל זיך פירן בדרך התורה והמצוה - איז דאס אבער טאקע "שלוחי מצוה" - דער כח פון תורה ומצוות, דאס איז אבער א ענין וואס "שכיחא היזקא", און נאכמערער "קביעא היזקא", דערפאר וואס מ'האט געוואוסט אז זיי קערן זיך אום לאחרי קבורת יעקב, קערט מען זיך אום צוריק אין מצרים אין ערות הארץ, במילא איז דאס ניט "בכדי חנטו חנטיא" נאר דאס איז א "ודאי" אז ס'דארף זיין חנטו חנטיא, ווארום ביי עם וועט זיין ווי ס'איז געווען ביי אברהם ויצחק.

נצחיות החיים

בצדיקים

תרגום חפשי -

ללא אחריות

כלל וכלל

והנה, מכיוון ש"מקרא אני דורש" אשר חיי יעקב קשורים ל"זרעו" (וכמבואר לעיל שחידושו של יעקב לגבי אברהם ויצחק הוא בהנוגע ל"זרעו") – ומכך מובן, שזה שיעקב הוא "בחיים", הרי זה תלוי בזה ש"זרעו בחיים", כמובן מההשוואה "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים",

ואם יהי' חלק מ"זרעו" שלא יהי' "בחיים" ח"ו, אזי נהי' אצלו "כאברהם שיצא ממנו ישמעאל", במילא לא יתכן ש"יעקב אבינו לא מת",

– זהו שאומר: "מקרא אני דורש . . מה זרעו בחיים אף הוא בחיים" – שהפסוק מבטיח ש"זרעו" יהי' בחיים, והפסוק משווה את יעקב לזרעו – היינו שישנה הבטחה בפסוק שזרעו יהי' בחיים.

ובלשון הרמב"ם²⁶: "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותם ומיד הם נגאלין" – התורה מבטיחה ש"זרעו" יהיו בחיים, כי בטוח יעשו תשובה;

ולא רק חלק מזרעו – שאז הרי זה בדומה לאברהם ויצחק, אלא "לא ידח ממנו נדח"²⁷ – הפסוק מבטיח שאם "זרעו" הוא מזרע יעקב (שלגביו לא נאמר "ביעקב ולא כל יעקב" (כביצחק), אלא) אצלו מפורש בפסוק ש"זרעו בחיים" – ובמילא יהי' יעקב "חי" לעולם.

ו. ועל פי זה, סרה מאל"י השאלה "וכי בכדי חנטו חנטייא":

הם לא ידעו מה יקרה עם זרעו של יעקב אבינו – שהרי הפסוק שממנו למדים (ש"מה זרעו בחיים אף הוא בחיים") נאמר ע"י הנביא (ירמ"י) בנבואה לאחרי כו"כ שנים ודורות – והרי על-דרך הרגיל ישנו הכלל ד"שכיחא היזקא" (כדאיתא בפסחים²⁸), היינו, שכאשר עוזבים "את החיים ואת הטוב" ישנו ההיפך מזהה²⁹ [. .] ומה עוד כשהיו במצרים [וגם כשהלכו לקבור את יעקב אבינו הם ידעו שאח"כ יחזרו למצרים, שהרי השאירו שם את הטף] וידעו שמצרים היא "ערות הארץ"³⁰,

– ואם כן, אלו ש"ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא" לא יהי' אצלם שום ספק שלפחות "חלק" מזרע יעקב לא יהי' בחיים, שאז גם יעקב לא יוכל להיות בחיים, ובמילא (לדעתם) צריך להיות "חנטו חנטייא", ומכיון ש"חנטו חנטייא" צריך גם להיות "ספדו ספדנייא וקברו קברייא".

וא"כ, אין צורך להדחק ולומר שהם חנטו את יעקב אבינו מחמת הספק כדי להבטיח את העתיד – כי גם אם נאמר שהמצרים ידעו שחיי יעקב קשורים בזרעו וידעו שקישור הנפש בגוף של יעקב קשורה לאופן הנהגת הבנים, שזהו דבר המתקבל בשכל

[למצריים הרי יהי' את "חכמת מצרים"³¹, והיו אצלם כמה ענינים של שכל כולל גם חכמת הנפש, ובפרט לפי דברי פרעה "לא ידעתי את הוי"³², היינו שאת הוי' הוא לא ידע אבל אודות "אלקים" הוא כן ידע³³, שהפירוש "אלקים" ע"פ שולחן-ערוך³⁴ (עאכו"כ ע"פ קבלה וחסידות) הוא "בעל היכולת ובעל הכחות", ונמצא שהם ידעו את כל הענינים שבטבע כולל גם את נפש האדם שהיא ג"כ חלק מהטבע, והם ידעו איך נפש האדם קשורה עם הילדים ועאכו"כ גוף האדם]

– הנה אצל אלו ש"חנטו חנטייא" יהי' מונח בפשטות, שהגם שיעקב יהי' צדיק ולמרות שהוא בירך את בניו ומסר להם את כל ההוראות להתנהג בדרך התורה והמצוה – והם אמנם נהיו "שלוחי מצוה" בכח התורה והמצוות – אבל מצד הכלל ד"שכיחא היזקא" ויתירה מזו "קביעא היזקא" (כגירסת רבינו חננאל בפסחים³⁵), ומכיון שהמצרים ידעו שלאחרי קבורת יעקב הם חוזרים למצרים ל"ערות הארץ" – במילא היו בטוחים שלא "בכדי (בחינם) חנטו חנטייא" אלא זהו "ודאי" שצריך להיות חנטו חנטייא, מכיון שאצל יעקב יהי' מה שהי' אצל אברהם ויצחק.

ליקוטי
מקורות

שיחות קודש -
פר' ויחי
ה'תשל"ב

במילא דארף ער זיך ניקאט רענכענען מיט זיין עבר, ווארום דורך דעם וואס ער פארבינדט זיך מיט חורה טוט ער אויף אז ער ווערט א לעבעדיקער ביז אז דאס זיינען נאר זיינע בעסטע יארן.

דא קומט אויך ארויס די הוראה פאר די וואס זיינען זיך מהפסק אין יעצט, אז זיי טוען אויף ביי אנדערע אז עס זאל זיין דער "ויחי יעקב" פון ער נעמט אריי ארויס פון די הגבלה פון מארים, איז דורך דעם וואס ער טועל'ט אויף ביי זיי, טועל'ט דאס אויך אויף איהם אז ער באקומט אט די מעלה,

און דאס טוט זיך אויף טוין בטעה עס איז דא דער רבון ס'זאל זיין "ויחי יעקב", ווי מען האט דאס געזען ביי יעקב, אז מען זאגט "ויחי יעקב" בארן מארים טבע עטרה שנה, הגם אז לפועל בטעה יעקב איז געקומען אין מארים און ערטט אנגעוויבן דארטן אז לערנען איז עס געווען א ביסל ווייניקער פון 17 יאר, נאר די טבע עטרה שנה הויבן זיך טוין פון "בין הומוחה", היות אז דארטן האט ער טוין געהאט דעם רבון אויף דעם, וכידוע דער ווארט פון בעש"ט אז "במקום שראינו טל האט עס הוה נמצא",

במילא בטעה ס'איז דא דער לימוד און זיין אן אופן פון "לעשות", ווארום "גדול לימוד התורה שהלימוד מביא לידי מעשה" (ב"ק ג,א), אז דאס איז באופן פון לשמור לעשות ולקיים, יעמאלט איז מען פארבונדען מיטן המה"ן היות, און ס'איז "ויחי יעקב".

דערטו איז מען מוסיף אז דער "ויחי" גייט אף דער גאנצער סדרה ביז אום סיום הסדרה, וואו עס ליט "ויגוע ויהסף אל עמיו", און מען זאגט אז "יעקב הבינו לא מה", אז דער ענין בלייבט אויף אייביק, אז דאס איז א הוראה נבואית, וואס דאס איז נאך א העכערע דרגה אין "ויחי", ווארום נדעך איז דא די דרגה ווי ער שטייט איידער "ויחי", אז ער לעבט נישט, דערנאך איז דא ווי עס טוט זיך אויף אז ער ווערט "ויחי" ער לעבט, און דערנאך איז דא נאך א העכערער ענין אז עס בלייבט א היות נבואי.

דאס איז דאך דער סדר: איידער ער הויבט אן לערנען לעבט ער נישט, טון נאך דעם בטעה ער הויבט אן לערנען ווערט ער לעבעדיק, ביז אז ער ווערט א חיובונך נבואי, ווארום וויבאלד אידן זיינען "בשר מטעי" (ישעי' ס,כא) פון דעם אויבערשטן, איז פונקט ווי דער אויבערשטער איז א נבואי אזוי זיינען אויך אידן נבואיים.

והיות אז חורה זאגט דאס אז יעקב לא מה, וואס חורה איז דאך חורה חכה, איז כובן אז דאס איז נישט אין אן אופן פון מהיבא חיחי, נאר דאס איז אזוי באמה, ביז אז יעקב לא מה איז געווען כטוט בגטמיות, ווי עס טייטט אין זוהר אויף "זרע ישראל" - ישראל סבה (ח"ב נג,א, וראה רש"י ד"ה אף (הענין ה,ב)), נישט ווי אין גמרא וואס דארטן קאן מען טייטמען אז דאס איז נאר ברוחניות, נאר היות אז רע"י אין חומדא) וואס ער רעדט אז א פן המט לפקרה, איז כובן אז בטעה ער זאגט "יעקב הבינו לא מה", זיין דאס פשוט בגטמיות.

במילא איז דאס וואס "יעקב הבינו לא מה" א הוראה נבואית ווי דער איינעם, ווי מען זאגט יעקב הבינו, וואס מונקט ווי בנוגע א פן און אן אב איז דער פן בדומה טוב אב, וואס דאס איז אזוי בעטנות, עד"ז איז עס בנוגע יעקב מיט אלע אידן, וואס במילא האט דער "ויחי" א טייכות או דער איינעם.

ביז ווי מען פירט אויס אז "בן יברך ישראל", און די ברכה ווערט נמשך בגטמיות אז כל זמן יעקב הבינו האט געלעבט איז נישט געווען קיין טוב שעבוד אויף די אידן, און אט דאס איז די הבטחה פון תורה, אז בטעה עס וועט זיין דער "בחקותי תלכו", אז עס וועט זיין דער "עמליט במורה" (גמרא רש"י ר"פ בחוקתי). וועט דאס איינעם אז אין אלע ענינים (א) זאגט דאס אויך, טוען און עלה שנה

נצחיות החיים
בצדיקים

תרגום חפשי -
ללא אחריות
כלל וכלל

והיות שהתורה אומרת זאת: ש"יעקב לא מת", והתורה היא הרי תורת אמת, מובן שזה לא באופן של מהיכא תיתי, אלא זה כך באמת, עד שיעקב לא מת, היה פשוט בגשמיות, כמ"ש בזוהר על "וירא ישראל" – ישראל סבא (זח"ב נג,א. וראה רש"י ד"ה אף (תענית ה,ב)), לא כמו בגמ', ששם אפשר לפרש שזה רק ברוחניות, אלא היות שרש"י בחומש מדבר לבן חמש למקרא, מובן שבשעה שהוא אומר "יעקב אבינו לא מת", כוונתו היא פשוט בגשמיות.

זיי טוען זיך אן אין דעם גוף פון נשיא הדור שבכל דור ודור].

ח. וי"ל אז דאס איז אויך איינער פון די ביאורים אין דעם מאמר חז"ל⁶⁴ בנוגע יעקב: יעקב אבינו לא מת . . וכי בכדי ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא . . (נאָר) מה זרעו בחיים אף הוא בחיים.

איז ניט פאָרשטאַנדיק: וואו איז דער ענטפער אויף דער שאלה „וכי בכדי ספדו כו' וחנטו כו' וקברו כו'“?

מפרשים⁶⁵ זיינען מסביר, אז מיט דעם ענטפער „מה זרעו בחיים אף הוא בחיים“ איז כוונתו צו קלאַר מאַכן אז מיט „יעקב אבינו לא מת“ ווערט ניט גע- מיינט זיינע חיי הגוף⁶⁶ — אין דעם איז טאַקע געווען מיתה — נאָר „ודאי בנפש קאמרי“.

עס בלייבט אָבער ניט מובן: לפיז, וואָס איז דער חידוש ביי יעקב'ז, וואָס דוקא ביי אים ווערט געזאָגט אז „לא מת“? — ביי יעדן צדיק זיינען די חיי הנפש שלו אן ענין נצחית⁶⁷!

וי"ל דעם ביאור אין דעם: דער אויפטו פון „יעקב אבינו לא מת“ לגבי

זאָגן אז „לא מת“ — אז ס'איז ניט געווען קיין ענין של הפסק ושינוי ו„נפל מדרגתי“⁵⁹.

משא"כ ביי משה'ן זאָגט מען „לא מת“: וויבאַלד אז מדתו של משה איז מדת האמת, איז חיינו אויך ווי זיי זיינען געווען פאָרבונדן מיט גשמיות העולם, קען אין דעם ניט זיין קיין מיתה והפסק; עס בלייבט אן ענין נצחי אויך אין גשמיות פון עוה"ז⁶⁰.

און חז"ל זאָגן⁶¹ „אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא“ — אז נשמת משה טוט זיך אן אין די „חכמי הדור עיני העדה“ שבכל דור ודור⁶², ובמיוחד אין דעם נשיא הדור, וואָס „אין דור שאין בו כמשה“⁶³ (עס מוז זיין א „משה“ בכל דור ודור אין וועלכן ס'איז אָנגעטאַן נשמת משה).

[ואע"פ אז דאָס איז ניט גופו של משה — איז אָבער וויבאַלד אז „חיי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים“, זיינען חיי משה ניט די חיים בשרים פון זיין גוף, נאָר די חיים רוחניים פון זיין נשמה; און די חיים רוחניים שלו בלייבן נצחיים אין עוה"ז הגשמי דורכדעם וואָס

59 כ"ה הל' בלקו"ת חוקת (נו, רע"א) ובכ"מ. — ובזו"ג (קלה, ב) „דנחית מדרגא“.

60 ובעיון יעקב (לע"י סוטה שם) משמע שהענין דמשה לא מת הוא גם בנוגע 1917 (ולהעיר מרשי ברכה לד, ז). וראה לקמן הערה 66 בנוגע ליעקב (ובחדא"ג מהרש"א סוטה שם שהענין דמשה לא מת הוא ע"ד יעקב לא מת).

61 תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א). ועוד [הובא בתניא פמ"ד (סג, א) לגבי הארת משה „בנפשות כל בית ישראל“. וראה גם שם רפמ"ב. אגה"ק סו"ס זך].

62 תניא רפמ"ב. וראה תקו"ז שם. חולין צג, א ובפרשי (וש"נ): משה שפיר קאמרת. תוי"א יתרו סח, ג. סט, ג.

63 ב"ר פנ"ז, ז.

64 תענית ה, ב. — וברשי יחי (מט, לג) הובא

רק „יעקב אבינו לא מת“, ונת' בשיחת ש"פ יחי תשמ"ו.

65 חדא"ג מהרש"א. וראה הערה הבאה.

66 אבל בפרשי (תענית שם) דהא ד„חנטו חנטייא (כי) נדמה להם שמת אבל חי חיי“, והיינו שלא מת גם בגוף (וכ"מ בתוס' שם. וראה גם עיון יעקב, הרי"ף, עץ יוסף ועוד לע"י שם. וראה חדא"ג מהרש"א שם. לקו"ש ח"ד ע' 1260 ואילך) — ונת' בלקו"ש חל"ה ע' 224 ואילך.

67 ואם משום הענין ד„זרעו בחיים“ — הרי גם אצל צדיקים אחרים מצינו דוגמת ענין זה (ראה לעיל הערה 58 „הניח בן כמותו. ועוד). וראה מפרשי הע"י. ואכ"מ.

נצחיות החיים בצדיקים

ליקוטי שיחות -
[המתורגם]
מכון לוי"צ

ואומרים חז"ל⁶¹ „אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא” – נשמת משה מתלבשת ב„חכמי הדור עיני העדה” שבכל דור ודור⁶², ובמיוחד בנשיא הדור, ש„אין דור שאין בו כמשה”⁶³ – מוכרח להיות „משה” בכל דור ודור, שבו מלובשת נשמת משה.

ואמנם, אין זה גופו של משה – אך כיון ש„חיי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים”, אין חיי משה החיים השריים של גופו, אלא החיים הרוחניים של נשמתו. וחיי הרוחניים אלו נצחיים בעולם הזה הגשמי על ידי התלבשותם בגוף של נשיא הדור שבכל דור ודור.

ח. מה זרעו בחיים אף הוא בחיים”

ויש לומר, שזהו אחד ההסברים למאמר חז"ל⁶⁴ אודות יעקב: „יעקב אבינו לא מת .. וכי בכדי ספרו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא .. מה זרעו בחיים אף הוא בחיים”.

ואין מובן: היכן המענה לשאלה „וכי בכדי ספרו... וחנטו... וקברו...?”

המפרשים⁶⁵ אומרים, שבתשובה „מה זרעו בחיים אף הוא בחיים” הכוונה היא להבהיר שבמילים „יעקב אבינו לא מת” אין הכוונה לחיי הגוף⁶⁶, שבהם אכן היתה מיתה, אלא „ודאי בנפש קאמרי”.

אך עדיין אין מובן: לפי זה, מהו החידוש אצל יעקב, שדוקא עליו נאמר „לא מת?” –

לגבי צדיקים בכלל נאמר⁵⁶, שאפילו במיתתם קרויים חיים. ויותר מכך: אדמו"ר הזקן מבאר בהרחבה⁵⁷ שצדיק שנפטר נמצא בעולם הזה יותר מאשר בחייו, כי „חיי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים”, וה„חיים רוחניים” של הצדיק אינם מסתלקים מהעולם הזה גם לאחר פטירתו, כי „דבר שבקדושה אינו נעקר לגמרי מכל וכל ממקומו”, ואדרבה, אז הם במדה מסוימת ביתר שאת, כי אז אין על רוחניותו שום מגבלות מצד הגוף.

למרות זאת, אין אנו מוצאים ביטוי וענין זה – „לא מת” – אצל צדיקים אחרים⁵⁸, אלא אצל משה בלבד, וכן אצל יעקב, כדלהלן בסעיף ט’.

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

אצל צדיקים אחרים הענין של „אשתכח בכלו עלמין”, גם בעולם הזה, באופן שרוחניותם נמצאת בעולם הזה כך שתלמידיהם יכולים לקבל השפעה רוחנית מנשמת רבם. אך חיי הצדיק עצמם אינם קשורים ומלובשים בגשמיות העולם. יוצא מכך, שבחיייהם הרוחניים חל בכל זאת שינוי מסוים, והוא, שבפטירתם אין הם מלובשים עוד בגשמיות העולם. ומשום כך אין מתאים לומר על כך „לא מת” – שלא חל כלל שינוי ו„נפל מדרגיה”⁵⁹.

ואילו על משה אומרים „לא מת”: כיון שמדתו היא מדת האמת, לא תיתכן מיתה והפסקה בחייו גם כפי שהם קשורים לגשמיות העולם. נצחיותם קיימת גם בגשמיות של העולם הזה⁶⁰.

(56) ברכות יח, סע"א ואילך.

(57) אגה"ק ביאור לסי' נד.

(58) בב"ב (קטז, א. וראה קה"ר שם) דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה (ולא מיתה). ועד"ז בעוד מקומות. – אבל לא נאמר בזה הלשון „לא מת”, ורק „כאילו” (ב"ר פמ"ט, ד) ופרש"י עה"פ וירא יח, יט) משא"כ במשה ויעקב שנאמר בהם „לא מת” (ולהעיר מרש"י ס"פ וילך). (59) כ"ה בלקו"ת חוקת (נו, רע"א) ובכ"מ. – ובזח"ג (קלה, ב) „דנחית מדרגא”.

(60) ובענין יעקב (לע"ז סוטה שם) משמע שהענין דמשה לא מת הוא גם בנוגע לגופו (ולהעיר מרש"י ברכה לד, ז). וראה לקמן הערה 66 בנוגע ליעקב (ובחדא"ג מהרש"א סוטה שם שהענין דמשה לא מת הוא ע"ד יעקב לא מת).

(61) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א). ועוד [הובא בתניא פמ"ד (סג, א) לגבי הארת משה „בנפשות כל בית ישראל”. וראה גם שם רפמ"ב. אגה"ק סו"ס נד].

(62) תניא רפמ"ב. וראה תקו"ז שם. חולין צג, א ובפרש"י (וש"נ): משה שפיר קאמרת. תו"א יתרו סח, ג. סט, ג.

(63) ב"ר פנ"ז, ז.

(64) תענית ה, ב. – וברש"י ויחי (מט, לג) הובא רק „יעקב אבינו לא מת”, ונת' בשיחת ש"פ ויחי תשמ"ו.

(65) חדא"ג מהרש"א. וראה הערה הבאה.

(66) אבל בפרש"י (תענית שם) דהא ד"חנטו חנטייא (כ"י) נדמה להם שמת אבל חי הו", והיינו שלא מת גם בגוף (וכ"מ בתוס' שם. וראה גם עיון יעקב, הרי"ף, עץ יוסף ועוד לע"ז שם. וראה חדא"ג מהרש"א שם. לקו"ש ח"ד ע' 1260 ואילך) – ונת' בשיחה כ' מנ"א תשל"א.

המקנא פרק ראשון סוטה

קיים זה מה שכתוב בזה. אגדה זו מפורשת במילתא כפרתא ויהי בשלל פרעה כתיב בזה אגדי ומכאן בזה ההפך אליהם אגדי כתיב בזה לא יהיה לך ומכאן בזה האליהם אי ירא לא תשא מי פרעה וזכר את יום השבת ועצות טעם והקן וכן זה אלף יום השבת¹² וכן הוא אומר והסע את אשר יצאו וכן כל עשרת הדברות לא¹³ תשא את אהרן בלנבך לא תקום ולא תטור וזו אהרן עמך: ואי אלא אישכך ביה שיה ובר. כלומר איך היינו ישראל למשה להעסק בו לבדו וכי לא משה לטעמה ולא לא העסק בו משה לא להאמר ששפט משה ובר. אלמלא לאחר ששפט משה בעצמות מולך העסקך בן ישראל והעצמות את הירקן: והוא אי אלא זהו מתעסקי ביה ישראל. לאחר ששפט משה בניו מי לא הוה מעסקי ביה והאיך היינו בניו את שאר העם להעסק בו והכתיב בשם יהוה לבני יוסף לנחלה וגו' אלמלא בנחלתם קבחוהו דכתיב היה עליהם: אמרו. בניו בעצמם היינו לו שיעסקו בו כל ישראל: כבודו בפרופי יתיר שבמיתו. ישראל אמרו בעצמם בעד משה קיים היינו שיעסקו בו משה לבדו כבודו בנחלתם יתיר מעקטניס: בשבם נבדוהו. כדכתיב¹⁴ ושלחו מעמק חכרון ויבא שמה ושם היו רועין הותן אינה מקום והאי דכתיב (ע) ויאלמ הארץ נקטו מזה וגו' ק' אמר לו אהה אומר את אחי אנכי מבקש נסעו מן הארץ הלא אתם ואין מחזיקין עמךן כאחין לך כי שמעתי אומרים בלשם ונבקש¹⁵ דמות דתינן איך להימנו אם יבא אלנו: האב כתיב ויקח פשה. ולא שאר טעם: אף מורידין אותו מבריתו. מן השמים למחיל ולשו גומר אלף את כן לאנס כמשה שמת בעבר הירדן:¹⁶ וירד יהודה. שהיה החמיל בהלל יוסף כשאלו מה בלע ולא נמך: נקרא יוסף עצמות בדין. שאלמו והעליהם את עצמותו מזה ועודו חי: שהירד אצטנני פריה מבריתו. כשפטר את הללוס והס לא ידעו לפתור: לעצמו. למשכך וזכר מן יספוי: פריה. היינו סירוס יוסף: בא¹⁷ גבראל וקירסו לא נש: ברב בישר. את בני מהלקוהו רב לנס בני לוי והקב"ה מדקדק עם הדקיקים כהוה השערה¹⁸ וענשם כחותה מה: רב יש ק"ך. הגיע מלכותו של יהושע ואין לך¹⁹ מלכות נוגעם בחכמה: דא רב ק"ך. די לך אל פרעה בנקשה שלל יאמרו הרב כמה קשה שאלו שומע לתלמיד ותלמיד כמה קרין מפלגי ולשון חכמים הוא כן היו מסרין בו לישא את בת אשתו במריס (ר' ע) היו מסרין בו שאלו עמו כשנעו (ק' ע) (ג): לעוים נפלא שישא. לפי מה הגמל מרין במשלו אף כן לפי דקדקו מדקדק אחרי: היום פלאו. ביום זה נולדו: דא נם ק"ה. לא נרת לחלומים כמו: דיו וזי. שני וזנות שני מריס היו בהחלת היום למשה וסופו ליהושע: בכנפי השיבתי. כנפך לבנות הודו: פי יקום יי עם מריס. ליהושע לשני: פשר דבר. שהיה יודע לעשות פשרה בני וכן בני: סמליו. שם חסם: סיסן בתוך סימן. כלומר סימנים הרבה נאמן בניה מול

סמליון אומר. פי ר"ח את דלמרי מלך ואם דלמרי שם חסם. ערוך: מפני

קיים זה כל מה שכתוב בזה ואי לא (ה) עסקי ביה משה ישראל לא הוה מעסקי ביה והכתיב²⁰ ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל מצרים קברו בשכם והוא אי²¹ לא איעסקו ביה ישראל בניו לא הוה מעסקי ביה והכתיב²² ויהיו לבני יוסף לנחלה אמרו הניחו לו כבודו במרוכים יותר מבמעטין ותו אמרו הניחו לו כבודו בגדולים יותר מבקטנים²³ קברו בשכם מאי ששא בשכם אמר ר' חמא בר' חנינא משבם נבדוהו ולשבם נחזיר אבידתו²⁴ קשו קראי אהרדי כתיב²⁵ ויקח משה את עצמות יוסף עמו וכתיב ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל וגו' אי ר' חמא בר' חנינא כל העושה דבר ולא גמרו ובא אחר וגמרו מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאילו עשאו רבי אלעזר אומר אף מורידין אותו מגדולתו דכתיב²⁶ ויהי בעת ההיא וירד יהודה רבי שמואל בר נחמני אמר אף קובר אשתו ובניו דכתיב²⁷ והמת בת שוע אשת יהודה וגו' וכתיב²⁸ וימת עד ואונן אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נקרא יוסף עצמות בחייו מפני שלא מידה בכבוד אביו דקאמר ליה²⁹ ענבך אבינו ולא אמר לרו ולא מדי³⁰ ואמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי חמא ברבי חנינא מפני מה מת יוסף קודם לאחיו מפני שהנהיג עצמו כרבותו: ויוסף הורד מצרימה א"ר אלעזר אל תיקרי הורד אלא הורד שהורד איצטנני פריה מעולתו³¹ ויקטרו פוטיפר סרים פריה אמר רב שקאנו לעצמו (בא גבראל וסירסו) בא גבראל ופירעו מעיקרא כתיב פוטיפר ולכוסף³² פוטיפר: מי לנו גרול ממשוה וכי: ויאמר ה' אלי רב לך א"ר לוי כרוב בישר ברב בישורוהו ברב בישר רב לכם ברב בישורוהו רב לך דבר אחר רב לך רב יש לך ומנו יהושע דבר אחר רב לך שלא יאמרו הרב כמה קשה ותלמיד כמה סרבן וכל כך למה תנא רבי י שמעאל³³ לפום גמלא שיחנא: ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אבני היום³⁴ שאין ת"ל היום³⁵ היום מלאו ימי וישנתי ללמדך שהקב"ה משיים שנתייהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש דכתיב³⁶ את מספר ימך אמלא³⁷ לא אוכל עוד לצאת ולבא מאי לצאת ולבא אילימא לצאת ולבא ממש והכתיב³⁸ ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו לא נם ליהוה וכתיב³⁹ ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו ותניא שחים עשרה מעלות היו שם ופסען משה בפסיעה אחת א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן לצאת ולבוא דבריה תורה מלמד שנשתתמו ממנו שערי חכמה⁴⁰ ויך משה ויהושע ויתרצבו באהל מועד תנא אותה שבת של דיו זוני היתה נשללה רשות מזה וניתנה לזה (ותניא⁴¹) א"ר יהודה אילמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו היכן משה מת בחלקו של ראובן דכתיב⁴² ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו ונבו בחלקו של ראובן קיימא דכתיב⁴³ ובני ראובן בנו וגו' ואת נבו וגו' (נבו ששם מותו ג' נביאים משה ואהרן ומרים⁴⁴) והיכן משה קבור בחלקו של ג' דכתיב⁴⁵ וירא ראשית לו וגו' ומחלקו של ראובן עד חלקו של ג' כמה היו ארבעה מילין אותן ארבעה מילין מי הולכי⁴⁶ מלמד שדחה משה מוטל בכנפי שכניה ומלאכי השרת אומרים⁴⁷ צדקה ה' עשה ומשפטיו עם ישראל והקדוש ברוך הוא אומר⁴⁸ מי יקום לי עם כרעים מי יתצב לי עם פעולי און ושמואל אמר⁴⁹ מי כרחכם ומי יודע פשר דבר ורבי יוחנן אמר⁵⁰ החכמה מאין תמצא ורב נחמן אמר⁵¹ וימת שם משה וגו' סמליון אמר וימת שם משה רבה דישאל תניא רבי אלעזר הגדול אומר שנים עשר מיל על שנים עשר מיל כנגד מנה ישראל בת קול משמע ואומר

וימת משה ספרא רבה דישאל ויש אומרים לא מת משה כתיב חמא וימת שם וכתיב דתם⁵² ויהי שם עם ה' מה להלן עומד ומשמש אף באן עומד ומשמש⁵³ ויקבר אותו בניא בארץ מואב מול בית פעור א"ר ברכה סימן בתוך סימן ואפי'⁵⁴ ולא ידע איש את קבורתו וכבר שלחה מלכות הרשעה⁵⁵ אצל

גמברא

בני וכן בני: סמליו. שם חסם: סיסן בתוך סימן. כלומר סימנים הרבה נאמן בניה מול בית פעור ואפי"כ לא ידע וגו':⁵⁶ נקטול

נצחיות החיים

בצדיקים

סה"מ ליקוט -

ח"ב

עמ' לב

הנסיונות שנותנים לאדם הן כבריאות הגוף או בממון והכוונה הוא בכדי שיעמוד בהנסיון, וכאשר עומד בנסיון ע"ז נמשך גילוי שם ד', וכמ"ש כי מנסה ה' אלקיכם אתכם לדעת כי כל הדינים ומונעים ומעכבים אשר נותני' לאדם נמשכים משם אלקים, ועיקר הכוונה הוא בכדי שיעמוד נגד כל מונע ומעכב וע"ז נמשך גילוי שם ה' וממילא נמתקי' הדינים, וזהו תמים תהי' עם ה' אלקיך. אך ע"י מה הוא בא לפעול בנפשו שיהי' תמים היינו שיהי' תוכו כברו, לזה אמר במדבר הזה שע"י שמתבונן בנפשו שהוא בבחי' מדבר ציה ושממה דהיינו שהוא מרוחק מאד מאלקותו ית', כמ"ש מזמור לדוד בהיותו במדבר כו' צמאה לך נפשי כו' בארץ ציה ועיף בלי מים דכמו שהמדבר אין בו לחלוחית מים כמ"כ כאשר הוא בלי מים דתומ"צ ותפלה וה"ה מרוחק מאד וע"ז תגדל הצמאון מאד להיות תמים שיהי' תוכו כברו, אך גם אם יפעול בנפשו שיהי' תוכו כברו מ"מ ה"ה רק ביטול היש וצריך לביטול במציאות שזהו"ע מ"ש אח"כ ושם ימותו ובזוה"ק איתא דהמיתה הו"ע המס"נ דנפ"א, אך צריך לילך בסדר המדריגות דתחלה נצרך להתמרמר על עוצם ריחוקו מאלקות שזהו"ע המדבר וזוה יבוא לתמים תהי' ביטול היש ואח"כ יוכל לבוא למיתה

היינו ביטול במציאות. ובזה יובן מ"ש וימת שם משה דהנה משה רבינו עה"ש עלה בהר לקבל התורה ששרש התורה נמשכה מח"ע כי אורייתא מחכ' נפקת וח"ע הוא ביטול במציאות ובכדי שיוכל לקבל התורה כמו שהיא בשרשה הי' צריך לבוא ג"כ לביטול במציאות, ולכן כתיב לחם לא אכל הגם שהי' גופו קדוש וטהור והי' אכילתו מאד נעלה מ"מ כשעלה למרום לא אכל, וזהו מארז"ל משה לא מת מיתה גשמיות ומ"ש וימת שם משה היינו ביטול במציאות.

ובזה יובן ענין המקוה, דהנה המבול הגם שהי' בכדי לטהר את הארץ מ"מ הרי נאבדו החוטאים לגמרי כי לא נשאר כ"א נח ובניו, וגם הברורים דשבת הרי אינו מתעלה כ"א רק הטוב אבל הרע הרי נדחה, אבל המקוה מטהרת את הטמא שהטמא עצמו נטהר. והענין הנה מקוה הוא מקום קיבוץ המים והנה מים הוא חכמה שהוא שם ע"ב כי שם ה' במילוי יודי"ן עולה ע"ב ושם ע"ב הוא בחכמה, ולכן שיעור מקוה הוא מ' סאה נגד הד' יודין דשם ע"ב ועצם המקוה הוא בינה שהוא שם אהי"ה שהוא שם ה' במילוי ההי"ן שעולה מספר קנ"א ומקוה עולה ג"כ קנ"א, והנה בחכמה מאיר עונג דהנה אנו רואים שכאשר יפול לאדם איזה השכלה חדשה ה"ה נתמלא עונג, אך גילוי העונג הוא בבינה דוקא דהגם שעיקר העונג הוא בחכמה מ"מ כ"ז שאינו מבין אותו ההשכלה בהשגה והבנה איננו מאיר אצלו העונג בגילוי, ועד"ז יובן למעלה ג"כ דהמקוה והמים שבו מורה על יחוד חו"ב וביחוד חו"ב מאיר ומתגלה בהם עונג העליון ומחמת גילוי עונג העליון ע"ז נסלח ונתכפר עד שהטמא בעצמו נעשה טהור. ויובן זה ממארז"ל כל המתענה ת"ח בשבת קורעין לו גז"ד של שבעים שנה ולכאורה אינו מובן הלא שבת הוא זמן גילוי העונג כמ"ש וקראת לשבת עונג והאיך קורעין לו גז"ד במה שמתענה, אך באמת היא הנותנת דמפני

והיבור של יוסק התורה הוא מה שמיאס התלמוד את דבריו כפינו כח"ס ט"פ חיים הם למולאסם למולאסם כפה וכוה הדבור נשלא אלו הספר כ"ד, והמחשבה של עסק התורה מה שמחשב בלימודו לט"ס, וכח"ס רז"ל סג"ך ללמוד תורה לשמה, וכוה המחשבה נשלא אלו מספר כ"ד, הרי ג"ס כ"ד כמזין חס"ד, נעשים ט"ו עסק התורה, שיש בו ענין מעשה ודבור וכוה ט"ד שאמרנו. ולט"ו המונע תלמודו מלשמו און כידו כ"ד של השימוש, כי אם רק כ"ס כ"ד, ואון כאן אללו מספר חס"ד, ולכן כאלו מונע ממנו חס"ד, ולכן בשנת התורה כחב וטורת חס"ד על לטונה, כי ישאלם אלל התלמוד מן המעשה ומן הדבור ומן הטובה, ג"ס כ"ד כמזין חס"ד :

פרק שנים עשר

דף ק"ג. גר יהיה דלוק במקומו ג"ל כס"ד שלשה אלו שורה עליהם, הם ר"ח שמו, לקיים מה שנאמר ושמן על ראשך לא יחסר. וגם נרמז בלוחיות שמן שמתן לו הש"ס מעלה שלא ניתנה לשאר דברים, שיבא בגליו אחר פשיטתו ונמאל חד מעלה זו הרי הוא כמו שמן הקף על כל מסקין, כן הוא לקף במעלה זו על כולם :

ש"ס. כל כי שמכי הוא אמן לבימים. ג"ל כס"ד העשע ששעה הש"ס מעלה זו לרבינו הקדוש, שיבא בגליו כגופו ממש, וישב על שלחנו כשאר בני אדם בעודם בחיים, מה שלא נעשה כולה לשום דבר בעולם, לא קודם ממנו ולא אחריו, היינו כי הש"ס אינו מקשה שבר כל בריה, ומלשו של החכמים שדורו הסתדלו להפסל בעדו שלא ימות, ועשו עלמין בהענין, והרבו הפילות והמטעים וכניה כקטן רב, מה שלא עשו בשום דור כמוהם, בעבור דרוק שדורו, ומע"ס בסוף דבר נלחו ארל"ס את המעוקים, ונשטר רבינו הקדוש, לא קשה הש"ס שברם, ונמן רבות שיבא לגיטו בגליו כגוף ממש, כדי שיהיה לא יהיה נשסק השפע שהיו בני דורו נשפטים בחייו בזכותו, כי ידוע הדארוק בעודו בחיים נשפטים בני דורו על ידו, ואחר פשיטתו נשקף אוחו נשפטים, וחו עיקר ההפסד של הדור בפשיטת הדרוק, ולכן נטוין ומספדין על חסדון זה, משא"כ שעה שהוא בחל לעוה"ב ויושב בין החיים, אינו נחשב שמתקין מן העולם, ואו גם אלוה השפע שהיו נשפטים ממנו בעיותו בחיים מתקין ארט מתהלק, וכוה וכן העשע שלא היה כל לביתו בגליו אלא רק בגלל שנתו משני כי זמן המתלשלות השפע הוא כשנתו, ומשע ויוקם כל ימות החול, וביארו היתה לזורך דבר זה שלא יסתלק אלוה השפע שהיה כל על ידו, ולכן היה עושה כן בגלל שנתו שהוא זמן ירידה השפע לעולם. ועוד ג"ל כס"ד העשע ששעיה לו מעלה זו בגלל שנתו, לארועת שלא היה לו חסדון ונרעמן מדבר זה שנתעסק בו בגלל שנתו, דלחא בירושלמי דכלאס בנתך היום ולא שקשה בהמש עד שהגיע חצי הלילה של שנתו, והיו ישראל דואנין שמה ח"ו חללו שנתו, וילאה נח קל ואלתה שגולם מוומים לחי עוה"ב, ועוד ג"ל העשע ששעיה לו מעלה זו בגלל שנתו, מפני שיהי השנת הוא כבוד תורה שכחב, וליל שנתו הוא כבוד תורה שכע"פ, וכו"ב בזה"ק, וידוע כי רבינו הקדוש הוא עשה סידור תורה שכע"פ בשעה שרדי משנה שסדר, ולכן נשעיה לו מעלה זו בגלל שנתו דשיטה אלו :

שהיה גדול יותר, ולמה לרך שזכר גם את אהרן, וכשער הגלגולים שפורס דרכיו הקדוש היה מנחמת מרע"ה ט"ס, וג"ס"ו שפיר אחר לא עדיפא ממרע"ה, ולכן אמרו בסנהדרין מימות מרע"ה ועד רבי, לא מליט תורה וגדולה במקום אחר : **ש"ס.** פליק לאגרא וגפ"ל לארעא ומית. קשא מי התייר לו לאבד עלמו בידים, ואון לתמן כח"ס מהרמ"ט ז"ל שהביאו בפ"ע, שהפיל עלמו על שחלל שנתו, דהוא היה עובב במלואה עד חצי הלילה ששקעה חמה, ואיסור שנתו בסקילה דג"כ בזה לא ינהה מזון, חדא דאונגו היה, ועוד אשירו איסור שונג ליכא, כיון דבאמת לא שקעה חמה ובהיאר עבד, ומה שנלשערו ישראל היינו מאוס חששה בעלמא ומי התייר לו לאבד עלמו בידים, וידוע דליתו כוכב היה חס"ס גדול וכעל תורה, וכו"ב בגמרא. וג"ל כס"ד, הוא לא הפיל עלמו מנג נצוה הרבה, וגם נזהר היה שיפול על רגליו, באופן שלא ימות, ורק יהיה לו שכר רגל לכשרה על זה שלא הלך עם המלואים את רבינו הקדוש, אמנם מן השמים שכבו נשפל אחרותית ונשברה מפרקתו, ועשע זה ידוע לפני הקב"ה, וכבר נאמר על עלי ויסול מעל הכסא אחרותית ותשכר מפרקתו וימות, וכן קרה לו בגיטלתו, ונמאל הוא לא נתחון להמית עלמו בידים :

ש"ס. שמעון בני חכם, מהו קאמר. עיין מהרש"א. וג"ל כס"ד, הרי קשיא ליה, אש נאמר חכס דנקט הכא הוה על אלוה מינו, וכח"ס בסוף סוריות על רבי מאיר חכס, לא הו"ל לאקדומי ברישא, והבי הול"ל גמולאל בני נשיא שמעון בני חכס, דודאי מינו הנשיאות הוא גדול מכל המיטיים, ולכן מאני הרי קאמר, אש"פ שמעון בני חכס גמולאל בני נשיא :

ורג"ה. נודאי מ"ס שמעון בני חכס, עשה לו מין מינו נוס, דהא קאמר מסר לו דבריו חכמה, וג"ל מה המינו של חכס, דאש נאמר ראש ישיבה, זה אינו, דהא קאמר ר"ח כ"ח ישב בראש. וג"ל הויה מנהגם לחנות חכס על דמי איסור וסיתר, שהיה הוא המורה כל הלכות איסור וסיתר, כמו דממנים אב"ד לדיני ממונות, וליה קרין אלוה כשם חכס בסתם :

ש"ס. מהו קשיא ליה הא קרא קאמר וזה המזלכה נתן ליהורם וכו'. מקשה אמאי לא הקשה מפסוק וביאים מלכים א' דכתיב ושא"ל לו המלכה כי הוא אחי הגדול מחמי. וג"ל כס"ד הכס לא אהעביד מעשה ביה, אלא אדרבה אהעביד בהפך, שהמליך דוד הע"ה את הקטן, והבי קאמר כי יד שחחון פה לשאלה זו, משא"כ הכא גבי יוספסע עביר מעשה רב כהני' נשטע דהבי הלכתא. ואון להקשות דהו"ל פסוק מן התורה, דלמין כבודי אהה כחי וראשית אינו יתר שאלה רתה, עו, ומרנס אקלום מפי ר"א ור"י לך הוה חיי למיבס הלאה מולקין כבידוהא כהונתא ומלכותא, כיון דלא אהמר. כשייבשא אלא מדרשא, דררשי און עו אלא מלכות, דכתיב וימן עו למלכו, לא קשיא ליה מאה :

ש"ס. לריכה לך ולתשלעק, קשא מעלעתיא מאן דכ"י שמה הבת, וחלילה לנו לחשוב שנחטון לבזותו. וג"ל כס"ד דאמרו בגמרא לעולם אל ישיח אדם דברים בגלי מעלה, שהרי אדם גדול היינו דברים ואשלע, ומנו לוי, דהיה עלידת בשמים וגזרו הענית ולא ידעו בשמים עד שירד רבי לוי, ואמר רבש"ס ישנה כמרום ואון אהה משניה ככניך וירדו נשמים, ואמרו בגמרא בעבור השטח דברים אלו נעשה לו סיבה, דאחיו קידה קמיה דרבי ואשלע, וידוע דאחיו"ל נשרא רבך כמורא שמיס, ולכן אחר שחמה לו על רבי, דהא לא אצטרך למימר כיון דקרא כתיב, דנראה שחמה עליו דאשחמיט מיניה פסוק מלא, לכך חשב זה להשחח דברים, ולרך לוי לבקש מחילה על זה, ורמז לו זה בלוחמו לריכה לך ולתשלעק, רמז לו כמו שחמייבס דאשלע בעבור העמת דברים, כן ראו שהעשע גם על זה

לקיים המצות כפרעל ממש. ורק לאשמעין
אזי דניין דכבר נפקס והתקע מהמצות בפי
תתו טוב לכשיחיה אינו בתחלה אצלו חיוב

המצות וזה דקאמר ר' יוחנן לשעמי הבן.
אך כל זה בסתם בניא שנקעו מהמצות

בסתתן שסאיכ בצדיקים שבסתתן קריין
חיין וחיבתן הם במצות כפיכ בס חסידים

החידא כניל. חיבתן במצות גם לעתיד לפא
דלא התקעו אף עזם מהמצות וצליהם לא

נאמר במתים חסדי שבוה יליף ריי דכצות
בשלית לעיל. ומכילא מושב מה שהקשינו

דאיך יליף ריי תחית הבתים מונתתם את
תרומת ה' לאהרן לעתיד לחיות ישראל

נחנין לו תרומה דאהרן שאני שלא נאמר
בו במתים חסדי והנחנינים לו גיכ יתי צדי

קים שהיבין. במצות לעולמי. ומיושב בזה
גם פיש בגבורת ארי ביוכא דף ה' ע"ב

דלגבי אהרן ובניו אין המצות בשלית ולכן
שאל איך ילבישים בגדי כהונה לעתיד לבא.

ומיושב בזה גם מה דר' יוחנן גופא דסיל
מצות בשלית לעתיד לבא סיל בירושלמי כי

גילה פיא היה הנביאים והכתובים שתידין
לישאל. חכמת ספרי תורה אינו שתידין

לישאל. ובקראיז שב דהנבאים וכתובים מין
שאינו אלא לתוכחה ישראל ולעתיד כולם

ידעו את ה' מקטנם ועד גדולם ומה שמפורש
בהם כמה דברים כבר הם רמוזים בתורה ע"ש.

הא סיל לריי דיני התורה יתבטלה אך להגיל
התורה לא תיבטל דהא נצרכת היא לצדיקים

שאין נפקין מהבטת דיני התורה שהיבין
בה סכאיכ התוכחה והבן.

אך הא גופא צ"ב דאיך הצדיקים אינם
נפקין מהמצות אף במיתתן החיבין בהם.
היך יכולים לקיים כפרעל ממש כאכילה
מצה וכד' וכניל. אך האם יד ה' תקצה. והי
בהוה כל ההיות יכול לעשות שיוכלו הצ
דיקים לאכיל גם אחר מיתתן כדי שיוכלו
לקיים המצות כאכילה מצה. אף שזה לפעלה
בביתנו והשגתנו וכו' שמצינו בהלאכתם
כשהיו אצל אברהם אבינו אכלו מסע כפיכ
בתדב"א כמובא בתוס' בי"ט דף פ"ו צ"ב שזה
הי כח אלוקי שהם יאכלו ממש. איכ ייל

הו יתבי בסעודתא איל ריג לריי לימא מר
מילתא איל הו איה יוחנן אין כסחין בטי
עודה ולר בהר דסעוד איל הכי איר יוחנן
יעקב אבינו לא מת וכר כקיש הוא לורעו מה
זרעו בחיים אף הוא בחיים ע"ש יכבר צמדנו
בביאור גם זו ככה פעמים.

וכתל גיל לומר דבשמות האי דרש דר'
צקב אבינו לא מת צ"ב דאיכ הי חיוב בכל
המצות ואיך אוכל כות מצה וכד'. וכפיכ
בכהונת דף ק"ג ע"א דרבי לאור ספירו
כל בו שפשי היה אתי לבתי ובספר חסידים
סי תהשליט מסיים בה ופוסק את הרבים
ידי חובתן בקידוש היום ולא כשאר מתים
הם הפשי מן המצות כי אם כתי בבגדים
כמו שהי לובש בחייו והצדיקים קראים
חיים אפי במיתתן ופוסק בקידוש בני הנת
ע"ש נמצא לפיזו הצדיקים במיתתן חיבתן
במצות. וכן כי החידא דכית סבת אדם נעשה
חסדי מן המצות היינו דוקא בסתם בניא
ולא בצדיקים שפרוץ חיין במיתתן. וכ"ש
בצקב שדרשו שלא מת דאי חיוב הוא כי
במצות איך מקיימן.

אך עכ"פ לפיזו י"ל דכית דהאי ק' א'
דלמתים חפשי והררש כית סבת נעשה חפי
שי מן המצות איירי בסתם בניא. ולילי דברי
הרשב"א הגיל י"ל דהאי דלמתים חפשי כדחם
כחיים לבאי איצטרך הא בין כך אינו יכו"ש
לקיים המצות כפרעל וכניל. וכאשר הו' צ'
גם הרין בחי' בגדה ע"י"ש עכ"פ י"ל דצ"ר
כונת הדרשה דכיון סבת הרי נפקע כמי א'
מהמצות ולכן אף לכשיקיימו יחיו טוב א'
מחיבתן במצות דכבר נפקו ונפקו במיתתן.
ובזה יתישב קשיית הרשב"ש סם בגיה
ס"א ע"ב דקאמר ר' יוחנן לשעמי דאמר כ' ה'
ימת נעשה חפשי מן המצות והקשה ד' א'
שמעך דגם ר' ינאי לא אסר אלא משום שכ"ז
יעמד בתחיה לא יהי לברש כלאים אבל
בעדו בת אף היא לא חייש מדהחיר לסדור
בהו. ואולי דלשח חפשי משמע חופש ע"ש
ואף לאחר התחר' ע"ש ולדברנו איש מוד'
דכל כונת הדרשה דנעשה חפשי מן המצות
הוא לאחר התחר' שבחדו סת הרי אינו יכול

נצחיות החיים
בצדיקים

גליוני הש"ס -
כתובות
עמ' לא

ש הויה שועה הו דלא עבדי נשי דתמן בניו עכ"ל וע"ע
א"ח ה"י מנח"ש ס' ע"א וע"ע שם ס' וע"ע
ז"ח משפטים יב"ס ס' כ"ז וע"ע שו"ת הרמ"ש כלל פ"ב אוה
נ' וע"ע שו"ת הגב"ן ח"א ס' מ' ושו"ת חוט המשולש טור א'
ס' ל"ח וע"ע שו"ת השב"ץ ח"ג ס' רי"ח וס' קת"ד וע' שו"ת
ח"ל ס' ס"ט :

ק"ג א' מרפא דתמן כו', נ"ב ע"ע שבת קל"ד ב' אמר אבי
ש"ה הני כתיבין מסו וע"ע זכמים י"ט א' מילתא
אנב אורחא קמ"ל דמי מבי ע"ש בהר"ם מאי אריא דב' דקמ"ל
כן משום לשון חכמים מרפא וע' רש"י ע"ו י"ט ב' ד"ה שיחה
חולין :

ש לרבוה את אחך הגדול, ל"ב ע' ש"ב הלכות קטנות ס'
ק"ג וע' שו"ת הרמ"ש כלל פ"ו אות ו' ושוב ראיתי
הסובאל דכריהס בשו"ת שבת יעקב ס' ע"ו ופ"ש מש"ש ג"כ
בוה וע"ע שו"ת שבת יעקב ח"ג ס' ל"ד :

ש כל ב' שמשי הוי אתי לביה, ל"ב ע' גליון הגרע"א ז"ל
בסס ס' חסידים וע' שבת קל"א ב' דנאמר קך דבמחיים
תפשי כיון שמה אדם נעשה תפשי מן המנה על דוד מלך ישראל
ואולם קאי גם על הנוף ע"ש אכל הנפש כשעולם העליון י"ל
שפיר דמחייב בהמות, וע' מטה אבות יפה שפה אחת בהשוכה
ומע"פ בטה"ו יורה מכל מיי השו"ב ולומר דגם בטה"ב יש
קיום מנה אכל הוא רק בתורה אינו מלווה ושוטה ולכן יפה
בו' גדולה המלווה וטובה לכן אין הטובה שבוה ל"ב יפה שפה אחת

רבי את החיים החמורים בקדושה הא ה"ל אינו מחייב בדבר
ואינו מוליד את המחייב י"ה וע"ב דנדיקוס אחרי מיתת חייבים
במנה ואולם י"ל דלפני נשאל אריא ולכן לפי שאין בטה"ב
יור המחייב לעבור לכן אין הטובה שבוה ל"ב יפה שפה אחת
כו' בטה"ו דהיא טובה גדולה של כבישה הי"ר וע' פסיקתא
רבתי פסיקא דמטובה אות ג' א"ר חמא בר יוסי אין בין דניקוס
החיים לדניקוס החיים אלא הי"ר בלבד כו' ומשמע ג"כ כס'
חסידים ה"ל דאל"כ הא טובא יש ביניהם חיובי המנות כולם
ו"ל עוד כונת ה"ס חסידים דנדיקוס במיתתם קרובים חיים
ובאלו הם בחיים עדיין ורק כאשר הם בשולם העליון פטורים
מן המנות מפאת המקום כי לא נחמרו המנות בשולם העליון
ומש"כ בירדם לטה"ו עדיין עליהם חיוב המנות כמחלה כי
בטה"ו יש חיוב המנות לכל ישראל חי וגם הדניק הרי חי הוא
וע"כ בי אחי רבי לבימי שפיר נחמיי או בקדושה וכו' יבול
להויא ג"כ ובבר דנו כוה לענין אליהו ואין להאריך.

ש ב' סלק לאצירא ונפל לארעא ומית, ל"ב ק' אין הוחר
לו לאכד עלמו לדעת וע' שאלת יעב"ץ ס' ח"ג וע'
שו"ת מהר"ו ס' ק"ד ו"ל ויוד כיון שחסר עלמו לחייה כמו
שכהנה שאמר לו מאן הוא חלק לחון מן החירות ומסור עמך
כדי שיהא לך כפרה וכן עשה ובין שחסר עלמו לחייה כדי
שיהא לו כפרה ודאי יש לו כפרה ובכ"ז מייתי עובדא בב"ד
בגטו של זסקן בן יוסור שלא כנה כפרה ועשה בעלמו ד' מיהות
ב"ד יתה ב"ק ואמרה מוזמן הוא לחיי השו"ב עכ"ל וע"ע
אריכות בשו"ת שבת יעקב ח"ב ס' ק"א וע"ע שם ח"ג ס'
י"ד וס' י"א ע"ה :

ש יתה ב"ק ואמרה אף ההוא כוכב מוזמן הוא לחיי השו"ב,
ל"ב דוגמת זה לענין כ"ס א' יתה ב"ק ואמרה ארון
אז מוזמן לחיי השו"ב וכע"ז י"א א' יתה ב"ק ואמרה ר"א בן
דודיא מוזמן לחיי השו"ב וס' א' א' יתה ב"ק ואמרה כ'
מינא בן חרדון וקלנטורי מוזמן הן לחיי השו"ב וס' י"ד
ב' יתה ב"ק ואמרה קטיטה בר שלום מוזמן לחיי השו"ב
ובכורות ס"א ג' יתה ב"ק ואמרה אשך ר"ש שאתה מוזמן
לחיי השו"ב ;

ש לריכא לך ולמלשתקך, ל"ב ע' ביאור בזה בשו"ת ח"ס
חא"ח ס' י"ב :

ש ההוא ממלא מקום אבותיו הוה, ל"ב הרויח י"א ב' :

ש כהי דאינו ממלא כו' ביראה חטא מיהא כו', ל"ב כוה
מנחות ק"ט ב' ע"ש חוד"ה חוני :

ש לא תהא כוחא בישראל, ל"ב כלי זה סנהדרין י"א א' :

ש כשהי' רואא ת"ח ה' שומר כו', ל"ב ע' שו"ת חיים ע"אל
ס' ע"א אות ב' דיש שרנו ללמוד מכאן דמי שיושב ומחויק
ס"ה ועבר רבו ואין מקום להניח הס"ה דמ"ח לריך לקום אף
שקמוו לריך להקום גם הס"ה ואינו כדון לכאורה שקום הס"ה
מפני הרב שברי המלך ה' בידו ס"ה תמיד ואעפ"כ עמד מפני
ה"ה וע"ש שבהיא גמ' קידושין ל"ג ב' כלום מורה שומדמ מפני
לומדי' ועוד כמה דוכתי ע"ש אריכות בזה וע' רוקח סוף ס' ח'
ש"ס ואינו ענין לכאן :

ש רבי בבית שטרים הוי, נזכר גם בגדה ל"ב א' ואמר רבי
מעשה בבית שטרים כו' ע"ש :

ק"ד א' כ"ז שיהא בבית אבי' גובה כהנחה עד כ"ה שניה,
ל"ב ע' שו"ת חשב"ץ ח"ג ס' קפ"ה :

ש אכל שטר כחובה ואלא מחמת ידה כו', ל"ב ע' שו"ת שבות
יעקב ס' ק"פ :

ק"ה א' הרי כבר נאמר לא תטה וגו', ל"ב בשו"ת חזק א"ר
ס' קנ"ו הקשה דלמא לעולם הבהנה, שלא לזכות את החייב כו'
ואינטיך קרא לעבור עליו משעה לקחה דוגמת קך דבמ"ס א"א
ב' לעבור עליו משעת עשי' ע"ש וע' ס' יריאים ס' רל"ה ח"ל
זה הקב"ה שלא לזכות משעת אפי' בדיבור דכתי' לא חסס
משפט יבספרי שלא תאמר איש פלוני נאה איש פלוני קרובי כו'
למדנו מזה שה"י הוא ה"ה הוא ב"ה ומשפט ה"י אפסי' שלא
עשה עובר בל"ה עכ"ל היריאים ולדבריו קושיא החות א"ר
מעיקרא ליהא וכמוכן דאם הלאו שלא דיבר מעובר וגורם
הה"י אף שעדיין לא הטה בפועל כ"ש שכלל הלאו שלא עשה
מ"הנה גורמת הה"י כקבלת שוחד ושפיר עובר ג"כ משעת
הקבלה וכמוכן :

ש אגר בעילא, ל"ב ל' השאלות פ' דברים פלגא מהאי
ופלגא מהאי וע' שו"ת מהר"ם פרווהה ס' מ' ע"ש כל
ההשגה וע"ש דאם לא התנה בהחלה אינו יכול לנטוע עבר
בעלה אפי' ה' לו בעלה ע"ש :

ש אגר בעילא הוי שקיל, ל"ב דמיון זה ממש דשכר בעלה
לא חשיב שכר של נוף הדבר בתמורה ל"ש ב' אכל חסון
אשמו גדה ובסוף לה שכר להפקעמה כו' מותרין וברש"י שכר
פקיעמה שכר מה שבעלה ממלאכתה ולא שכר ביאה עכ"ל הרי
דשכר בעלה לא הוי חסון והיינו משום דלא חשוב שכר ביאה
וה"נ אינו נחשב שכר הדין וע"ע מוספתא שביעית פקד ו' אכל
מחשב הוא מיין ומשמן שכר בעלה וגוף דין דכאן דרין שרי
ליטול שכר בעלה מבואר במשנה בכורות כ"ט א' ונתן לו שכרו
כפועל ובגמ' כפועל בעל של אותה מלאכה דבעל מינה ע"ש וע'
שאלות פ' דברים ובגמ' שם דלה"א דכאן דרין גם באגר
בעלה אסור אזי קך דבכורות מהוקם אגד דק"ל מדין דבדין
דהוא ה"ח מבושר הדבר עפי' ע"ש ואך לפי מאי דמסקין כאן
דגם דין שרי באגר בעילא דמוכת אזי מתוקמת שפיר מחני'
דבכורות גם ארין ובבעלה דמוכת חוה שפירש"י בבכורות שם
דקאי גם ארין והיינו לפי האמת ואין מחלוקת בזה בין רש"י
לשאלות ודוק, ודע דמשו"ת רדב"ז ח"ב ס' מרכ"ב מתבאר
דהא דרין שטעל שכר לדון דינו בעילין לא גרע משאר פטול
ויכול לדון עכ"פ בקבלו עליהו בעלי דרין כמו בנאמן עלי אבא
נאמן עלי אביך ע"ש וע"ע לכאורה דא"כ מאי ק"ש' אהרנ"א
דבשלמא

ליקוטי מקורות שבת - דף קנב:

עין משפט
ור שבת
1 * ספר שו"ת דרכי
7 בד בבית און

ש"ס ק"י א"י א"י א"י
ש"ס ק"י א"י א"י א"י
ש"ס ק"י א"י א"י א"י
ש"ס ק"י א"י א"י א"י

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

ליקוטי ש"ס

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

קנב: שאל פרק שלשה ועשרים שבת

עך שיטתו הו"ל, בכל מקום חסר ר"י דלגל הוא קמ"ו
אזרע של מה דוקא דף שמונה מצדו וקראו דוקא על ס
שלמה דוקא גם כמו חסידה נוטה
לדמותה כפרק שלו מלכות (כ"ה דף סז):

דוקא וכן נראה למה מלאכה
בכנסת ערק מן שמונה (דף י"ד וס"ג)
מלגים היינו ע"כ לרשות קבלת מלג'
אזרע השלם והוא ארבעה עשר ע"כ דוקא
הוא כיו מלג'ן עליו והוא ע"כ דוקא
משמחין נחלה דלמחר מולגין כפרק
העור והכנסת (דף ק"ז וק"ח):

משמחין נחמה ונחלה ולפי משמח
נחמה ועד דלמחר כעירובין (דף טו):
כל דבר שיש בו רוח חיה אין עושין
אותו לא ע"כ לקב"ה ולא דופן לכסיה
ולה לוח לכסיה ולפי כפי הקושר וכו'
דך נעשות סוקר ארון מגבל חיים
ועד כפרק בכמה המקשה (סוף דף סז)

מכנין (דף דוקא) משמחין נחמה
שם הגדה ולפי הקושרים הוא מוח
נקראו מהיינו ארון ולה על פי
הגדה ועד דמן נחמה חסידה כ"כ
הדוקא (דף דוקא) דוקא דוקא דוקא
מכנין מוח חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה

שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה

שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה

שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה

שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה

שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה

שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה

שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה

שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה
שם קשרים חסידה וכו' דך נעשה

שאל פרק שלשה ועשרים שבת

כל יומא ויהו דבר רב ויהוה כי עשרה
ותבי כרובותיה לאחר שבועה ימים אחריו
ליה בחילומיה דרב יהודה ואמר ליה "תנוח
דעתך שהנחת את דעתו א"י אברו" כל
שאומרים בפני הגמ' וידע עד שיסחם
הגולל פליגי בה רבי חייה ור"ש רבכי רחי'
אמר עד שיסחם הגולל וחרו אברו עד
שישעבד הכשר מאן דאמר עד שישעבד
הכשר רחביו " אך בשורו עליו ויבא ונפשו
עליו תאבל מאן דאמר עד שיסחם הגולל
דרכיו " וישבו העפר על הארץ כשורה וגי'
ת"י " וירוח תשוב אל האלילים אשר נתנה
תנה לו ככו שנתנה לך בשורה אף אתה
בשורה משל למלך ב"ו שחלק בניו מלכות
לעבדיו כפרין שברך קיפלוס והיוצאים בקופסא
מפשים עשירי הלכו ועשו כן מלאכה
לימים ביקש המלך את כליו כפרין שברך
החזירם לו כשהו מנהגין מפשין שברך
החזירם לו כשהו מולוכבין שבח המלך
לקראת כפרין וכעס לקראת מפשין על כפרין
אמר ינתנו כלי דאמר הם ילכו לחרתיהם
לשלוש ועל מפשין אמר כלי ינתנו לכובס
ורן ותחבושו בבית האסורים אף הקב"ה על
גופו של צדיקים אומר " ובא שלום יגורו על
משכבתם ועל נשמתן הוא אומר " ויהיה
נפש אדוני צרורה בצרור החיים " על גופן
של רשעים הוא אומר " אין שלום אברו ה'
לרשעים ועל נשמתן הוא אומר " ואת נפש

אויבך יקלעהו בתוך כף הקלע תניא ר' אליעזר
אומר נשמתו של דצדיקים
נגזרת תורת סמא הכבוד ודירתו נפש אדוני
צדוקה צדוקה צדוקה צדוקה
רשעים וזממות " והולכות " ומלאך אחר
עונדו בסוף העולם ומלאך אחר עונדו
בסוף העולם ומקלקל נשמתו זה לוח שנה
ואת נפש אויבך יקלעהו בתוך כף
הקלע א"י רבה " ור"ג של בנינוש מאי א"ל
אובא " שכבנו לא אברו לכו אף
מילתא רבי אמר שמואל אלו ואלו לרונה
נמסרין הללו יש להן מנוח הללו אין
להן מנוח אברו (ליה) רב מ"ו עתידים
צדיקים דהוה עפרא רחביו " וישבו העפר
על הארץ כשורה גמול קפלא דהוה קפלי
בארעא דרוב נחמן נח" כ"י שבת העפר
אחאי בר יאשיהו אתו ואמרו ליה לרבי נחמן
נח" בר נבואה אחא ואמר ליה מאן
ידור בר אמרי ליה אגא אחאי בר יאשיהו
א"ל ולא אברו רב מ"ו עתיד צדיקי
דהוה עפרא א"ל ומ"י מ"י ר' לא דענא
ליה א"ל והוא קרא רחביו וישבו העפר
על הארץ כשורה אמר ליה דאקריד קהלת
לא אקריד משלי רחביו " ורקב
עצמות קנאה " כל מ"י ש"י לו קנאה
בלבו אין עצמותו מרקיבים חסידה
דאיהו רחביו דאיהו רחביו דאיהו רחביו
מר לעווה דביתא אמר ליה נגיהו ארעתיך
דאפילו נבואי לא קריח רחביו " והקב
" והעולם כי אני ה' בפתחו את קברותיהם
" א"ל והחיים " כי עפר אתה ואל
עפר תשוב א"ל החוה שעת אחת
קודם תחית המתים א"ל החוה צדוקי
ל"י אברו אמריהו נשמתן של צדיקים
נגזרת תורת סמא הכבוד ודירתו נפש
אדוני צדוקה צדוקה צדוקה צדוקה
כ"י רחש גופו קיים ועשמתו עולה
וירדת לארץ רחש הגוף בשל
ונשמתו

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'
הוא הנהגתו וכו' וכו'

פד: השוכר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא

ואפילו הבי. דלמך רבי אלעזר גרבי שמעון לעיל ספיקות שלכס קך: לא סמך. דעמיא אכסי מלגס רחמים ומחילה ציורין שמה טעם בלמד מן הלוקים: באורחא הוו סייבין ליה שיתין נפשי. בערב היו מקפלין תמחו נמשכו ס' לנדס שקורין פלגטור: משיבלי. כמין עריבות קטנטה שמשמטין כן מים וסופין ונלשון לע"ז קונקרי: ונגדי מותיה שיתין משיבלי דמא וזיבא. ומוספין מחמטין ששים עריבות מלאת דס כלב דס לקי שהלנין (ו) שזנו ממנו משתין שנה עליו: סיני פסדא. מיני מאלס שעשים מחמטין: אמר דרו. למכאזיו: ביטוף תורה.

שהיה עוסק בגירסתו ממיד נביתו: את מייתת דרו עיין. אמה אמתן עילך: כלית מסון. כמאלל ורקטון נגדס: ספונאי. יורדי הים נאמיו: עיילו ליה שיתין עברי. לפי שעמד עליהן משול של ים והפללו להלל בזכותו של ר"א ויגלו בזכותו וכשעלו מן הים שלחו לו דורון: אמרה דה. אשמו לברמל: בקי באבך. בקי נלכך מהו עשה: בקי שון נקלות ודיעה: אמר. ר' אלעזר לנמו זילי אמרי: שלנו. עושר גדול משלם: דותה באניות סודר. על המורה נלמך: וברי. ונחמק: נפק דבי מדרשא. אמות הים שלל עיככו אשמו: שיתין סיני דמא. שהלאו לו השנים ללואם חס דס מדה הוא חס דס טבור דקיימא לן נמה (דף טו.) חמטס דמיס הן טמאס כהנה שאלר מלאות למיס טבורין: דהריגה. להקק לעליהן בלא טעילה: יהיו מין זכרים. יתעברו כולן הלילה זכרים: רשעה זו. מלכות הרשעה שמינתה חוסס נגיס ולא כל לית המדרש ממיד להלאות לו השנים חס דמן ואו ל"א על אשמו שעיככו מלגל לבית המדרש שנים רבות: דרתיו ע"י. על שלקמין נגיס על ידי וסיו לכן קרובין: אננין בעליתאי. השכני כעלמיין: בפזייה. בשערו: ביניתא. שער: רישא. מולעט: ח"ש דעתא. דלמני שמה מעשה יקרי ויקיני: בדי דאי. משנדע לבריות שלמי מו ולא נקבר און זה כבוד: פרידה. גזל אחד: יש לי ביניכם. אביו הים: עבדי. שס מקום שמעך לעירו: דבני בירי. שס כפר אחד שסו (ו) קרובין: שבנא. נמש: דהדרא ליה פטירה. הקיפה את המערה כען גלגל חננה אלל פיה: פתחי פך. הכמיני ונך מעל פך ליתן מקום ליכנס: דדבר באשתי. שמשא לו: תמן אמרי. בלך טרבל אומרים המשל סה על כנון זה: בארתא פריה תלא ויניה בולבא רבי קולתיה תלא. ימד שהיה הגבור רגיל ללואם בו כלי זינו העל הכועס (ד) תרמילו תלה בולבא בלע"ז: בתורה. מיסס לברין הוא גדול ממך כמורה אב לא ידענא אלל שפך ענה קך: אב בשמים טובים. אזי ודעת שהוא גדול ממך דהא קביל עליה יקורים: רשביג. אביו של רבי: ורבי ידועש ב"ק. ורבן טוטה כהדיהו אלל שטיסה גדולי הדור: אמרי רבנן. רבי לו אב. דמנ נפשיה דר"ש בן יוחי: ר"ש

שתין ספני. מפרס כמלדס שעמד עליהם משול שנים לטבעם ודלו לו וסקט הרות: הוה

דביתו שיתין מיני לפדא ואכיל להו וברי ולא הוה שבקא ליה דביתו למיפק לבי מדרשא כי הויכ דלא לרחקוהו רבנן באורחא אמר להו אחי ורעי כואו בצפרא אמר להו וילו מפני ביטול תורה יומא חד שמעה דביתו אמרה ליה את קא מייתת להו עילוך כלית ממון של בית אבא אימרה אולה לבית נשא סליקו ואתו הגך [שיתין] ספונאי עיילו ליה שיתין עברי כי נקטו שיתין ארני ועברו ליה שיתין מיני לפדא ואכיל להו יומא חד אמרה לה דברתה וילי בקי באבך מאי קא עביד האידינא אתיא אמר לה וילי אמרי לאמך שלנו גדול משלהם קרי אנפשיה * היתה כאניות סודר ממרחק תביא לחמה אבל ושתי וברי נפק לבי מדרשא איתו לקמיה שיתין מיני דמא טהרינהו הוה קא מרגי רבנן ואמרי סלקא דעתך לית בהו חד ספק אמר להו אם כמותי הוא ידיו כולם זכרים ואם לאו תהא נקבה אחת ביניהם היו כולם זכרים ואסקו להו * ר' אלעזר על שמה תניא אמר רבי כמה פריה ורביה ביטלה רשעה זו מישאל כי הוה קא נחא נפשיה אמר לה לדביתו ידענא בדרבנן דרתיו עלי ולא מיעסקי בי שפך אוננין בעליתאי ולא תידחלין מינאי א"ר שמואל בר נחמני אישתתיא לי אימיה דרבי יונתן ראישתתיא לה דביתו דרבי אלעזר ברבי שמעון לא פחות מתמני סרי ולא טפי מעשרין ותרין שנין אוגיתיה בעליתא כי הוה סליקנא מעינא ליה במייה כי הוה משתמטא בינתא מיניה הוה אתי דמא יומא חד חואי ריחשא דקא נפיק מאוניה חלש דעתאי איתחיו לי בחלמא אמר לי לא מדי הוא יומא חד שמעי בולותא דצורבא מרבנן ולא מחאי כדבעי לי כי הוה אתו בי תרי דינא הו קיימו אבא אמר מר מילתיה ומר מילתיה נפק קלא מעליתיה ואמר איש פלוני אתה חייב איש פלוני אתה זבאי יומא חד הוה קא מינאי דביתו בהדי שבבתא אמרה לה תהא כבעלה שלא ניתן לקבורה אמרי רבנן כולי האי ודאי לאו אורה ארעא איכא דאמרי רבי שמעון בן יוחאי איתחואו להו בחלמא אמר להו פרידה אתה יש לי ביניכם ואי אתם רוצים להביאה אצלי אוול רבנן לאעסוקי ביה לא שבקו בני עכבריא דכל שני דהוה ניים רבי אלעזר ברבי שמעון בעליתיה לא סליק חיה רעה למתייהו יומא חד מעלי יומא דכיפורי הוה הו טרידי שדרו רבנן לבני בורי ואסקוהו לערסיה ואמטויה למקורא דאבוה אשכחיה לעכנא דהדרא לה למערתא אמרו לה עכנא עכנא פתחי פך ויכנס בן אצל אביו פתח להו שלח רבי לדבר באשתי שלחה ליה כלי שנשתמש בו קודש ישתמש בו חול * תמן אמרין באחר דמרי ביתא תלא ויניה (ב) כולבא רעיא קולתיה תלא שלח לה נהי דבתורה גדול ממני אבל במעשים טובים מי גדול ממני שלחה ליה בתורה מיהא גדול ממך לא ידענא במעשים ידענא דהא קביל עליה יסורי בתורה מאי היא דכי הוה יתבי רבן שמעון בן גמליאל ורבי יהושע בן קרחה אספסלי יתבי קמיהו רבי אלעזר בר שמעון ורבי ארעא מקשו ומפרקו אמרי מימיהן אנו שותים והם יושבים על גבי קרקע עברו להו ספסלי אסקניהו אמר להן רבן שמעון בן גמליאל פרידה אחת יש לי ביניכם ואתם מבקשים לאבדה הימני אחתוהו דרבי אמר להן רבי יהושע בן קרחה מי שיש לו אב יחיה ומי שאין לו אב ימות אחתוהו נמי דרבי אלעזר ברבי שמעון חלש דעתיה אמר קא חשבותי ליה כוותי עד ההוא יומא כי הוה אמר רבי מילתא הוה מסייע ליה רבי אלעזר ברבי שמעון מאבן ואילך כי הוה אמר רבי יש לי להשיב אמר ליה רבי אלעזר ברבי שמעון כך וכך יש לך להשיב זו היא השוכר השתא היקפתה חשבותי חבילות שאין בהן ממש חלש דעתיה דרבי אתא א"ל לאבוא אמר ליה בני אל ירע לך שהוא ארי בן ארי ואתה ארי בן שועל והיינו דאמר רבי שלשה ענוותנין הן ולא הן אבא וברי

מלדסא דימני אספסלי: פרידה אחת. קן אחד: דאבדה הימני. שמה משלוט בו עין רעה: שאין

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא נח.

נצחיות החיים

בצדיקים

בבא בתרא -

דף נח.

לפדורה. שמוקפת קדירות והלש נאמנה לך כן המפה והלמש
נאמנה והקצרות סכס: כל שאין תחתיה בר. דלמריק נפסס
(דף ק) לזכרן תחת המטה אשר מחוסך כלי חרל רוח רעה
שורה עליהן: דרך לנעול מנעולן פירות המטה ופגולים פירות
הגשמים כפול הגיע: אלא כנדרים

מצוין בערתא. משום (י) דקבר סתום טומאה טקנת ועולה
דלמרי כנמה דוכתי¹ וא"ת והא לין קברי עובדי סוכס
מטמאים כהאל משום דלן קרין להם ואפילו כגן דפליגי להי שמעון
(מסכת א"ת) ואמרי דמטמאים כהאל מ"מ כקבר שלמי הדיטר לה
מרכה לה כביר (דף נח.) אלא לענין
געישה² או כקבר לרשות קבר שלמי
הדיטר ומקרא דכתב גבי געישה
מרכ לה סתם ויש לומר דלמריה
נקרא לה סתם דכתיב³ האדם הגדול⁴
וקו להם הראשון ולהכי לין למטמס
מקרא דלמס [ד"פ סו"ט] ימות סת
ד"ס קרי⁵:

למדורה וקדרות מקיפות אותה מטה של
תלמידי חכמים כיצד כל שאין תחתיה אלא
סדלין בימות החמה ומנעלין⁶ בימות הגשמים
ושל עם הארץ דומה לאוצר בלוס: ר' בנאה
הוה קא מצוין מערתא כי מטא למערתא
דאברהם אשכחיה לאליעזר עבר אברהם
דקאי קמי בבא א"ל מאי קא עביד אברהם

א"ל נאני בכנפה דשרה וקא מעינא ליה ברישה א"ל זיל אימא ליה בנאה
קאי אבבא א"ל ליעול מדע דיע דרצו בהאי עלמא ליכא עייל עיין ונפק כי
מטא למערתא דארם הראשון יצתה בת קול ואמרה⁷ נסתכלת בדמות דיוקני
בריוקני ענכמה אל הסתכלת רא כעניא לציוני מערתא כמדת הרצועה כך
מדת הפנימית ולמיד⁸ שני בתים זו למעלה מזו כמדת עליונה כך מדת
התחתונה א"ר בנאה נסתכלתי בשני עקביו⁹ ודומים לשני גלגלי חמה הכל
בפני שרה כקוף בפני אדם שרה בפני חיה כקוף בפני אדם חיה בפני
אדם כקוף בפני אדם אדם בפני שכינה כקוף בפני אדם¹⁰ שופריה דרב כהנא
(מעין שופריה דרב שופריה דרב¹¹) מעין שופריה דרבי אבהו שופריה דר' אבהו
מעין שופריה דיעקב אבינו שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דארם הראשון
ההוא אמגושא דהוה רחטט שכבי כי מטא אמערתא דרב טובי בר מתנה
חפשיה¹² בדיקיה אתא אביי א"ל במטותא מיך שבקיה לשנה אחרתי
ודר אתא חפשיה בדיקיה אתא אביי לא שבקיה עד דאייתי מספרא
ונציא לדיקיה ההוא דאמר להו חביתא דעפרא לחד בראי חביתא דגרמי
לחד בראי חביתא דאודרא¹³ לחד בראי לא הוו דיעי מאי קאמר להו אתו
לקמיה דרבי בנאה אמר להו איך לכו ארעא אמרו ליה אין את לכו חיותא (י)
אין את לכו כמרתקין אין אי רבי הכי קאמר לכו ההוא גברא דשמעה לדביתו
דקא אמרה לברתה אמאי לא צניעת באיסורא דך איתתא עשרה בני
את לה ולית לי מאבך אלא חד כי שכוב אמר להו כל נכסי לחד
ברא לא דיעי להו מינידו אתו לקמיה דרבי בנאה אמר להו זילו תבושו
קברא דאבוכון עד דקאי ומגלי לכו להו מיניכו שבקא¹⁴ אולו כולדו ההוא
דבריה הוה לא אול אמר להו כולדו נכסי דדאי אולו אבלו קורנא בי מלכא
אבויי איכא גברא חד ביהודאי דקא מפיק ממנוט מאנשי בלא סרדי
ובלא (י) מדי אחיווהו חבשווהו אולא דביתוהו אמרה להו עברא חד הוה לי
פסקי לרישה ופשוטו למשכיה ואבלו בשריה וקא מלו ביה מאי ומשקו ביה
לחברייא ולא קא רביי לי דמי ולא אנריה לא דיעי מאי קא אמרה להו אמרי
גיתו לחביבאי דיהודאי ולכומא קריווהו לך בנאה אמר להו ורזוקא אמרה לכו אמרי
הואיל וחכים כולי האי ליתבי אבבא וגידון דינא הוא דהוה כתיב באבולא כל
דין דמתקרי לדין לא שמוה דין אמר להו אלא מעתה אתא איניש מעלמא
ובזבין

החייגות. סה ג' אסת ואתמה ק' מדת הפנימית ומתן דררש מכפלה שני בתים זה לפני זה ופגולת דרב ותמולל היא כליד
מעבין (פחות דף ט.) כך סדת התחתונה ודי לך עליון עליונה: בשני עקביו ש' אדם הראשון בר. והכי דכתיב¹⁵ כי עפר אתה ואל
עפר תשוב הוה פרכת ליה במטבת סבת פרכת שאל (דף ק) ותוקמין לה הוא עשה אמת קודם סתית המטס: שופריה דר' אבדו
מעין שופריה דיעקב. ובהכרח את הספולס¹⁶ פרך וליחשוב נמי ר' יוסן ומשני דררת פניס לא הוה אלא חייב: אמגושא. מבספ: חביב
שבבי. חופר המטס להספולס עדיהם: אתא אביי בר. כפול סהיה העובד כוכבים ארסט: ההוא דאמר להו. מלטה מחמת מיתה היה
ומתקן נכסי לגבי על פיו: הביאת דעפרא. אי מית לאחד ממני ודרך כמנה אמר שלא ירש הכל שהוא עשיר ועגל נכסי:
הביאת דגרמי. סתם מלך עלמות: אודרא. מוסין: איך לכו ארעא. נשמיר לכו קרקע מארכס דלס ק היינו סתמא
דעפרא והכמות שיש סתן עלמות ואו סתמא דגרמי: כל מיני עדים עשין ממסין: לחד ברא. לאחד ממני אמת
שיברו סת דין: חבושו. סת הכמות על קבר ולנסותן נסחין שאותן סתן ממורס סן עד פניס¹⁷ ולכו לחסט: אמר להו
כולדו נכסי דראי. שלא ליה חסית על קברו של אביו שזה הוא הגעט שבס¹⁸ ומתקבל דלס אבך יוסר ויפה דן רבי מנאה ללך
שיך סהא אלא שאל דרמי וסיט שאל ליה לחסט והכי נמי אמרין גבי סהא דלמרי נכסו לטוביה ס' (מסכת סו"ט):
אולו. תשעה האסין: אבלו ביה קורנא. הלשטי עליו: אולא דביתוהו. דדי מנאה לעוק אל בית המלך לשון סתמא דרבי מנאה
ירש סה אלא על ידי ענלה: ואבויי בשריה. של עבר: וקפלו ביה סיא. שארכס ס מוס עשור ומשקו ביה עשור לחביבאי למי
השיטה: לחביבאי דיהודאי. לרבי מנאה: ורזוקא. נד של ער וכך אמרה חייס היה לי ונלווהו ממני ושפשוטו ואכלו את הכסר ומן העיר
עשו חמת וזבזין ס מוס וזבזין ס: באבולא. על עלמות השער היה כתיב כדי שלמחו משם בני אדם: כל דין. איחודת לדין ימי העיר
ויחייגו דמיקרי לרעה שמועטין אמתו לדין על ממון שמועטין ממנו: לא שפיה דין. ופסול לדין דכיון דלואכ נעג הוא יקבל שומד:

גדול והשוב היה לסיפק ניתן לו רשות
ליכנס כקברי לדיקים אבל אחר לא
כלאמרי (פחות דף י:י) גדולים לדיקים
צניעתן יותר מנחיהן והיה נכנס
ממערת ומתד מדת ארין מבפנים
ואמ"כ מתד מתוך כעגן ושקס עם
ליון סיד כדי להכיר מקום הטומאה
ולא יפלו טהרות דרך כלין שלא
להאכל על הקבר: אשכחיה
לאליעזר: דמילא מנסת דרך ארין¹⁹
דשטה לדיקים קיימן שלא מתו וקא
חסיב סהדיהו אליעזר עבר אברהם:
בנפשה. סן ורזומיה: א"ל. רב בנאה
לאליעזר: זיל אימא ליה. לאמריה:
בנאה קאי אבבא. ומן לו רשות ליכנס:
אמר ליה ייעיל. לדין כלין סתפס
דליגינא סתפיה כמנה דשרה:
דשיע דיעי דיבר הרע בראי עלימא
ליכא. ולא לריכנא לאליעזר מיתה:
ה"ג על עיין ונפיק. נכנס ר' מנאה
ונסתכל מדת אורן המערה ולא
ואמ"כ ליון ממנון: אשירתא דארם
הראשון. כדדרשין בעירובין (דף טו.)
ממלא קרית ארבע א"ר יתקן קרית
ארבע זונות אדם וזהו ארכיס
ושרה יתקן ורקה יעקב ולאס:
בדמות דיוקני. יעקב דלמריק סמון
שופריה דיעקב מעין שופריה דארם
הראשון: בדיוקני עשבה. דהיינו
ארם הראשון דכתיב ביה (מסכת ח)
כללס אלהים חרל אמת: דא בשיטא
לציוני. מתקן ולסיק לרך אי
למדה סתלה מבפנים: כמדת

ובזבין
החייגות. סה ג' אסת ואתמה ק' מדת הפנימית ומתן דררש מכפלה שני בתים זה לפני זה ופגולת דרב ותמולל היא כליד
מעבין (פחות דף ט.) כך סדת התחתונה ודי לך עליון עליונה: בשני עקביו ש' אדם הראשון בר. והכי דכתיב¹⁵ כי עפר אתה ואל
עפר תשוב הוה פרכת ליה במטבת סבת פרכת שאל (דף ק) ותוקמין לה הוא עשה אמת קודם סתית המטס: שופריה דר' אבדו
מעין שופריה דיעקב. ובהכרח את הספולס¹⁶ פרך וליחשוב נמי ר' יוסן ומשני דררת פניס לא הוה אלא חייב: אמגושא. מבספ: חביב
שבבי. חופר המטס להספולס עדיהם: אתא אביי בר. כפול סהיה העובד כוכבים ארסט: ההוא דאמר להו. מלטה מחמת מיתה היה
ומתקן נכסי לגבי על פיו: הביאת דעפרא. אי מית לאחד ממני ודרך כמנה אמר שלא ירש הכל שהוא עשיר ועגל נכסי:
הביאת דגרמי. סתם מלך עלמות: אודרא. מוסין: איך לכו ארעא. נשמיר לכו קרקע מארכס דלס ק היינו סתמא
דעפרא והכמות שיש סתן עלמות ואו סתמא דגרמי: כל מיני עדים עשין ממסין: לחד ברא. לאחד ממני אמת
שיברו סת דין: חבושו. סת הכמות על קבר ולנסותן נסחין שאותן סתן ממורס סן עד פניס¹⁷ ולכו לחסט: אמר להו
כולדו נכסי דראי. שלא ליה חסית על קברו של אביו שזה הוא הגעט שבס¹⁸ ומתקבל דלס אבך יוסר ויפה דן רבי מנאה ללך
שיך סהא אלא שאל דרמי וסיט שאל ליה לחסט והכי נמי אמרין גבי סהא דלמרי נכסו לטוביה ס' (מסכת סו"ט):
אולו. תשעה האסין: אבלו ביה קורנא. הלשטי עליו: אולא דביתוהו. דדי מנאה לעוק אל בית המלך לשון סתמא דרבי מנאה
ירש סה אלא על ידי ענלה: ואבויי בשריה. של עבר: וקפלו ביה סיא. שארכס ס מוס עשור ומשקו ביה עשור לחביבאי למי
השיטה: לחביבאי דיהודאי. לרבי מנאה: ורזוקא. נד של ער וכך אמרה חייס היה לי ונלווהו ממני ושפשוטו ואכלו את הכסר ומן העיר
עשו חמת וזבזין ס מוס וזבזין ס: באבולא. על עלמות השער היה כתיב כדי שלמחו משם בני אדם: כל דין. איחודת לדין ימי העיר
ויחייגו דמיקרי לרעה שמועטין אמתו לדין על ממון שמועטין ממנו: לא שפיה דין. ופסול לדין דכיון דלואכ נעג הוא יקבל שומד:

ואח"כ נוסף (ע"י הבעש"ט ורבותינו נשיאינו) — הציווי וההוראה ש"יפוצו מעיינותיך חוצה", שע"ז "אתי מר" דא מלכא משיחא⁸¹.

שזה מעורר בפשטות — שנוסף לההוספה ב"משפט" וב"צדקה" בכלל, ששניהם הם בהדגשה מיוחדת אצל האריז"ל⁸² — שיוסיפו בכל הפעולות והפצת המעיינות חוצה "זאת החכמה", ובפרט כמסבך ומבואר באר היטב בתורת חסידות חב"ד, הג' מוחין דחכמה בינה ודעת,

הן בנוגע לעצמו — שכללות ענינו של לימוד חסידות חב"ד בהבנה והשגה — הוא הענין של "יפוצו מעיינותיך חוצה": הפצה של מעיינות החכמה — בכינה ודעת, ועד — למדות, שהם "חוצה" בערך למוחי⁸³, ועד למחשבה דיבור ומעשה, ואדרכה — המעשה הוא העיקר.

ועוד ועיקר — הפצת המעיינות חוצה בפשטות, בחוצה דהעולם, "ארץ מקנה", ועד לחוצה שאין חוצה ממנו, שדוקא ע"ז נעשה שלימות העונג של פנימיות (טעמי) התורה, גם בלימוד לעצמו [וגם אצל הטף (כשם שע"י "גדרות צאן נבנה למקננו" נוסף בגילוי התענוג של "ערים לטפנו"), שגם עמם לומדים פנימיות התורה (ע"ד לחם מן השמים) לפי ערכם, וכידוע המנהג שמתחילים ללמוד עם ילד אל"ף-בי"ת

וההסתר של העולם בכלל ושל הגלות במיוחד, הסתר (לפי-שעה) בהתקשרות של בני" עם הקב"ה, הקב"ה וכנסת-ישראל (קוב"ה סליק לעילא לעילא).

אלא שהכוונה בזה היא — כסיוס מסכת סוטה, שע"י העבודה דבני" תבוא הגאולה — "זריזות מביאה כו' לידי תחיית המתים, ותחיית המתים בא ע"י אליהו זכור לטוב", ומתגלה שהאשה (כנסת ישראל) מעיקרא טהורה לבעלה (הקב"ה) "טהורה היא"⁷⁶, עד שישאל וקוב"ה כולא חד⁷⁷, "והיו לבשר אחד" כביכול, "ונקתה ונזרעה זרע"⁷⁶, עד להלידה של הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שהוא מזרע דוד ושלמה.

יא. בגילוי מעין דלע"ל שישנו בשבת זו — נוסף בקביעות שנה זו, ששבת זו היא גם ערב ה' מנחם-אב, יום ההילולא של האריז"ל שכל "עבודתו אשר עבד כל ימי חייו" נמצא בגלוי ו"פועל ישועות בקרב הארץ"⁷⁸ — שענינו הי' גילוי פנימיות התורה (מעין טועמי' חיים זכו מגילוי פנימיות התורה דלע"ל⁷⁹, לחם מן השמים, כנ"ל), ועד שאמר ש"דוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"⁸⁰,

(76) נשא שם, כח.

(77) ראה זח"ג עג, א.

(78) אגה"ק סכ"ח.

(79) ולהעיר שענין הגאולה מרומז גם בשמו — "צחק", שלעתיד לבוא יאמר ליצחק כי אתה אבינו, "בן שלמה", שבזמן שלמה הי' מעין שלימות השלום והשלום דלע"ל (שערי תשובה לאדה"א צ"ד פדה בשלום פ"א).

ולהעיר שבכ"מ נקרא "אריז"ל החי" (תואר שלא נמצא בנוגע לגדולי ישראל, אפילו אלה שעליהם נאמר "לא מתו אלא בעטיו של נחש", ואפילו על אלו שעליהם נאמר "לא מת" בכלל — ראה שבת נה, ב. ב"ב ז, א. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 132 ואילך) — מעין הגילוי דחיים נצחיים לע"ל.

(80) אגה"ק סכ"ו (קמב, ב).

(81) אגה"ק הידועה דהבעש"ט — נרפסה בכתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

(82) בנוגע לתורה — ראה שער המצות פ' ואתחנן. טעמי המצות שם. ובנוגע לצדקה — ראה שער המצות ר"פ עקב. טעמי המצות פ' ראה. ולהעיר מסידור האריז"ל ועיקר (כי ע"ז מודגש שזוהי עבודת התפלה בכל יום) ד"ה ויברך דוד (ועד"ז בפע"ח שער הזמירות פ"ה) בכיבור ענין נתינת צדקה בידיים. וראה לקו"ש ח"ט ע' 252.

(83) ראה אדה"ת לתהלים (יהל אור) ע' תנה.

אדמו"ר שליט"א

פא

שראו שהתחילו לאחר זמן הנישואין אם בשביל ללמוד תורה עד שאין רחיים בצאור, אם בשביל לנטוע כרם תחלה ואח"כ לבנות בית (והכרם והבית – לאו דוקא דחמש גפנים ודי אמות על ד"א), ואח"כ לישא אשה. ובעקבתא דמשיחא דהנה זה עומד אחר כתלנו משגיח גוי מציץ גוי – מעכבין את הגאולה ע"י חטא הזה. ולכן הורו להכריז כוי כדי „לחזק הדת ולתקן העולם“. ונהגו גדולי ישראל הנ"ל קלות בעצמם להכריז בהלויתם, בכדי שינהגו וידעו כל העם אחריהם. וע"ד דכתובות (ח, סע"ב). ועצ"ע בכ"ז.

בסופו. ע' קפד. (האריז"ל בעת הטהרה שלו שהכניסו גופו למקוה) „הרכין עצמו עם ראשו לטבול מעצמו“. – כ"ה בהקדמת נגיד ומצוה ובשבחי האר"י. – מסיפורי חסידים הראשונים, אשר בטהרת הרב המגיד הגדול ממעזריטש ע"פ הגורל זכה רבנו הזקן בראשו כתם פז ו„הובילו את הה"מ נ"ע למקוה לטבול ואמר רבינו הזקן הנה רז"ל אמרו גדולים צדיקים במיתתן כוי ע"כ יניחו את מורינו שיטבול בעצמו וכן הי' שהניחוהו וטבל בעצמו ג"פ" (בית רבי ח"א ע' 10 הערה ב.).

שם ע' קפח בסופו סל"ז. אאמו"ר ודודי – הכוונה היא לרבנו הזקן (בעל התניא והשו"ע) ואחיו בעהמ"ס שארית יודא. ורבנו הזקן הי' אז בן שבע שנים, ואחיו – בן שלש שנים.

ח"ז בתחלתו. ע"ט. פירורי המוציא. להעיר מזח"ג (רמד, א): מאן דמזלזל בפירורין דנהמא כוי כ"ש מאן דמזלזל בפירורין דמוחא כוי. ושם (רבע, א): בעה"ב כוי משלים ברכתא ולבתר בוצע כוי כביצה כוי בכזית ואילין לקבל טפין דזרע כוי ופירורין בכזית אינון בצדיק כוי.

שם. בסוף הספר. עפ"ג. הזהר פרשת נח צדיק נקרא מי שאינו חוטא בחטא זה. – עדי"ז הוא בכ"מ וספרים. ומעולם תמהתי ע"ז, כי דוקא בזהר שם לא משמע כן, כי פתח שם ועמך **כלם** צדיקים **דכל** ישראל נטרין ברית ופירש באור החמה שם שהוא כמשארז"ל (ב"ב קסה, א) דמיעוט מן המיעוט הם שהולכים אחרי העריות. אבל – אטו כ"ע כיעקב אבינו בנוגע לחטא אודותו דן בספר זה.

ואף שיש לתרץ ולחלק בנוגע לקריאת שם הצדיק בין היחיד והרבים, וכמוש"כ באוה"ח שם – עכ"פ רא"י אין להביא מכאן.

שם בסוף ההערות. עקצ"ב. נבהלתי לקרות הנדפס שם בנוגע

לא

בית רבי

בחי אחרונה ונקראת ארץ שוהו השפלה לענין המלוכה . ועל שהי' דרכו לומר באמצע התפלה תיבה האף והמלשינים אמרו שצועק אף שרצונו להמשיך חרון אף בעולם . וגם אמרו שהוא שולח שוחד להסוכטאן כי רצונו למרוד במלכות ח"ו . זאת הוא מאשר ידענו . ורבינו הי' משיב תיכף על כל שאלה ושאלה את אשר ישנם פה ואת אשר איננם פה . וכל דבריו היו בענות צדק לא יצא לתרף ולכבול את שכנגדו . רק הראה מקום לב' הצדדים א). על השאלה למה החסידים מרבים בתפלה ומתבטלים עי"ז זמן רב מעסק התורה השיב שיש נשמות ששייכים יותר לתורה ויש נשמות ששייכים יותר להפלה וע"ד שמצינו בגמרא הרבה שתורתן אומנתן ולא היו מפיסקין לתפלה והיו מתפללים פעם בשלשים יום . וגם אז היו מקצרים . וכן ק"ש שהיו קורין בכל יום היו מקצרים בה . מעביר ידיו על ב' עיניו וזו היא ק"ש של ר"י הנשיא כו' . והיו עוסקים בתורה יותר . ועל הרבה מצינו שהיו מתפללים הרבה . חסידים הראשונים היו שוהים מ' שעות ביום לתפלתן תורתן מתי נעשית .

ב) בסיפורים הגדפסים מכבר כתוב שקודם שהביאוהו למשפט היו אללו פ"א רבו הה"מ עם הבעש"ט נ"ע מעלמא דקשט . ורבינו לא הכיר מימיו את הבעש"ט (ושמענו שהי' דואג ע"ז כי זיכולתו הי' להכירו כי הבעש"ט נפטר בשנת תק"כ צחה"ש ורבינו הי' אז ערך י"ג שנה) . רק מאשר ראהו נכנס קודם להה"מ הבין שזו הבעש"ט . הה"מ אמר להבעש"ט זהו הרבי מרייסין . ואמר רבינו שהתבייש מאד כששמע שהה"מ אומר עליו צפני הבעש"ט שהוא הרבי כו' . רבינו שאל מהם למה מגיע לו זה ומה טובטים ממנו . והשיבו לו שנתחזק עליך הקטרוג על שאתה אומר ד"ח הרבה ובגילוי כו' . אל רבינו ואם אלל מחאן האם אפסוק מלומר ד"ח . והשיבו לא כן . כיון שהתחלת לא תפסוק ואדרבה לכשתלא תאמר יותר (וכן הי' כי מקודם הי' אומר רק פ"א בחדש בשבת מזכרין ואחר יליאתו התחיל לומר מדי שבת בשבתו כו') . אח"כ בקש רבינו מהם שיהיו לעזר לו כו' וטען הלא אינני אומר כלום משלי כ"א משלכם כפי שקבלתי ממורי מה שקבל הוא ממורו כו' . ואל הבעש"ט שיאמר איזה דרוש ואמר רבינו הדרוש מראיהם ומעשיהם (שאח"כ נדפס בס' תורה אור) (לא כמ"ש בסיפורים הגדפסים שאמר הדרוש ויהי קול מעל לרקיע כו') . ואמר הבעש"ט להה"מ אמת הדבר שהוא אומר אות באות כפי שקבלת ממני . ואמרו לו שכאשר יביאוך למשפט תשיב להם בעוהשי"ת על כל השאלות ויקובל לרצון עד שתלא לחפשי . וזכרו אותו והלכו ממנו . כ"ז הוא ממ"ש בסיפורים הגדפסים עם מעט נופך ממה ששמענו מרבותינו הרבנים נכדי רבינו . ועוד יש בסיפורים הגדפסים הרבה סיפורים אודות זה וגם אמתו שמענו עוד בזה . אך אין כאן מקומם . גם מתי הי' זה לא ידענו . כי מ"ש בסיפורים הגדפסים שהי' זה צחה"ש ז"ע בדבר כי רבינו לא הי' צחה"ש בבית האסורים כנ"ל :

ה) עיי' בהשכתו נדון סכינים מלוטשים שצוה השו"ע ולקמן במכתב המתחיל פתח דברי (ששייך לתשובה זו) שנותן מקום לב' הדעות יעו"ש :

בס"ד. שיחת י"ט כסלו ה'תשי"א*.

בלתי מוגה

א. ידוע שכל הענינים דלמטה יש להם שורש למעלה וממנו נשתלשלו למטה, כמאמר "עביד קוב"ה עלמא תתאה כגוונא דעלמא עילאה"¹, ו"מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא"². ומזה מובן גם בנוגע להמאסר והגאולה של רבינו הזקן, בעל התניא והשו"ע — שעל זה נקבע י"ט כסלו למועד תמיד³ (עד ביאת המשיח, וגם לאח"ז) — שהסיבה העיקרית לכך היא מפני שענינים אלה היו למעלה, ומזה נשתלשלו גם למטה.

ובהקדם הסיפור⁴ שבעת ישיבת רבינו הזקן במאסר במבצר הפטרופבלי ("פערטראָוועלסקן קרעפּאָסט"), באו אצלו פעם אחת רבותיו, רבו המגיד, ורבי רבו הבעש"ט, מעלמא דקשוט, — ויש להוסיף, שבואם הי' בהתלבשות בגופים. — כ"ק מו"ח אדמו"ר ביקר פעם במקום מיוחד זה⁵, וכשחזר משם, שאל אותו אביו, כ"ק אדנ"ע, האם מדור זה מכיל מקום לשלשה אנשים! שאלה זו מוכיחה שבואם הי' בהתלבשות בגופים. וידוע⁶ שהתגלות הנשמה כפי שבאה בהתלבשות בגוף הוא גילוי נעלה יותר מאשר התגלות הנשמה ללא גוף —

ובין חילופי הדברים (אריכות הדיבור) שהיו ביניהם, שאל אצלם רבינו הזקן מהי סיבת ישיבתו במאסר? והשיבו לו, שנתחזק עליו הקטרוג על כך שמגלה דברי חסידות — רזי תורה, כתרו של מלך — ברבים, ושאל אצלם כיצד יתנהג לאחר שיצא מהמאסר, האם לשנות או להמשיך דרכו בגילוי החסידות ברבים? והשיבו לו, שכיון שהתחיל לגלות חסידות ברבים, עליו להמשיך ולהוסיף עוד יותר.

ונמצא, שסיבת המאסר למטה היתה כתוצאה מהקטרוג שהי' למעלה

* ראה לקמן הערה 87.

ואילך.

(1) זח"א לת, א. רה, ב.

(2) ברכות נח, א. זהר ח"א קצו, רע"א. ח"ג

קעו, ב.

(3) שיחת י"ט כסלו תרצ"ג ס"ט (לקו"ד

ח"ד תשנ, סע"א).

(4) בית רבי ח"א פט"ז (בהערה). נת'

בלקו"ש ח"ל ע' 170 ואילך.

(5) ראה שיחת י"ט כסלו תרצ"ב (לקו"ד

ח"ד תשנ, סע"א).

(6) ראה המשך תרס"ו ע' קעח. ובכ"מ.

(2) זהר ח"א קצו, רע"א. ח"ג

קעו, ב.

(3) שיחת י"ט כסלו תרצ"ג ס"ט (לקו"ד

ח"ד תשנ, סע"א).

(4) בית רבי ח"א פט"ז (בהערה). נת'

בלקו"ש ח"ל ע' 170 ואילך.

(5) ראה שיחת י"ט כסלו תרצ"ב (לקו"ד

ח"ד תשנ, סע"א).

(6) ראה המשך תרס"ו ע' קעח. ובכ"מ.

לד. כדי שתהי' מנוחת הנפש — הרי מכיון שישנם כאלו שה"קלאץ-קשיות" הנ"ל (בנוגע לסיפור אודות רבינו הזקן המגיד והבעש"ט) מבלבלים ומפריעים להם למנוחת הנפש, יש לבאר (בקיצור עכ"פ) את נקודת הביאור. ובהקדמה — שמצינו קושיא מעין זה בנוגע לסיפור הגמרא אודות רבינו הקדוש:

איתא בגמרא²⁰⁴: "בשעת פטירתו של רבי אמר לבני אני צריך . . אמר להם . . נר יהא דלוק במקומו שולחן יהא ערוך במקומו כו' . . מאי טעמא, כל בי שמשי (ערב שבת²⁰⁵) הוה אתי לביתי" (עד ש"ההוא בי שמשא אתאי שבכתא קא קרי' אבבא כו' כיון דשמע שוב לא אתא כו'), ומובא בספר חסידים²⁰⁶ ש"הי' נראה בבגדים חמודות שהי' לובש בשבת . . ופוטרו את הרבים ידי חובתן בקידוש היום".

וגם בענין זה נשאלת השאלה האמורה: מכיון שמדובר אודות נשמה מעולם האמת, כיצד שייך שתעשה קידוש על יין גשמי, ולא עוד, אלא שישמעו אחרים קידוש היום ויצאו ידי חובתן?!

וידועה אריכות השקו"ט בענין זה בדברי האחרונים²⁰⁷, ומהביאורים שבדבר — שמכיון שבא לביתו באופן שבני-ביתו ראו אותו, וכמודגש בספר חסידים שהי' נראה בבגדי שבת כו', מובן, שבאותה שעה ירדה נשמתו ונתלבשה בגוף גשמי הנראה לעיני בשר, ובמילא, הרי היא בגדר דנשמה בגוף, ולכן, יכול לפטור את הרבים ידי חובתן בקידוש היום.

ועד"ז יש לומר גם בעניננו:

בסיפור אודות ביקורם של המגיד והבעש"ט אצל רבינו הזקן, מודגש, שרבינו הזקן לא הכיר מימיו את הבעש"ט (שהרי לא ראהו בתור גדול, כי אם, בהיותו בן ג' שנים²⁰⁸), רק כאשר ראהו נכנס קודם להמגיד, הבין שזהו הבעש"ט.

ומזה מובן, שהמגיד והבעש"ט לא באו בתור נשמות כפי שהם בעולם האמת, כי אם, באופן של נשמה בגוף:

בנוגע לאופן שבו הכיר שזהו הבעש"ט — לא הי' זה ע"י שמיעת תורה, שעל ידה הכיר שזוהי תורתו של הבעש"ט, ובמילא, האומרה הוא הבעש"ט, כי אם, עי"ז שראה שנכנס קודם המגיד — ענין הקשור עם גדרי המקום, ואינו שייך אלא אצל נשמה בגוף.

ומטעם זה לא הי' זקוק לסימן בנוגע למגיד — דמכיון שבאו באופן של

²⁰⁴ (כתובות קג, א. 205) פרש"י שם. ²⁰⁶ ס"י תחשכט. ²⁰⁷ גליוני הש"ס (להר"י ענגל) לכתובות שם. ברית עולם ומקור חסד לסי' חסידים שם. וש"נ. ²⁰⁸ לקו"ד ח"ג תפכ, א. ועוד.

נצחיות החיים
בצדיקים

התוועדויות -
ה'תשמ"ו ח"א
עמ' 206

נשמות בגופים, הכיר מיד את המגיד ע"פ תואר קלסתר פניו, כפשוט.

ועפ"ז מובן שכירור הלכה למעשה אצלם אינו בסתירה לכלל ד"לא בשמים היא" — דמכיון שבאותה שעה נתלבשה נשמתם בגופם, היו בגדר דנשמות בגופים, כשם שרבינו הקדוש הי' פוטר את הרבים ידי חובתן בקידוש היום.

לה. אמנם, עדיין דרוש ביאור בעצם הענין: כיצד יתכן מקום לשאלה וקס"ד אצל רבינו הזקן אולי עליו להפסיק ח"ו מלומר דברי חסידות — היפך הענין ד"הנהגה טובה שנהגתי שלשה פעמים", ומה גם שבתקופה שלפנ"ז כבר נפסקה הלכה על ידו בענין זה?

ונקודת הביאור בזה — בקיצור עכ"פ. ובהקדמה:

בנוגע לכללות הענין דהפצת התורה — איתא בגמרא²⁰⁹: "בשעת המכניסין — פזר, בשעת המפזרים — כנס", כלומר, יש זמנים שבהם יש לעסוק בהרבצת התורה באופן ד"פזר", ולעומת זאת, יש זמנים שע"פ תורה צריך להיות "כנס" (ועיקר ההתעסקות צריכה להיות בקיום המצוות).

ובפרט בנוגע לפנימיות התורה — שעז"נ²¹⁰ "כבשים ללבושך", ופירשו חז"ל²¹¹: "דברים שהן כבשונו של עולם ("סתרו של עולם"²¹², מעשה מרכבה כו') יהיו תחת לבושך".

ועאכ"כ כאשר הדבר קשור עם גזירת המלכות (שהתנגדה לעבודתו של רבינו הזקן בהפצת החסידות) — שאז כרוך הדבר עם סכנת נפשות!
ובהקדמה:

איתא בגמרא²¹³: "פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו בתורה", ואעפ"כ, לא התפעל רבי עקיבא מגזירה זו, ו"היי מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה", וזאת — למרות שידע את גודל הסכנה שבדבר, ולא עוד, אלא שגם לאחר שנתקיים העונש אצל א' מהרוגי מלכות — המשך רבי עקיבא ללמד תורה ברבים!

אמנם, בענין זה ישנם גדרים בהלכה²¹⁴:

החיוב דמס"נ על הפצת התורה (למרות גזירת המלכות) — אינו אלא כאשר גזירת המלכות היא "לבטל דתם", "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", שאז, "אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור... אפילו לשנויי ערקתא דמסאני"²¹⁵ ("שרוך הנעל", "של עכו"ם שחורות ושל ישראל לבנות",

(209) ברכות סג, א. (210) משלי כו, כו. (211) חגיגה יג, א. (212) פרש"י שם. (213) ברכות סא, ב. (214) רמב"ם הלי יסוה"ת פ"ה ה"א"ד. (215) סנהדרין עד, סע"א ואילך.

חזיונות

ליל א' דראש השנה, תרפ"ה

ודין חיים אור וגילוי, וזהו שנותנים הכוח על זה לעשות מדין חיים, והוא אלקים חיים.

בליל א' דראש השנה אמר לי: התחזק ותחליט החלטות טובות ותחשוב רק טוב על עצמך ועל אנשי ביתינו, וכל המקושרים השומעים בקול פקודתי, ומחשבה טובה יצרפה הקב"ה למעשה! שיהיה כן בגילוי חסד ורחמים.

בלילה ההוא. תבאר המשנה דשנים אוחזין², ותכוין בעת דיבורך אל השנים שהתדיינו ביניהם ותזכה את חיים אברהם כי הצדק עם נשמתו ותפעול בדיבורך על אלו אשר עוד בכוחם לתקן בטרם יבוא פקודתם להחזיר הפקדון הניתן להם.

בלילה ההוא. הרואה תפילין

בתפילת ערבית דליל א' דראש השנה רפ"ה, ראיתי את כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, כאילו ראיתי בליובאוויטש, בבגדי שבת קודש ופניו הקדושים מאירים, ואמר לי בזה הלשון:

זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים. דהזכירה לחיי' הוא רק מצד טבע הטוב להיטיב, וההזכרה היא על צד הנדיבות והחסד בלבד, וכתבנו בספר החיים למענך אלקים חיים, אבל זה שכותבים, דאס וואס מיא פאר שרייבט אידן אין [מה שרושמים בני ישראל] בספר החיים, דהכתיבה היא המשכת והארת חיים ממש, שיחיו חיים טובים ובהתלבשות בלבושי מנוחה, הוא למענך אלקים חיים, פירוש שהוא למען אשר נשמות ישראל על ידי עבודתם בתורה ומצוות יעשו מאלקים שהוא צמצום

(1) ראה קידושין מ, א.

(2) ריש מסכת בבא מציעא. וראה ביאור משנה זו על פי חסידות - אוה"ת על מארו"ל ע' לה. וש"נ.

נצחיות החיים
בצדיקים

ספר השיחות -
תורת שלום ח"ב
לה"ק עמ' 660

לטובה ולברכה בהצלחה גדולה אשר תזכה כי על ידך יתגדל ויתקדש שמו יתברך, וזה לך האות אשר כל אשר תעשה בשביל הרבצת התורה ולימוד דא"ח וחיזוק המצוות יצליח לך השי"ת בהצלחה למעלה מדרך הטבע ותמצא חן בעיני אלקי' ואדם ואל יעלה עליך מורא בשר ודם, חזק והתחזק ואלקי אבותינו בעזרך.

[ספר השיחות ה'תרפ"ה עמוד 69]

בחלומי יצפה לגדולה³, תפילין הם מוחין דגדלות, ומי שהוא במוחין דגדלות יצפה לגדולה⁴, דגדול"ה הוא גדול ה' שהוא גדול הוי', שיהיה בכחו להגדיל ולהכיר שמו יתברך בין בריותיו אשר כולם יכירו גדולתו, ויתחזקו בתורה ומצוות, וכן העוסק בגדול"ה להרביץ תורה ועבודת ה' יצפה לתפילין שהוא מוחין דגדלות, ודבריק אשר התחננת לפני ד' בהפ"ג שלך ימלא השי"ת משאלו' לבבך

ח תשרי, תרפ"ה

וגמר חתימה טובה בתוך כאחכ"י. ודבריו האחרונים האלו היו בנשיאת כפים על ראשי, וגם שמעתי באמרו ברכת כהנים, והיה מלוּבש בבגדי שבת קודש וכובע עגולה ופניו מאירות מאד.

לא אדע פשר הדברי' ואקוה לד' הטוב כי יתקיימו ברכות אב קדוש בחסד וברחמים. ועל יסוד הדברי' האלו בערב יום, בתחילת הלילה בקרתי את הרב ר"י מדווינסקי

בלילה השייכה ליום ב' ח' תשרי ראיתו בפנים צהובות ומאירות וזה היה לשונו הק', מאיין עבודה איז אמת און שלום, און דאס וינטש איך דיר מאיין קינד זאלסט ויסין אז כח התורה איז עצמי [העבודה שלי היא אמת ושלום, וזאת אני מאחל לך, ילדי, שתדע שכוח התורה הוא עצמי], וכוח הזקנה איז [הוא] עצמי, וד' הטוב יהיה בעזרך ותפעול להאיר את כל המקושרים, באור התורה והמצוה, ויתן השי"ת לך ולכל ב"ב חתימה

3) ברכות נו, א (ושם: המניח תפילין בחלום יצפה לגדולה).

4) ראה אהבת איתן לעין יעקב ברכות שם: הענין ע"פ מ"ש בכתבי הרב"י ז"ל בסוד התפילין שרומז למוחין דגדלות, ולכן המניח בחלום מורה עלייה לגדולה.

5) הגאון רבי יוסף ראזין מרוג'צ'וב בעמח"ס צפע"ג. נולד בשנת תרי"ח. נפטר יא אדר תרצ"ו.

אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש בכתיבת עניניו.

בשנות ילדותי הייתי נוהג, אחרי סדר הלימודים ב"חדר", להתישב באחת הכורסאות הרכות ועובר במחשבתי על הסיפורים ששמעתי בשעתו מהמלמד שלי ר' יקותיאל וכן על הסיפורים החדשים שהייתי שומע באותה תקופה מהחסיד ר' חנוך הענדל נ"ע.

באחד הימים - היה זה בחודש סיון תרמ"ז - ישבתי באחת הכורסאות הגבוהות והרחבות שבחדרו של הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש והרהרתי בסיפור ששמעתי מהחסיד ר' חנוך הענדל, שר' יהודה הנשיא, מסדר המשנה, היה בא בכל שבת לבקר בביתו אחרי הסתלקותו מעלמא דק.

שמיעת הסיפורים התמידית ואהבתי לחזור עליהם בכל הזדמנות, פיתחה בי את הכשרון לצייר במחשבתי בציור מוחשי את הסיפורים ששמעתי. כשציירתי במחשבתי אך רבינו הנשיא בא כל שבת לבקר בביתו, חשבתי בשעת מעשה שבודאי גם הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש בא לבקר בחדרו בכל שבת או גם בכל יום.

פעם אחת בישבי בכורסא הגדולה והרחבה, בחדרו של הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש, שקוע במחשבתי אודות חיי נשמות הצדיקים והנהגותיהם בגן עדן, נזכרתי על מה שאמר החסיד ר' חנוך הענדל בבית המדרש לר' זרחיה ולר' פנחס החנווני,

- פרצה שריפה בלויבאוויטש, בה נשרף חלק גדול מהעיר, כולל כל הבנינים שבחצר הרבי.

אז רכש הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש שטח קרקע נוסף כפול שלשה משטח החצר הקודם, ממזרח לצד מערב. בשטח חצר זה הקים הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש ארבעה בנינים גדולים: א) בנין גדול, שעלה בגובהו על כל בניני העיר, ונקרא: "האולם הגדול". "אולם גדול" זה הוקם באותו מקום בו היתה לפני השריפה דירתו של הוד כ"ק אביו - אאזמו"ר הרה"ק "צמח צדק" ולאחר מכן דירתו של הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש. ב) בנין בו היתה דירתה של כבוד אמי זקנתי הרבנית מרת רבקה, וכן חדרים מיחידים עבור קרובים אורחים. ג) בנין בו היו שני חדרים ששימשו את המלמד ללמוד עם הילדים חדר גדול עבור הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש סוכה וחדר לקבלת אנשים. ד) בית תפלה שנקרא: "האולם הקטן".

בחדרו הגדול של הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש עמדו מסביב לכתלים ארונות גבוהים עם ספרים. שני ארונות היו מלאים בכתיבי יד קודש. כן עמדו באותו חדר שתי כורסאות גדולות מרופדות בכיסויי משי. באמצע החדר עמד שולחן עגול כשמעליו השתלשלה מהתקרה נברשת קריסטאל בעלת שלשה עשר צינורות, ובכל צינור - מנורת נפט. בפינה הצפנית-מזרחית עמד שולחן כתיבה עליו עסק הוד כ"ק

(1) ראה ספר חסידים סי' תתשכ"ט.

נצחיות החיים

בצדיקים

ספר השיחות -

ה'תש"ד - לה"ק

עמ' ח

שלשה נרות, נר של תשובה בערב שבת שובה³ ושני נרות בערב יום כיפור⁴, נר חי ונר נשמה. דייקו ליצור את הנרות משעוה⁵, והיה משום כיבוד גדול לשזור את הנרות. אפילו הבאת המים לשריית השעוה וכן גם הדלקת העצים לחימום המים, היה בהם משום כיבוד רוחני.

בשעת הנחת הפתילות היו מכריזים על שמו של מי שעבורו שוזרים את החוט, כך קראו לזה. פעם אחת, בשנות ילדותי, כשהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק וכבוד אמי הרבנית היו בחוץ לארץ ואני הייתי בבית כבוד אמי זקנתי הרבנית רבקה, היה זה בין כסה לעשור, ובהיותי לבד בלי ההורים ורוח עצב שרר עלי, בתוך כך שמעתי קוראים בשמי - ונחרדתי.

כבוד אמי זקנתי הרבנית קראה לי אליה ואמרה לי: אספר לך מה שחותני, ה"צמח צדק", אמר לאביך בקטנותו.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק שאל את הסבא הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק "צמח צדק", מהי שבת תשובה? והוא ענה לו: תשובה שבתית. והפירוש הוא: בימות החול הרי לא נמצא בבית דבר איסור, ואילו בשבת נמצא בבית גם דבר איסור, אשר לכן כל מה שרוצים לעשות, יש לדעת בתחילה אם מותר לעשותו.

שהגמרא² אומרת שצדיקים אחרי הסתלקותם הם למעלה יותר מכפי שהם בחיי חיותם בעולם זה, ובדמיוני הילדותי תיארתי לעצמי מה רם ונעלה הוא הסבא, ודמיוני הילדותי גדל בהתלהבותו.

בתוך כך שמעתי כמו אחד מדבוי בלחש ובוכה. פתחתי את עיני והנה אני רואה את הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לבוש במעיל המשי ובשטרמימל של שבת, ענוד בחגורתו, עומד ליד השולחן הפינתי של הסבא - הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש - מחזיק גלין נייר בידו, קורא ובוכה. נבהלתי מאד ויצאתי את החדר בלאט.

למדתי אז אצל המלמד ר' שמשון, אך בהיותו כעסן גדול, הייתי שואל כל דבר את מלמדי הקודם ר' יקותיאל, והוא הסביר לי אז את הענין בהתאם להבנתי. אז התעורר בי ההרגש, להתמסר להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, לא רק כמו בן לאביו, אלא גם כמו חסיד לרבי.

ב. בליובאוויטש* שמרו מאד על המנהגים, וביחוד על המנהגים שהיו מקובלים מהגאון הצדיק מהר"ל מפראג.

אחד המנהגים המקובלים הוא, שבמשך עשרת ימי תשובה עושים

(2) ראה חולין ז, ב. גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן.

(* קטע זה (עד התיבות: שיכולים) - נדפס בסה"מ תש"ט ע' 63. (ראה ג"כ שיחת שבת תשובה תש"ה - נדפסה שם).

(3) לע"ע, לא מצאתי מקורו.

(4) בארוכה ע"ד נרות אלו ראה בשו"ע או"ח, ברמ"א סו"ס תר"י. ובנ"כ שם הובאו המקורות. וראה ג"כ מטה אפרים סתר"ג ס"ח.

(5) מובא מס' יד אליעזר: כל הנרות כשרים ומ"מ ליוהכ"פ וליא"צ טוב ליקח נרות של שעוה. (להעיר אשר ר"ת של שעוה: ה'קיצו ו'רננו ש'וכני ע'פר).

**ליקוטי
מקורות**

**מערכת גדולים -
להחיד"א
דף י"א ע"ב**

מערכת

א

גדולים

שם הגדולים, ועד הרבנים

(א) הרא"ש בפסקיו ותשובותיו כותב זקני ראב"ן ותמה על זה 'בס' קורא הדורות דף כ"ג ע"ב והאר"ך כזה. ואנן בענינותין אמינא דראב"ן הפליג בזקנה שהרי בס' ראב"ן ס' מ"ח כתוב על שטר שנכתב שנת תתצ"ג, ובס' כ"ו בחלוס הנז' כתוב שהי' ש' תתק"ב וברף ק"ס ע"א כתוב בטופסי גיטין ה' אלפים ושבע. ור' יחיאל אבי הרא"ש עלה אל האלהים שנת כ"ד לאלף הששי כמ"ש בספר יוחסין דף ק"ו דפוס אמשטרדם ובצמט דרוד כתוב שנת כ"ח, ולפי זה יתכן מאד שרבינו יחיאל אבי הרא"ש היה חתנו של ראב"ן:

(ב) וענה רחמי להרב מהר"י חאגיז בהלכות קטנות ח"ב סי' ט"ז דנשאל אם יש לקנות לאזני זקני וקני והשיב דהרא"ש כותב על הראב"ן זקני והטור כותב פסח כתב ראב"ן ותמה זה צדין אם שלישי בראשון כשר לעדות ע"ש, יש להכריע דשטיטא ליה דראב"ן הוא זקני ממש של הרא"ש וכפי מה שפיער בס' קורח הדורות אינו זקני ממש אלא זקני של אביו או של אמו כמ"ש שם בס' קורח הדורות דף כ"ב ע"ב. הן אמה שאבי הלעזר כתבתי לעיל דראב"ן הפליג בזקנס מאלד כפי הנראה ממהם מקומות ומספרו שהבחי ע"ס יוספן שיהא זקני ממש אהנס אין הדבר פשוט וזכור. ותו יש להעיר על הרב הלכות קטנות דלמאי אהא אי כינא זיכר הכור' הבור' מדבר אי מלי לתימר זקני על אבי זקני הא שטיטא דאי צעי לתימר שפיר מלי לתימר למעלה מזה כמו שהוכחתי אני הדל בצפרי הקטן חיים שאל סוף סי' ק"ח ע"ש. ואם הרב ז"ל קאי אס חייב לומר הא ודאי לא מחייב ולא שייך בזה חיוב. וי"ל דהרב ז"ל מיידי למען דפח היכי הוי קדר העולם ודך בני אדם ודו"ק:

(ג) ודע שמהלחי צמחילא קתרו של רבינו מהרס"י ז"ל ומהטרה ידו יד הקדש ומש ז"ל או מלחי באגרת רבינו יהודה בן הרא"ש אחי רבינו יעקב בעל הטורים ולא העמקתיה כולה וז"ל, ולפי שילחי קטן ממשכנו לא השבתי לשמוע מעשיהם רק מעט מועד אשר שומעתי מאלף ז"ל

ומאחזקת זקני ז"ל אשר קטרו לי כי זקני ה"ר יחיאל ז"ל נולד בשנת תתק"ע ובהיותו צ"ן ע"ז שנה הים לו חבר נאמן עשיעה ושמו ה"ר שלמה הכהן ז"ל וכרחו נרית יחד שכל אחד מהם יהיה לו חלק עם חניו בכל מלוותיהם ומעשיהם. יפי צליל יום הכפורים כמה נר של טעום של ה"ר יחיאל אשר שם צבית הכנסת כי כן מנהג האשכנזים להוליך נר טעום שדליק כל הלילה וכל היום וכיון שראה שכנה נרו כתיבא מאלד ונחול המועד נפטר. והיה מנהג של אשכנז שהיו מניסין ארון של מים על אפן גדולה סמוך לצית הקברו' וסופסין הארון לראות אם מומח עלטול כהעקס הנה הוך הארון או אם הוא ישר, וקרב ה"ר שלמה הכהן ז"ל אלל ארבע אמותיו ובה בקול רם ואמר צפני כל הקהלות אני מזכיר לר' יחיאל בגידי ומגידי לפניכם שיוכר מהגדיה שכתב עמדי, והא החמיש ה"ר יחיאל בחוך הארון ורחוהו כל הקהל. והיה היום אחרי מותו ימים ור"ר שלמה יושב ולמדו צבית המודש ציום וירא אם ה"ר יחיאל יושב אלט וקורא עמו בהלכה ושאל לו מענינו ואמר לו כי הוא בגן עדן טבוב מאלד ושהים לו כסא מוכן לעלמו צין כל

חסידי הדור, וז"ל ה"ר שלמה אלא חלוני בעל צבית חמד חני אס יש לך רשות להפליח לצבית אדם, ויען ל' ויחאמר דע לך כי יש לי רשות לילך לצבית כנחמילה אלא שאיני רולה שמה יאמרו כמה תבאזה עלמו לדיק זה יוחר מכל הלדיקים שבצ"ע. והיה בששה חדשים לאחר זה ולאחר פטירתו צליל שנה צחלי הלילה נראה לאשמו צהקין ואמר לה ומה אר עושה הנה מהרי וקומי וקמי צניך ונבוסין והוליאס מהרה מהקום הזה כי מחר יהרגו כל היהודים אשר במקום הזה וכן נגזר על כל הקביות והתפללו עליה' ונצקבלה חפלחיו חון מפל המקום הזה, ורקס והעט כן וחזרה להליל אם אשר לה אחר אשר הוליאס ממש לאלא ז"ל ולאחיו וכולם ילאו צליל שנה אלא ז"ל ואחיו ה"ר חיים ז"ל והיא וששה אסות וכו'. זה לקטתי מהאגרת הנה' ואשר כתב לבניו ולבתי בה וקלחתי הלשון ע"ל רבינו מהרס"י ז"ל מכתבת ידו יד הקדש עלמו:

ומ"ש שמה יאמרו כמה מתבאזה וכו' אף שיש לשכר שמה יאמרו הלדיקים שבצ"ע כי גם הם יש מקום להפחיר מעשיו וכמו כדאשכחן ק"ס המדיר דריב"ל בצ"ע לא אחזיק עיבוחא לנפשיה לומר שלא נראה הקטש צימיו וכי שאיל ליה רשבי' נראה קשה צימיו ז"ל לא עש"צ. והו קלת קיוע לפירש"י והאוספות פ' אלו מליאורו דף כ"ב בני רבנן דמשנו באמ"ס ע"ש וממ"ש בעניוהי פתח עינים ע"ס צ"ב:

ומ"ש נכחין הדברים שפי' שלא יאמרו היינו צה"י. והא דלא אמר כדאמרין פ' הנושא בני רבינו הקדוש דהו אחי כל בני עממי וכי ידעם שבצבית חוב לא אחי שלא להוליא לעו על לדיקים הראשונים. אשער דרבינו יחיאל עעיא עינים גם אם לא יודע הדבר כי אם לבני ציחו שמה יאמרו בני ציחו עלמס. ותו דליקיה צחלי לישנא שיהא נראה לכל הלדיקים יש להם כח זה והוא מדרך ענה שלא לומר כי הוא עדיף משאר לדיקי הבינוניים. ושוד יש להכתיב הדבור ואין כאן מקומו, רק זה אומר כי כמה שנים הייתי חמיה על מנהג ישראל שתתפללין צביארה' אלל קברות הלדיקים ואין לקרות ק"ס או להשתלל הוך ד"ל של מה או צבית הקברות כמ"ש בא"ח סי' ע"א ולהרמז"ס לא ילא אף דיעבד. וכיוכל צוה הייתי חמיה על מ"ש צ"ב עמק המלך דלשע"ה השלים מנין וכן על מעשה שפעה רבינו האר"י ז"ל צבחה' וכיוכל. עד שמהלחי צ"ב חסידי

סי' חספ"ע שכתב רבינו הקדוש היה נראה צבגדי חמיות שהיה לובש צבנה ולא בתכריכין וסופר צ"ב מקידוש כי הלדיקים נקראים חיים ולא כשאר מחים שהם חסדים מן המלח עכ"ל, וצוה חנוח דעמנו בכל הסקירות הנה' ויוחר מהמם, וצוה אשר לפרש מאי דאמרינן פ' צמה מליקין א"ר יוספן. מאי דכתיב צמחיס חפשי כיון שמה אדם נעשפ חפשי מן הקורה ומן המלות, וכבר כתיבנא בענינותין בקפרי הקטן פתח עינים על הפין יעקב צמחיר זה ע"ס. אך לפי דרכנו עוד מילחא צמוחאי והיחה לבבא, ונקדים מ"ש מהרש"א במידושי אגדות פ' נע שטוע אהא דאמרי' ג' עבירות אין אדם ילול בכל יום וכו' דדייק למקש אדם דהוי אדם דשלמא אלל חסדיים טילוין. ור' יוחנן ק"ב צבחו דהול"ל המחיס חפשיים ולמה מירש דטבוח צמחיס שליחאה עינים חס מחיס וכולל חסידים וצינוניים דלא דיבר כהצוה אלל צמחיר וצינוני האחד חפשי דהוא הצינוני חפשי אלל חסיד אינו חפשי ומקיים המלח ע"ס וממ"ש פ' הפועלים שהאצות התפללים. חס רמ' ל' יוספן צמוחיר כיון

א) ש"א ע"ז. ב) וז"ב ס'. ג) ש"א ע"ז:

לא תראה את שורר אחיך או את שיוי נדחים וכו'. יש לפרש ברמז על פי מ"ש (ס"ט כ"ג) ונשמרתם מכל דבר רע, ודרשו רז"ל (ע"ז כ"ג) שלא יהרהר ביום וכו'. וכתבו חכמי האמת הענין הוא כי בהביט אדם אל דבר רע היינו ערוה זהלכ הומד, אז על ידי זה בורא נשמה למקטרג הנעשה על ידי העבירה, (כי כל פעולת המחשבה והמעשה הכל על ידי אותיות, והנה אותיות המחשבה הם נופלים בשכירה אל הקליפות, ונעשה מהם ציור ח"ו דהיינו נשמת הקטיגור), וכל ברירה אי אפשר לו מבלי לבוש, על כן לצון הנשמה ההוא להתלבש גם כן כלבוש, על כן רודפת אחריו להחטיאו בפועל מעשיו, דהיינו לסמאו ח"ו כמקרה לא מהור, ועל ידי המעשה נעשה גוף לנשמת המקטרג הנבראת על ידי אותיות המחשבה שנפלו בשכירה, בכדי שלא תרדוף אחריו לכסותה בלבוש היצוני בחטאו בפועל, ונקדים עוד מה שאמרו רז"ל (עקצ"ן פ"ג מ"ג) עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק שיי עולמות, וכתבו המקובלים צדיק נקרא השומר בריתו שלא חטא בקרי, כענין יוסף שנקרא צדיק שלא חטא בכרית, כי החוטא בקרי נופל בקליפה למקום הנקרא קרי, והשומר הברית נוחל שיי עולמות בקדושה חושבנא דדין כחושבנא דדין, והנה ידוע הוא ומקובל מחכמי הזמן ומרבתינו נוהי נפש, שלפעמים יבוא לצדיק גמור הרהורים במחשבתו, אף על פי שכבר בסלו ממנו תאוות העולם ולבו חלל בקרכו, וזה בא לו מתאוות העולם שנפלו האותיות בסור השכירה אל הקליפה. והנה הצדיק אשר הוא שורש לענף האיש הזה שהפיל במחשבתו או ח"ו בפועל אותיות אל הקליפה, ולהיות הצדיק שורש לענפי האנשים ההם, אי באים אלו האותיות מהקליפה אליו שיעלה אותם מהשכירה אל התיקון, דהיינו אם הוא הרהור אהבה, צריך להעלות אותם לעולם האהבה אהבת חסד וכיוצא בשאר המדות, ואסור להצדיק לדחות זאת המחשבה ולבטלו ממחשבתו, דהוי כמו שכא אליו איזה שבוי לפדותו ממסגר אסיר והוא דוחהו כבי ידים. אמנם זה דוקא להצדיק שיודע בעצמו שלבו חלל בקרכו, והמחשבות אינם באים מצדו.

מתענונים והלך בדרך וכו', ואם כן מקרה אחד כו'. לזה באה התורה הק' ברמיוותיה לבטל הסכרא הפחותה הזאת, ואמרה וכי יהיה באיש (חשוב הצדיק הנקרא איש) חטא משפט וכו'. (חטא לפי פשוטו לא יצדק, דהוא שונג. גם משפט מות והוסת הוא כפל לשון. ע"כ לפי הרמז הכי קאמר וכי יהיה באיש צדיק חטא משפט מות, ר"ל חסרון משפט מות שכל העולם מכירין במעשיו שהיה צדיק גמור, ולא נהנה מן עולם הזה ביתרון אפילו בהיתר, ואף על פי כן והומית, ישגם עדין הניע הכוס שרבים שתו), ותלית אותו על עין, (ור"ל כשתראה כזאת יתרצה בסכרתך לתלות העדרו על עין שאכל אדם הראשון, ואם כן היכר הוא בהכרח מקרה אחד לצדיק וכו', על זה באה אזהרת התורה) לא תליין נבלתו על עין, (תלין מלשון תלונה, נבלתו מלשון נביל תביל (שמות י"ח י"ח), ר"ל לא תתלונן העדר גופו שנפל ממנו הוא עבור העין), כי קבר תקברנו וכו', (יש במשמעות הזה כ' פירושים ולכולם רמזה התורה, אי כי קבר תקברנו ביום ההוא, ר"ל בודאי תמצא עון לקבורתו ביום ההוא, דהיינו הימים שהיה בעולם, והנה היו כמה שמתו בעשיו של נחש, ואם כן י"ל שגם הצדיק היכר לו היה כך, ולזה כודאי יש לתלות על סיבת העין. גם לזה רמזה התורה בפירוש הכ' כי קבר תקברנו ביום ההוא, דר"ל אם כאמת היה צדיק גמור ונס לא נהנה ביתרון ההיתר, הנה בודאי קבורתו לא תהיה רק ביום ההוא לעיני העולם, להיות העולם יודן אחר רובו, אבל הוא חיה יחיה בגוף ונפש כענין רבינו הקדוש). כי קללת אלקים תלוי, ר"ל הקללות שקלל השי"ת וקנס לדורות אדם הראשון, תלוי כתנאי שאפשר לאדם מצד הבחירה להיות כחונך ואלוהו, או כדמיון רבינו הקדוש, או כר' אחי בר יאשיה (שבת ק"ג ע"ב), ובהיותך יודע כל זה על כן אזהרה היא לך ולא תטמא את אדמתך, (דהיינו חוסר גופך קרוין מאדמה בהשניעך מרורות מתענוגי העולם) אשר יי אלקיך נותין לך, (ר"ל שנתן אותו ברשותך ותוכל לצחצחו כזהר הרקיע שיהיה גם הוא לאלקיני, והבן).

נצחיות החיים בצדיקים

אגרא דכלה -
מונקאטש
פר' כי תצא
עמ' 664

בס"ד. שיחת יו"ד אדר (סיום ה"שלושים") ה'שי"ת.

— באסיפת אנ"ש שיחיו —

בלתי מוגה

רופאו של הרבי אמר שאין לו תפיסת מקום בתור רופא בשעה שמדובר אודות הרבי. בתור רופא אינו יכול להבין את חייו הגשמיים של הרבי.

האמת היא שחייו של הרבי הם חיים רוחניים — "חיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם חיים רוחניים"¹.

מזה מובן שאצל הרבי אין חילוק בין המעמד ומצב שהי' לפנ"ז למעמד ומצב עתה.

גם עכשיו נמצא הרבי אתנו בגשמיות.

הרבי אמר²: ההתקשרות אלי היא ע"י לימוד מאמרי החסידות שלי, ומקיים בקשתי באמירת השיעור תהלים, וכיו"ב.

דברי הרבי — ע"ד ההתקשרות אליו — הם בתקפם גם עתה.

— • —

(2) "היום יום" כ"ד סיון. ובכ"מ.

(1) תניא אגה"ק ביאור לסי' ז"ך.

נצחיות החיים
בצדיקים

תורת מנחם -
התוועדות
ה'שי"ת עמ' 130

תש"ז), היא, להיותו חג הגאולה האחרון לפני יו"ד שבט תש"י, שאז יש צורך להבהיר ("באָוּאַרענען") הענין דחיים נצחיים.

ובפרטיות יותר:

בתיבת "חיים" — יכולים לפרש "פשט'לאַך" שהכוונה לתורה ומצוות ש"הם חיינו", וכן שאר הענינים שנקראים חיים, כמארז"ל³⁰ "עשרה נקראו חיים". ולכן מוסיף "חיים ארוכים" — שהכל יודעים שהפירוש ד"חיים ארוכים" (כפי שאומרים בנוסח התפלות, בסליחות וכיו"ב) הוא חיים כפשוטם, בגשמיות.

וממשיך ומוסיף "חיים אמיתיים, חיים בלי הפסק":

גם בחיים ארוכים ועד חיים בלי הפסק — יתכן שכן הוא מצד המקרה, היינו, שבפועל לא הי' הפסק, אבל הי' יכול להיות גם להיפך. וכיון שבנדרו"ד מדובר אודות מצב שלענין בשר נראה שנעשה הפסק, ויתירה מזה, ע"פ שו"ע צריכים לעשות עכשיו כמה ענינים כו', לכן מדייק "חיים אמיתיים, חיים בלי הפסק" — חיים אמיתיים ונצחיים שלא שיוך בהם הפסק.

וטעם הדבר — כפי שממשיך ומסיים — לפי שחיים אמיתיים הם קדושה, וקדושה היא אין-סוף.

— האמת היא שענין זה מובן ממ"ש באגה"ק³⁰ ש"חיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה", שהרי, בנוגע לחיים רוחניים בכלל, ובפרט אמונה יראה ואהבה, מבין כאו"א (גם שכל גס) שלא שייך ענין של מיתה, ואינם בגדר זה כלל, אבל, ענין זה נכתב מכמה שנים, ואף אחד אינו מתבונן בזה, משא"כ בענין שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר בתקופה האחרונה ועתה יצא-לאור בדפוס.

ה. ומזה מובן שגם עכשיו צריכים לקיים את השליחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר כמו קודם.

ישנם כאלה שחושבים שיש חילוק: קודם — הי' צריך לקיים את השליחות שהטיל עליו הרבי, כיון שהרבי הי' יכול לקראו ליחידות, או לכתוב לו מכתב: היתכן, שלחתי אותך בשליחות מסויימת ונתתי לך כחות, ולמה אינך מקיים את השליחות!... אבל עכשיו — חושב לעצמו — יכול לעשות כרצונו.

על כך אומר הרבי שהחיים נצחיים הם, ובמילא, ישנם בתקפם כל

(30) ביאור לסי' ז"ך.

(29) אבות דר"נ ספ"ד.

צדקנו, ועאכו"כ לאחרי ביאת משיח צדקנו, כאשר יקויים היעודי"ה הקיצו ורננו שוכני עפר", הרי בודאי שימשיכו ללמוד את תורת החסידות שלו, וימשיכו ללכת "בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו נצח סלה ועד"²², שכן, ביחד עם זה שילמדו תורה מפי משיח צדקנו, "תורה חדשה מאתי תצא"²³, ילך כל "חסיד" עם ה"רבי" שלו, ואנו כולנו, וכל אחד מאתנו — נלך עם ה"רבי" שלנו, נשיא דורנו, אשר גם עתה "הוא בחיים".

ומובן, ש"הוא בחיים" פירושו — "חיים" כפשוטם, בעוה"ז הגשמי, למטה מעשרה טפחים, שכן, ענין זה ("הוא בחיים") מבואר בגמרא בתור מענה על השאלה "וכי בכדי ספרו ספדניא וחנטו חנטייא כו", כלומר, הגמרא יודעת שישנם הטוענים שהי' ענין של הסתלקות, לרי', אמירת קדיש וכו', ובמילא, אינו נמצא בעוה"ז הגשמי; ועל זה פוסקת הגמרא ומכריזה שידעו כולם שלאמיתתו של דבר "לא מת", אלא "הוא בחיים"!

יתירה מזה:

לא זו בלבד שגם לאחרי ההסתלקות "הוא בחיים", אלא עוד זאת, שלאחרי ההסתלקות נמצא בעלמא דין, "הוא בחיים", יותר מכמו שהי' לפני ההסתלקות — כדברי הזהר²⁴: "צדיקא דאתפטר אשתכח בכולהו עלמין יתיר מבחיוהי", וכפי שמבאר אדמו"ר הזקן באגה"ק²⁵ ש"גם בזה העולם המעשה (לא רק בעולמות העליונים) אשתכח יתיר", "יתיר מבחיוהי".

וטעם הדבר — כפי שמבאר שם בפשטות²⁶:

"חיי הצדיק אינם חיים בשריים, כי אם חיים רוחניים, שהם אמונה ויראה ואהבה", ולכן, "בהיות הצדיק חי על פני האדמה היו שלשה מדות אלו בתוך כלי ולבוש שלהם, בבחי' מקום גשמי, שהיא בחי' נפש הקשורה בגופו", כלומר, שמוגבל בהגבלות של גוף גשמי, אשר עם היותו גוף קדוש, ועד לקדושה שהיא בבחי' קודש הקדשים, ישנם סוכ"ס ההגבלות דגוף גשמי, ולדוגמא: כאשר הגוף מתעייף — חייב לנוח מלימוד התורה, מנתינת הצדקה, וכיו"ב;

(22) ישעי' כו, יט.

(23) תניא אגה"ק סכ"ז (קמו, א).

(24) ישעי' נא, ד, ויק"ר פי"ג, ג.

(25) ח"ג עא, ב.

(26) בהביאור (קמו, ב).

משא"כ לאחרי ההסתלקות — הרי מכיון שאינו מוגבל בהגבלות הגוף, הרי עבודתו ופעולתו היא באופן תמידי, הן בעולם האמת — שעוסק תמיד בלימוד התורה וקיום המצוות (כפי ששייך קיום המצוות בעולם האמת),

והן "בזה העולם המעשה" — שהרי "זרעו בחיים", תלמידיו-שלוחיו שלומדים תורה ומקיימים מצוות בכחו ובשליחותו, "שלוחו של אדם כמותו"²⁷; "אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו", וככל שהולכים ומוסיפים בלימוד התורה וקיום המצוות — הולך וניתוסף הגילוי ד"הוא בחיים", כולל — להשפיע ברכות ולפעול ישועות והצלחות לעדת החסידים ולכל בניו, וכל ענינים אלו — "יתיר מבחיוהי".
ונמצא, שלמרות העובדה שכבר עברו ל"ה שנה מהסתלקות כ"ק

מו"ח אדמו"ר — ח"ו לומר שזה כבר ל"ה שנה שאינו נמצא בינינו, רחמנא ליצלן מהאי דעתא ! !

ההיפך — הוא הנכון: זה כבר ל"ה שנה שכ"ק מו"ח אדמו"ר נמצא עמנו ובתוכנו "יתיר מבחיוהי", ומשנה לשנה הולך ומוסיף בחיותו ופעולתו בעלמא דין, היינו, שנעשה יותר פעיל ופעולתו היא ביתר חיות ("ער ווערט לעבעדיקער און מער אַקטיוו"), באופן ד"מעלין בקודש"²⁸.

וכפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמשך ההילולא שלו: — שהלשון "אסתלק" מורה על המשכה וגילוי באופן נעלה יותר, ומזה מובן גם בנוגע לענין ה"הסתלקות" — שנמשך ומתגלה באופן נעלה יותר, "יתיר מבחיוהי" !

ובאותיות פשוטות:

כל מציאותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר היא — ליובאוויטש ! אין זו מציאות של איש פרטי, כי אם, מנהיגה של תנועת ליובאוויטש, חיי רוחו, שעליהם מסר את נפשו במשך כל ימי חייו בעלמא דין !

ובכן, מציאות זו — תנועת ליובאוויטש — חיי וקיימת, אשר, זוהי המשמעות ד"מה זרעו בחיים אף הוא בחיים", ואדרבה — "יתיר מבחיוהי", מכיון שתנועת ליובאוויטש — חיי רוחו — הולכת ומתפתחת ביתר שאת וביתר עוז, "מעלין בקודש", "מוסיף והולך" !

(27) ברכות לד, ב — כמשנה, וש"נ.

(28) שם כה, א, וש"נ.

(29) סה"מ תש"י ע' 112, וראה תורת מנחם — התוועדהיות ח"ב ע' 201.

ליקוטי מקורות

תרגום חפשי -
משיחת
ט"ו תמוז ה'תשמ"ה,
ע"פ סרט ההקלטה -
בלתי מוגה

...לך ודבר עם אדם שכזה, הטוען שהרבי נמצא כבר שלושים וחמש שנה בעולם האמת!

הוא בעצמו השתתף ב"לוויה"!... וא"כ, מה אתם מזכירים אותו בעולם הזה הגשמי (אלא אם כן ניתן להרויח עוד כסף ע"י הזכרת שמו...) – הרי הוא נמצא מזמן בעולם האמת, ברוחניות!

אדם שאין לו מושג אלא בגשמיות ובחומריות, וכל דבר נמדד אצלו רק לפי מה שעניו רואות וחושיו הגשמיים קולטים, הוא מודד כל דבר רק בדולרים שאפשר להפקידם ב"בנק"...

הרבי חי ("דער רבי לעבט") בגשמיות בעולם הזה הגשמי והחומרי שלושים וחמש שנה, ובכל רגע ורגע מהם הוא מתחזק ונעשה יותר בריא, יותר רענן ויותר חי ("נאך מערער און נאך שטארקער און נאך פרישער און נאך לעבעדיקער") !!!

שום רב, שום עורך דין ואף אחד לא יוכל לשנות את העובדה הפשוטה והברורה שלא יתכן כאן ענין של ירושה כלל ח"ו וח"ו, מאחר ש"הוא בחיים", ולא שייך לדבר על ירושה כאשר הוא עצמו חי!

פרק שני

מהותו של נשיא הדור

נשמתו של נשיא הדור מלובשת תמיד
בגוף גשמי, כדי לחבר בין עליונים
לתחתונים ("אנכי עומד בין ה' וביניכם"),
ולהמשיך את החיות האלוקית לעולם הזה
הגשמי.

תוכן הפרק

מכיוון שהעולם הזה התחתון מורכב מחומריות וגשמיות. שהם מושגים שונים בתכלית ממושגים כמו רוחניות או אלקות. זקוק הוא לממוצע שמציאותו מורכבת משני הענינים שהוא מאחד: "מחציו ולמטה איש ומחציו ולמעלה אלוקים".

זהו תפקידו של נשיא הרור – הוא ממוצע המחבר בין אלקות לעולם וכדברי הפסוק "אנכי עומד בין ה' ובניכם".

מכך נגזרת העובדה המוכרחת, כי על נשמתו של משה רבינו – הנשיא הראשון – להיות מלובשת באופן נצחי בגוף גשמי.

פרק זה יעסוק במהותו של נשיא הרור, פעולתו בעולם ובאנשי הרור, ובהמשך לכך יובן היטב מדוע ברורנו הוא מוכרח להיות חי וקיים בגוף גשמי באופן נצחי.

נשמה בגוף

גדולת ה', ושידיעה זו תביא אותם לעבוד את הקב"ה בלב שלם.

ובלשון ה"תניא":

ועוד זאת, יתר על כן – יותר מאשר למדנו – ישנו במה שמקבלים
מנשמת משה רבנו:

בכל דור ודור, יורדין ניצוצות מנשמת משה רבנו עליו השלום,
ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור "עיני העדה" – מנהיגי העדה.
שלכן נקרא חכם בגמרא בשם משה: "משה שפיר קאמרת"⁴, מפני שבחכם
ובגדול הדור, מלוכש ניצוץ מנשמתו של משה רבנו – ולא רק בנפש
החכמים מתלבשים ניצוצות מנשמתו רבנו, כי אם גם בגופם⁵. ולכן אומרים
חסידים שאדם אינו מסוגל לרוות את צמאוננו מלהסתכל על רבי, כי גם בגופו
של רבי, מלוכש ניצוץ מנשמתו רבנו.

התלבשות זו של הניצוצות – מביאה את "חכמי הדור" ו"עיני העדה":
ללמד דעת את העם, ולידע גדולת ה', ולעבדו בלב ונפש – "דעת"
זו וידיעת גדלות ה', מביאים את האדם, לעבוד את הקב"ה במלוא הלב
והנשמה –

כי, העבודה שבלב – אהבת ה' ויראת ה' שביהודי, היא לפי הדעת
– בהתאם למדת הבנתו וידיעתו את גדלות ה',

כמו שכתוב⁶: "דע את אלקי אביך – ועל ידי כך, ועבדהו בלב
שלם ונפש חפיצה" – כלומר: ה"עבדהו בלב שלם ונפש תפיצה" תלוי
ב"דע את אלקי אביך", בידיעת והבנת גדלות ה', דבר זה לומדים בני ישראל
מחכמי הדור, שיש בהם ניצוצות מנשמתו רבנו.

ולעתיד – ורק על לעתיד-לבא, הוא אומר⁷: "ולא ילמדו איש את
רעהו לאמור דעו את ה' כי כולם ידעו אותי וגו'" – אומר הקב"ה. כל
זה יהיה רק לעתיד לבוא, ואילו כיום זקוקים ל"רבי" שילמד לדעת ולהבין
גדלות ה', כדי להגיע על ידי כך, לעבוד את הקב"ה בלב ובנשמה, באהבת ה'
וביראת ה'. ענין זה מה שמקבלים מנשמתו רבנו על ידי חכמי הדור (הניצוצות

(4) שבת קא, ב. ועוד.

(5) הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועוד יותר בזה – שמדייק הסדר "בגוף ונפש" – שלא
נאמר שהתלבשות בגוף היא לא באופן ישר, כ"א ע"י שמתלבשת מקודם בנפש
החכמים, אלא – בלא ממוצע הנפש, וע"ד ודוגמת שהי' במשה, ניצוץ מרע"ה
מלוכש ישר בגוף החכם [ובזה יומתק דקרי ל' משה – גם מצד הגוף]."

(6) דברי הימים"א כח, ט.

(7) ירמ' לא, לג.

בארוכה בהוספות לתנ"א (פ' תשא)³⁰, שהוא זן ומפרנס ומשפיע לכללות נשמות ישראל שחיי' האמונה בהם בבחי' פנימיות. וזהו ואתה תצוה את בני ישראל, דע"י השפעת האמונה נהי' תצוה את בני"י, תצוה הוא לשון צוותא וחיבור, היינו שמחבר את כל בני ישראל יחד, גם בחי' בני ישראל שלבר מגופא, ה"ה מאחד את כולם. כי בענין האמונה משחויים כל בני ישראל, לפי שהאמונה היא עצם מציאותם.

ויש לומר, שזהו בעומק יותר מהמבואר בתניא פרק לב בענין מצות אהבת ישראל. שהרי שם נתבאר דאב א' לכולנה ומי יודע גדולתן ומעלתן בשרשן ומקורן, משא"כ כאן מבואר שמצד עצם מציאותם, ענין האמונה, הם דבר אחד ממש. וכידועי' מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהפשיטות של איש ישראל למטה היא פשיטות העצמות. וזהו מ"ש ואתה תצוה, דגילוי בחי' האמונה וחיזוקה הוא ע"י משה ומבואר בהמאמר³², דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא³³, ומבאר שבזמן גזירת המן הי' מרדכי בחי' משה שבדורו. ועי"ז פסק הדין על עצמו, שבדורנו הרי הוא משה רבינו שבדורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, והוא הזן ומפרנס את ישראל בענין האמונה. אמנם גילוי בחינה זו בישראל בהיותם נשמות בגופים, הוא ע"י שציווי זה יבוא ג"כ ממשה רבינו כפי שהוא נשמה בגוף. וי"ל בדרך אפשר, דלכך נאמר ואתה תצוה סתם לא בשם ה' כי הציווי צריך לבוא ממשה רבינו כפי שהוא נשמה בגוף.

וממשיך בכתוב ויקחו אליך שמן זית זך, שישראל פועלים עילוי במשה. והענין הוא, דהנה כתיב³⁴ שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו, דגילוי בחי' אנכי בקרבו של משה הוא ע"י שש מאות אלף רגלי העם דוקא, דעל ידי רגלי העם הנה עי"ז נתוסף אור במשה³⁵. ועד"ז נאמר³⁶ והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה, ומבואר במ"א³⁷

- שבעיקר -

- (30) קיא, א. וראה לקו"ת ואתחנך ד, א ואילך. ו, סע"ב ואילך
(31) לקו"ד ע' 982. נעתק ג"כ בהוספות לכש"ט (הוצאת קה"ת) סקנ"ד. וראה ג"כ שם סקנ"ה. (32) נסמן לעיל בהע' 26.
(33) ת"ז חס"ט (קיב, א קיד, א). (34) בהעלותך יא; כא.
(35) ראה ג"כ לקו"ש ח"א ע' 89. (36) שם יב, ג. (37) סה"מ עטר"ת ע' תסד. סה"מ קונטרסים ח"א נג, ב ואילך.

הנחת ה' בלתי מוגה

מהותו של

נשיא הדור

התוועדות -

ה'תש"נ ח"א

עמ' 89

השלישית!) — שבמאמר הנדפס כתוב "וצ"ל מפני מה ניסוך המים נאמר בפירוש כמ"פ בתורה בפ' נסכים ונשנית כמ"פ, וניסוך המים לא נאמר בפירוש בתושב"כ כלל", ולפלא שלא הבחינו ותיקנו להדפיס בתחילה "ניסוך היין" במקום "ניסוך המים".

ולהעיר, שאע"פ שזהו טעות דמוכה, כמובן גם מהמפורש בהמשך המאמר ש"ניסוך המים לא נאמר בפירוש בתושב"כ כלל", מ"מ, יש להשתדל ביותר גם בהגהת ותיקון טעויות כאלה, כדי שלא יהי' בבחינת "ספר שאינו מוגה", עליו אמרו "אל תשכן באהליך גוי"¹⁸ — שנקרא בתואר ושם שלא כדאי להזכירו בפירוש (היפך הענין ד"צדק").

בסי"ב, "זאת הברכה אשר ברך משה":

ואף שבהמשך הכתוב נאמר "לפני מותו", הרי, מובן וגם פשוט, שבימינו אלה, לאחר כל מה שעברו במשך הדורות שלפנ"ו ויצאו י"ח כל הענינים הבלתי-רצויים (כמובא גם בדרושי אדמו"ר האמצעי¹⁹), אין עוד ענינים של ירידה כו' (כולל גם שלילת הענין ד"מאן²⁰ דנפיל מדרגי' איקרי כו'²¹), ובמילא, ישנה מציאותו של משה — "גואל ראשון הוא גואל אחרון" — נשמה בגוף באופן נצחי.

ועד"ז בנוגע למ"ש בסוף פרשת השבוע "כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבוא" — שעכשיו יכנס משה רבינו לארץ, ולא עוד, אלא, שנפעל כן בכל אנשי הדור, כדאיתא במדרז"ל²² בנוגע לדורו של משה שישובו יחד עמו.

ולהעיר גם ממש"נ במזמור "לכו נרננה" שאומרים בקבלת שבת: "ארבעים שנה אקוט בדור גוי"²³, דור המדבר, שגם הם ישובו ויכנסו לארץ ישראל, ומתוך שמחה וטוב לבב, באופן ד"לכו נרננה", החל מניגון של שמחה שינגנו עתה, ניגון עם תיבות, עד לניגון שלמעלה מתיבות, עד ל"קלא פנימאה" (ע"ד ובדוגמת הענין דתקיעת שופר²⁴).

ולהעיר גם מהמשך התפלה (לאחרי "לכו נרננה") בעניני הגאולה — "ה' עוז לעמו יתן ה' יכרך את עמו בשלום"²⁵, ולאח"ז "לכה דודי לקראת כלה", שרומז על הנישואין דהקב"ה וכנס"י בימות המשיח²⁶, ובאופן ד"לאורך ימים"²⁷, ו"כגוונא דאינון מתייחדין לעילא כו' איהי אתייחדת לתתא כו'²⁸,

(18) איוב יא, יד. וראה כתובות יט, רע"ב. וש"נ.

(19) שער התשובה ח"א ספ"ה (ה, ב).

(20) זח"ג קלה, ב.

(21) נוסף לכך שגם בשעתו לא הי' זה באופן של

ירידה, כי אם, "ויעל משה".

(22) במדב"ר פי"ט, יג.

(23) תהלים צה, יו"ד.

(24) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, ד. ובכ"מ.

(25) שם כט, יא.

(26) ראה שמו"ר ספט"ו.

(27) שם צג, ה.

(28) זח"ב קלה, סע"א.

זיי טוען זיך אן אין דעם גוף פון נשיא
הדור שבכל דור ודור.

ח. וי"ל אז דאס איז אויך איינער פון
די ביאורים אין דעם מאמר חז"ל⁶⁴ בנוגע
יעקב: יעקב אבינו לא מת . . וכי בכדי
ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו
קברייא . . (נאָר) מה זרעו בחיים אף הוא
בחיים.

איז ניט פאַרשטאַנדיק: וואו איז דער
ענטפער אויף דער שאלה „וכי בכדי
ספדו כו' וחנטו כו' וקברו כו'?"

מפרשים⁶⁵ זיינען מסביר, אז מיט דעם
ענטפער „מה זרעו בחיים אף הוא
בחיים" איז כוונתו צו קלאַר מאַכן אז
מיט „יעקב אבינו לא מת" ווערט ניט גע-
מיינט זיינע חיי הגוף⁶⁶ — אין דעם איז
טאַקע געווען מיתה — נאָר „ודאי בנפש
קאמרי".

עס בלייבט אָבער ניט מובן: לפיז,
וואָס איז דער חידוש ביי יעקב, וואָס
דוקא ביי אים ווערט געזאָגט אז „לא
מת"? — ביי יעדן צדיק זיינען די חיי
הנפש שלו אן ענין נצחית⁶⁷!

וי"ל דעם ביאור אין דעם: דער
אויפטו פון „יעקב אבינו לא מת" לגבי

זאָגן אז „לא מת" — אז ס'איז ניט געווען
קיינ ענין של הפסק ושינוי ו„נפל
מדרגי"⁵⁹.

משא"כ ביי משה'ן זאָגט מען „לא
מת": וויבאַלד אז מדתו של משה איז
מדת האמת, איז חייו אויך ווי זיי זיינען
געווען פאַרבונדן מיט גשמיות העולם,
קען אין דעם ניט זיין קיינ מיתה והפסק;
עס בלייבט אן ענין נצחי אויך אין
גשמיות פון עוה"ז⁶⁰.

און חז"ל זאָגן⁶¹ „אתפשטתא דמשה
בכל דרא ודרא" — אז נשמת משה טוט
זיך אן אין די „חכמי הדור עיני העדה"
שבכל דור ודור⁶², ובמיוחד אין דעם
נשיא הדור, וואָס „אין דור שאין בו
כמשה"⁶³ (עס מוז זיין א „משה" בכל דור
ודור אין וועלכן ס'איז אָנגעטאַן נשמת
משה).

[ואע"פ אז דאָס איז ניט גופו של משה
— איז אָבער וויבאַלד אז „חיי הצדיק
אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים",
זיינען חיי משה ניט די חיים בשרים פון
זיין גוף, נאָר די חיים רוחניים פון זיין
נשמה; און די חיים רוחניים שלו בלייבן
נצחיים אין עוה"ז הגשמי דורכדעם וואָס

59) כ"ה הל' בלקו"ת חוקת (נו, רע"א) ובכ"מ. —
ובזח"ג (קלה, ב) „דנחית מדרגא".

60) ובעיון יעקב (לע"י סוטה שם) משמע שהענין
דמשה לא מת הוא גם בנוגע לגופו (ולהעיר מרשי
ברכה לד, ז). וראה לקמן הערה 66 בנוגע ליעקב
(ובחז"א מהרש"א סוטה שם שהענין דמשה לא מת
הוא ע"ד יעקב לא מת).

61) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א, קיד, רע"א). ועוד
[הובא בתניא פמ"ד (סג, א) לגבי הארת משה
„בנפשות כל בית ישראל". וראה גם שם רפמ"ב.
אגה"ק סו"ט זך].

62) תניא רפמ"ב. וראה תקו"ז שם. חולין צג, א
ובפרשי' (ושי"נ): משה שפיר קאמרת. תו"א יתרו סח,
ג. ט, ג.

63) ב"ר פנ"ז, ז.

64) תענית ה, ב. — וברשי' ויחי (מט, לג) הובא
רק „יעקב אבינו לא מת", ונת' בשחת ש"פ ויחי
תשמ"ו.

65) חז"א מהרש"א. וראה הערה הבאה.

66) אבל בפרשי' (תענית שם) דהא ד„חנטו
חנטייא (כי) נדמה להם שמת אבל חי ה"י, והיינו
שלא מת גם בגוף (וכ"מ בתוס' שם. וראה גם עיון
יעקב, הרי"ף, עץ יוסף ועוד לע"י שם. וראה חז"א
מהרש"א שם. לקו"ש ח"ד ע' 1260 ואילך) — ונת'
בלקו"ש חל"ה ע' 224 ואילך.

67) ואם משום הענין ד„זרעו בחיים" — הרי גם
אצל צדיקים אחרים מצינו דוגמת ענין זה (ראה
לעיל הערה 58 „הניח בן כמותו. ועוד). וראה
מפרשי הע"י. ואכ"מ.

ואומרים חז"ל⁶¹, "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא" – נשמת משה מתלבשת ב"חכמי הדור עיני העדה" שבכל דור ודור⁶², ובמיוחד בנשיא הדור, ש"אין דור שאין בו כמשה"⁶³ – מוכרח להיות "משה" בכל דור ודור, שבו מלובשת נשמת משה.

ואמנם, אין זה גופו של משה – אך כיון ש"חיי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים", אין חיי משה החיים הבשריים של גופו, אלא החיים הרוחניים של נשמתו. וחיי הרוחניים אלו נצחיים בעולם הזה הגשמי על ידי התלבשותם בגוף של נשיא הדור שבכל דור ודור.

ח. מה זרעו בחיים אף הוא בחיים

ויש לומר, שזהו אחד ההסברים למאמר חז"ל⁶⁴ אודות יעקב: "יעקב אבינו לא מת .. וכי בכדי ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא .. מה זרעו בחיים אף הוא בחיים".

ואין מובן: היכן המענה לשאלה "וכי בכדי ספדו... וחנטו... וקברו...?"

המפרשים⁶⁵ אומרים, שבתשובה "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים" הכוונה היא להבהיר שבמילים "יעקב אבינו לא מת" אין הכוונה לחיי הגוף⁶⁶, שבהם אכן היתה מיתה, אלא "ודאי בנפש קאמרי".

אך עדיין אין מובן: לפי זה, מהו החידוש אצל יעקב, שדוקא עליו נאמר "לא מת"?

61 תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א). ועוד [הובא בתניא פמ"ד (סג, א) לגבי הארת משה "בנפשות כל בית ישראל". וראה גם שם רפמ"ב. אגה"ק סו"ס וך].

62 תניא רפמ"ב. וראה תקו"ז שם. חולין צג, א ובפרש"י (וש"נ): משה שפיר קאמרת. תו"א יתרו סח, ג. סט, ג.

63 ב"ד פנ"ז, ז. 64 תענית ה, ב. – וברש"י ויחי (מט, לג) הובא רק "יעקב אבינו לא מת", ונת' בשיחת ש"פ ויחי תשמ"ז.

65 חדא"ג מהרש"א. וראה הערה הבאה.

66 אבל בפרש"י (תענית שם) דהא ד"חנטו חנטייא (כי) נדחה להם שמת אבל חי הו", והיינו שלא מת גם בגוף (וכ"מ בתוס' שם. וראה גם עיון יעקב, הרי"ף, עץ יוסף ועוד לע"ז שם. וראה חדא"ג מהרש"א שם. לקו"ש ח"ד ע' 1260 ואילך) – ונת' בשיחה כ' מנ"א תשל"א.

לגבי צדיקים ככלל נאמר⁶⁶, שאפילו במיתתם קרויים חיים. ויותר מכך: אדמו"ר הזקן מבאר בהרחבה⁶⁷ שצדיק שנפטר נמצא בעולם הזה יותר מאשר בחייו, כי "חיי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים", וה"חיים רוחניים" של הצדיק אינם מסתלקים מהעולם הזה גם לאחר פטירתו, כי "דבר שבקדושה אינו נעקר לגמרי מכל וכל ממקומו", ואדרבה, אז הם במדה מסויימת ביתר שאת, כי אז אין על רוחניותו שום מגבלות מצד הגוף.

למרות זאת, אין אנו מוצאים ביטוי וענין זה – "לא מת" – אצל צדיקים אחרים⁶⁸, אלא אצל משה בלבד, וכן אצל יעקב, כדלהלן בסעיף ט'.

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

אצל צדיקים אחרים הענין של "אשתכח ככלוהו עלמין", גם בעולם הזה, באופן שרוחניותם נמצאת בעולם הזה שתלמידיהם יכולים לקבל השפעה רוחנית מנשמת רבם. אך חיי הצדיק עצמם אינם קשורים ומלובשים בגשמיות העולם. יוצא מכך, שבחיים הרוחניים חל בכל זאת שינוי מסויים, והוא, שבפטירתם אין הם מלובשים עוד בגשמיות העולם. ומשום כך אין מתאים לומר על כך "לא מת" – שלא חל כלל שינוי ו"נפל מדרגיה"⁶⁹.

ואילו על משה אומרים "לא מת": כיון שמדתו היא מדת האמת, לא תיתכן מיתה והפסקה בחייו גם כפי שהם קשורים לגשמיות העולם. נצחיותם קיימת גם בגשמיות של העולם הזה⁶⁰.

56 ברכות יח, סע"א ואילך.

57 אגה"ק ביאור לסי' זך.

58 בב"ב (קטז, א. וראה קה"ר שם) דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה (ולא מיתה). ועד"ז בעוד מקומות. – אבל לא נאמר בזה הלשון "לא מת", ורק "כאילו" (ב"ד פמ"ט, ד) ופרש"י עה"פ וירא יח, יט) משא"כ במשה ויעקב שנאמר בהם "לא מת" (ולהעיר מרש"י ס"פ וילך). 59 כ"ה בלקו"ת חוקת (נו, רע"א) ובכ"מ. – ובחז"ג (קלה, ב) "דנחית מדרגא".

60 ובעיון יעקב (לע"ז סוטה שם) משמע שהענין דמשה לא מת הוא גם בנוגע לגופו (ולהעיר מרש"י ברכה לד, ז). וראה לקמן הערה 66 בנוגע ליעקב (ובחדא"ג מהרש"א סוטה שם שהענין דמשה לא מת הוא ע"ד יעקב לא מת).

ליקוטי מקורות

ליקוטי שיחות -
חלק כ"ד
עמ' 6

וע"ד ווי ס'איז געווען לאח"ז, אז דער אויבערשטער האָט געהייסן „ועשו לי מקדש (פון זהב וכסף וכו')“ ושכנתי בתוכם“.

וואָס עיקרו איז דער ארון ושני הכ- רובים“ וואָס עייז איז געווען השראת השכינה צווישן אידן, „ודברתי“ אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות“.

וי"ל אז דאָס איז די הסכרת המבואר אין מדרש“: אז דער חטא העגל איז גע- קומען מצד דעם וואָס בשעת מ"ת ווען „וירד ה' על ה'סי“ האָבן די אידן גע- זעהן ווי דער אויבערשטער איז יורד מיט דער מרכבה און זיי האָבן שומט געווען אחד מהם, דעם פני שור שב- מרכבה,

זיי האָבן געוואַלט דאָ למטה אַ זאָך פון מטה“⁴⁸, בדוגמת ווי למעלה איז דאָס — מרכבה העליונה.

און אפילו לאחר עשיית העגל (איידער מ'האָט אים געדינט) האָט אהרן געזאָגט „חג לה' מחר“, אז פון דעם קען אַרויסקומען אַן עילוי, אַז ווען משה וועט קומען וועט באַ אידן נתגלה ווערן ווי דער ענין העגל איז קיין מציאות ניט,

— בפשטות: ווען עס וואַלט ניט גע- ווען דער „וישכימו (השטן זרום כדי שיחטאו)“⁴⁹ — וואַלט ניט געווען דער

(53) להעיר מ'מקדש' עצמו — מעלת מקדש דאבנים לגבי משכן דקדושים (תוי"א ותוי"ח ר"פ ויגש. ועוד).

(54) תרומה כה, ח.

(55) ראה רמב"ן עה"ת ר"פ תרומה.

(56) שם, כב.

(57) ראה במפרשים שבהערה 52.

(58) תנחומא תשא כא. שמוד' פ"ג, ב. פמ"ב, ה.

פמ"ג, ח (הובא ברמב"ן עה"ת שם).

(59) יתרו יט, כ.

(60) תשא לב, ו ובפרש"י.

אַלס ממוצע צווישן דעם אויבערשטן און אידן.

כדי אַז אַ איד דאָ למטה זאָל זיין פאַר- בונדן מיט דעם אויבערשטן און אים דינען ווי עס דאַרף צו זיין מיט אַלע כחות הנפש, אויך מיט זיין שכל און מיט זיינע געפילן, איז עס ווען אלקות ווערט נמשך כביכול דאָ למטה, ביז אין אַן אופן פון לידע שיש שם אלקה“⁵⁰, וויסען — נוסף אויף להאמין“ שיש שם אלקה וואָס דאָס איז בדרגת האלקות ווי זי איז מצ'ע, פשוט בתכלית הפשיטות.

אלקות ווערט נתגלה צו אַן „איש“ למטה, אַ נשמה בגוף, און נתלבש בו וביחוד נפלא“⁵¹ ביז בדוגמת משה וואָס איז „איש האלקים“⁵², איש וואָס מ'קען עס זען און הערן.

און כדי אלקות זאָל נאָכמער נמשך ווערן און דערהערט ווערן אין וועלט, איז עוה"ז הגשמי, ובכל הענינים, האָבן זיי געמיינט אַז עס דאַרף נמשך ווערן דורך אַ נידעריקערער דרגא אין עוה"ז, און דורך דעם וועט עס האָבן מער וויר- קונג און אין וועלט“⁵³.

(48) לשון הרמב"ם כמנין המצות בריש ספר היד. ועד"ז כתב בריש ה' יסוה"ת „לידע כו"י. וראה בארוכה סהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות פ"ב. קונטרס תורת החסידות פ"ג. ועוד.

(49) כלשונו הרמב"ם בסהמ"צ (מ"ע א). וראה גם ל' החינוך מצוה כה. וראה הנסמן בהערה הקודמת.

(50) שאין כמוהו נמצא כלל (ראה תניא פ"ה).

(51) ר"פ ברכה. תהלים צ, א.

(52) באופן אחר — ראה כוזרי מאמר ראשון פצ"ז. והתחילו אנשים לבקש נעבד מורגש כו"י, עיי"ש בארוכה (ובמפרשים שם). ראב"ע, אנרכנאל ותפארת יונתן תשא שם. ועי"פ המבואר בפנים אולי יש לתווד בין פירוש הרמב"ן לפירושם. ואכ"מ.

(*) כ"ה בסהמ"צ לפנינו. אבל ראה הוצאת הרי"ח העליר והר"י קאפח שצ"ל „שנדע"י. וראה הערה בקונטרס תורת החסידות שם. ועוד.

אלקות מתגלה ל"איש" למטה, נשמה בגוף, ומתלבשת בו עד כדי התאחדות נפלאה⁵⁰ בדומה למשה שהוא "איש האלקים"⁵¹, איש שאפשר לראותו ולשמוע אותו.

וכדי שאלקות, תמשך" ותורגש יותר בעולם הזה הגשמי, חשבו ישראל, שהדבר צריך להיעשות באמצעות דרגה נמוכה יותר בעולם הזה, ועל ידי כך תהיה השפעה רבה יותר בעולם.⁵²

ובדומה למה שהיה אח"כ, שהקב"ה ציוה „ועשו לי מקדש (מזהב ומכסף וכו')⁵³ ושכנתי בתוכם”⁵⁴,

שעיקר המשכן היה הארון ושני הכרובים⁵⁵, שבאמצעותם היתה השראת השכינה לישראל, „ודברתי”⁵⁶ אתך שם מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות”⁵⁷.

ויש לומר שזהו ההסבר לדברי המדרש⁵⁸ שחטא העגל נבע מכך שבשעת מתן תורה, כאשר „וירד ה' על הר סיני”⁵⁹ ראו ישראל את הקב"ה יורד במרכבה, והם „שמטו” את פני השור שבמרכבה,

הם חפצו שיהיה כאן למטה מציאות שקשורה למטה⁵⁷, כפי שיש למעלה במרכבה העליונה.

ואפילו לאחר עשיית העגל, לפני שעברו

תרגום התורה לתלמי המלך, ואותו היום שהיה הלל כפוף וכו' – ליום שנעשה בו העגל, אינה רק משום שיום זה עלול לגרום לתוצאה בלתי רצויה, כיום שנעשה בו העגל, אלא גם משום תוכן היום שנעשה בו העגל, ומהות חטא העגל בכלל.

ההסבר לכך הוא: ידוע⁴⁶ מה שמרחיבים מפרשי התורה על עשיית העגל, שישראל לא דרשו ח"ו ענין של עבודה זרה, אלא חפצם היה רק במנהיג שינהיגם במקום משה, ולא במקום ה', כפי שמובעת טענתם בפסוק „כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו”⁴⁷.

כלומר, הם חפצו באמצעי מקשר בין הקב"ה לביןם, בהתבסס על מה שקבע, לכאורה, הקב"ה בעצמו „כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים” – לא הקב"ה בעצמו העלה, אלא באמצעות משה כמקשר בין הקב"ה לבין ישראל.

כדי שיהודי כאן למטה יהיה קשור אל הקב"ה ויעבדהו כראוי בכל כחות נפשו, גם עם השכל וגם עם הרגשות, הרי זה כאשר האלקות „נמשכת” ויורדת כאן למטה, כביכול, עד כדי אופן של „לידע שיש שם אלוקה”⁴⁸, בנוסף על „להאמין”⁴⁹ לידע שיש שם אלוקה, שזאת בדרגת האלקות כפי שהיא כשלעצמה, פשוטה בתכלית הפשיטות.

46 בהבא לקמן ראה גם לקו"ש ח"א ע' 143 ואילך. וראה לשונות המדרשים ומפרשי התורה (כמה מהם נעתקו בתורה שלימה מילואים לחלק כ"א סימן יג"ד).

47 תשא לב, א. וראה בארוכה רמב"ן עה"ת שם.

48 לשון הרמב"ם במנין המצות בריש ספר היד. ועד"ז כתב בריש הל' יסוה"ת „לידע כו". וראה בארוכה סהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות פ"ב. קונטרס תורת החסידות פי"ג. ועוד.

49 כלשון הרמב"ם בסהמ"צ (מ"ע א*). וראה גם ל' החינוך מצוה כה. וראה הנסמן בהערה הקודמת.

(* כ"ה בסהמ"צ לפנינו. אבל ראה הוצאת הר"ח העליר והר"י קאפח שצ"ל „שנדע". וראה הערה בקונטרס תורת החסידות שם. ועוד.)

50 שאין כמוהו נמצא כלל (ראה תניא פ"ה).

51 ר"פ ברכה. תהלים צ, א.

52 באופן אחר – ראה כוורי מאמר ראשון פצ"ו „והתחילו אנשים לבקש נעבד מורגש כו", עיי"ש בארוכה (ובמפרשים שם). ראב"ע, אברבנאל ותפארת יונתן תשא שם. וע"פ המבואר בפנים אולי יש לתווכך בין פירוש הרמב"ן לפירושים. ואכ"מ.

53 להעיר מ„מקדש” עצמו – מעלת מקדש דאבנים לגבי משכן דקדושים (תו"א ותו"ח ר"פ ויגש. ועוד).

54 תרומה כה, ח.

55 ראה רמב"ן עה"ת ר"פ תרומה.

56 שם, כב.

57 ראה במפרשים שבהערה 52.

58 תנחומא תשא כא. שמו"ר פ"ג, ב. פמ"ב, ה. פמ"ג,

ח (הובא ברמב"ן עה"ת שם).

59 יתרו יט, כ.

ש"פ שופטים, ז' אלול

ובשנה זו גופא - נמצאים כבר בסיום השנה, בחודש אלול - חודש החשבון דשנה שעברה וחודש ההכנה לשנה הבאה. ובחודש זה כבר עברנו את ז' הימים הראשונים, ז' ימי ההיקף¹³⁵ (מיום ראשון עד יום השבת), הכוללים את כל ימי השנה (שעברה והבאה) - וא"כ מתאים עוד יותר לערוך חשבון צדק וההכנות המתאימות לשנה הבאה בנוגע לעבודה הנ"ל ד, ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועצריך כבתחלה".

ונוסף על זה כבר עברו שלשה שבועות (למעליותא) שלמים מה, שבעה דנחמתא", ואוחזים כבר בהפטורה ד, אנכי אנכי הוא מנחמכם¹³⁶, מענה הקב"ה¹³⁷ על טענת בניי, ותאמר ציון עזבני אד' וה' שכחני¹³⁸, ובסגנון אחר - „עד מתי?! והקב"ה משיב ש, אנכי אנכי הוא מנחמכם, כולל - הנחמה בכפליים (אנכי אנכי) דהגאולה האמיתית והשלימה.

יג. ויהי רצון, שע"י העבודה בקיום „שופטים גו' תתן לך בכל שעריך“, באופן ד, ואשיבה שופטיך גו' הנ"ל - יקויים זה בפועל ממש, ב, שעריך" בארץ ישראל, וב, שעריך" דביהמ"ק השלישי, ש, טבעו בארץ שעריי¹³⁹, ובנ"י ע"י עבודתם מעמידים זאת מחדש¹⁴⁰, וביחד עם זה בית המקדש עצמו (שהוא בנוי ומשוכלל למעלה¹⁴¹) יורד מלמעלה

למעליותא, מבחי' „ישת חושך סתרו¹²⁸“, כפי שמגלה את עצמו „בקרבנו" ע"י „נביא אקים להם גו' כמוך“, נשיא הדור ש, הוא הכל¹²⁹, „צדיק יסוד עולם¹³⁰“,

ע"ד אבן השתי' - שנמצאת במקום מסויים בעולם הזה הגשמי¹³¹, וקיימת תמיד בלי שינויים (אפילו לא השינוי דגניזה, כהארון שנגנז¹³¹ וכיו"ב), ע"ד שופט ונביא שקיים (נצחי) בכל דור (כסימן לגילוי אלקות בעולם באופן תמיד) - שממנה הושתת כל העולם כולו¹³², ושני העינים באבן השתי' - (א) נקודה אחת (ב) הכוללת הכל (ממנה הושתת כל העולם) - מרומזים גם באותיות ד, שתי"ה¹³³ (ועד"ו בתיבת „ישת" ד, „ישת חושך סתרו" כנ"ל): היו"ד מורה על נקודת הביטול (קבלת עול) - ע"ד הענין ד, שופטיך, וה, שתה" מורה על התפשטות - כנראה בצורת האותיות ש, ת וה' - ע"ד הענין ד, יועצריך".

ובהדגשה יתירה בשנה זו - הי' תהא שנת אראנו נפלאות, שכוללת את רוב האותיות ד, שתי"ה", ובמקום היו"ד (ה'שי"ת)¹³³ בא הנ"א; והכנה לשנה הבאה - הי' תהא שנת נפלאות בינה, עם המעלה דבינה (בחי' „יועצריך" בערך לנקודת החכמה), ששרשה הוא למעלה מחכמה (ראי', אראנו)¹³⁴.

(135) ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט. הובא ונת' בד"ה ויהי ביום השמיני תרע"ה, תש"ד, תש"ה, ועוד.

(136) ישעי' נא, יב.
(137) ראה אבודרהם בסדר פרשיות והפטורות בשם המדרש.

(138) שם מט, יד.
(139) איכה ב, ט. וראה במבד"ר פט"ו, יג. ועוד.

(140) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 98. ועוד.
(141) פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.

(128) תהלים יח, יב.
(129) פרש"י חוקת כא, כא.
(130) משלי י, כה.
(131) יומא נג, ב.
(132) שם נד, ב.
(133) ולהעיר שבשנת ה'שי"ת (שנת הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר) התחילה תקופה חדשה בפעולתו ועבודתו כו'. ובפרט לאחר שבערו יותר מארבעים שנה מאז, כאשר ניתן לבניי „לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" (תבוא כט, ג).
(134) ראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' קסט. וש"נ.

תפלה⁶⁴, שענינה — "כעבדא קמי מרי" ⁶⁵, תכלית הביטול, ובית-מדרש
"שמגדלין בו תורה"⁶⁴, שתנאי עיקרי בה — "ונפשי⁶⁶ כעפר לכל תהי' (ועי"ז)
פתח לכי בתורתך"!

והדגשה מיוחדת בזה — כשנמצאים כ"חודש של גאולה", שאז בודאי
צריך להיות ענין של "גאולה" מכל הענינים הקשורים עם ההנהגה ד"מצרים"
(לעו"ז), ששרשם ומקורם הוא — "עמלק", ישות וגאווה!

י. אמנם, ענין זה פשוט כל כך, עד שלא הי' מקום לספק שמישהו יכול
לטעות בדבר:

התוועדות זו אינה קשורה עם "יחיד", איש פרטי, וכיו"ב, אלא עם
ה"קבוצה" כולה, עם תורתה, ועם הרצון, התכלית והכוונה בפעולותי' —
כהמשך למאתיים שנות קיומה של תנועת חסידות חב"ד, ולפנ"ז — תנועת
החסידות הכללית. ובמילא, לא נוגע (כל כך) ענינם של האנשים העומדים
בראש התנועה, כי אם ענינה של התנועה, ואדרבה: האנשים — "נושאי עול"
המה, ובלשון הגמרא⁶⁷: "כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם, עבדות אני נותן
לכם".

דוגמא לדבר:

ידוע⁶⁸ הפתגם אודות השמחה והריקודים ד"שמחת תורה" — שבעצם,
ה"תורה" היא זו ששמחה ורוקדת, אמנם, מכיון שהתורה זקוקה ל"רגלים" —
לוקח יהודי את ה"זכות" (תוך כדי תקוה שהוא ראוי לכך) להיות בכחינת
"רגלים" לתורה, ועי"ז יכולה התורה לרקוד ב"גמרה של תורה".

וכן הוא בנוגע לכל ענין שבתורה — דמכיון שהתורה "לא בשמים
היא"⁶⁹, אלא ניתנה בארץ למטה דוקא, זקוקים (כביכול) לפעולתו של יהודי,
בשר ודם, שעל ידו תפעל התורה את פעולתה.

וכן הוא בעניננו — שזקוקים לבשר ודם שישתדל, ביחד עם העזר דכו"כ
מישראל, לשאת את התורה, להמשיך את "שלשלת הזהב" דתורת החסידות, עם
כל הפרטים שבה, ועאכו"כ ה"כלל" שבתורה — "המעשה הוא העיקר"⁷⁰,
ליישם את כל הענינים דתורת החסידות בפועל ממש. שעי"ז נשלמת הכוונה
דעשיית דירה לו ית' בתחתונים, "ושכנתי בתוכם"⁷¹.

יא. ביאור הדברים — בפרטיות יותר:

64 מגילה כז, רע"א. 65 שבת י, רע"א. וראה רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"ד. שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס
צה. 66 סיום תפלת העמידה (מברכות יז, א). וראה לקו"ש חט"ו ע' 326. 67 הוריות י, סע"א
ואילך. 68 סה"ש חש"ד ע' 36. 69 נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב. תמורה טז, רע"א. רמב"ם הל'
יסוה"ת רפ"ט. 70 אבות פ"א מ"ז. 71 תרומה כה, ח.

ש"פ צו, שבת הגדול, ח' ניסן

באלקות ש, מתלבשת ומחי' את טבע העולם. ולכן נאמר „איש האלקים“, כיון שבחי' „איש“ („מחציו ולמטה“) של משה, כפי שהוא קשור עם העולם, מתאחד (רק) עם „האלקים“ (אלקות שבערך הבריאה)⁵³, אבל לא עם הוי' (שם העצם)⁵⁴ כו'), גילוי האלקות שלמעלה מהעולם (שנברא בשם אלקים, בראשית ברא אלקים)⁵⁵.

אמנם „משה“ (שנאמר לפני „איש האלקים“) הוא על שם „כי מן המים משיתיהו“⁵⁶ - משם מ"ה⁵⁷ (ונחננו מה⁵⁸), שם הויר'⁵⁹ (למעלה מ, „איש האלקים“⁶⁰), אלקות שלמעלה מהבריאה. וידוע הפירוש בזה⁶¹, ששרש נשמת משה הוא מדרגא גבוהה מאד, בחי' מים (עלמא דאתכסיא⁶²), שלמעלה מארץ ויבשה (מקום מושב האדם), ומשם - „מן המים

„אם אלקים למה איש ואם איש למה אלקים כו', מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלקים“. ובהיות אצלו שני ענינים אלו - „איש (ו)האלקים“ - יש בכח משה לחבר אלקות עם העולם (כפי שהי' בגלוי במשכן משה).

ובפרטיות יותר - י"ל ששני קצוות אלו בממוצע הם שני הענינים של „משה“ ו„איש האלקים“ (הכפל בתחילת המזמור):

אע"פ ש„איש האלקים“ הוא חיבור של שני קצוות („איש“ ו„האלקים“) כפי שהם באדם אחד (משה)⁵¹ - אבל מ"מ שם אלקים בגימטריא הטבע⁵², זוהי הדרגא

„ממחציתו ולמטה נקרא איש“. אבל במדרש תהלים באבער הובא כל המאמר). וראה „קובץ י"א ניסן“ הנ"ל אות ב. וש"נ.

51) דאף שמפשוטות הלשון משמע, שבמשה היו ב' ענינים נפרדים, „איש“ („מחציו ולמטה“), ו„האלקים“ („מחציו ולמעלה“), והחידוש במשה הוא, שהוא „האלקים“, מחציו ולמעלה“ (משא"כ שאר בני אדם הם כולו בבחי' איש, גם מחציו ולמעלה) - הרי, מפשוטות לשון הכתוב („משה איש האלקים“) מובן, שהיות שמשוה הוא איש אחד, נשמה בגוף אחד, הרי הוא „איש האלקים“ בכל מציאותו* (ראה ד"ה פנים בפנים הנ"ל, מע"ח שער לאה ורחל בסופו. וראה „קובץ י"א ניסן“ שם), שגם „מחציו ולמטה“ (בעסקו בענינים גשמיים) הוא חלק מ„(איש) האלקים“, וגם „מחציו ולמעלה“ (בעסקו בענינים רוחניים) הוא חלק מ„איש (האלקים)“ (משא"כ בשאר בני אדם, אף שיש להם ב' חלקים - נשמה וגוף, נשמה היא „חלק הוי' עמו“, „חלק אלוה ממעל ממש“, וגוף הוא נברא גשמי).

52) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ר"ח שער האהבה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). וראה שם שער האהבה ספ"א ד"ה וכדי להבין (גב, ד). של"ה פט, א (דאיתא בזהר); קפט, א (ומרומו בזהר); שח, ב. שו"ת חכם צבי סיי"ח. שעהי"א רפ"ו.

* ראה פי' מהרז"ו לדב"ר שם, שמפרש מאחז"ל זה ע"פ הפדר"א (פמ"א) משה הי' רגליו עומדות בהר וכולו בשמים, וקורא לחלק שעמד בארץ איש ולחלק שבשמים אלקים.

53) ולאידך גיסא יש לומר: מכיון שזהו „איש האלקים“ (אלקות שבערך הבריאה), הרי „איש“ („מחציו ולמטה“) לא מתאחד לגמרי עם „האלקים“ („מחציו ולמעלה“), וגם לא נמשך האלקות למטה מבחי' איש (בכח) אנוש וכיו"ב; משא"כ ע"י התאחדות משה עם עצמותו ית', שזהו התוכן ד„תפלה למשה“, בכחו לאחד „איש“ ו„האלקים“, וגם להמשיך אלקות למטה מבחי' איש כו', כדלקמן בפנים סעיף י.

54) כס"מ הל' ע"ז פ"ב ה"ז. פרדס שער יט (שער שם בן ד') פ"א. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פכ"ח.

55) בראשית א, א. 56) שמות ב, י.

57) תו"ח שמות קטז, א. אוה"ת תצוה ע' איתרה. ע' איתרכג. וראה גם תו"א יתרו סט, ריש ע"ב. מג"א צט, ג. ובכ"מ.

58) בשלח טז, ז. ח. 59) ראה סה"מ תקס"ב ע' קלו. אוה"ת וארא ע' רג. ובכ"מ.

60) ראה תו"א יתרו שם. לקו"ת ואתחנן ג, ד. אוה"ת עקב ע' תקצט. ובכ"מ.

61) ראה תו"ח ואוה"ת שבהערה 57. ובכ"מ. 62) תו"א בשלח סב, א"ב. ובכ"מ.

היית לנו בדור ודור, בטרם הרים ילדו גוי ומעולם עד עולם אתה א"ל גוי, כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול גוי" - וכך נמשכת הנצחיות בזמן גם אצל „משה איש האלקים”⁶⁵ בהיותו בטל לאלקות], נצחיות במשה עצמו, ש„משה לא מת”⁶⁶ (ובכל דור ודור ישנו אתפשטותא דמשה”⁶⁷, נוסף על בחי' משה שבכל א' מישראל”⁶⁸), וכן בכחותיו ופרטיו”⁶⁹, עד שגם „מעשי ידי משה (משכן שעשה משה) נצחיים”⁷⁰ -

לכן הי' דוקא למשה את הכח להמשיך את השכינה למטהי' ע"י תפלתו „ויהי נועם גוי”, „יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם”, באופן ד„כוננה עלינו” - בקביעות, לדור דור (עד שבוזה „ומעשה ידינו כוננהו”) מרומזת הנצחיות דבית המקדש השלישי, שאינו חרב

נצחיות (ראה המשך מים רבים תרל"ו פנ"ז ואילך). וראה יהל אור ע' תשכד השייכות ד„אמן” עם עיסקא דשבתא כפול (דלקמן בפנים).

65 ומה שבהמשך המזמור מדבר בקוצר זמן האדם („כל ימינו פנו בעברתך גוי' ימי שנותינו בהם שבעים שנה גוי”) - הוא חלק מהעונש כאשר „זרמתם שנה יהיו גוי' שתה עונותינו גוי”.

66 סוטה יג, סע"ב. זח"א לג, סע"ב. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 6 ואילך.

67 זח"ג רעג, א. תקו"ז תס"ט. וראה תניא פמ"ד (סג, א). ועוד.

68 ראה תניא רפמ"ב.

69 כי שלימות ענין הנצחיות היא דוקא כשנמשכת וניכרת בכל הפרטים, דבאם פרט א' אינו נצחי ה"ז מורה על „חלישות” גם בהענינים שהם נצחיים, כי יש נתינת מקום ואפשריות להיפך הנצחיות.

70 סוטה ט, סע"א. וראה לקו"ש חט"ז ע' 465, ובהנסמן שם. לקו"ש חכ"ו שם.

71 ראה שהש"ר רפ"ה: עמד משה והורידה (השכינה) לארץ. . ואימת שרתה שכינה כו' (כדלעיל הערה 27). וראה המשך ההילולא באתי לגני ה'ש"ת.

- משיתיהו בגלוי (בעלמא דאתגליא, עד בעולם הזה הגשמי. כך שכפי שהוא נמצא כנשמה בגוף פה למטה ה"ה בגלוי „מן המים”, דבוק בגלוי למקורו למעלה (בדוגמת דגי הים שתמיד קשורים בגלוי למקור חיותם - מי הים⁶³).

נמצא ש„משה איש האלקים” רומז על שני הענינים הנ"ל אצל משה: (א) „משה” - התקשרותו (פה למטה) עם אלקות שלמעלה מהבריאה (שנותנת את הכח לגלות אלקות למטה ולשנות את העולם, ולהמשיך נצחיות, כח הבלי גבול - למטה), ו(ב) „איש האלקים” - התקשרותו (כאיש) עם אלקות שבערך הבריאה, וזה נותן את הכח להמשיך אלקות בערך ל(כנ"י) נשמות בגופים בעולם, באופן שיכולים להעשות כלים (מצד ענינם הם), ובאופן של קביעות, לגילוי אלקות שבערך הבריאה, עד ל„ושכנתי בתוכם” - גילוי אלקות שלמעלה מהבריאה.

זו עפ"ז יובן גם הכפל בסיום המזמור - „ומעשה ידינו כוננה עלינו מעשה ידינו כוננהו”:

כיון שאצל משה (ממוצע המחבר) היו שני הענינים („משה” ו„איש האלקים”)

- שלכן ישנו אצל משה למטה ענין הנצחיות והקביעות (כח הבל"ג) בגלוי [כמרומו בהמשך המזמור⁶⁴: „מעון אתה

63 וראה ע"ז ג, ב: מה דגים שבים כיון שעולין ליבשה מיד מתים, אף בני אדם כיון שפורשין מד"ת ומן המצוות כו'. וראה גם ברכות סא, ב.

64 ולהעיר מסיום מזמור שלפני זה (מזמור פט): ברוך ה' לעולם אמן ואמן, שאמן בכלל מורה על קיום הדבר (גמר הנצחון - ראה נזיר בסופו), ואמן בכפליים מורה על הקיום והתוקף באופן נצחי. וענין זה נמשך לעולם, בפירושו מקום וזמן (ראה סה"מ תש"ח ע' 160. ובכ"מ), וגם בפירושו

נמנע הנמנעות

מהותו של
נשיא הדור

תורת מנחם -
התוועדות
ה'שי"ת עמ' 32

לאחרי אריכות הביאור שכל אדם מישראל יכול לבוא ע"י התבוננות ליראה את ה' (עכ"פ יראה תתאה), מוסיף בשיעור היומי ש"כמו שבמלך בשר ודם עיקר היראה היא מפנימיותו וחיותו ולא מגופו . . (אף ש)פנימיותו וחיותו אין נראה לעיני בשר רק בעיני השכל ע"י ראיית עיני בשר בגופו ולבושיו שיודע שחיותו מלוכש בתוכם . . ככה ממש יש לו לירא את ה' ע"י ראיית עיני בשר בשמים וארץ וכל צבאם אשר אור א"ס ב"ה מלוכש בהם להחיותם". ומוסיף עוד בהגה"ה, ש"גם מי שלא ראה את המלך מעולם ואינו מכירו כלל, אעפ"כ, כשנכנס לחצר המלך ורואה שרים רבים ונכבדים משתחיים לאיש א' תפול עליו אימה ופחד".

ולאח"ז — בסיום שיעור היומי — מוסיף: "וגם להיות לזכרון תמיד . . קבלת עול מלכות שמים כו".

ולכאורה: כיון שביכולת כאו"א לבוא ליראה ע"י התבוננות — מהו הצורך בקבלת עול? ובפרט שקבלת עול ויראה קרובים ושייכים זל"ז בענינם ובפעולותיהם?

ז. עד"ז צריך להבין גם בהמאמר דחג הפסח⁹:

סדר הדברים במאמר בביאור פרטי עניני העבודה דנר"נ ח"י הוא מלמעלה למטה: תחילה מבאר הענין דח"י, ואח"כ נשמה, ואח"כ רוח, ואח"כ נפש — העבודה בפועל ממש בדרך קבלת עול. ואעפ"כ מסיים לאח"ז בענין יחידה.

ולכאורה, כדי לסיים בכחינת היחידה מתאים יותר סדר הפכי, מלמטה למעלה, ובפרט שסדר זה מתאים גם להפירוש ד"עשר כשביל שתתעשר²⁸ (שבזה מתחיל המאמר), כפי שמבאר בסיום המאמר ש"תתעשר" הוא גילוי בחי' היחידה?

ח. מאמר המוסגר:

האמת היא שלא שייך לשאול קושיות על הרבי אודות הסדר דמלמטלמ"ע או מלמעלמ"ט, להיותו למעלה מהגבלות דמעלה ומטה, ומצד "נמנע הנמנעות"²⁹ לא שייך קושיות כלל.

וכידוע שענינם של הרביים הוא הכנה לביאת המשיח, כי, בביאת

(28) תענית ט, א. וש"נ. הובא בס' החקירה להצ"צ לד, ב ואילך.

(29) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. ובכ"מ.

המשיח כתיב³⁰ "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר", היינו, שיראו ("וראו") אלקות בעין בשר הגשמי, וההכנה לזה נעשית ע"ז שדבר ה' מתגלה לכאור"א באמצעות גוף גשמי הנראה לעיני בשר פנים אל פנים, שכן, המענה של הרבי [שהי' ע"פ רוב ב"זשאַרגאַן", ומזמן לזמן הי' מערב גם תיבה באנגלית או ברוסית, וכיו"ב] הוא באופן ש"רוח ה' דיבר בי ומלתו על לשוני"³¹.

— ענין זה נוגע במיוחד להמצב עתה: כשם שבעבר הי' מונח אצל כאור"א שנכנס ליחידות שהרבי הוא נשמה כללית [לא כלל של פרטים, אלא כלל בעצם, שלמעלה מפרטים], ובהכנסו הי' מתבטל לגמרי [שהרי, אם לא נתבטל, אין זו כניסה ליחידות, או שזהו ע"ד הענין ש"גם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית"ש³²], כך צריך להיות מונח גם עתה, ללא קושיות. ולהעיר גם מהמבואר בשיעור תניא היומי בנוגע ליראת המלך, ש"עיקר היראה היא מפנימיותו וחיותו ולא מגופו", ובנוגע לפנימיותו וחיותו לא נשתנה דבר. —

אמנם, אף שהרבי הוא למעלה מהגבלות וסדר, ואין שייך קושיות, מ"מ, המאמר ניתן לנו ללמדו ולהבינו בשכל והשגה והבנה דוקא, ובמילא נדרש שיהי' באופן של סדר. ועד"ז בנוגע להשאלות בשיעור היומי בתניא ובפרשת השבוע, כנ"ל.

ט. ויש לומר נקודת הביאור בכל זה:

קבלת עול — מחד גיסא היא דרגא הכי תחתונה, למטה מהתבוננות, היינו, שבתחילה נדרשת העבודה באופן של התבוננות, אלא שלפעמים אין בכחה של ההתבוננות לפעול פעולתה, ואז יש צורך שתהי' העבודה באופן של קבלת עול.

ולאידך גיסא — קבלת עול היא דרגא הכי נעלית, למעלה מהתבוננות באופן של הבנה והשגה, כי, השגה היא הגבלה, ואילו העצם שהוא בלי גבול אינו נתפס בהשגה ובריבוי הפרטים שבה,

— ואדרבה: העצם, מצד פשיטותו מאיר גם בהשגה ובא בכמה אופנים ובריבוי פרטים, אבל, אינו נתפס בזה, ולאחרי שלימות ההשגה ניכר ונרגש שאין זה עצם הענין —

(32) תניא ספכ"ד.

(30) ישעי' מ, ה.

(31) שמואל"ב כג, ב.

ושס"ה ל"ת שהם כנגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים⁵³ — גם במצב כזה
 "המאור שבה מחזירו למוטב".

*

יג. האמור לעיל הוא גם בנוגע ללימוד תורת החסידות דכ"ק מו"ח
 אדמו"ר:

ובהקדמה — שבדורות שלפנ"ז, כמו בזמן הרמב"ם, היתה זהירות
 גדולה שלא לגלות תורת הקבלה (כמבואר בשיחות דכ"ק מו"ח אדמו"ר⁵⁴),
 ואפילו בזמן האריז"ל (שאמר ש"מותר ומצוה לגלות זאת החכמה⁵⁵)
 הצריכו כמה הקדמות ללימוד הקבלה (כמו אמירת יה"ר), ואפילו הבעש"ט
 צוה שלא ללמוד ספרי הקבלה למי שאינו יודע להפשיט הדברים מגשמיותן
 (כפי שמביא הצ"צ⁵⁶), וידוע גם הסיפור אודות הקפידא על הרב המגיד
 שהצילו אדמו"ר הזקן⁵⁷.

וגם לאחרי שאדמו"ר הזקן ורבותינו נשיאינו שלאחריו "האָבן
 געגאָסן", הרי, בשנים כתיקונן היו צריכים "גאָנצע הכנות" ללמוד חסידות
 או להכנס ליחידות, כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות חסידים
 שהתכוננו ליחידות במשך כמה שנים⁵⁸.

ועפ"ז, כאשר יתבונן במצבו אליבא דנפשי, יכול לחשוב שאינו שייך
 ללימוד החסידות, ובפרט לפעול על הזולת.

והמענה על זה — שכיום אין זמן לדחות את לימוד החסידות עד
 לסיום ההכנות. צריכים ללמוד את החסידות של הרבי, לחזור וללמוד,
 "ווייטער לערנען און ווידער לערנען", "האַלטן זיך אָן דעם רבי'נס
 קליאַמקע", ו"המאור שבה" — העצמיות של הרבי שהכניס בתורתו —
 "מחזירו למוטב", "דער רבי וועט אים שוין אַרויסשלעפן פון אַלע
 בלאַטע'ס".

ולא עוד אלא שאפילו אם נמצא במעמד ומצב שעדיין יש לו ספקות
 בנוגע להרבי (אם הוא בעה"ב על הכל, ויכול הכל, ובמילא אינו יכול

(53) ראה לקו"ת נצבים מה. ג.

(54) סה"ש הי"ש"ת ע' 41.

(55) אגה"ק שבהערה 37.

(56) בסהמ"צ — שרש מצות התפלה

ספ"ב. וראה גם לקו"ת ויקרא (הוספות) נא. ג.

(57) "התמים" ח"ב ע' מט [עב, א]. אגרות

קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' שכו ואילך.

ועוד.

(58) אגרות קודש שלו ח"ד ע' תקמ ואילך.

ועוד.

להתחבא ממנו), עליו ללמוד את תורת החסידות של הרבי — "תורה צוה לנו משה", אע"פ ש"תורה" בגימטריא תרי"א, היינו, שחסר עדיין בהענין דאנכי ולא יהי' לך (כנ"ל סי"א), ודוגמתו בנוגע להרבי, כמובן ממארוז"ל (ע"פ נגלה) "החולק על רבו כחולק על השכינה"⁵⁹ — כי, ע"י לימוד תורתו "וועט ער זיך האַלטן אָן דעם רבינס קליאַמקע און זיין מיט אים אויף איין וואַגן".

יד. ולהוסיף, שהצורך בלימוד תורתו, "תורה צוה לנו משה", מודגש ביותר לאחרי ההסתלקות:

ידוע הפתגם שאמר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לפני הסתלקותו: "איך גיי אין הימל און די כתבים לאַז איך אייך איבער"⁶⁰. וההסברה בזה — דלכאורה מאי קמ"ל, הרי מוכן מאליו שבעלותו השמימה נשארים הכתבים באותו מקום שהיו מונחים תחילה — שגם לאחרי שעולה השמימה נשאר עצמותו בהכתבים שהשאיר לנו, וע"י הלימוד בהכתבים "האָט מען אים", ולא רק כפי שהי' למטה, אלא גם כפי שהוא בעלייתו למעלה [כמבואר במאמרי ר' הלל (הנמצאים עתה בדפוס)⁶¹ שבעת ההסתלקות מתפשט מלבושי ביי"ע, ובעת ההשתטחות מתפשט גם מלבושי אצילות]. "האָט מען אים" בעלייתו למעלה — ע"י הלימוד בהכתבים.

וענין זה מרומז ב"תורה צוה לנו משה" — "צוה" מלשון צוותא וחיבור⁶² — שע"י תורתו מתקשר (משה) עמנו, ובמילא, קשורים אנו עמו בכל העליות שלו ("ווי הויך ער איז"), כיון שהכניס את עצמותו בתורתו.

טו. ותורת החסידות של הרבי, המאור שבתורה, עומדת לו בעת ילדותו ובעת זקנותו, וגם במצב של יסורים וחולי:

חולי, שהו"ע של חסרון ברמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת שכנגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים — כולל גם חסרון בקיום ציווי ופקודה של הרבי (וגם בקשה שלו, כפי שאמר פעם: "בקשה שלי היא פקודה"), שיש חיוב לקיימה ככל מצוות דרבנן שחיובם נלמד מ"לא תסור מן הדרך אשר יגידו לך"⁶³, או מ"שאל אביך ויגדך"⁶⁴ (כב' הדעות בזה⁶⁵), ולא עוד אלא שלדעת

62) לקו"ת חוקת נז, ג. ובכ"מ.

63) שופטים יז, יא.

64) האזינו לב, ז.

65) שבת כג, א.

59) סנהדרין קי, א. וראה ברכות כז, ב.

60) אגרות־קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"א

ע' קיג. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 24 ואילך.

61) מאמרי השתטחות (קה"ת תשי"א).

מהותו של
נשיא הדור

תורת מנחם -
התוועדות
ה'שי"ת עמ' 145

מבואר בדרושי חסידות על פרשת ויחי (מדרושי אדמו"ר הזקן בתו"א³³ ועד לדרושי כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁴) שנוסף על עניני העבודה דראובן שמעון ולוי, צ"ל גם העבודה דיהודה, "הפעם אודה את ה'", שלימות העבודה, שלכן "ותעמוד מלדת"³⁵. ואעפ"כ, גם בזרעו של יהודה יכול להיות עיכוב כו' ע"י החטא דער ואונן, כיון שבענין זה תלוי ההתקשרות דהקב"ה וכנס"י.

ולכן, כשמדובר אודות מנין בני"י קודם הכניסה לארץ — חוזר ומדגיש הכתוב שלילת הענין שיכול לעכב ח"ו הכניסה לארץ.

ט. ועדיין יש מקום לשאלה: כיון שישנו משה רבינו, שבכחו לתקן ומתקן כל הענינים — איך יתכן שישאר עיכוב זה, "ווי האָט ער דערלאָזן אָט דעם ענין"?!

והמענה לזה — כמוזכר לפנ"ז — "הוא דתן ואבירם קריאי העדה אשר הצו על משה":

דתן ואבירם היו אמנם "קריאי העדה", ונלוו עליהם ה"חמשים ומאתיים נשיאי עדה" שהיו ראשי סנהדראות³⁶, וכן קורח ש"פיקח הי"י" (ואף ש"עיניו הטעתו", מ"מ, הי' לו במה לתלות)³⁷, אבל אעפ"כ, כיון ש"הצו על משה", הי"ז "בהצותם על ה'", כמ"ש³⁸ "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", היינו, שהאמונה בה' ובמשה עבדו קשורות זב"ז, ובמילא, העדר האמונה במשה קשורה עם העדר האמונה בה'³⁹, וכתוצאה מזה נתעכבה אצלם הכניסה לארץ.

ואעפ"כ, גם במעמד ומצב כזה מועילה התשובה — כפי שממשיך ומסיים בכתוב: "ובני קורח לא מתו", כנ"ל.

ולכן נזכרו גם דתן ואבירם במנין בני"י קודם הכניסה לארץ — כדי להדגיש שלילת הענין ד"הצו על משה" שיכול לעכב ח"ו הכניסה לארץ.

*

י. מהענינים דמנין בני"י — שעיי"ז נעשה בהם התוקף ד"דבר שבמנין לא בטל"⁴⁰.

(37) פרש"י שם, ו.

(38) בשלח יד, לא.

(39) ראה מכילתא עה"פ.

(40) ביצה ג, ב. שו"ע יו"ד ר"ס קי.

(33) ר"פ ויחי.

(34) סה"מ תרפ"ח ע' מה ואילך.

(35) ויצא כט, לה.

(36) ר"פ קורח ובפרש"י.

מהרבי, והלא זה ענין של "ממוצע" (מתוך)?

אחרים שואלים זאת בקשר לעניני יראת-שמים. – משולח אחד, מן השליחים העכשויים, היה נוהג שכאשר ביקשוהו למסור "פדיון" בקשר לענינים רוחניים לא היה לוקח באמרו שאפילו הקב"ה בעצמו אינו עושה זאת, כמאמר⁵⁴: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים.

מא. אך לאמתו של דבר לא כך הוא. כשם שישראל, אורייתא וקוב"ה – כולא חד, לא רק שישראל מתקשרין באורייתא ואורייתא בקוב"ה, אלא, אכן, "חד" ממש – כך ההתקשרות בין חסידים לרבי אינה כשני דברים המתאחדים, אלא נעשים "כולא חד" ממש. והרבי אינו "ממוצע מפסיק" כי אם "ממוצע מחבר". לכן גם בחסיד: הוא והרבי והקב"ה – אחד.

– לא ראיתי נאמר כך בפירוש בתורת החסידות, כי אם כך הוא ההרגש, ולפיכך, מי שרוצה להרגיש כך – ירגיש, ומי שאינו רוצה – אינו רוצה להתווכח אתו, יהי לו אשר לו. – משום כך אין מקום לקושיא בדבר "ממוצע", מאחר שזה עצומ"ה בעצמו כפי שהשכין עצמו בגוף.

דוגמת הנאמר בזהר⁵⁵ "מאן פני האדון? – דא רשב"י"⁵⁶, או כפי שבעת

היא גם בחינת "מוזון"⁵¹. דברים אלו אמורים ביחס להתנהגות כתיקונה. ומי שחטא ופגם ועבר את הדרך אל יחשוב שנותק – ואם כן איזה קשר אפשר להיות לו עם רבי לאחר פטירתו. לא! הוא עונה גם על שאלות בעניני תיקוני פגמים ונפילת האדם שכללית הם נמנים בבחינת "מטה". כשנכנסה באדם רוח שטות הריהו בדרגת שוכב, ראש בהשוואה לרגל. ועוד: כמה תיקונים הם בעניני שמירת הברית, וכן בשמירת הלשון, הקשורים זה בזה. וזוהי "מטה", שתהא מטתו שלמה. ובפרט ח"נ שהם הבדלה כללית בינו ובין ה"א"⁵². גם בזה עונה הוא עתה כבתחלה.

מב. עלולה להתעורר שאלה: ידוע הרי שלשם מענה ב"יחידות" יש צורך באיזו שייכות לדבר, ולפחות בדקות שבדקות, כפי שידוע הסיפור בכ"ק אדמו"ר האמצעי⁵³, ובשלמא בעבר כשהיה בגוף גשמי בעלמא דין, כיון שהוא בכל זאת מלוּבש בגוף הרי ישנה, לפחות, שייכות בדקות שבדקות, כמסופר על כ"ק אדמו"ר האמצעי, אבל עתה, לאחר שאין לו כל מגע, אם כך, כיצד יכול הוא לענות ביחס לדברים כאלה?

התירוץ הוא, לאחר הקדמת הדין בקושיא: מה מקום בכלל לבקש

(54) ברכות לג, ב.

(55) זר חלק ב לח, א.

(56) ראיתי בעלי נגלה מקשין ע"ז, וברעש גדול: היתכן וכו' וכו' אבל מפרש כעין זה גם בנגלה

(51) תניא סוף פרק ה.

(52) ראה תניא פרק מב.

(53) נדפס בקונטרס למ"ד (ספר המאמרים – קונטרסים – עמוד 712).

השליחות נקרא אפילו מלאך בשם
הוי⁵⁷, או כפי שאמר משה רבנו:
ונתתי עשב^{57*}.

כך אין גם מקום לקושיא כיצד עונה
הוא ביחס לענינים של מטה ודומיהם,
שכן זה קשר עצמותי בין הרבי
לחסידים. לפיכך גם אמר: בכל מקום
בו אמצא – לבני אני צריך.

מב. הרבי נמצא אתנו כבעבר.
הוא נמצא בחדרו ושומע אותנו
מתועדים כאן.

אם כן, כיצד אנו מתועדים כאן? –
משום שרצונו הוא שנתועד.

פעם הפעיל הרבי בחדרו את
המיקרופון ושמע את ההתועדות כאן.
גם עתה כן הדבר, ובמדה יתרה כמובן.

מג. בספר חסידים⁵⁸ מובא
שרבנו הקדוש היה בא בכל ערב שבת
בין השמשות לביתו בבגדי שבת,
וקידש, ופטר את הרבים⁵⁹.

גם עתה זמן של בין השמשות לאחר
מנחה, ורבנו הקדוש בא לקדש, וגם
נשאר ללילה.

מד. בחורף זה נכנסתי פעם
לחדר הרבי. הוא ישב נשען על ידו,

דאורייתא, והוא בירושלמי בכורים פ"ג ה"ג: הוי'
בהיכל קדשו דא ר' יצחק בר' לעזר בכנישתא מדרשא
דיקסרק.

(57) אגרת הקדש סוף סימן כה.

(57*) ראה לקוטי תורה ויקרא ג, א.

(58) סי' תתשכס.

(59) בענין היכולת לפטור את הרבים יש בזה כמה
סקו"ס. ראה חיד"א בס"ח סי' הנ"ל ובה"ג שלו ח"א
אות א' מע' ראב"ן. גליוני הש"ס למהר"י ענגל
לכתובות קג, א.

שקוע במחשבות, ואמר לי שברצונו
לנסוע לארץ ישראל. אמרתי לרבי:
כיצד אפשר לנסוע, והרי ישנה כאן
עבודה מרובה? חשב מעט ואמר: נו,
רעיון יפה.

במחשבתו כבר היה בארץ ישראל.
עצמות יוסף הובאו לארץ ישראל.

מה. פעם בא חסיד אחד ממקום
רחוק וביקש את הרבי שיאמר מאמר
חסידות. הרבי ענה לו שהוא אומר
חסידות בשבת. נענה החסיד שלדידו
הרי כשבא לרבי – שבת אצלו והרבי
אמר חסידות.

אף עתה, בהתקשרות כדבעי, בכל
יום ובכל עת יתכן שיהיה שבת אצל
כל אחד, ורבי בא, מקדש, ופוטר את
הרבים – כלומר, משפיע בהם כאילו
קידשו בעצמם, אך במדה יתרה –
קידוש בכונותיו ולכן גם בקדושתו.

(משיחת אדו"ש"פ, ה'ש"ת)

מו. ב"המשך" האחרון⁶⁰ שכתב
הרבי, דאג לכל דבר ורמז את הכל.

במאמר לב' ניסן⁶¹ דן הרבי בענין
"נצח", ואומר, שכוח ה"נצח" מושרש
בעצם הנפש ממש, למעלה מכל
הכוחות. ולכן רואים שלשם נצחון
במלחמה מבזבזים האוצרות הכמוסים
וחתומים מדור דור, והמלך עצמו עומד
בקשרי המלחמה ומשליך חייו מנגד.
כל זה נעשה לשם נצחון המלחמה,

(60) קונטרס עד – עו, ד"ה באתי לגני.

(61) קונטרס עו. (ספר המאמרים ה'ש"י עמוד

154).

ג. והענין בזה:

אודות האור כי טוב שנברא ביום ראשון — אמרו חז"ל⁸ ש"גנוז לצדיקים לעתיד לבוא", וידוע מאמר הבעש"ט⁹ "והיכן גנוז — בתורה", היינו, שבתורה גנוז עכשיו האור שיהי' לעתיד לבוא. ומזה מובן שע"י התורה יכולים להגיע גם עכשיו לגילוי האור דלעתיד לבוא.

וההסברה בזה:

ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד¹⁰. וכשם שאצל הקב"ה הי' הוה ויהי' כאחד¹¹, כן הוא גם בתורה, ולכן גנוז בה עכשיו האור דלעתיד לבוא. וכן הוא גם בצדיקים — שהענין דישראל וקוב"ה כולא חד הוא אצלם בגלוי — שיש אצלם גם עכשיו האור דלעתיד לבוא, להיותם למעלה מהגבלות הזמן.

ד. מאמר המוסגר:

עפ"ז יש לבאר ה"מעשה של גיסו דהבעש"ט ר' גרשון קוטעבר . . שכתב לו הבעש"ט כל המעשה טרם שהיתה בפועל"¹², לפי שבעולם נעלה יותר הזמן הוא בהתכללות, והבעש"ט הי' אז בעולם היצירה ש"שם יוכל להיות נכללים ט"ו שנים בסקירה אחת"¹³ — דלכאורה אינו מובן: למה לא כתב הבעש"ט שמעשה זה יהי' בעתיד?

וההסברה בזה — לפי שצדיקים אינם מציאות בפני עצמם, אלא כל מציאותם היא אלקות,

וכמבואר במאמרי חסידות בכלל¹⁴, וגם במאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר בפרט¹⁵, בפירוש מאמר הזהר¹⁶ "מאן פני האדון הוי' דא רשב"י" — דלכאורה: איך יתכן לומר "פני האדון הוי'" על "נברא"? — דכיון שרשב"י

(8) חגיגה יב, א.

(9) הובא בספר דגל מחנה אפרים פ' בראשית (ועוד). כש"ט ספ"ד.

ומקורו במדרז"ל (ראה תו"א ויחי מז, סע"ב: וארז"ל כי טוב לגנוז בתורה) — ראה זהר ח"א מז, א. רסד, א. ח"ב קמח, סע"ב ואילך.

זהר חדש רות פה, סע"א ואילך.

(10) ראה זח"ג עג, א.

(11) ראה זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.

תניא שעהיוה"א פ"ז (פכ, א).

(12) סהמ"צ להצ"צ נט, א. וראה בהערות וציונים לשם (רב, סע"ב ואילך) (בהוצאת תנש"א רח, א).

(13) סהמ"צ להצ"צ שם.

(14) סה"מ תקס"ד ע' קו. תרנ"ה ע' נב ואילך.

(15) סה"מ תרפ"ז ע' קב ואילך. תרצ"ט ע' 167 ואילך.

(16) ח"ב לח, א.

מהותו של
נשיא הדור

תורת מנחם -
התוועדות ח"א
ה'תשי"א עמ' 56

הי' בטל לגמרי, ולא הי' מציאות בפני עצמו, לכן יכולים לומר עליו "מאן פני האדון הוי",

ולכן, גם אצל צדיקים ישנו הענין דהי' הוה ויהי' כאחד, כמו אצל הקב"ה כביכול, ומשום זה לא כתב הבעש"ט שמעשה זה יהי' בעתיד, כיון שאצלו הי' זה בהוה.

ה. ויש להוסיף בהפירוש דאור שנברא ביום ראשון "גנזו לצדיקים לעתיד לבוא" ו"גנזו בתורה" — בעומק יותר:

האור דלעתיד לבוא ש"גנזו בתורה" — הוא בפנימיות התורה, "אילנא דחיי", שלמעלה מנגלה דתורה כו"ל.

ועד"ז בנוגע ל"גנזו לצדיקים" — שאמיתת ענין הצדיק (יסו"ע שלמעלה ממלכות) הוא ע"י פנימיות התורה דוקא, ועי"ז נעשים למעלה מהגבלות הזמן.

כלומר: ע"י פנימיות התורה ("גנזו בתורה") נעשה הענין דצדיקים, ועי"ז מגיעים לגילוי האור דלעתיד לבוא.

ו. ענין זה — שגם עכשיו יכולים לבוא לגילוי האור דלעתיד לבוא — צריך להיות מרומז גם בנגלה דתורה:

ישנו כלל¹⁸ ש"כל העומד לגזוז כגזוז דמי", אם אינו צריך להדקל, כלומר, אם לא חסר ענין עיקרי בהדבר גופא ה"ז כמו שנעשה כבר, ומחוסר זמן לא חשיב מחוסר מעשה¹⁹.

ומרומז בפירוש יותר (בנדו"ד) — בדברי הגמרא²⁰ "שלשה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא, אלו הן אברהם יצחק ויעקב". וע"פ מ"ש בתדבא"ר²¹ ש"כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב", מוכן, שכאו"א מישראל יכול להגיע לטעימה בעוה"ז מעין העוה"ב.

ואפילו את"ל שתנא דבי אליהו אינו ספר של פסקי דינים, יש להביא רא"י מדברי הגמרא במסכת ברכות²² בנוסח הברכה לר' אמי: "עולמך תראה

17) ראה זח"ג קכד, ב (ברע"מ). הובא ונתבאר בתניא אגה"ק סכ"ו.

18) כתובות נא, רע"א. וראה הנסמן

בשד"ח קונטרס הכללים (כרך ב) מערכת כ"ף כלל קמב.

19) ראה יומא סב, סע"ב. וש"נ. הנסמן בשד"ח שם (כרך ג) מערכת המ"ם כלל קסא.

20) כ"ב טז, סע"ב ואילך.

21) ריש פרק כה.

22) יז, סע"א.

וועלן מחלק זיין צווישן די מצות, טייטשט ער דאס אויס,
אבער באמת ווערט אלץ נכלל אין "אנכי מצוה אתכם".

בפירוס רש"י איז דאך פאראן אויך יינה סל תורה, איז
נוסף על המבואר לעיל, פאראן בזה א הוראה:

בשעה מ'האט א הוראה פון דעם אתפסטותא דמטה בכל דרא
ודרא, ביז נשיא דורנו, דארף מען וויסן אז דאס איז פונקט
ווי ער הערט דאס פון דעם אויבערשטן אליין, ווארום דבר ה'
דיבר בו ומלתו על לטונו, וגילה דבריו ע"י עבדיו הנביאים,
במילא דארף מען דאס אנעכען פונקט אזוי ווי מ'וואלט דאס
געהערט מפי הגבורה אליין,

ע"ד ווי ער זאגט אין אגה"ק אז אויב מ'וואלט דאס געהערט
פון דעם אויבערשטן אליין, וואלט מען דאס ערפילט בתכלית
הדיוק, אזוי איז אויך דא, אז מען דארף דאס ערפילן בתכלית
הסלימות, אן קיינע אמטלאות בדבר, און ווי ס'טשייט אין אחרונים
אז אמטלא איז צוויי ווערטער אמת-לא, און ניט דינגען זיך מיט
דעם, און ניט לערנען אין דעם קיין פשטים ועאכו"כ ניט קיין
פשט'לאך,

און עס איז קיין חילוק ניט צו ער זאגט איבער פון
וואנעט דאט שטאמט, צו ער זאגט ניט, עס איז דאך א זיכערע
זאך אז דאס איז דבר ה' דיבר בו,

און מ'דארף דאס סאך בתכלית הזריזות, ווי ער זאגט אין
אגה"ק אז זריזות דאברהם עמדה לנו, און ס'ווערט דער איל אחר
נאחז בסבך בקרניו, אז ער נעמט אויף זיך אלע ענינים בלתי
רצויים, און ס'ווערט דער ועקדת יצחק לזרעו היום ברוזמים
חזכור, ווי מ'זאגט אין די תפלות פון ראש השנה,

וואס דאס איז די הכנה אויף די כתיבה וחתימה טובה
בכל הענינים, ביז אין אן אופן פון ופרצת ימה וקדמה צפונה
ונובה, ביז די נקודה עיקרית - די גאולה האמיתית והסלימה
ע"י משיח צדקנו.

*****

הנחת הת' בלתי מובה

בפירוש רש"י הרי יש גם יינה של תורה, בנוסף להמבואר לעיל, ישנה
בזה הוראה:

כאשר ניתנת הוראה מאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, עד נשיא
דורנו, צריכים לדעת שזהו בדיוק כפי שהוא שומע זאת מהקב"ה בעצמו,
שהרי דבר ה' דיבר בו ומלתו על לשונו, וגילה דבריו ע"י עבדיו הנביאים,
ובמילא צריכים לקבל את ההוראה בדיוק כפי שהיינו שומעים את זה
מפי הגבורה עצמה.

ע"ד מה שנתבאר באגה"ק שאם היו שומעים זאת מאת הקב"ה
עצמו, הרי היינו מבצעים זאת בתכלית הדיוק, כך גם בענייננו, שצריך
למלאות (את ההוראה) בתכלית השלימות, בלי שום אמתלאות בדבר,
וכמובא באחרונים שתיבת "אמתלא" מורכבת מהמילים "אמת-לא",

ולא להתווכח או ללמוד בזה פשט כזה או אחר, ועאכו"כ שלא ללמוד
"פשט'לאך"...

ואין שום הבדל אם הוא אומר מאין המקור לזה או שלא אומר, כי הרי
זה דבר ברור ש"רוח ה' דיבר בי"!

- יש למלאות את ההוראה בתכלית הזריזות, כפי שהוא אומר באגרת
הקודש שזריזותו של אברהם היא שעמדה לנו,

ועי"ז נפעל הענין של "איל אחר נאחז בסבך בקרניו" – שהוא לוקח
על עצמו את כל הענינים הבלתי רצויים, ונפעל הענין ד"ועקדת יצחק
לזרעו היום ברחמים תזכור", כפי שאומרים בתפילות ר"ה, שזוהי ההכנה
לכתיבה וחתימה טובה בכל הענינים, עד לאופן של "ופרצת ימה וקדמה
צפונה ונגבה", עד הנקודה העיקרית – הגאולה האמיתית והשלימה ע"י
משיח צדקינו.

אחיו החסיד: נו, מה דעתך על ביתי? ענה לו החסיד: מתפעל הנני מכך שביכלתך לחיות ב"פיזור הנפש", חדר מיוחד לכל דבר, בחדר זה הנך ישן, בחדר זה הנך אוכל, ובחדר זה הנך לומד תורה ומקיים מצוות. לי — אומר החסיד — יש רק שתי חדרים, ואינני מסוגל לחלק מקומות מיוחדים לשינה לאכילה ולקיום התומ"צ...

בית יהודי אינו מתחלק לחלקים שונים, חלק מיוחד לעניני קדושה, והשאר לעניני חולין; התורה צריכה לחדור וחודרת בכל הבית כולו.

ג. ודוגמתו בעבודה הפרטית בכל יום — שעבודת התפלה צריכה לחדור ולפעול בכל היום כולו.

לפעמים מתברך יהודי בלבבו שבשעת התפלה — לכל-הפחות — יהיו אצלו רק מחשבות של קדושה, אבל, לאחר התפלה, בשעת העסק, לא איכפת לו כל כך. אבל, האמת היא — כפי שדורשת תורת החסידות — שעבודת התפלה צריכה לחדור ולפעול בכל היום כולו.

— מסופר על בנו של הצמח צדק, שעל שמו נקרא הרבי, שהי' נוהג לילך לבית-הכנסת לשמוע ברכו וקדושה וחזרת הש"ץ, ואח"כ הי' מתפלל ביחידות. וכששאלו אותו בנוגע לתפלה בציבור, השיב, שמשתדל לקבץ ולאסוף את עשר כחות נפשו ולהתפלל "בציבור"⁸.

ד. והנתינת-כח לזה — שהתורה חודרת בכל הבית כולו, והתפלה חודרת בכל עניני היום — ממשיך הרבי ע"י תורת החסידות, שנמשלה למים (נוסף על כללות ענין התורה שנמשלה למזון⁹) שעל ידם נעשה הילוך המזון באופן שמגיע וחודר בכל חלקי הגוף¹⁰.

— מספרים על החסיד ר' אלחנן דוב מרוזוב, ששאלו אותו פעם אודות הרבי נ"ע ומשה רבינו, "פון וועמען האלט ער מערער"? וענה: מהרבי, כי, לולי הרבי איך היתה נראית אמונתו במשה רבינו...

ובענין זה יש חילוק בין הרבי לבין הרביים הקודמים — שלרביים הקודמים היו זקני החסידים ("עלטערע חסידים") שהיו משפיעים על הצעירים, והצעירים היו יוצאים לעולם להפיץ הדברים בין היהודים הפשוטים, אבל הרבי הי' צריך לעשות הכל לבדו!

(10) ראה שערי אורה שער הפורים ד"ה וקבל היהודים פכ"א. המשך תער"כ ח"א ר"פ קפא.

(7) ראה סה"מ קונטרסים ח"א כא. ב. ועוד.
(8) "התמים" ח"ב ס"ע מה ואילך. לקו"ש ח"ב ע' 477 ואילך.
(9) ראה תניא פ"ה.

לא שייך אצלו
בעל - כרחו

שלא

אדמו"ר שליט"א

תרלה

ב"ה,

רבים המחפשים ומבארים מעלות וגדולת נשיאי חב"ד בכלל, ונשיא דורנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בפרט בענינים שונים: איש המסירות-נפש, גאון, בעל מדות, צדיק, בעל רוח הקודש, מלומד בנסים ועוד ועוד.

וגדלו ביותר שבחים אלו, על פי ההגדרה בתורת החסידות, מהו מסירות נפש, מהו גאון וכו'.

ובכל זה - העיקר חסר כאן. ונוסף על זה, שהוא עיקר בעצם, חשוב הוא ביחוד משום שנוגע ביותר, וביחוד לנו, קהל חסידיו ומקושריו. וזהו - מה שהוא הוא הנשיא, ונשיא חב"ד.

כי - נשיא בכלל, נקרא ראשי אלפי ישראל, הוא בחינת ראש ומוח לגביהם, וממנו היא יניקה וחיות שלהם. ועל ידי הדביקה בו קשורים ומיוחדים הם בשרשם למעלה מעלה.

והנה כמה סוגים בנשיאים²: אלו אשר השפעתם בבחינת פנימיות, ואלו אשר השפעתם בבחינת מקיף. ובזה גופא חילוקים: אם השפיעו בתורת הנגלה או הנסתר או בשניהם יחדיו, לימדו דרכי העבודה והחסידות, המשיכו השפעות גשמיות וכו' וכו'.

וישנם כאלו, שהי' בהם כמה מבחינות הנ"ל, או גם כולם³.

וזה הי' מאז ועד עתה ענין הנהגת נשיאי חב"ד, מן כ"ק אדמו"ר הזקן ועד כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ועד בכלל, אשר כללו כל הסוגים

(1) ראה תניא פ"ב.

(2) באריכות: תורה אור פ' מקץ ד"ה ת"ר מצות נ"ח. סהמ"צ להצ"צ מצות נ"ח פ"ג. ד"ה למען דעת, תרס"ט.

(3) ראה בתו"א שם ספ"ז דבמשיח יש ב' הבחי', דרועים ונסיכים. - ובש"ס (סוכה נב, ב) נחשב בנסיכים, י"ל מפני שזהו העיקר בו.

תרלה

נדפסה בטה"מ תשי"ז ע' 254. לקו"ש חי"א ע' 209.
מעלות . . בענינים שונים: ראה לקמן אגרת תרלו.

שלב

אגרות קודש (תרלה)

והחילוקים: השפיעו בפנימיות ובמקיף, בתורה עבודה וגמ"ח, ברוחניות ובגשמיות. ובמילא היתה התקשרותם עם השייכים אליהם בכל תרי"ג אברי נפש וגוף המקושרים.

ועל כל אחד ואחת מאתנו כולנו לדעת, היינו להעמיק דעתו ולתקוע מחשבתו בזה, אשר הוא הוא הנשיא והראש, ממנו ועל ידו הם כל ההשפעות בגשמיות וברוחניות, ועל ידי ההתקשרות אליו (וכבר הורה במכתביו איך ובמה מתקשרים) קשורים, ומיוחדים בשרש ושרש השרש עד למעלה מעלה כו'

מנחם שניאורסאהן

ג' תמוז, השי"ת,
ברוקלין, נ.י.

תרלו

בהזדמנות זו הנני בזה לברר מנהגנו, במענה על שאלת רבים:

ראש חודש מנחם-אב שחל בשבת - כמו בשנה זו - אם מפטירין השמים כסאי או שמעו דבר ה'

הנני מעתיק בזה קטע מרשימות שנת תר"צ, שגם אז חל ר"ח מנ"א בשבת, וז"ל:

מוצש"ק, ט' מנ"א ר"ץ יהפך לשמחה, ברלין.

חייתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, שכב על הספה, סיפר ע"ד מנהג אמירת ההפטרה בשבת ר"ח מנ"א: אאמו"ר אמר פעם השמים כסאי. כעבור שנים אחדות וחל עוד הפעם ר"ח מנ"א בשבת אמר שמעו דבר ה', ואמר אז שמתחרט על אשר אמר לפני איזה שנים השמים כסאי.

ויעוין השקו"ט בזה, בשו"ע או"ח סתכ"ה ובנ"כ. שערי אפרים ש"ט סכ"ב.

מ. ש.

איך ובמה מתקשרים: ראה לעיל אגרת תקסא.

תרלו

נדפסה בסה"מ תשי" ע' 266 [תאריך הקדמת הקונ' ג' תמוז], לקו"ש חכ"ד ע' 337. ברלין . . הייתי אצל: ראה מבוא לאג"ק אדמו"ר מוהר"י צ ני"ע ח"ב ע' 24.

מהותו של
נשיא הדור

תורת מנחם -
התוועדות
ה'שי"ת עמ' 40

כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' אמנם כותב נוסח זה²⁴, אבל, זוהי הנהגה שלו, ואין זה ראי' שגם אנו — שלא מבינים בענינים של רבי ("רבי'סקע זאָכן") — צריכים לכתוב כן.

— לפני ימים אחדים נכנס אלי אברך, וסיפר, מתוך התפעלות, שפעם אמר לו כ"ק מו"ח אדמו"ר שעי"ז שיהי' מקושר אליו יהי' מקושר (על ידו) אל מי שהוא (הרבי עצמו) מקושר...

בהיותו בהתפעלות, לא רציתי לקררו, אבל, לאמיתו של דבר, אין זה נוגע לנו (למי הוא — הרבי — מקושר), אנו מקושרים אליו, ובשבילנו אין למעלה מזה ("העכער פון דעם איז פאַר אונדז ניטאַ").

דוגמא לדבר: על אבר בגוף האדם שייך לומר ששואב חיותו מהכבד, מהלב (שלמעלה מהכבד), ועד מהמוח (שלמעלה גם מהלב), אבל אין מקום לומר ולחשוב ע"ד שאיבת חיות ממוח של אדם אחר. אבר חי שרוצה בחיותו ואינו רוצה להיות אבר המדולדל ח"ו, חייב לקבל חיות מהמוח שלו. ועד"ז בנוגע להתקשרות להרבי, שהוא הראש (מוח) והכתר של דורנו זה.

*

ה. קבלת ההשפעות מנשיא הדור קשורה גם עם חיוב הפרעון, כמו לוח שמתחייב לפרוע ההלוואה להמלוה. וחיוב הפרעון אינו באופן שמשלם החוב ונפטר ("אָפּגעצאָלט און פטור געוואָרן"), אלא, שע"י פרעון החוב נותנים לו עוד בהקפה²⁵, ועד"ז בנמשל, שנותנים לו עוד כחות, ומתחייב לפרוע אותם, וכן הלאה.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה אל תלמידי התמימים, ואמר:)

כאו"א מכס צריך לידע שנתחייב לפרוע לכ"ק מו"ח אדמו"ר עם הכחות העצמיים שלו, בחינת חי' יחידה.

ובהקדמה:

— ישנו צד השווה בכל ההשפעות שמשפיע כ"ק מו"ח אדמו"ר — אמירת דא"ח, תשובות על שאלות וכו', ועד לתמיכה כספית וכדומה — שבכל הענינים כולם באה ההשפעה מהכחות העצמיים שלו, חי' יחידה.

24) ראה אגרות קודש שלו ח"י ע' תלב. 25) ע"ד המבואר בקונטרס ח"י אלול ח"י"א ע' ד. וראה גם אגרות קודש אדמו"ר תש"ט (סה"מ תש"ט ע' 216 ואילך). מהורש"ב ח"ד ע' קמה.

ברכה - אור ליום ג', י"א ניסן

ג. ויש לומר יתירה מזו: הכח והאופן בו הברכות של הקב"ה נמשכות לבני"י למטה הוא ע"י משה רבינו - הרועה נאמן של כל בני"י²⁹ (בכל הדורות)³⁰, שעל ידו נמשכות כל ההשפעות לבני"י, והוא הממוצע המחבר „ביניכם ובין ה' אלקיכם"³¹ - (שבהיותו ממוצע) יש בו משני הענינים שהוא מחברם³²,

כפי שחז"ל אומרים³³ על „איש האלקים" - „מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלקים". משה יש בו שני הענינים - הן כפי שהוא בדוגמא שלמעלה („מחציו ולמעלה האלקים"), והן כפי שהוא בדוגמא לבני"י למטה („מחציו ולמטה איש"), ובהיות בו שני ענינים אלו יש למשה הכח ד, תפלה למשה" - להוריד את הברכות של הקב"ה כפי שהם למעלה ממדידה והגבלה („ואני אברכם")³⁴ לבני"י

ונצחיות²⁵), ו„ושכנתי (בקביעות) בתוכם"²⁶, בתוך כל אחד ואחד מישראל²⁷.

[ויש לומר שהכח לזה בא מכך שהברכה היא מ„משה איש האלקים", שדוקא מהקב"ה בא הכח לפעול השראת השכינה באופן של קביעות ונצחיות].

ועפ"ז נמצא שב„תפלה למשה גו"י מודגשים שני הענינים הנ"ל (ב„ואני אברכם") שנדרשים בברכה: ביחד עם זה ש„תפלה למשה איש האלקים" היא ברכה שלמעלה מכל מדידה והגבלה - ה"ה ברכה שנמשכת ממשה לכאו"א מישראל, וברכה כללית - הברכה ש„תשרה שכינה במעשה ידיכם"²⁸.

עליו הוא לעולם. וראה גם תניא ספלה.

ולהעיר שבתניא ספי"א מביא מאחז"ל הנ"ל (שכל בי עשרה שכינתא שריא) בנוגע להרשע ורע לו, שבחי' טוב שבו הוא רק בבחי' מקיף עליו (שריא). ועפ"ז נמצא שהענין דשכינתא שריא הוא תמיד בכל ישראל (גם במי שאין בו בחי' טוב בגלוי), וראה לקו"ת ר"פ ראה. ד"ה ראה תשמ"ג (נעתק בקובץ י"א ניסן שנת הפ"ט אות יט). ויש לתווק זה עם משנית בתניא פ"ו הנ"ל, ע"פ המבואר בלקו"ת (יוהכ"פ סט, ב), שאף שהשראה היא בחי' מקיף (וראה גם אגה"ק סכ"ג. תו"א נד, ג) „אעפ"כ הוא פועל פעולה בהם כו".

(25) ראה רמב"ם הל' ביהבי"ה פ"ו ה"ט: קדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה. וראה לקו"ת פקודי (ה, א, ז, ב) בפירוש „משכן העדות", שעדות (הוא לשון נצחיות). וראה תהלים לו, כט: צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עלי, וברד"ה באתי לגני השי"ת, שמשכינים בחינת שוכן עד מרום וקדוש שיהי בגילוי למטה. (26) תרומה כה, ח.

(27) ראה ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים - סט, ב). אלשיך עה"פ קרוב לסופו (ד"ה עוד יתכן). של"ה סט, א, רא, א. שכה, ב. שכו, ב. ועוד.

(28) וכמרומו גם בזה שהוא הראשון של ה„אזדז עשר מזמורים" שאמרם משה - שב„אחד עשר" יש שני ענינים: (א) אחד שלפני (ולמעלה מ)עשר, אנת הוא חד ולא בחושבן (בחי' עתיק), (ב) אחד

עשר - המשכת אחד (חד ולא בחושבן) בעשר, בכל העשר ספירות, ועד בספירת המלכות (ראה ד"ה תפלה למשה תשכ"ט שבהערה 17. וש"נ).

(29) ראה תניא רפמ"ב. וראה שמו"ר עה"פ (שמות ג, א) ומשה הי' רועה (פ"ב, ג-ד).

(30) דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא - חז"ג רעג, א. תקו"ז תס"ט. וראה תניא פמ"ד (סג, א). ועוד.

(31) ואתחנן ה, ה.

(32) ראה בארוכה ד"ה פנים בפנים תרנ"ט (ע' קצ ואילך).

(33) דב"ר פי"א, ד. מדרש תהלים (באבער) עה"פ.

(34) והרי ציווי ה' על ברכת כהנים נאמר ע"י משה - „ידבר ה' אל משה לאמר דבר גו"י" (נשא ו, כב ואילך).

וימתק ע"פ פירוש הבחיי (עה"פ ומעשה ידינו כוננה עלינו), ש„מעשה ידינו" קאי על „נשיאת כפים שעשה אהרן ביום ההקמה, שזה לשון עלינו", היינו, שלאחרי ברכת כהנים של אהרן ניתוסף בזה ע"י ברכתו של משה ש„מעשה ידינו כוננה עלינו", ע"ד ובדוגמת ההוספה ד„ואני אברכם" על ברכת כהנים שלפני זה.

מהותו של
נשיא הדור

תורת מנחם -
התוועדות
ה'שי"ת עמ' 94

א"ב בגלל ציווי הרבי נחשב כלימוד תורתו (אף שכודאי אין להסתפק בכך, אלא צריכים גם ללמוד תורתו ממש³²).

ט. ענין ההתקשרות אל הרבי הוא לא בגלל מעלה זו או אחרת, אלא בגלל היותו "רבי".

פעם שאלו אצל הרשב"ץ³³ אודות אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע אם הוא בעל רוח הקודש, והשיב: מה נוגע לי רוח הקודש? אני יודע שהוא רבי, ובמילא, אם רבי זקוק לרוח הקודש, בודאי יש לו, ואם אינו זקוק לרוח הקודש, מהי ההתפעלות מרוח הקודש?! ...!

דוגמא לדבר: בנוגע לאדה"ר ואברהם אבינו, אף שמצינו בדברי חז"ל גודל מעלת אדה"ר עד כדי כך ש"הי' עקבו מכהה גלגל חמה"³⁴, מ"מ, אמרו חז"ל³⁵ "עד אברהם הי' העולם מתנהג באפילה ומשבא אברהם התחיל להאיר"³⁶, וכיון שנוגע לנו הענין ד"התחיל להאיר", נוגע לנו ענינו של אברהם אבינו, ולא אדה"ר, אף ש"עקבו של אדה"ר הי' מכהה גלגל חמה". ועד"ז בנוגע לרבותינו נשיאינו שעל ידם "התחיל להאיר" גילוי פנימיות התורה, ובמילא, לנו נוגע ההתקשרות אל הרביים, ולא נוגע לנו אם ישנו משהו ש"עקבו מכהה גלגל חמה".

"רבי" — הוא זה שמקושר עם עצמות ומהות א"ס ב"ה, ובמילא, לנו לא נוגע אלא ההתקשרות אל הרבי בלבד, ועל ידו מתקשרים אנו עם עצמות ומהות א"ס ב"ה.

— כותב לי אחד מכתב עם שבחים ועילויים על הרבי. בין השבחים כותב גם שפעם בהיותו אצל הרבי בלענינגראד, עמד הרבי, ולפתע הי' נראה לו שעומד לנגדו אדמו"ר מהורש"ב נ"ע. — כשהרבי הי' בארץ ישראל, נכנס אליו יהודי זקן שזכה לראות את אדמו"ר מהר"ש, וכראותו את הרבי... התעלף, וכשהעירו אותו מעלפונו ושאלוהו לפשר הדבר, אמר, שבהכנסו אל הרבי ראה בו את אדמו"ר מהר"ש...

אותו חסיד שהי' שייך לאדמו"ר מהורש"ב או אדמו"ר מהר"ש, ראה עילוי בכך שראה ברבי את אדמו"ר מהורש"ב או אדמו"ר מהר"ש. אבל.

(32) ראה גם לקמן ע' 169.

(35) ראה ב"ר פ"ב, ג.

(33) ראה אודותו — "התמים" ח"א ע' סז

(36) ראה בארוכה בהרשימה שנדפסה בהקונטרס דחג השבועות (סה"מ תשי"ע ע' 248 ואילך).

(34) ויק"ר פ"כ, ב.

(ואילך).

האמת היא, שלא נוגע הדמיון וההשוואה של הרבי אל אדמו"ר מהורש"ב או אדמו"ר מהר"ש; כל מה שנוגע אינו אלא שהוא הרבי, שמקושר עם עצמות ומהות א"ס ב"ה, וע"י ההתקשרות אליו מתקשרים עם עצמות ומהות א"ס ב"ה.

סיפר³⁷ לי מישהו — בהתפעלות — שכ"ק מו"ח אדמו"ר אמר לו: תהי' מקושר אלי, ועל ידי תהי' מקושר אל מי שאני מקושר. — הלה חשב שבאמרו "אל מי שאני מקושר" התכוון הרבי לאביו אדמו"ר מהורש"ב נ"ע וכיו"ב, ומזה היתה התפעלותו כו', אבל, האמת היא, שכוונת הרבי היתה להתקשרות עם עצמות ומהות א"ס ב"ה!

*

יו"ד. בהמשך להמדובר בב' אייר³⁸ ע"ד ההצעה בנוגע לחיזוק ההתקשרות עי"ז שכאו"א יקבל על עצמו ב' דברים, בנוגע לעצמו, ובנוגע לזולת — הנה, כל אלה שקיבלו על עצמם, יאמרו עתה "לחיים". ואלה שעדיין לא קיבלו על עצמם — יאמרו גם הם "לחיים", ויקבלו על עצמם מכאן ולהבא.

יא. בי"ב תמוז השתא ימלאו שבעים שנה להולדת כ"ק מו"ח אדמו"ר (תר"מ — תש"י).

וכיון שבגיל שבעים מתחילה תקופה חדשה, "בן שבעים לשיבה"³⁹, צריכה להתחיל תקופה חדשה בכל עניני העבודה דכ"ק מו"ח אדמו"ר, שהולכים ונמשכים כל זמן שעדיין לא נסתיימה שליחותו, שזהו"ע ד"בן³⁹ מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם"⁴⁰.

ולכן, צריכים לנצל את הזמן שנותר עד י"ב תמוז ולפעול בעניניו של הרבי, ולקראת י"ב תמוז יצטרכו ליתן דין וחשבון.

יב. בין הענינים שהי' רצונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר שהבחורים יעסקו בהם — הנסיעה בשליחות ה"מל"ח" (מרכז לעניני חינוך) בתקופת הקיץ.

בשנה שעברה, מצד טעמים שונים, היתה חלישות מסויימת בהנסיעה

(37) ראה גם שיחת ב' אייר ס"ד (לעיל ע' 39) אבות ספ"ה.

(40) ראה לקו"ש ח"ה ע' 87. ועוד.

(38) ס"ח (לעיל ע' 42).

מהותו של

נשיא הדור

ליקוטי דיבורים -

ח"א לה"ק

עמ' 82

אלא במעורר שיהיה שקוע בזה, וחוב זה מוטל על כל אחד מאנ"ש ומתלמידי התמימים שי'.

על כל אחד לזכור את המאמרים: "כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא"²⁰, "כל המלמד את בן חבירו תורה"²¹, לא נאמר כל המקיים נפשות או כל המלמד בני חברו, אלא כל המלמד את בן חברו תורה – הרי זה עולם מלא.

קביעות העתים לתורה ברבים, הן הי"עץ חיים" שעל כל אחד להחזיק בו כל השנה, ואז תשמח התורה אתנו ותהיה שמחת תורה, שהתורה שמחה עם בני ישראל.

ברור הדבר, שמי שימסור עצמו לעורר על קביעות עתים לתורה ברבים, יצליח לו השי"ת בעניניו הגשמיים, התורה הקדושה לא תישאר בעלת חוב לו.

תורה נקראת תורת חסד, שכן היא מעוררת תמיד רחמים על כל בני ישראל, לכן נקראת התורה כוס של ברכה, היא פועלת אצל הקב"ה שפע ברכה לבני ישראל. מי שמניח עצמו לעורר לקביעות עתים לתורה ברבים – תביא לו התורה רוב טוב בגשמיות וברוחניות.

ח. שבח והודיה להשי"ת על גילוי אור החסידות בכלל ועל גילוי מאור הרביים כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים בפרט.
כל שבח והודיה יש לבטא במלים ברורות, שכל מלה תישמע ותאיר, ובכן: ברוך אלקינו אשר שם חלקנו בחיים. נמצאים אנו בעולם זה בדורות שבהם אור החסידות הוא בקו של גילוי, ומאור הרביים הוא באופן של התגלות.

חסידות ורביים היו מיום שברא הקב"ה אדם על הארץ. אדם הראשון שנברא בעולם היה חסיד, כפי שהגמרא²² אומרת: "אדם הראשון חסיד גדול היה".

בכל דור ודור היו רביים וחסידים, אלא שכל זה היה בסדר של נסתר, צדיקים נסתרים, עד שהשי"ת גילה קו של גילוי שיהיו רביים וחסידים גלויים, וגילה לנו את הבעש"ט הקדוש.

מאותו יום בהיר שבו נתגלה הבעש"ט הקדוש, מתחיל להאיר אור

(20) סנהדרין לז, א.

(21) שם.

(22) עירובין יח, ב.

החסידות בגילוי ומתחיל קו של התגלות המאור וקירוב המאור אל הניצוץ.

עד הבעש"ט הקדוש, וכן זמן מסויים בחייו, היו רביים וחסידים, אלא שהיו אלה נסתרים. עם התגלות הבעש"ט הקדוש – נתגלה האילנא דחיי – עץ החיים – עם הענפים של רביים מאורי אור בקרב ישראל.

ידוע לכל פירוש המלות הפנימי במה שכותב הרה"ק רי"ל כהן זצוק"ל זי"ע בהסכמתו – על ספר ה"תניא" – "וכעת ישמח ישראל בהגלות דברי קדשו". הרבי הזקן בגילוי תורת חסידות חב"ד פתח לפני חסידים עולם חדש.

אך החסידות של הרבי היא התורה שבכתב של חסידות. וגדול הוי ומהולל מאד שהעניק לנו את המתנה הטובה ונתן לנו את הרביים המסבירים לנו את התורה שבכתב של הרבי.

הרביים שלנו פתחו ופותחים לנו מעיינות תהום רבה של השכלה והשגה בידיעת אלקות ועבודת השי"ת, הם פותחים לנו דלתות בכל העולמות עד רום המעלות, שתהיה השגה שכלית כמו במוחש ממש באלקות. הם מכניסים נר אלקי בעולם הבשרי החומרי ומראים לנו את ההתחברות של העולם התחתון עם העולמות העליונים.

ט. ידוע לכל שהגדר הרוחני שונה לגמרי מהגדר הגשמי, וכפי שדובר במאמרי ר"ה ויו"ט, שאין לנו, נבראים בעלי חומר, שום השגה בדבר רוחני. מכל מקום יש לנו השערה ב"רוחני". השערה זו נותנת לנו ציור בדבר. אלא שאין זו השגה, אין זו אלא הבהירות של אי-הידיעה. שהרי כשם שלדיעה יש הגבלה וציור, כלומר, ציור מוגדר – מה יודעים – כך יש גם באי-הידיעה ציור מוגדר – מה אין יודעים.

לדוגמא: ההבדל בין איש פשוט שאינו מבין סוגיא בגמרא לבין למדן שיש לו קושיא בסוגיא ואין הוא מבינה, הרי למרות ששניהם אינם יודעים, אך בכל זאת ההבדל הוא גדול, האיש הפשוט איננו יודע שום דבר, כלומר, אין הוא יודע מה שהוא לא יודע, ואילו הלמדן כשאינו יודע הרי הוא יודע מה שאין הוא יודע. כלומר, "אי ידיעה" ברורה. "אי הידיעה" הברורה היא ידיעה מסויימת, המביאה לפחות להשערה.

אנו, נבראים בעלי חומר, יודעים רוחניות. כלומר, יש לנו השערה בענין רוחני על ידי הרגשת כוחות הנפש. למרות שגם את כוחות הנפש אין אנו יודעים. הרי בכל זאת ידוע לנו עצם קיום הכוחות.

מהותו של
נשיא הדור

אגרות קודש -
חלק ג'
עמ' נד

האחרונות (ארצה"ב, קאנאדא, דרום אמעריקא, דרום אפריקא וכו') עשו פעולה - אף שלא בכ"מ בשווה, כמובן, והמתעסקים בזה לא הוזקקו להוציא מתרמילים את המס"נ בפועל, ואפילו לא קריכען אין לאך. ולא עוד אלא שמצבם עצמם בגו"ר הוטב, וכבודם בעיני אלו שהתעסקו והשתדלו עמהם הולך וגדל, וסו"ס רואים שהם המקבלים ולא הנותנים, ואפילו בגשמיות ובממון.

אלא שבמדינתם, עתה, ע"פ הסברתו במכתבו, יש מן המוכן מס"נ בפו"מ ופשיטא שכולל מסירת הרצון והשכל והטו"ד ...

- וזאת למודעי: מה שכותב הנני בזה אין כונתי ח"ו לאיש פרטי, כי מי אני לפסוק הדבר שדוקא פב"פ עליו מוטל ענין פלוני. ודברי מכוונים לקבוצם יחד, שבלי ספק שיש בו כל הנצרך למילוי תפקידם העקרי במדינתם עתה, שהוא הפצת מעינות הבעש"ט ואדה"ז באנשי חוצות צרפת. ואין לנו מעין שדרך בו נמשכים מעינות הבעש"ט ואדה"ז אלא אחד - הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א. וע"י התקשרות במעין זה, התקשרות הגוף („שיכול לקנות חיי נפשו החיונית") והנפש, גם מים כו' נעשו מים חיים. כי כן הוא ע"פ דין תורה השולטת ומנהגת את הטבע, גאר בפשטות און אומעטום.

וכת"ר בא במכתבו (וכנראה מהעדר הפעולות, זהו ג"כ החלטת אנ"ש שבמחנו) און גאנץ קאלטבלוטיג גוזר (שניידט אפ), שלכל אחב"י שבמחנו - (מלבד אלו הדרים בשכונה שלו) - אין שייכות לכל זה! יקראו נא לאסיפת כל אנ"ש ויעשו חשבון צדק כמה יגיעות יגעו לרכוש נפשות לזה, ואז למותר יהי' כל שקו"ט, כי תומ"י יתבררו הסיבות להעדר תוצאות.

אברך אחד שהוכרח לברוח ממקומו, אינו שייך לעבודת התפלה, אינו לא משכיל ולא עובד, בלא חתימת זקן וכו', ומעולם לא למד לא בתו"ת ולא בישיבה בכלל - נדד למדינה רחוקה ביותר הן במקום הן בעניני יחדות, וכעבור איזה זמן התחילו להגיע מאנשים ונשים משם מכי לכ"ק מו"ח אד"ש. ולדוגמא - מאשה בעלת עסק שמציעים לה לשכור חנות ודירה בחלק א' של העיר או בחלק אחר. ושואלת החלט כ"ק אד"ש מה תעשה. - מעולם לא ראתה אותו, ויודעת שמעולם לא הי' כ"ק מו"ח אד"ש לא רק בעירה אלא גם בכל מדינתה, אינה מאנ"ש וכנראה גם לא מגזע אנ"ש. אבל כשמעה מהאברך דברים היוצאים מן הלב: יש רבי בישראל, ואין הוא נכנס בהגבלות הטבע, והרוצה ללכת לבטח דרכו: במסחר, בהנהגת הבית, וכו' - לא

נה

אדמו"ר שליט"א

יריס את ידו מבלי לשאול את פי הרבי. והכירה בהאברך שפיו ולבו שווין, כי ניכרין דברי אמת, ציותה לכתוב השאלה הנ"ל, שייכת ממילא לנפנה, ומתקרבת ליהדות, ובטח בקרב הימים יהיו הליכות ביתה בכשרות וטהרת המשפחה וכו'. - אלה מתולדות פעולות אברך פשוט ושעושה כ"ז לא מצד מסנ"פ וקב"ע, כי אין זה אצלו היפך השכל, גם לא היפך שכלו האנושי.

והגע בעצמך: פשוט אצלו על יסוד מה שראה במוחש, שהרבי אמירתו אמירה וברכתו ברכה, וגם נה"ב מסכמת ע"ז. כי אין זה אצלו מצד השכלה שקו"ט ועיון בספרים, אלא שהנסיון, שלו ושל כמה ממכיריו, הראה לו אז מ'האט געפאלגט איז געווען גוט, און אז מ'האט ניט געפאלגט האט מען געהאט א פסק. ובמילא כמו שאינו בוש לומר לכל מיודעיו הזקוקים לזה, האדרעס של רופא מומחה, כך כשרואה איש נמצא במבוכה או עומד לפני פתרון שאלת חיים עיקרית, אומר לו: לא אלמן ח"ו ישראל. יש לך את מי לשאול. - ולא עוד אלא שאינו מחכה עד שמיודעו יבוא אליו לחקור ולדרוש אם יש רבי, כיון שע"פ רוב אינו יודע גם מה זה רבי, אלא שהוא הולך אליו ומסביר לו שאין לו להשען כלל לא על בינת עצמו ולא על השדכן ולא על הרופא ולא על הסרסור, שאין כל אלו אלא ענינים מסופקים, ויש לו דרך ודאית לפתור את ספקותיו. ואמרז"ל דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב.

ועתה בנידון מכתב כת"ר:

במחנו יש מסלתה ומשמנה של אני"ש, שראו את אדני"ע, ולהבדיל בין חיים לחיי החיים את כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, נבחנו בכור העוני ונסיונות מכל המינים, עוסקים בהשכלה בעבודה וכו' וכו'. נמצאו בתחילה בקעמפ בין אלפים מאחב"י שהיו צמאים לדבור חס וחי, למלה של התעוררות וקירוב, והצעירים שבהם שאפו בעיקר להוראה: אי' הוא משה זה האיש אשר יעלנו מהמצרים והגבולים ויורנו דרך החיים.

והשאלה: כמה נפשות נתוספו, על ידי השתדלותם ויגיעת נפשם, על תורת הבעש"ט ואדה"ז - במשך כל זמן שהיה בקעמפ?

כתבתי אז לקעמפ דאני"ש היותר גדול שיעשו בכל הנמצאים בקעמפ ובפרט בהנוער מעמד רוחני (כי שערתי שאין נחיצות באחיזה בגשמיות בתחלת הכבוש). וענוני שבודאי טוב הדבר, אבל מתחלה צריך

רש"י ומסיים "שיש דבה שהיא ל- טובה", כוונתו בזה לכתוב הא' — שאין מודגש בו טיב הדבור, וגם אם היתה דבה לטובה הי' מובן למה לא הועילה תפלתו.

ו. הוראה בעבודה:

אי' בתקוני זהר⁴¹ "אתפשטותא ד- משה בכל דרא ודרא", ואמרז"ל⁴² "אין דור שאין בו כמשה" — ומובן שכמו שהי' משה רבינו מתפלל בעד כאו"א מבנ"י, ודאג עבור כאו"א⁴³ (עד שהקב"ה בחנו בזה בהיותו "רועה את צאן גו" ⁴⁴) — כן הוא באתפשטותא דמשה שבכל דור⁴⁵, שדואגים ומת- פללים⁴⁶ עבור כאו"א מבני ישראל שבדורם.

והנה אף שבודאי ישנם כו"כ ש- יכולים להתפלל בעצמם תפלה שלימה⁴⁷ וכו', ואדרבא כאו"א מ"ע מה"ת ש-

34) תס"ט (קיד, א). וראה תניא פמ"ב. ועוד.

35) ב"ר פנ"ו, ז.

36) וראה מנחות (סה, א): "משה רבינו אוהב ישראל הי'".

37) ראה שמו"ר פ"ב, ב. וראה לקו"ש כרך ח ע' 250 ואילך.

38) וראה פרש"י פנחס (כו, טו. שם, יח) — אודות יהושע: "סובל כאו"א לפי דעתו", "שיוכל להלוך נגד רוחו של כאו"א".

39) ולהעיר ממרו"ל (ב"ב קטז, א): כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים. וראה תענית (ה, א): אם ראית דור שהשמים משתכין כ-

נחשת מלהוריד טל ומטר כו' ילך אצל חסיד שבדור וירבה עליו בתפלה כו'.

40) להעיר מברכות (יד, סע"ב) עומ"ש שלימה. טור ושו"ע אדה"ז (מהד"ק) ס"ב (והשמיט תפלין). פ"ע"ח וסי' האריו"ל בתח- לתו. ועוד.

יתפלל ע"ע יי, מ"מ גם הם זקוקים לתפלת "משה" שבדורם. והטעם: "ראשי אלפי ישראל כו' הם בחי' ראש ומוח כו"⁴¹, ולכן מובן שכמו שהוא בגשמיות, דכשיש חסרון וכאב בא' מאברי הגוף נרגש הוא בראש ומוח דוקא, כן הוא ברוחניות, שהתפלה עבור הקומה שלימה דבנ"י לכל ה- אברים שלה הוא ע"י המוח והראש⁴² — משה שבדור. ועוד זאת: תפלת היחיד מתעלית ע"י המשה שבדור, להיותו ממוצע המחבר⁴³ בנ"י להקב"ה, וכמש"נ⁴⁴ "אנכי עומד בין ה' ובי- ניכם".

ולמדים דבר זה מאופן ההנהגה דמשה רבינו: בנ"י נטו מדרך הישרה עד שנגזרה עליהם הגזירה ד"אכנו גו", ומכיון שהי' "דור דיעה"⁴⁵ — שייכים למדריגת מרע"ה⁴⁶ — בודאי שהיו גדולים בעבודת ה' — כולל בעבודת התפלה, מ"מ רק משה רבינו ע"י תפלתו הוא שפעל שלא זו בלבד שלא מתו תיכף, אלא עוד שחיו כולם עד ס' שנה — היינו שכמה מהם חיו עוד קרוב לארבעים שנה לאחר חטא ה- מרגלים —

41) רמב"ם ריש הל' תפלה. וראה שו"ע אדה"ז סק"ו ס"ב.

42) תניא פ"ב.

43) ראה שו"ת תת"ס חאו"ח סי' קסו.

44) ראה תורת שלום ע' 158.

45) ואתחנן ה. ה.

46) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדב"ר פ"ט, ג. וש"נ.

47) ראה ע"ח ש' הכללים פ"א. ש' הפ" סוקים ר"פ שמות. ובכ"מ. ובלקו"ת בהעלותך (לא, ד): שש מאות אלף רגלי דור המדבר היו תלמידיו שהיו ג"כ מבחי' יסוד אבא שהוא בחי' ביטול וזהו אשר אנכי בקרבו שמשא הוא בחי' מה ואין.

ליקוטי
מקורותליקוטי שיחות -
חלק י"ג
עמ' 50

עד"ז הוא בנוגע למשה שבכל דור,
שהוא הוא הדואג עבור כאו"א והוא
הוא המתפלל ופועל ע"י תפלתו —
המשכת כל טוב" בגשמיות" וב-
רוחניות.

(משיחת ש"פ שלח תשל"ב)

[ולא חיי צער, כ"א חיים טובים
בגשמיות וברוחניות — שהרי במשך
כל השנים הי' להם לחם מן השמים⁴⁸,
ומים מבארה של מרים⁴⁹, וענני הי'
כבוד שהלכו עמהם להרוג את הנחשים
ועקרבים ולגהץ בגדיהם⁵⁰ — וגם
ברוחניות היו במדרי' נעלית ביותר⁵¹].

52) להעיר מתורת הבעש"ט במרו"ל
(ברכות יז, ב. וש"נ) "כל העולם ניזון
בשביל חנינא בני" — כי שביל הוא צינור
שפתח צנור ושביל השפע (כתר שם טוב
ח"א סי' ה' *). וראה אור תורה נח (ה, ג).
בחקתי מג, ב ואילך).

53) לקו"ת ד"ה בהעלותך עה"ט מאין
לי בשר (לא, ד).

(* ראה ביאור על תורה זו הנעתק
בהערות וציונים לכש"ט שס.

48) בשלח טז, לה.

49) פרש"י חקת כ, ב.

50) פרש"י בהעלותך י, לה. עקב ח, ד.

51) ראה לקוטי לוי יצחק (אגרות ע'
שגח ואילך) בפ"י מרו"ל (כ"ב עג, סע"ב)

"אחוי לך מתי מדבר כו' ודמו כמאן דמיב-

סמי"; וכידוע הפי' (עשרה מאמרות מאמר

חקו"ד ח"ב פ"ח) במרו"ל (סנה' קה, א)

"דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב" —

"שאין להם צורך לעוה"ב".

רנז

אדמו"ר שליט"א

א'תשסז

ב"ה, יו"ד מנ"א, תשי"ב
ברוקלין.

הנהלת כפר חב"ד,

ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביהם מיום ג', ד' ו' כד תמוז ומעש"ק פנחס
העבר, ומיום ה' מנ"א עם המצורף אליו.

ב) גורם לי צער במאד מאד העדר המשמעת ובמילא הבלי-סדרים
השורר בהכפר. איני יודע ברור העצה לזה, ולכאורה אין צריך עצה
נוספת על ההכרה, וכמבואר שהכרה ענינה ג"כ הבנה בפנימיות,
והרגשה, אשר הכפר נושא ע"ע השם כפר חב"ד, וכשנתייסד קבל ע"ז
ברכת כ"ק מו"ח אדמו"ר, וידוע מה שאמר פה עוד בחיים חיותו בעלמא
דין, אז די זאך פירט ער אליין, ובמילא צריכים הם להביט על כל עניני
הכפר שנוגע זה לחפצו ורצונו ולשמו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ואין זה
ענין פרטי בלבד, והנפ"מ בזה בשנים: בקו ימין - שכיון שזהו ענינו
והוא נשיא הדור, היינו שעל ידו נשפעות כל ההמשכות השייכים
לדורנו, לא רק השפעות רוחניות אלא גם השפעות גשמיות (וכידוע
שזהו ענין הנשיא שכל השפעות הדור - באין יוצא - נשפעות על ידו,
שלכן הי' הכרח שאפי' בשר גשמי לדור המדבר יושפע באמצעות משה
רבינו, אף שאמר מאין לי בשר, וכמבואר בדא"ח הפירוש ע"ז שאמר
מאין לי בשר) הרי מקבלים השפעתו (אם רק הצנורות מתאימים
לחפצו ולרצונו) בהצלחה (שפירושו למע' מדרך הטבע[1]). און פארניצן
דאס אויף געזונטע פרייליכע זאכען. וגם לצד השני, היינו שכשעושים
שלא כדבעי, הרי עי"ז מגדילים את כח הלעו"ז לא רק בהד' אמות של
עצמם, אלא ג"כ בהד' אמות של נשיא הדור, ובמילא נוגע זה להכלל -
במדה מרובה יותר, מאשר מצד ערבות שכל ישראל ערבים. והאריכות
בזה למותר, כי הענין פשוט למדי, ובפרט לאלו שעסקו בתורת
החסידות ויש להם החוש בענין ההתקשרות וכו'...

א'תשסז

חלקה נדפס בלקו"ש ח"ט ע' 479 וחלקה בחכ"ב ע' 427 והושלמה ע"פ העתקה.

ליקוטי
מקורותשיחות קודש -
ה'תשי"ב [הוצאה חדשה]
עמ' 286

לו. [כשנתארך ביותר זמן ההתוועדות, ביקש א' מזקני אנ"ש לסיים את ההתוועדות לטובת בריאותו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, וענה לו כ"ק אדמו"ר שליט"א בבת-שחוק:]: בשעת'ן מאמר זענט איר געשטאנען אין א ווינקל, און יעצט קומט איר זאגן דיעות?!...]

[וכאן הרצינו פניו הק' והתחיל לדבר ע"ד ענין הנשיאות:]

בשעת מען איז זיך מתבונן אין דעם רבי'נס גדלות, און אונז האָט ער דאָ געלאָזן...

- איך ווייס ניט למה עשה ה' ככה⁸⁷, אָבער אַזוי איז דער מצב בפועל, און ס'איז זיכער ניט בעל-כרחו פון רבי'ן, באַ דעם רבי'ן איז ניט שייך קיין בעל כרחו, און אויב דער רבי האָט אויף דעם מסכים געווען, איז דאָס ווייל אַזוי האָט ער געוואָלט. -

במילא האָט איר ניט קיין אַנדער ברירה, און אויך איך האָב ניט קיין אַנדער ברירה...
ובכל אופן, בנוגע די ענינים וואָס איך האָב אויף זיך מקבל געווען, וואָס דאָס איז שליחותי בעלמא דין, בין איך זיך משתדל עס זאָל זיין בחסד וברחמים⁸⁸.

לז. [בהמשך הדברים כאשר א' הזכיר את כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, בתואר "דער רבי נ"ע"-אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א (בהתרגשות רבה ובבכי)⁸⁹]: וואָס פאַרשיקט איר דעם שווער נאָך פאַסעלעניע⁹⁰... וואס פאַרשיקט איר דעם שווער אין "סיביר", אין "סאלוואקי"... וואָס פאַרשיקט איר אים אין גן עדן?! מיר דאַרפן אים האָבן - און אפשר דאַרף ער אויך אונז - דאָ!...
און אויב צוליב דעם דאַרף מען אים אַרויסנעמען פון גן עדן התחתון און אפילו פון גן עדן העליון, איז דאָס כדאי.

גן עדן איז הארות און גילויים, און דאָ אין עולם הזה - אַז מען זאָגט "לחיים" אויף גשמיות'דיקע משקה און מען פאַרבייסט מיט גשמיות'דיקע מזונות - איז דאָ עצמות ומהות א"ס ב"ה...
וואס פאַרשיקט איר דעם שווער אין גן עדן, מיר דאַרפן אים האָבען דאָ - אים מיט די איבעריקע רביים.

לח. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן (עוד הפעם) ניגון שלש תנועות - של הבעש"ט, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן. וניגוהו פעמים רבות. פעם א' כשניגוהו הבבא השלישית (של כ"ק אדה"ז) - הפסיק כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמר:]: מען זאָל איבער זינגען דעם פאַל נאָכאַמאָל, דאָס איז אונז מער נוגע, דער אַלטער רבי איז דאָך געווען אַ נשמה חדשה⁹¹, וואָס ער האָט ממשיך געווען נאָך אַמאָל פון אַ נייעס, פון עצמות ומהות א"ס ב"ה, און האָט דאָס ממשיך געווען לדורותיו.

לט. [אח"כ אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]: אויף משיח'ן האָט דער רבי געזאָגט⁹² אַז ס'איז שוין "הנה זה עומד אחד כתלינו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הראה בידו הק' על הכותל, ואמר:]: אַט שטייט ער הינטער דער וואַנט, און קוקט אויף אונז דורך דעם פענסטער, פאַרוואָס מיר זיינען מעכב ער זאָל קומען!...]

(87) ראה גם שיחת שמחת בית השואבה תשי"א

(90) מושבה. (שיחות-קודש תשי"א ע' 10-9). ועוד.

(91) ספר השיחות תשי"ה ע' 127. סה"מ תשי"א ע' 154.

(88) ראה גם לקמן ב"יומן" דאחשי"פ בסופו (ע' 438).

(89) ראה גם שיחת ש"פ שלח הישיית (שיחות-קודש ועוד.

(92) ראה לעיל ס"י ובהנסמן שם. השייית ס"ע 90 ואילך).

מהותו של
נשיא הדור

תרגום חפשי -
ללא אחריות
כלל וכלל

איני יודע למה עשה ה' ככה, אבל כך הוא המצב
בפועל, ובוודאי זהו לא בעל - כרחו של הרבי אצל
הרבי לא שייך בעל כרחו, ואם הרבי הסכים על זה,
זהו מכיוון שכך הוא רצה. -

היא, כנראה ברבותינו נשיאינו, לאחר תפלת המנחה²⁵, כי אמירת אתה אחד כו' הוא לפעול המשכת ד' מדריגות הנ"ל. ומכיון שכל הענינים נמשכים ע"י תורה²⁶, לכן, לפני אמירת אתה אחד בתפלת מנחה הייתה המשכת ענין זה בתורה. ומכיון שהמשכת ד' המדריגות שבנוסח אתה אחד הוא מצד שרש הנשמות בא"ס שמתגלה בבחינת יחידה כנ"ל, לכן, בתורה גופא, הייתה המשכת ענין זה כמו שהוא בפנימיות התורה, וכמו שפנימיות התורה היא באופן דיתפרנסון²⁷ [חסידות חב"ד²⁸], בחינת יחידה דתורה²⁹.

ז) וי"ל דזהו גם הקשר דאמירת דרוש זה לש"ק האחרון של המאסר, ערב יום הגאולה, דהנה ידוע שע"י המאסר נעשה (איז אויפגעטאן געווארן) עילוי גדול יותר כו'. וע"ד מאמר רז"ל³⁰ הזית כשכותשין אותו (דוקא) הוא נותן שמנו³¹. והגם שהענין דיפוצו מעינותיך חוצה ה' גם לפני המאסר (דאדמו"ר האמצעי), מ"מ, ע"י המאסר ניתוסף בזה, וי"ל שעד להוספה באין ערוך, וכדיוק לשון רז"ל שע"י הכתישה הוא נותן שמנו (נותן דוקא)³², דכל הנותן בעין יפה הוא נותן³³. וגודל העילוי שנתחדש ע"י המאסר דוקא מובן מהמבואר בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁴ (בנוגע להמאסר דאדמו"ר הזקן, דמזה מובן גם בנוגע להמאסר דאדמו"ר האמצעי), שהמאסר ה' בהסכמתו, כי כל צדיק וצדיק הוא מושל ושולט על כל הענינים הגשמיים שלו, וכל מאורע עמו הוא בהסכמתו. ומזה שהסכים על המאסר אף שזה ה' קשור עם יסורים וכו' ועם מניעת הפצת תורת החסידות (בעת שבתו במאסר), מובן מזה גודל העילוי דהפצת המעינות שנתחדש לאחר גאולתו דוקא, עד שבשביל

25) וגם בשבת כ"ק אדמו"ר האמצעי במאסר, הרי המאמר דש"פ וירא ה' אחר תפלת מנחה (התמים' שם ע' פד [פט, ד]. מבוא לקונטרס. בד קודש' שם).

26) ע"ד אסתכל באורייתא וברא עלמא (זח"ב קסא, א"ב). וראה ג"כ ב"ר בתחלתו.

27) ל' התקו"ז ת"ז בסופו. וראה מקדש מלך בהקדמה לזהר. כסא מלך לתקו"ז שם.

28) ראה לקו"ש ח"ז ע' 206: חט"ז ע' 24, ובהערות שם.

29) ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות' סעיף ו.

30) שמו"ר רפ"ז.

31) וע"ד מ"ש כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בנוגע למאסרו של כ"ק אדמו"ר הזקן: מה הוית הזה כשכותשין אותו הוא מוציא שמנו כו' כן ע"י הקיטרוג' שהיו בפ"ב נתגלה הפנימי דוקא (ספר השיחות תורת שלום ע' 26. וראה שם ס"ע 112 ואילך שעיקר הענין דיפוצו מעינותיך חוצה הותחל אחרי המאסר והגאולה דפ"ב).

32) בתר"ש שם: מוציא שמנו (והוא ע"פ מנחות נג, ב: מה דת זה אינו מוציא שמנו אלא ע"י כתיבה כו'). אבל בשמו"ר שם: נותניו.

33) ראה כ"ב נג, א. וש"נ. רמב"ם ה"ל מכירה פכ"ה ה"ד. ה"ל זכ"י ומתנה פ"יא הכ"ב (מהשיעורים דר"ח כסלו, דשבוע דט' וי"ד כסלו שנה זו (תשמ"ז) — לפי החלוקה דג"פ ליום).

34) שיחת ליל ב' כ' כסלו תרצ"ג ס"ז ואילך (לקו"ד כרך א לו, סעי"ב ואילך).

* ב.התמים' ובמבוא לקונטרס הנ"ל שם: וכן ה' כל השלשה שבועות . . ח"י, תולדות ויצא. אבל בנוגע להמאמר דש"פ ויצא מפורש שם (התמים' שם ע' עז [פו, א]) שהי' קודם תפלת מנחה. ועכצ"ל שהכוונה ב.וכן ה' כל השלשה שבועות' היא לכללות השייכות למנחה. וצריך בירור בנוגע לש"פ ח"י וש"פ תולדות.

פרק שלישי

חיים נצחיים במלך המשיח

מלך המשיח הוא נשמה בגוף גשמי,
וכגואל אחרון הוא זוכה לחיים נצחיים.

תוכן הפרק

מהצצה לריבוי שיחות קודש ומאמרי חסידות, מתקבלת התמונה כי מלך המשיח מוכרח להיות נשמה בגוף בעולם הזה הגשמי, ומתוך חיים נצחיים ללא הפסק בינתיים להוביל את בני ישראל לגאולה.

זהותו של מלך המשיח - ברורה.

ופעולותיו של מלך המשיח "לתקן עולם במלכות שד-י"

החלו לחדור בעולם הזה הגשמי:

מילוי שליחותו של כ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח החלה, ואנו נמצאים בתקופה עליה העיד כ"ק אדמו"ר שליט"א שהיא "זמן השיא" ("די העכסטע צייט") בדרך לגאולה האמיתית והשלימה.

שנת ה'תנש"א, הוכרזה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, כה"שנה שמלך המשיח נגלה בה", ובשיחות שלאחר - מכנ, (משפטים ה'תשנ"ב ועוד). הודיע שפעולותיו של מלך המשיח כבר החלו לחדור בעולם.

עובדות אלו מסייעות בידנו להבין שההעלם וההסתר הנורא בו אנו שרויים — הוא חלק מתהליך הגאולה, ש"נגלה ונכסה וחוזר ונגלה". פרק זה יעסוק בזהותו של מלך המשיח, חייו הנצחיים, פעולותיו בעולם לפני הגאולה, ועוד — שלאחר הכרת נושאים אלו יובן היטב כי מלך המשיח מוכרח להיות נשמה בגוף, על כל הפרטים המרכיבים עובדה יסודית זו.

**נשיא הדור -
משיח שבדור**

ליקוטי
מקורותהתוועדויות -
ה'תשנ"ב ח"א
עמ' 420

של ישראל, "ישראל וקוב"ה כולא חד" (43), כמ"ש 44 "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם⁴⁵, ועד"ז בנוגע להשראת השכינה בזמן הגלות ("בבבל היכא .. כבי כנישתא כו", "מקדש מעט") כמודגש בהתחלת המאמר "בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן", ולא עוד אלא שהתגלות השכינה בבית המקדש היא מפני שבו מתאספים כל בני, כמ"ש⁴⁶ "בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר", ועד"ז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, שבהם מתאספים עשרה מ"ש, ש"אכל" בי עשרה שכינתא שריא⁴⁸.

יש לומר, שביטוי של נשיא הדור, שכולל כל הדור, הוא ע"ד ובדוגמת "תלפיות", "תל שכל פיות פונים בו", כדרשת חז"ל⁵² בנוגע לביהמ"ק.

ועוד ועיקר — מעלת "בית רבינו שבבבל" בנוגע להגאולה:

"רבינו", נשיא הדור, הוא גם המשיח (גואלן של ישראל) שבדור⁵³, כמו משה רבינו (הנשיא הראשון), "גואל ראשון הוא גואל אחרון"⁵⁴, כידוע⁵⁵ שבכל דור ישנו "א' הראוי מצדקתו להיות גואל, ולכשיגיע הזמן יגלה אליו השי"ת

זהו גם א' הטעמים שבתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל נקראים "מקדש מעט" — כי, בביהמ"ק שבו היו מתאספים כל בני, היתה גילוי כללות השכינה, שנקראת כנסת ישראל, מקור כנס"י שלמטה, משא"כ בבתי כנסיות ובתי מדרשות בארצות אשר באו שם ככל מדינה ומדינה עיר ועיר, שבהם מתאספים עשרה מ"ש, שורה מ"ש, ומתגלה עליהם רק חלק כביכול מהשכינה.

ועפ"ז יש לבאר העילוי ד"בית רבינו שבבבל" — שלהיותו מקומו הקבוע (בית) של נשיא הדור, "הנשיא הוא הנל", שכולל כל הדור, יש בו השראת (וגילוי) כללות השכינה (לא רק חלק

49) נוסף לכך שגם בפשטות מתקבצים ובאים ל"בית רבינו שבבבל" רבים מישראל, שלא בערך לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות. — ולהעיר מר"ה כד, ב: "כיון דנשיא הוא שכיחי רבים גבי".
50) ולהעיר מר"ה שם: "בי כנישתא דרשף ויתיב כנהרדעא .. הווי עיילי רב (רבינו שבבבל) .. ומצלו התם".

51) ראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. ועוד.

52) ברכות ל, א.

53) להעיר, שבכאור"א מישראל יש ניצוץ משיח [ועפ"ז יש לתוון דרשות חז"ל על הפסוק (בלק כד, יז) "דרך כוכב מיעקב". שקאי על מלך המשיח (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה), וקאי על כאור"א מישראל (ירושלמי מע"ש ספ"ד) — ששניהם אמת בפועל. כיון שבכאור"א מישראל יש ניצוץ משיח (ראה מאור עינים ס"פ פינחס)], בחי' היחידה, ניצוץ מבחי' היחידה הכללית שהיא נשמת משיח (רמ"ז לזח"ב מ, ב. ועוד). וכיון ש"הנשיא הוא הכל", שכולל כל הניצוצות דמשיח שבכאור"א מישראל, בחי' היחידה הפרטית, נמצא, שנשמתו היא בחי' היחידה הכללית, נשמתו של משיח, ולכן הוא המשיח שבדור.

54) ראה לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך. וש"נ.

55) ראה שו"ת חתם סופר חו"מ (ח"ו) בסופו (סצ"ח). וראה שרי חמד פאת השדה מערכת האל"ף כלל ע'. ועוד.

43) ראה זח"ג עג, א.

44) תרומה כה, ח.

45) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

46) וילך לא, יא.

47) סנהדרין לט, א.

48) וראה תניא אגה"ק סכ"ג: "שמעתי מרבותי כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד אף שאינם מדברים בדברי תורה תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא דשריא עליהו עד שהי' מתבטל מציאותו לגמרי".

משיח כבר התגלה

בדורנו - קובע כ"ק אדמו"ר שליט"א
מלך המשיח - תהליך הגאולה כבר החל.
משיח כבר התגלה, ופעולותיו החלו
לחדור בעולם. ולא נותר אלא לקבל פני
משיח צדקנו בפועל ממש.

ש"פ וירא, ח"י מר-חשון

חיים נצחיים
במלך המשיח

התוועדות -
ה'תשנ"ב ח"א
עמ' 277

לבנה דחודש מרחשון¹²², ובתוספת
„אמן“¹²³, שמורה על הקיום בפועל
ממש¹²⁴.

יד. ועוד והוא העיקר:

נוסף על המבואר לעיל (סי"א)
שקיימת מציאותו של משיח בניצוח משיח
(בחי' היחידה) שבכאו"א מישראל, קיימת
גם מציאותו של משיח כפשוטו (יחידה
הכללית) - כידוע ש„בכל דור ודור נולד
א' מזרע יהודה שהוא ראוי להיות משיח
לישראל“¹²⁵, „א' הראוי מצדקתו להיות
גואל, ולכשיגיע הזמן יגלה אליו השי"ת
וישלחו כו“¹²⁶, ואילו לא היו מתערבים
ענינים בלתי רצויים המונעים ומעכבים
כו', ה' מתגלה ובא בפועל ממש.

וע"פ הודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא
דורנו, משיח¹²⁷ שבדורנו, שכבר נסתיימו
ונשלמו כל עניני העבודה ועומדים
מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו, הרי,
בימינו אלו (כנ"ל סי"ג) נתבטלו כל
המניעות והעיכובים כו', וכיון שכן, ישנה
(לא רק המציאות דמשיח, אלא) גם
ההתגלות דמשיח, ועכשיו צריכים רק
לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש!

ובסגנון דפרשת השבוע - שצריכים
רק לקבל ההתגלות ד„וירא אליו ה'“, הן
בנוגע לבנ"י (אליו), והן בנוגע לכל

פנימיות התורה, שמן שבתורה¹⁰⁹,
שנתגלתה בתורת החסידות בחודש
כסלו¹¹⁰; הכתר דחודש טבת¹¹¹ - „ירח
שהגוף נהנה מן הגוף“¹¹², שרומז על
ההנאה דהגוף שלמעלה, יש האמיתי,
מהגוף שלמטה, יש הנברא¹¹³; והכתר
דחודש שבט¹¹⁴, שהעשירי שבו יום
ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ש„כל¹¹⁵
מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי
חיו . . מתגלה ומאיר . . ופועל ישועות
בקרב הארץ“¹¹⁶; וכן הכתר דהחדשים
שלאח"ז עד לסיומה של שנת הצדי"ק¹¹⁷
ב„מעשה ידינו כונננו“, בנין ביהמ"ק
השלישי ע"י המלך המשיח, „מלך מבית
דוד“¹¹⁸ (ש„זכה בכתר מלכות . . לו
ולבניו . . עד עולם“¹¹⁹) ש„בונה
המקדש“¹²⁰ - תיכף ומיד ממש, בח"י
מרחשון (לפני כ"ף מרחשון), כיון שכבר
נתקיים מ"ש¹²¹ „ובקשו את ה' אלקיהם
ואת דוד מלכם“ (כפי שאמרנו בקידוש

שבסיומה נאמר „בהר ה' יראה“, ה' יבחר ויראה
לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב
כאן קרבנות“ (כב, יד ובפרש"י).
109) ראה בארוכה אמ"ב שער הק"ש פנ"ד
ואילך. ועוד.

110) כולל ובמיוחד כ"ף כסלו, שבו נשלמה
הגאולה די"ט כסלו, ר"ה לחסידות.
111) ולהעיר, שכ"ף בו הוא יום ההילולא
דהרמב"ם ז"ל, שסיום וחותם ספר ההלכות שלו
הוא בהלכות מלך המשיח.

112) מגילה יג, א.

113) ראה לקו"ש חט"ו ע' 382 ואילך.

114) חודש הי"א („עשתי עשר חודש“) -
שקשור עם בחי' הכתר שלמעלה מעשר ספירות.

115) תניא אגה"ק סו"ך יו"ח.

116) ובכ"ף בו נשלמו עשר ימים (מספר שלם)
להעילוי והשלימות דעשירי שבו.

117) בהכתר דחודש ניסן - ביום עשתי עשר
יום, שקשור עם בחי' הכתר (כנ"ל הערה 114).

118) רמב"ם ה' מלכים ספ"א.

119) שם פ"א ה"ז.

120) שם רפ"א.

121) הושע ג, ה.

122) ראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 66 (לעיל ע'
22) ואילך.

123) ר"ת „א-ל מלך נאמן“ (שבת שבהערה
76. סנהדרין קי, סע"ב ואילך).

124) ראה חדא"ג מהרש"א לסנהדרין שם.

125) פי' הברטנורא למגילת רות.

126) ראה שו"ת חת"ס חו"מ (ח"ו) בסופו
(סצ"ח). וראה שד"ח פאת השדה מע' האל"ף כלל
ע'. ועוד.

127) יחידה הכללית, שמאירה ומתגלה
בנשמתו של נשיא הדור, שכולל את כל נש"י
שבדור (ראה ד"ה פדה בשלום בשערי תשובה
לאדהאמ"צ פי"ב).

ש"פ חיי שרה, כ"ה מר-חשון, מבה"ח כסלו

שזה נותן כח על כל עניני השליחות, ובמיוחד - שלימות ענין השליחות של משיח צדקנו.

ונוסף לזה זהו שבת מברכים ראש חודש כסלו [ובשנה זו - שני ימים ראש חודש], חודש הגאולה, וחודש מתן תורה דפנימיות התורה¹⁰⁷, החודש השלישי בימי הגשמים [כנגד החודש השלישי בימי הקיץ¹⁰⁸ (חודש סיון) - החודש של מתן תורה הנגלית¹⁰⁷]. ולהוסיף, שגשמים קשורים גם הם לשליחותו של משיח - מלמטה למעלה (ע"ד לבנה), „ואד יעלה מן הארץ“¹⁰⁹, שדוקא „מן הארץ“ (ב"ן), נשמה בגוף, נעשה מהחומריות גשמיות, ומהגשמיות נעשה „אד“ (יסוד האוויר, היסוד הדק ביותר), שהוא „יעלה“ למעלה מעלה, עוד יותר למעלה מ„ורוח אלקים מרחפת על פני המים“, „זה רוחו של מלך המשיח“¹¹⁰ - מאחר שנפעל התחי' בתור נשמתו דכ"ק מו"ח אדמו"ר בפועל ממש, כנשמה בגוף (ולא רק כפי שהוא „רוח . . מרחפת על פני המים“).

יד. מזה באה ההוראה בפועל שיש להוציא בעומדנו עתה בהתחלה ובפתיחה של „כינוס השלוחים העולמי“:

לכל לראש - צריך לצאת בהכרזה ובהודעה לכל השלוחים, שעבודת השליחות עכשיו ושל כאו"א מישראל מתבטאת בזה - שיקבלו את פני משיח צדקנו.

זאת אומרת: כל הפרטים בעבודת השליחות של הפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה, צריכים להיות חדורים בנקודה זו - כיצד זה מוליך

של „נצח“: נ' - גילוי שער הנו"ן, צ' - שנת הצדי"ק (כפי שבנ"י קראו לשנה זו) וח' - הגילוי של משיח צדקנו, הקשור במספר שמונה (שמונה נסיכי אדם¹⁰⁴).

מזה מובן, שמאחר שהשלוחים עומדים כבר מזמן לאחר מילוי התחלת עבודת השליחות בהפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה, ומזמן לאחר אמצע עבודת השליחות, עד שכבר סיימו את השליחות (כהודעת נשיא דורנו הנ"ל), ואעפ"כ עדיין לא באה בפועל ממש הגאולה האמיתית והשלימה - צריך לומר, שעדיין נשאר משהו לעשות כדי להביא את הגאולה בפועל.

והוא: ע"פ הידוע ש„בכל דור ודור נולד א' מזרע יהודה שהוא ראוי להיות משיח לישראל“¹⁰⁵, „א' הראוי מצדקתו להיות גואל וכשיגיע הזמן יגלה אליו השי"ת וישלחו כו"ו“¹⁰⁶, וע"פ הודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, השליח היחיד שבדורנו, המשיח היחיד שבדורנו, שכבר סיימו את כל העבודה - הרי מובן, שמתחיל להתקיים ה„שלח נא ביד תשלח“, השליחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר. ומזה מובן, שהדבר היחיד שנשאר עכשיו בעבודת השליחות, הוא: לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש, כדי שיוכל לקיים את שליחותו בפועל ולהוציא את כל ישראל מהגלות!

דבר זה הוא בהדגשה יתירה בשבת פרשת חיי שרה (שבה מתקיים כינוס השלוחים), שבה קראו אודות שליחות אברהם לאליעזר לנישואי יצחק ורבקה,

104) סוכה נב, ב.

105) פי' הברטנורא למגילת רות.

106) ראה שו"ת חת"ס חו"מ (ח"ו) בסופו

(סצ"ח). וראה שד"ח פאת השדה מע' האל"ף כלל

ע'. ועוד.

107) ראה ליקוטי לוי"צ אגרות ע' רה. ריו.

108) ראה ל"ת להאריו"ל פ' ויצא. ועוד.

109) בראשית ב, ו.

110) בראשית א, ב. ובב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א.

ההמשכה מלמעלה הבאה ע"י עבודת המטה³⁴ – "ואד יעלה מן הארץ והשקה גו"³⁵, העבודה בארץ שעל-ידיה דוקא נעשית עלי' אמיתית.

וגם תוכן העבודה מרומז בפסוק – שעושים מעניני העולם – "מן הארץ" – "ואד", היינו, שאת החומר מהפכים לגשם, וגם את הגשם מזככים ומעדנים עד שנעשה בדוגמת "אד", שעיקרו הוא יסוד האויר³⁶, וכזה גופא פועלים עלי', "יעלה", שע"י עבודה זו – כללות עבודת השליחות הנעשית למטה בארץ דוקא – ממשיכים מלמעלה את הגשמים, המים שעל פני הארץ.

ועד שע"י עבודה זו מגלים את הענין שישנו מכבר "על פני המים" – "ורוח אלקים מרחפת על פני המים"³⁷, "זה רוחו של מלך המשיח"³⁸.

אלא שביחד עם זה שזהו ענין הכי נעלה, "על פני המים", הרי משיח צדקנו צריך להיות דוקא נשמה בגוף בעולם-הזה הגשמי, "מן הארץ", כמבואר ברמב"ם בהלכות "מלכים ומלך המשיח ומלחמותיהם"³⁹, היינו, שהוא מתעסק בעניני העולם עד כדי כך שהוא צריך להלחם בשביל זה, אף שזוהי מלחמת שלום, (ועד ל"מלחמה" אותיות "לחם"⁴⁰, שנעשה דם ובשר כבשרו).

ועאכ"כ לאחרי ה'וינצח'⁴¹, הנצחון של משיח צדקנו על כל הענינים המנגדים, שאז נעשה תכלית השלימות ד"שלום ושקט אתן על ישראל בימיו"⁴², עוד יותר מהשלום שהי' בימי שלמה⁴³.

התחלת הנצחון ישנה כבר, ותכלית שלימות הנצחון – בשנת הצדי"ק

ז. ועוד ועיקר – דמכיון שגם ענין זה ('וינצח') ישנו כבר, צריכה להיות תיכף ומיד הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, השליח ד"שלח נא ביד תשלח", כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ועד"ז ההמשך דממלא מקומו שלאחרי-זה, ע"ד שהוא הממלא-מקום דאביו, אדמו"ר נ"ע, וכמדובר כמה פעמים בנוגע לשבעת קני המנורה, ובנוגע לשבעת האושפזין וכו'.

ובפרט שענין זה מודגש גם בשמו יוסף, הקשור עם היעוד "ביום ההוא יוסיף אדני-שנית ידו גו' ומאיי הים"⁴⁴, הקיבוץ גליות מכל כנפות הארץ עד

34 ראה תו"א בשלח סה, ג. לקו"ת האוינו עג, ב ואילך.

35 בראשית ב, ו.

36 ראה שיחת ש"פ תולדות (לקמן ע' 361).

37 שם א, ב.

38 ב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א.

39 פי"א.

40 ראה לקו"ת נשא כו, ב.

41 כהמשך לשון הרמב"ם שם ה"ד (בדפוס רומי

ואמשטרם, וכן בכת"י תימן): אם עשה

והצליח ונצח כו'.

42 ל' הכ' – דה"א כב, ט.

43 ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תשסט.

44 ישעי' יא, יא.

ש"פ משפטים ז"ך שבט, מבה"ח אדר א'

קיומו של יעוד זה בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ליתר ביאור:

כיון שנמצאים ב„זמן השיא“ („די העכסטע צייט“) של ביאת משיח צדקנו, „הנה זה (מלך המשיח) בא“¹⁶, רואים כבר (מעין) והתחלת פעולתו של מלך המשיח על העמים, „ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתתו חרבותם לאתים וגו“ - עי"ז שהקב"ה נותן בלב המלכים דאזה"ע („לב מלכים ושרים ביד ה'“¹⁷) להחליט ולהכריז יחדיו ע"ד המעמד ומצב ד„וכתתו חרבותם לאתים“.

וזהו הטעם שהחלטה והכרזה זו היתה בזמן זה דוקא - בגלל שייכותו המיוחדת להגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בפועל ממש.

ג. ויש להוסיף, ששייכותו של המאורע להתחלת פעולתו של משיח צדקנו מודגשת גם בפרטי המאורע - המקום והזמן שבהם היתה החלטה והכרזה ראשי המדינות על המעמד ומצב ד„וכתתו חרבותם לאתים“:

המקום שבו אירע מאורע זה (מקום מיוחד שבו מיוצגים בקביעות באי-כח המדינות שבעולם כדי להתדבר ביניהם בדרכי נועם ודרכי שלום) - הוא במדינה זו ובעיר זו, המדינה והעיר שבה נמצא „בית רבינו שבבבל“¹⁸, „בית חיינו“, בית הכנסת ובית המדרש, בית תורה תפלה וגמ"ח, דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שבתר בו וקבעו להמקום המרכזי שממנו

16) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

17) לשון הרגיל - ע"פ משלי כא, א. וראה

לקו"ש ח"ג ע' 285 הערה 1 ובשוה"ג. וש"נ.

18) מגילה כט, א. וראה בארוכה קונטרס

בענין מקדש מעט זה כו' (סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 465 (לקמן ע' 399) ואילך).

עוד מלחמה¹¹.

ולהוסיף, שענין זה יהי ע"י פעולתו של מלך המשיח עצמו - כמ"ש בהתחלת הפסוקי „ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים“ („השופט הוא מלך המשיח . . . שיהא אדון כל העמים, והוא יוכיח להם ויאמר למי שימצא בו העול ישר המעוות . . . ומפני זה לא תהי' מלחמה בין עם לעם כי הוא ישלים ביניהם, ולא יצטרכו לכלי מלחמה, וכתתו אותם לעשות מהם כלי לעבודת האדמה“¹²), שכן, „באחרית הימים נכון יהי' הר בית ה' גו' ונהרו אליו כל הגוים והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים“¹³, „והמורה הוא מלך המשיח, ועליו נאמר ושפט“¹².

וכיון שבימים אלו מחליטים ומכריזים ראשי מדינות בעולם ע"ד צמצום וביטול כלי נשק וההוספה בהענינים הדרושים לקיום כלכלת המדינה והעולם כולו - תוכן היעוד „וכתתו חרבותם לאתים“, שבירת כלי המלחמה לעשות מהם כלים לעבודת האדמה, „ארץ“¹⁴ ממנה יצא לחם“¹⁵ - ה"ז סימן ברור על התחלת

11) ישעי' ב, ד. מיכה ד, ג.

12) פי' הרד"ק עה"פ.

13) ישעי' שם, ב-ג. מיכה שם, א-ב.

14) איוב כה, ה.

15) ולא רק „לחם“ המוכרח לקיומו של האדם, אלא גם ענינים של תענוג, כפירות האילן - כמודגש בהמשך הכתוב, „וחניתותיהם למזמרות“, „הכלים שזומרים בהם הגפנים ושאר אילנות“ (פי' הרד"ק).

ולהעיר גם מהשייכות ל„ראש השנה לאילן“ דמיני' אולינן - שבו מודגשת ההוספה ד„גפן תאנה ורמון גו' זית שמן ודבש“ (עניני תענוג) לגבי „חטה ושעורה“ (דברים המוכרחים).

- הוספה -

כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו

היכן מסביר כ"ק אדמו"ר שליט"א מלך
המשיח שכשמתבטא :
"כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו" או
"נשיא דורנו" כוונתו היא ע"ע?

כט. כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לדבר על עצמו (בהמשך להנ"ל ע"ד הצורך לצאת ממציאותו), והמשיך לדבר אודות ענין הנשיאות, ובין הדברים בכה ואמר: "מי אני ומה אני", "איך וידיי ניט פאָרוואָס מאַטערט מען מיר, פאָרוואָס האָט מען אייך פאָרבונדן צו מיר און מיר צו אייך".... בין הדברים פנה לא' מזקני החסידים ואמר לו: בנוגע לחנוכת בית שני מצינו¹⁷³ ש"הזקנים אשר ראו את הבית הראשון... בוכים". — אתם, שהייתם אצל כ"ק אדנ"ע ואצל כ"ק מו"ח אדמו"ר, ה"ז גבורה מצדכם שאינכם בוכים... בשלמא אצל כ"ק אדנ"ע, הי' בנו יחידו ממלא מקומו, אבל עכשיו?!...

[כמה מזקני החסידים ניגשו אל כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמרו שחסידים אינם רוצים לשמוע דיבורים כאלה, וא' הכריז: "איר זייט דער רבי, עס איז איין המשך און איין שלשלת פון דעם אַלטן רבי'ן"¹⁷⁴, וביקש משקה מכ"ק אדמו"ר שליט"א, באמרו, שרוצה לקבל משקה "פון דעם אַלטן רבי'ן"! — כ"ק אדמו"ר שליט"א חיך, ונתן לו משקה].

בהמשך הדברים היו גם כמה ביטויים ע"ד ההתקשרות אליו, ומהם: כנראה, אין לכם ברירה אחרת, וגם לי אין ברירה אחרת... "איך זאָג זיך ניט אָפּ"... "איך בין נאָר אַ צינור", "מקושר דאָרף מען זיין צום רבי'ן, איך בין אַ ממלא מקום נאָר אין איין פרט".

בין הדברים אמר:

לאחר הסתלקות כ"ק אדנ"ע אמר פעם כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁷⁵ שאינו אומר אודות אביו "נשמתו עדן", שכן, לשם מה לומר "נשמתו עדן" כשנקל וטוב יותר לומר "נשמתו ב'".

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) כך גם על הרבי — אינני אומר "נשמתו עדן", אלא "נשמתו ב'!"...

ל. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון ד' הבבות לאדמו"ר הזקן, והניגון "ניע זשוריצי כלאָפּצי". ואח"כ אמר:]
ברצוני לברך אתכם ואת עצמי,

175) ראה גם לקו"ד ח"ד תשט, סע"ב

ואילן. תורת מנחם — התוועדות ה'ש"ת ע' 106.

173) עזרא ג, יב.

174) ראה גם שיחת ש"פ ויצא ס"ט (לעיל

ע' 106).

שטייט בפירושי⁷⁵ אז דער כה"ג גייט אויף מתת' - ותקנה. וואָס מתת' איז געווען דער נשיא הדור. א נשיא הדור איז כולל אלע נשיאים. אזוי ווי בימי משה איז דאָך געווען י"ב נשיאים אָבער משה דער נשיא הדור האָט זיי אַלעמען כולל געווען. אזוי איז אין דעם משה שבכל דור ודור, אַז ער איז דער כולל פון אַלץ, און דער מתת' כה"ג דער נשיא הדור, ער פועל'ט דעם ערכתי נר למשיחי, ער איז מאיר מיט די נרות דחנוכה אומעטום, אין דעם כליא רגלא דתרמודאי⁷², וואָס דאָס איז די הכנה צו דער גאולה שלימה דורך משיח'ן.

י"ד. בשעת דער רבי איז אַרויס מיט דער קריאה "לאלתר לגאולה", איז דאָס געווען זייער מיט א גרויסן פרסום, אַז אַלע האָבן געוואוסט אַז דער ליובאוויטשער רבי רעדט זייער וועגן משיח'ן. אַמאָל זיינען געפאָרן צוויי אידן אין טריין פאַרביי דעם סטיישאָן וואו מען גייט אַראָפּ צום רבי'נס הויז. זאָגט איין איד צום צווייטן, דאָ וואוינט דער ליובאוויטשער רבי, פּרעגט אים דער צווייטער איד, וואָס זיינען די ליובאוויטשערס, ענטפערט ער אים מיט א פשיטות, דאָס איז די אידן וואָס גלויבן אין משיח'ן!

מען רעדט דאָך אַז דער עיקר איז המשכה למטה ממש, ווי ס'איז פאַראַן דער סיפור אַז דער מגיד האָט אַמאָל געזאָגט דעם אַלטן רבי'ן אַן ענין וואָס ס'איז פאַרבונדן מיט גילוי אלי', האָט דער אַלטער רבי געזאָגט אַז ער וויל אים זעהן האָט געזאָגט דער מגיד, דער ליטוואַק⁶⁷... איז דער ענין פון משיח'ן זאָל טאַקע אַראָפּקומען בגילוי, מען זאָל זעהן בעיני בשר, עס זאָל זיין ביאת המשיח בפועל ממש בגשמיות.

טו. [את תוכן המאמר⁶⁶ דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהפסקות דאמירת לחיים וניגונים והי' באמצע גם דיבורים לאנשים פרטים, ובתוך הדברים אמר לאחד: פאַר וואָס ווילט איר איצטער אַלץ⁶⁸, ... עס איז דער זעלבער רבי מיט די זעלבע הנהגות, נאָר אַנגעטאַן זיך אין אַנדערע לבושים, און אין ליכטיקערע לבושים, איז וועמען אַרט דאָס וויבאַלד אַז ס'איז דער זעלבער רבי.

[בהמשך ההתוועדות רקדו כ"א על מקומו, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

טז. עס איז דא א סיפור אַז אַמאָל אין ליובאוויטש האָט מען געטאַנצט אַז דער באַלקן האָט זיך געהויבן.

עס איז דאָך פאַראַן מקיף הקרוב ומקיף הרחוק⁷⁴, איז מקיף הקרוב א ודאי בהגבלה, וואָרום ער איז דאָך עשוי למדת האדם, נאָר אפילו מקיף הרחוק האָט אויך עפעס אַ שייכות צו עולמות, וואָרום ער איז דאָך אַ מקיף. דאַרף זיין אַ הזזה עצמית⁷⁵ ביז עס זאָל זיין פּקע איגרא⁷⁶. עס זאָל אַראָפּגיין אפילו די הגבלות פון מקיף הרחוק. [ורמז כ"ק אדמו"ר שליט"א מען זאָל טאַנצן שטאַרקער].⁷⁷

וועגן הויבן דעם דאָך, זאָל ער אייך אַליין דערציילן. וסיפר רבי'י שבשמחת תורה תרע"ח האָט מיר אַ איד געזאָגט, דו זעסט אינגעלע עס הייבט זיך דער דאָך. [ואמר כ"ק אד"ש:] אַ גמרא (פּקע איגרא) ואח"כ אמר: דאָס איז דעם רביניס בית המדרש, לאַמיר זען ווי ס'הויבט זיך די דאָך. (אמר ד"פ לחיים ואח"כ עמד על מקומו ורקד בשמחה רבה).

73 ראה פע"ח שער ר"ח וחנוכה ריש פ"ד. אוה"ת וישלח רמח, א. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"י עו קצד. ושי"י.

74 ראה לקו"ת ברכה צח, ד ואילך. ובכ"מ.

75 ראה לעיל ס"ה.

76 פסחים פה, סע"ב.

77 בהנחה אחרת: [דיבר על ר"י, ובתוך הדברים אמר:] ר"י האָט דערציילט אַ סיפור ביי אַ פאַרבריינגען

- הוספה -

כ"ק מו"ח אדמו"ר
נשיא דורנו

תרגום חפשי -
ללא אחריות
כלל וכלל

טו. [את תוכן המאמר דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהפסקות דאמירת לחיים וניגונים והי' באמצע גם דיבורים לאנשים פרטים, ובתוך הדברים אמר לאחד:] למה הנכם רוצים עכשיו הכול, ... זה הוא אותו הרבי עם אותם הנהגות, אלא שהתלבש בלבושים אחרים, ובלבושים מאירים יותר, ולמי אכפת מאחר שזהו אותו הרבי.

ליקוטי
מקורות

שיחות קודש -
יו"ד שבת
ה'תשכ"ו

בוואסער, - איז דאס דערפאר וואס דאס איז זרעו, דאס איז די הוכחה אז
אך הוא בחיים, און ניט חיים בכ"ף הדמיון, און ניט חיים מיט כח"ל, לען,
נאר פונקט אזוי ווי זרעו בחיים, - אט-אזוי ווי די אידן זיינען לעבעדיק
און קאנען אויפגאבן און קאנען איינזעען די וועלט - אזוי אף הוא בחיים
איזער אויך.

און די גמרא ווייס אז "הנשו ונטייה וסכדו סכדייה", וואס דאס א
איז א פסוק אין וואס, און דאס איז פארבונדן מיט א דין וכו' וכו' א
איז אבער קיין סתירה ניט דאס איז פארבונדן מיט א לבוש גשמי, וואס דעם
לבוש האט מען איבערגעביטען, און איזער טוט זיך דורך א איזער לבוש.

די הוראה בזה איז: - כאמור לעיל -, אז אויב נאר א'קוקט זיך
ארום און מ'זעט אז זרעו בחיים דא, און זרעו בחיים איז א אויטער
מדינה, און זרעו בחיים בכל קאנוי חבל, ביז אין מדינה הידועה, און אויך
אין א אופן פון מ"נ, דעמאלט ווייס מען אז הוא בחיים.

דערפון לערנט מען אפ, די אחריות וואס ליגט אויף יעדערן, אז
ער זאל זיך זרעו בחיים, ניט א שלאפענדיקער - וואס דאס איז אהח מסטים,
ע"כ"כ זוען ס'איז דא מערער פון משים. דאס איז ניט א ענין וואס איז
נוגע נאר א עס, דאס איז ניט נאר א ענין וואס איז נוגע או בני ביתו,
נאר דאס איז א ענין וואס איז נוגע או דעם, וואס אויף עם פסק'נט די
גמרא אז הוא בחיים. וואס פון וואס ווייס מען אז הוא בחיים? בטעה אז
זרעו בחיים.

וואס דערפון איז פארטאנדיק: וויבאלד אז ער האט זיך מוסר נפש
געווען אויף יעדער איינעם. האט ער דאך ניט איינגעטיילט (א חלק), אז אזוי
ווי ער האט אזויכיל און אזויכיל חסידים, איז קומט עם אויס אויף דעם
זעבן אזויכיל און אזויכיל מינוטען א טאג, צי רגלים א טאג. נאר בטעה ער
האט זיך אפגעגעבן מיט עם, האט ער זיך אפגעגעבן אינגאנצן. איז דעמאלט
אן עם היינט אפ דער הוא בחיים. און ער מעג טלאפען ווען מ'רעדט דאס,
און ער מעג אפילו זיין מיט אפגע אויגען און טראכטען וועגן א באבע
מעטה, אבער דער אמת בלייבט דאך דער אמת.

דערמיט ווערט אויך פארטאנדיק דער פירוש הפסוק אין גמרא, לכאורה
איז די גאנצע גמרא ניט פארטאנדיק: די גמרא פרעגט "נכי בכדי חנטו
חנטייה וסכדו סכדייה". און אויף דערין זאגט מען דעם ענטפער אז "מה
זרעו בחיים אף הוא בחיים"?

נאר די הוכחה איז: אז וויבאלד אז יעקב האט אויפגעטעלט זרעו
אין ארץ מאריט, און דערנאך בשאר הגלויות, און זיי גייען ארום לעבעדיק,
דערפאר וואס זיי זיינען זרעו. דאס באווייזט אז די גמרא ווערט כנים איז
בא עם דעמאלט געווען היים רוחננים, און דער גשמיות איז אפילו ניט
געווען א ענין של ספל, נאר מערניט ווי א לבוש. במילא אז דעם לבוש האט
מען איבערגעביטען, דעמאלט בלייבט דער ענין בחקפו, און ער איז דא בחיים,
א מערניט וואס ער האט איבערגעביטען פון איין לבוש אויף א אווייטען
לבוס.

דערפון פארטאנדיק מען נאך א פרט, אז ע"ד ווי בא חיים איז "רוב
ימים יודיעו חכמה", איז דאס ניט כסעוה העולם, אז וויבאלד אז ס'ווערט
מיט א יאר ווייטער ווערט דער ענין אוואקער, נאר כארקערט, ס'איז "יודיעו
חכמה". נאר וואס דען, יעדער ענין בא אידן האט דאך באזירה, קאן מען עם
ניט גייטען, איז מען עם מודיע "מעמידן אותו על חלק היפה" און מ'זאגט

- עם אז "נופא -

חנחת הח' בלתי מוגה

- הוספה -

כ"ק מו"ח אדמו"ר
נשיא דורנו

תרגום חפשי -
ללא אחריות
כלל וכלל

ואע"פ שהגמ' יודעת ש"חנטו חנטייא וספדו ספדייא", שזהו פסוק בחומש וזה קשור עם דין וכו' וכו' אבל זה לא סתירה. מכיוון שזה קשור עם לבוש גשמי שאת הלבוש הזה החליפו, ועכשיו מתלבש הוא בלבוש אחר.

"כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נאמר למשה מסיני"⁷⁶, ועאכו"כ — תלמיד ותיק כמו נשיאי התורה והחסידות, ובפרט — חסידות חב"ד, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

ובימינו אלו: מכיון שנשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, נמצא ב"עולם האמת" — זקוק הוא שגם בעולם דלמטה יהיו לו "רגלים" ו"ידיים" וכל שאר האברים, שיעסקו בהפצת תורתו עד למעשה בפועל. וכדי שכל זה יהי' בהצלחה — צריך הדבר להעשות באופן מאורגן, ולכן, ישנו אחד, אשר "עבד לעם הזה נתתיך", שתפקידו לארגן פעולות אלו. ומכיון שכן, הרי לא נוגע מי הוא כו'; מה שנוגע הוא — התפקיד דהמשך פעולתו ועבודתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו!

ישנו סיפור ידוע — שהיו מספרים ב"חדר" — על א' מגדולי ישראל האמיתיים, שכיהן כ"דיין" ו"רב" בעיר ואם בישראל, שבמבנה גופו הי' קטן-קומה וצנום. נטפלו אליו פעם כמה ממנגדיו, וטענו, היתכן שיהודי קטן-קומה וצנום כמותו יכהן כ"דיין" ו"רב" בעיר גדולה כזו? ! נענה ואמר להם: אמנם קטן-קומה וצנום הנני, אבל ה"כסא" — גדול הוא...

ה"כסא" — תורתו ופעולותיו דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — גדול הוא, ולכן, לא נוגע כל כך אם זה שיושב עליו הוא קטן-קומה וצנום, מכיון שה"כסא" הוא גדול — כסאו של נשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר!...

יב. עפ"ז מובן שמה שמוצאים "עילה" ו"סיבה" להתוועדות הקשורה עם יום הולדת של איש פרטי — הרי זו "סיבה חיצונית" בלבד, שיש בכחה לסייע לעיקר ותכלית הענין — להגדיל ולהרחיב את ה"כסא", היינו, הגדלת והרחבת לימוד תורת החסידות והפצתה חוצה:

כשיבואו ליהודים ויאמרו להם, בואו והתאספו לשמוע ע"ד הפצת התורה ומצוותי, עד להפצת המעיינות חוצה — הנה מטבע הדברים שכל זמן שלא מקשרים את הדבר עם מאורע מיוחד, יש אמנם כאלו שבאים להשתתף ולהתייעץ יחדיו בכל הקשור להפצת היהדות והמעיינות חוצה, באופן ד"איש את רעהו יעזורו", אבל יש כאלו שאינם באים סתם, כי אם בקשר עם מאורע מיוחד.

ולכן, כשיש "עילה" ו"סיבה" שיכולה לגרום לכך שיתאספו כו"כ יהודים כדי להתחזק בהפצת היהדות והמעיינות חוצה — יש לנצל אפילו באופן ד"שלא לשמה", כציווי והבטחת חז"ל⁷⁷ "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות

⁷⁶ ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ויק"ר רפכ"ב. וראה לקו"ש חיי"ט הערות 1-20. וש"נ. ⁷⁷ פסחים נ, ב. וש"נ. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. דמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ה. הל' תשובה פ"י ה"ה. טושו"ע י"ד סרמ"ו ס"כ. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג.

- הוספה -

כ"ק מז"ח אדמו"ר
נשיא דורנוהתועדויות -
ה'תש"נ ח"ב
עמ' 183

והולך ומוסיף ע"י רבותינו נשיאינו מדור לדור, עד לנשיא השמיני⁹², כ"ק מז"ח אדמו"ר נשיא דורנו, הן באופן נשיאותו בחיים חיותו בעלמא דין, והן באופן נשיאותו לאחר ההסתלקות (ש"אשתכח יתיר מבחיהו⁹³) כנשיא התשיעי דדור התשיעי (מהבעש"ט), דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה — דור עשירי.

ט. ומעלה מיוחדת בשנה זו — "יהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש":

כעשירי ל"עשתי עשר חודש" השתא ימלאו ארבעים שנה להנשיאות דכ"ק מז"ח אדמו"ר כנשיא התשיעי⁹⁴, שאז נעשית שלימות העבודה דדור התשיעי — בכל עניני התומ"צ, כולל ובמיוחד בהפצת המעיינות חוצה — באופן ש"נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע", "קאי איניש אדעתי דרבינ".

ובעמדנו "בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש", "ראש⁹⁵ חודש" שכולל כל ימי החודש⁹⁶, וכולל ובפרט יום העשירי שבו (העשירי יהי קודש) — מכריז משה רבינו שבדורנו, כ"ק מז"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ועד"ז ניצוץ משה שבכאו"א מישראל:

92 להעיר מהשייכות דשמיני לגאולה — "של ימות המשיח שמונה" (ערכין יג, ב). ולהעיר שספירה השמינית (מלמטה מלמעלה) היא בינה, וכוללת גם (חכמה ו) כתר (בחי' אחד עשר).

93 זח"ג עא, ב. וראה אגה"ק ביאור לסי' זך.

94 נוסף על השלימות דארבעים שנה בכל עניני עבודתו כמשך נשיאותו (שלישים שנה) בחיים חיותו בעלמא דין כנשיא השמיני.

95 ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך. עט"ד שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.

96 ובהדגשה יתירה — כשחל ביום השבת, ש"כל מלאכתך עשוי", כולל גם ה"מלאכה" דהתכליות והנהגת כל ימי החודש כר"ח (כשחל כשבת).

על השאלה "אימת אתי מר" — "כשיפוצו מעינותיך חוצה"⁸⁴.

ועיקר הגילוי דפנימיות התורה התחיל בזמנו של האריז"ל שאמר ש"בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"⁸⁵, ועוד יותר לאחר שנת הת"ק באלף הששי — התחלת הבוקר דיום (אלף) הששי⁸⁶, או⁸⁷ חצות יום הששי⁸⁸ — בגילוי תורת החסידות ע"י הבעש"ט⁸⁹, ובפרט בתורת חסידות חב"ד ע"י רבינו הזקן⁹⁰, ובפרט לאחר הגאולה די"ט כסלו שאז התחיל עיקר הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה"⁹¹,

84 אגה"ק דהבעש"ט — כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

85 אגה"ק רסכ"ו (קמב, ב).

86 אוה"ח הק' ר"פ צו. פינחס כו, יט. (ושם שבשנת ת"ק "יתחיל ניצוצי גילוי הגאולה" (וראה ס' מגדל עז ע' חפז, תצה, וש"נ). ועד"ז בד"ה ואת האלף לאדה"ז (מאמרי אדה"ז פרישיות ח"א ריש ע' תכא)).

87 להדעה שיומו של הקב"ה אלף שנה כולל י"ב שעות היום, ואין הלילה בכלל זה (ראה פי' הרד"ל לפרדר"א פ"ז אות נה).

88 מק"מ לחז"א קיז, א. וכן משמע ברמב"ן ובחיי בראשית ב, ג (וכבר תמה ע"ז החת"ס בתשובותיו ח"ו סס"א).

89 כת"י דא"ח — נדפס בסה"מ תרס"ג (בהוספות) ע' רנא ואילך. ועיי"ש בנוגע לגילוי האריז"ל (לפני שנת ת"ק).

90 להעיר, שיום ההילולא שלו (ש"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו .. מתגלה ומאיר .. ופועל ישועות בקרב הארץ"*) (כלשונו באגה"ק סז"ך וכ"ח)) בכ"ד טבת — שייך לשבת ר"ח שבט, הן מצד השבת, שבו נעשה העלי' והשלימות ("ריכולר") דכל ימי השבוע שלפניו, החל מיום הראשון כ"ד טבת, והן מצד ר"ח שבט — שמולד הלבנה "נעשה" ע"י המיעוט והחסרון, "נפקדת כי יפקד", בחציו השני של חודש טבת, כולל גם כ"ד טבת.

91 סה"ש תו"ש ס"ע 112 ואילך.

* להעיר מהשייכות לפרשת השבוע — "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ" (ח, יח) — בתוך (תוקף) דארץ מצרים.

137 שבת פרשת שמות מברכים החודש שבט

כב. מ'האָט פריער גערעדט [סי"ב] אַז ליובאַוויטש האַלט ניט פון זאַגן מוסר איז במילא מיין איך ניט סתם צו זאַגן מוסר, נאָר איך מיין לפועל.

די קומענדיקע וואָך⁴⁸ וועט זיין דער באַנקעט פון ישיבה, איז בשעת מ'זעט מאַכן דעם אפיל, זאָלן זיך אַלע משתתף זיין און געבן אויף דער ישיבה, וואָס דאָס איז אַ הכנה צו דער גאולה העתידה כנ"ל.

* * *

כג. דאָ דאַרף מען דאָך אַלץ באַוואַרענען, אַז מ'זאָל ניט לערנען אַנדערש פשט, וויל איך באַוואַרענען צוויי זאַכן אין די ענינים וואָס מ'האָט פריער גערעדט.

א) מ'האָט פריער [ס"ט] גערעדט אַז שבת איז דער זמן פון לימוד פנימיות התורה, קענען דאָך קומען שפיץ חב"ד'ניקעס און אויסטייטשן אַז שבת דאַרף מען ניט אָדער מען טאָר ניט, לערנען קיין נגלה, איז דאָס בפירוש ניט אַזוי, ווי עס שטייט דער סדר אַז שבת דאַרף מען לערנען צוויי שלישים חסידות און איין שלישי נגלה⁴⁹.

אַזוי האָט אויך כ"ק מו"ח אדמו"ר דערציילט⁵⁰ אַז זיין פאָטער דער רבי נ"ע

– און אַזוי האָט ער – כ"ק מו"ח אדמו"ר – זיך געפירט, וואָרום בכלל פלעגט דער רבי זייער ווייניק ריידן וועגן זיך, – איז אַז ער פלעגט וועלן עפעס דערציילן וועגן זיך, פלעגט ער דאָס דערציילן אויף זיין פאָטער –

פלעגט אויך שבת, און אפ'י יו"כ, לערנען די שיעורים הקבועים וואָס ער האָט געהאַט אַלע טעג, און צווישן די שיעורים הקבועים איז געווען אויך שיעורים אין נגלה, ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט דערציילט אַן אַנדער מאָל וועלכע די שיעורים הקבועים זיינען געווען.

איז אויך יו"כ וואָס דאָס איז "שבת שבתון"⁵¹ האָט מען געלערנט נגלה, איז סתם אַ שבת דאַרף מען אַ ודאי לערנען נגלה (בנוסף לאמירת "איזהו מקומן" לפני התפלה).

און הגם אַז נגלה איז אַן ענין פון בירורים⁵² און שבת איז בורר אסור⁵³, וואָס דערפאַר האָט מען פריער גערעדט אַז שבת לערנט מען ניט דעם טייל תורה וואָס רעדט וועגן וואַכעדיקע זאַכן, איז דער פשט פון דעם, אַז די נגלה פון שבת איז אין אַ העכערן אופן, עס איז ניט קיין ענין פון בירורים, אַזוי ווי אכילה דשבת וואָס ס'איז ניט קיין ענין פון בירורים, אַזוי ווי בימות החול, נאָר אין אַ העכערן אופן⁵⁴.

ב) עס שטייט אין חסידות⁵⁵ אַז כסף וזהב איז אהבה ויראה, וואָס דאָס איז דער אמת'ער כסף וזהב, ובמילא קען דאָך זיין אַזוינע וואָס טראַכטן, אַז דעם ענין וואָס מ'האָט פריער גערעדט וועגן געבן געלט פאַר דער ישיבה, איז דאָס שייך דוקא צו אַזוינע וואָס זיינען ניט שייך

48) ביום ראשון לפי בא, שני בשבט – ראה מכתבי
כ"ק אדמו"ר שליט"א ש.ז. – אג"ק ח"ז עי סד ואילך.
חכ"א עי קעז ואילך. עי קפג ואילך.
49) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהר"ש עי יג. וראה
לקמן שיחת יו"ד שבט סמ"ה (סי"ע 169). וראה גם לעיל עי
87.
50) ספר השיחות תרפ"ח-תרצ"א עי 219 ואילך.
51) אחרי טו, לא. אמור כג, לב.
52) ראה לקו"ש ח"א עי 53 (לעיל שיחת בדרי"ח כסלו
סי"ב – עי 87).
53) טושו"ע ואדה"ז או"ח סשי"ט.
54) ראה תו"א ר"פ ח"ש. ובכ"מ.
55) ראה תו"א ר"פ וישב. תו"ח שם נח, א ואילך.
לקו"ת בהעלותך לב, ד. ובכ"מ.

- הוספה -

כ"ק מו"ח אדמו"ר
נשיא דורנו

תרגום חפשי -
ללא אחריות
כלל וכלל

- כך הוא - כ"ק מו"ח אדמו"ר - נהג, משום שבכלל, נהג
הרבי לדבר מעט מאוד אודות עצמו, - וכשהיה רוצה לספר
משהו על עצמו, היה מספר זאת על אביו -

ליקוטי
מקורותהתועדויות -
ה'תש"נ ח"ב
עמ' 184

ובלשון הכתוב בפרשת השבוע —
"והבאתי אתכם אל הארץ", לשון
חמישית של גאולה, הקשור עם גילוי
בחי' החמישית.

וכל זה — בהוספה על המעלה
דשנת ה'תש"נ ("הי' תהא שנת נסים"),
אשר, ע"פ האמור לעיל בהחשכון דשנת
הת"ק לאלף הששי, נמצא, ששנת תש"נ
היא חצות יום השישי¹⁰⁰, או שעה
שלישית אחר חצות, בסמיכות ממש
לכניסת השבת¹⁰¹ ("יום שכולו
שבת"¹⁰²).

*

י. ובאותיות פשוטות — בנוגע
למעשה בפועל:

במשך כל שנות הגלות האמינו
ומאמינים כל בני באמונה שלימה
בביאת המשיח, ומצפים לביאתו,
"אחכה לו בכל יום שיבוא"¹⁰³.

וככל שמתארך גלות זה האחרון
(גלות אדום) שנתארך ביותר וביותר —
הרי, אע"פ שלא מבינים כלל וכלל
הסיבה לאריכות הגלות¹⁰⁴ עד היום הזה,

"רב לכם שבת בהר הזה", "הרבה
גדולה לכם ושכר... קבלתם תורה
כו"⁹⁷, כבר נשלמו כל מעשינו
ועבודתינו ובריבוי מופלג, ובאופן גלוי
לעין כל, "אלה הדברים", ולאידך,
הענינים הבלתי-רצויים שהיו בעבר —
שבודאי נתתקנו ע"י התשובה, ובפרט
ע"י הפעולה ד"שאו את ראש בני
ישראל" ע"י רבותינו נשיאינו (נשיא
מלשון נשיאות) עד לנשיא דורנו כ"ק
מו"ח אדמו"ר⁹⁸ — מזכירים ברמז
בלבד, בשביל העילוי דאתהפכא (כנ"ל
ס"א).

ולכן — ממשיך משה רבינו
שבדורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, בהכרזתו
— "פנו וסעו לכם גו' בואו ורשו את
הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם גו"⁹⁹
— הכניסה לארץ בגאולה האמיתית
והשלימה, שאז יהי' שלימות הגילוי
דבחי' אחד עשר⁹⁹, "אנת הוא חד",

(97 דברים א, ו ובפרש"י.

98) ומודגש בשמו (הראשון) — יוסף, ע"ש
"יוסף ה' לי בן אחר", שמ"אחר" נעשה "בן", ובפרט
ש"אחר" שנאמר בכתוב (בדברי רחל) קאי על בנימין,
היינו, "אחר" וקדושה, בערך יוסף, צדיק עליון,
ובנימין צדיק תחתון (זח"א קנג, ב).
99) ועפ"ז יומתק שההכרזה על זה היא
"בארבעים שנה בעשתי עשר חודש" — לרמז על גילוי
בחי' "אחד עשר" בגאולה העתידה.

יש להוסיף ולהמתיק עוד יותר — שהעבודה
דדור התשיעי (לאחרי הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר)
מתחילה (בעיקר) מהיום שלמחרת יום ההסתלקות (כי
יום ההסתלקות עצמו שייך עדיין לחקופת חיותו
בעלמא דין) — י"א שבט, יום אחד עשר לחודש אחד
עשר, ודוגמתו בנוגע לשנים (ארבעים שנה) —
שמתחיל (בעיקר) לאחרי סיום שנת ההסתלקות —
בשנת תשי"א.

ולהעיר שמצינו דוגמתו גם בהכניסה לארץ בפעם
הראשונה — לאחרי הכרזת משה בר"ח שבט דשנת
הארבעים "פנו וסעו לכם גו' בואו ורשו את הארץ"
(שאלו זכו היתה גאולה נצחית) — "והעם עלו מן
הירדן בעשור לחודש הראשון" (יהושע א, יא), ועפ"ז,
היום הראשון שבו מתחילה עיקר התקופה להכניסה

לארץ (שהרי היום שעלו מן הירדן שייך גם לתקופה
שלפניו) הוא יום י"א לחודש הראשון*.

100) שאז מתחיל (בכמה ענינים) הגילוי דשבת
(ראה פע"ח שער השבת פ"ג, שעה"כ ענין ליל ו').
שו"ע או"ח סרנ"א ובש"ז שם, ועוד).

101) להעיר גם משיחת ליל א' דחגה"ש תש"ט
(נדפס בסה"מ תשי" ע' 245), שעכשיו (בשנת תש"ט)
הוא ערב שבת אזור חצות, ובאגרות קודש אדמו"ר
מוהרי"צ ח"א ע' תקלא: ערב שבת לפני הרלקת
הנרות, פאראנאט.

102) תמיד בסופה.

103) ראה לקו"ש חכ"ג ע' 394 ואילך.

104) גם לאחרי כל הביאורים שבוה, כידוע
מאמרו של רבינו הזקן "להביץ ענין גלות הזה שנתארך
מאד" (מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תנב ואילך, וש"ג),
וכיו"ב.

(* להעיר משייכותו לחודש שבט — להדעות שמונין
החדשים מכוון למנין השבטים כסדרם בקרבנות הנשיאים
(ראה לקו"ש חכ"ז ע' 316, וש"ג).

משא"כ אצל אדה"ז היתה עיקר ההדגשה על ההשפעה הרוחנית, ללמד תורה כו', ורק אח"כ באה ההתעסקות בטובתם הגשמית של בני".

יב. כנזכר לעיל (ס"ב) שהתואר "שני המאורות הגדולים" מלמדנו, שהבעש"ט ואדה"ז יחד מהוים ענין אחד.

ומזה מוכן, ששתי הנהגות האמורות (דהבעש"ט ואדה"ז), עם שנראות כענינים הפכיים, אינן סותרות זא"ז, כ"א אדרבה — הן משלימות זא"ז [וזה גופא הוא הטעם שיום הולדתם הוא כיום אחד — וכמילא שחגיגת יום הולדתם (להתחזק בהליכה בדרך אשר הורנו כו') היא בבת אחת, בהתוועדות אחת].
ובעומק יותר: פירוש הדבר שהבעש"ט ואדה"ז השלימו זא"ז הוא לא רק שאדה"ז בדורו השלים ענינו של הבעש"ט, כ"א גם להיפך — שהבעש"ט השלים ענינו של אדה"ז.

אמנם בנוגע לדברים גשמיים לא יתכן המושג של "השלמה" רק במה שבא לאחרי הראשון, כלומר, שההוספה של האחרון מביאה שלימות בענינו של קודמו;

משא"כ כשהמדובר בענינים רוחניים, השייכים לנשמתו של אדם שהיא נצחית — הרי ענינו של הראשון נמצא ופועל גם בדורות שלאח"ז, כך, שיתכן לומר שהראשון (היינו ענינו ופעולתו הרוחני הנשאר קיים לנצח) משלים את ענינו של הבא אחריו.

ועאכ"כ בנדו"ז, כשהמדובר בנשמתו של נשיא בדורו — שנשיא אמיתי הוא רועה נאמן שגם לאחרי הסתלקותו "לא יעזוב צאן מרעיתו"⁷⁶, ו"פעולתו אשר עבד"⁷⁷ כל ימי חייו, היא פעולה נמשכת, ולא רק באותה הדרגה כפי שהיתה בחיים חיותו בעלמא דין אלא עוד זאת — באופן דהולך ומוסיף.

[וכמפורש גם בנגלה דתורה⁷⁸ — "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים": מאחר דמה ש"הוא בחיים" נלמד מהא ש"זרעו בחיים", הרי מוכן, דכשם שהמושג של "חיים" אצל "זרעו" כולל ג"כ ענין הצמיחה, שעבודתם בלימוד התורה וקיום המצות היא באופן של מוסיף והולך, ביתר חיות ו"שטורעם" — כמו"כ מוכן בנוגע ל"הוא בחיים", שפעולתו הולכת ומתגברת כו'].

ונמצא, דכשם שאדמו"ר הזקן — שהי' שני דורות לאחרי הבעש"ט — השלים ענינו של הבעש"ט ב"יפוצו מעינותיך חוצה" (כנ"ל ס"ג), עד"ז הוא להיפך, שהבעש"ט השלים ענינו של אדה"ז (גם בדורו של אדה"ז), מאחר שנשיאותו (וענינו) של הבעש"ט נמשכת גם בדורות שלאחריו.

76 ראה הוספות לטה"מ פר"ת ע' שנד. אג"ק אדמו"ר מהור"י"צ ח"א ע' קמא. (77) ל' הכתוב — יחזקאל כט, ב. וראה אגה"ק סו"ך. (78) תענית ה, ב.

[ואין זה סתירה לכלל ד"דבר אחד לדור ולא שני דברין לדור"⁷⁹ — כי זהו ע"ד משנ"ת במ"א⁸⁰ אודות מלכות שלמה בימי דוד, שמצינו בה דבר והיפוכו: מסופר בתנ"ך⁸¹ שהכתירו את שלמה עוד בחיי דוד (וע"פ ציוויו), ולאידך גיסא מפורש שם, שלאחרי הבטחת דוד שימליך את שלמה עוד ב"יום הזה", הכריזו "יחי . . המלך דוד לעולם"!

ונת' בזה, שמלכות שלמה בחיי דוד לא היתה מלכות עצמאית (שנאמר שהיו אז "שני דברין"), אלא רק פרט ממלכותו של דוד, כי אחד מכחותיו של מלך הוא שיכול למסור כח המלכות שלו ביד שני, אבל כל תוקפו של השני אינו אלא פרט וחלק מתוקפו של המלך.

וכך בעניננו — "שני המאורות הגדולים" — דמאחר שאדה"ז הי' ממלא מקומו של הבעש"ט [וכמדובר כמ"פ⁸², דזה גופא שביטוי זה (ממלא מקום) הובא בהלכה, מוכיח, שתוכנו כפירושו הפשוט — שכל מקומו (ועניניו) של הראשון "מתמלא" ע"י ה"ממלא מקום"] — לכן, בזמנו של אדה"ז, נשיאותו (וענינו) של הבעש"ט היתה פרט וחלק בנשיאותו של אדה"ז.

ומטעם זה מצינו⁸³ שאצל אדה"ז היו גילויים נעלים ביותר בחג השבועות — יום ההילולא דהבעש"ט; כלומר: ענינו של הבעש"ט, המאיר ביתר שאת כו' ביום ההילולא שלו בכל שנה ושנה [כמו בפעם הראשונה ביום הסתלקותו מן העולם, כידוע פי' האריז"ל⁸⁴ עה"פ⁸⁵ "נוכרים ונעשים"] — פעל גילוי חדש בתורתו (וענינו) של אדה"ז. כי, כנ"ל, הבעש"ט השלים ענינו של אדה"ז.

יג. מכל הנ"ל מובן בנוגע לעניננו — ההוראה בעבודת כאו"א מיום הולדתם של "שני המאורות הגדולים":

עם היות שההוראות הנלמדות מהנהגתם הנ"ל של הבעש"ט ואדה"ז הן שתי תנועות הפכיות

— מהנהגתו של הבעש"ט אנו למדים את ההכרח לצאת בעולם ולעשות את העולם "רשות היחיד" — ליחידו של עולם; ואילו מהנהגת אדה"ז לוקחים התעוררות בקביעות עתים לתורה ולתפלה — שהיא תנועה הפכית מהיציאה לעולם, שכן, כאשר האדם מתפלל לפני ה', ועומד לפניו "כעבדא קמי מרי"⁸⁶, או לומד תורתו של הקב"ה (ד"מן השמים דברתי עמכם"⁸⁷), אין העולם תופס מקום אצלו כלל —

מ"מ, מאחר ש"שני המאורות הגדולים" מהוים ענין אחד, הרי מובן,

79) סנהדרין ח, א. הובא בפרש"י עה"ת וילך לא, ז. 80) שיחת י"ב תמו סכ"ז ואילך. ט"ו תמו ס"ו. 81) מ"א, יג ואילך. 82) שיחת כ"ף מ"ח תשר"מ בתחלתה. ועוד. 83) ראה סה"ש הי"ש"ת ריש ע' 65. ס"ע 117 ואילך. שיחת חגה"ש תשר"מ סכ"ב. 84) רמ"ז — בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט. 85) אסתר ט, כח. 86) שבת י, א. 87) יתרו כ, יט.

ובפשוטות: „תפארת” - הו"ע לימוד התורה, ו„מלכות שבתפארת” - הוא לימוד התורה בעניני מלך המשיח ובעניני הגאולה שנתבארו בריבוי מקומות¹¹⁰,

- בתורה שבכתב (ובפרט „בדברי הנביאים . . . שכל הספרים מלאים בדבר זה”¹¹¹) ובתורה שבעל פה, בגמרא (ובפרט במסכת סנהדרין ובסוף מסכת סוטה¹¹²) ובמדרשים, וגם - ובמיוחד - בפנימיות התורה, החל מספר הזהר (ש„בהאי חיבורא דילך דאיהו ספר הזהר כו' יפקון ב' מן גלותא ברחמים”¹¹³), ובפרט בתורת החסידות (שע"י הפצת המעינות חוצה אתי מר דא מלכא משיחא¹¹⁴), בתורת רבותינו נשיאינו, ובפרט בתורת (מאמרים ולקוטי שיחות) של נשיא דורנו - מעין ודוגמא והכנה ללימוד תורתו של משיח, „תורה חדשה מאתי תצא”¹¹⁵,

שילמד לכל העם פנימיות התורה (טעמי תורה), ידיעת אלקות („דע את אלקי אביך”¹¹⁶), כפס"ד הרמב"ם¹¹⁷ ש„באותו הזמן . . . יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כו'” -

וההוספה בלימוד התורה בעניני משיח והגאולה („מלכות שבתפארת”) היא

„מלכותך” דייקא - מלכות דא"ס שלפני הצמצום¹⁰⁶ (הקשורה עם כתר ופנימיות הכתר, „כתר עליון איהו כתר מלכות”¹⁰⁷), שנמשכת ומתגלה ונעשית „מלכות כל עולמים”, „מלכות” דייקא, שאין צורך ב„ממשלה” בעל כרחם, כיון ש„מלכותו ברצון¹⁰⁸ קיבלו עליהם”¹⁰⁹).

יב. וביאור ה„דרך ישרה” להתגלות וביאת המשיח ע"י „מלכות שבתפארת” - בנוגע למעשה בפועל:

ובהקדמה - שכיון שמשיח צדקנו עומד לבוא תיכף ומיד, אבל עדיין לא בא בפועל, שלכן דרושה ההשתדלות האחרונה („סוף לבושיו”) של כאו"א מישראל להביא את המשיח, צריכה להיות הפעולה (לא ע"י מלכות בטהרתה, ענינו של מלך המשיח עצמו, אלא) ע"י „מלכות שבתפארת”, כלומר, ענינו של המשיח (מלכות) כפי שהוא בתורה (תפארת), כאמור לעיל (ס"ט) שע"י התורה (ענינו של משיח בתור „רב”) נמשכים ומתגלים האורות עליונים דהגאולה (ענינו של משיח בתור „מלך”) באופן פנימי.

יש לומר: „יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה” - הו"ע מלכות שבתפארת, כי „תפארת” הו"ע התורה (ראה גם לקמן סי"ב), „ילחם מלחמות ה' וינצח” - מלכות שבנצח, „ובנה מקדש במקומו” - מלכות שבהוד, כמארז"ל (ברכות שבעה ערה 47) „ההוד זו בית המקדש”, „רקבץ נדחי ישראל” - מלכות שביסוד, שנקרא „כל”, ע"ש שאוסף ומקבץ האורות דכל הספירות, ו„אהפוך אל עמים גו' לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד” - מלכות שבמלכות.

106 ראה לקו"ת שה"ש יד, ד. ובכ"מ.

107 תקו"ז בהקדמה (י, א).

108 להעיר, שרצון הוא כתר, וכתר קשור עם מלכות, כנ"ל בפנים.

109 ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, סע"ב ואילך.

סידור (עם דה"ח) נג, ג. יהל אור עה"פ (ע' תרפה). ועוד.

110 ונקל למוצאם - ע"י ספרי המפתחות (שרבו בדורנו זה) על סדר הא"ב, בערכים המתאימים: גאולה, משיח, וכיו"ב.

111 רמב"ם הל' מלכים פי"א ה"ב.

112 וע"פ האמור לעיל (ס"ז) שהגאולה באה ע"י התגלות ענינו האמיתי של הגלות - יומתק שסימני הגאולה הם בסוף (סיום וגמר) מסכת סוטה הקשורה על הגלות.

113 זח"ג קכד, ב - ברע"מ. הובא ונת' באגה"ק רסכ"ו.

114 אגה"ק דהבעש"ט - כש"ט בתחלתו.

115 ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

116 דה"א כח, ט.

117 בסיום וחותם ספרו „משנה תורה”.

ש"פ בלק, י"ז תמוז

שמש רבינו המשיך בחי' אצילות גם במקום זה דקליפת פרעה. ועד"ז היתה ג"כ הנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל הגאולה, שגם בהיותו כשפאלערקע, ובדברו עם מי שמנגד לאלקות בתכלית, גם שם המשיך וגילה מן העולם ועד העולם, ב' עולמות. וכח זה נותן כ"ק מו"ח אדמו"ר שהוא נשיא דורנו (ע"ד מה שגם לאחריו שהמליכו את שלמה אמרו⁶⁰ יחי המלך דוד לעולם⁶¹) לכל ההולכים בדרכיו, ובפרט כאשר מקיימין את התקנה ואומרים את המזמור ק"ו, שגם במקום הכי תחתון נוכל לגלות הבחי' דמן העולם ועד העולם, ב' עולמות. ומסיימין אח"כ ואמר כל העם אמן הללו', שזה קאי על הטוב האמיתי, שבגאולה העתידה שאין אחרי' גלות, שבהתאם לזה הו"ע אמן, דאמן הוא מלשון אמת ואמונה, וכמבואר בסוף מסכת נזיר דאמן מורה על ענין נצחון המלחמה כו' (כנ"ל).

וכ"ז? מקרב את הגאולה האמיתית והשלימה שאין אחרי' גלות, שתהי' במהרה בימינו ממש, היינו עוד ביום זה וכמבואר במאמר הב' ד"ה שאו ידיכם קדש⁶² דשלש תכיפות הן תיכף לסמיכה שחיטה, תיכף לנטילת ידים ברכה, תיכף לגאולה תפלה⁶³. ומבואר בהמאמר שם, דג' דברים אלו דסמיכה ושחיטה, נט"י וברכה, וגאולה ותפלה, הם הג' קוין שעליהם העולם עומד⁶⁴, והעולם קיים⁶⁵, דסמיכה ושחיטה הוא בקו העבודה ותפלה. נט"י וברכה הוא הקו דגמ"ח. וגאולה הוא קו התורה, דכתיב⁶⁶ חרות על הלוחות ואמרז"ל⁶⁷ שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, וע"י ג' דברים אלו הרי נעשה קיום העולם כנ"ל, ובמילא באה תיכף ומיד הגאולה האמיתית והשלימה, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל הגאולה⁶⁸, דלא לתר לתשובה לאלתר לגאולה. ובלשון ההלכה⁶⁹, מיד הן נגאלין, מיד ממש⁷⁰, היינו, עוד ביום זה עצמו. ובפרט שיום השבת שייך במיוחד לענין הגאולה, שהרי החילוק בין גלות לגאולה ה"ז בדוגמת החילוק בין שבת לששת ימי החול, דששת ימי המעשה ה"ז בדוגמת ענין הגלות, ויום השבת ובפרט בהזמן דרעוא דרעוין ה"ז בדוגמת הזמן דלע"ל⁷¹. שזהו ג"כ הטעם שאומרים בשבת מזמור שיר ליום השבת, ומבואר ע"ז במסכת ר"ה⁷² ובמסכת תמיד⁷³ [ולהעיר⁷⁴, שענין זה מבואר דוקא בשתי מסכתות אלו — ואכ"מ], שזהו ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, משום שיום השבת הוא בדוגמת הזמן דלע"ל.

60) מלכים א א, לא. 61) ראה בארוכה שיחת י"ב תמוז ש.ו. סכ"ח ואילך. 62) סה"מ קונטרסים ח"א קפח, א. 63) ירושלמי ברכות פ"א ה"א. 64) אבות פ"א מ"ב. 65) שם סוף פ"א. 66) תשא לב, טז. 67) אבות פ"ו מ"ב. 68) "קול קורא" באגרות קודש שלו ח"ה סי' א'תמו. א'תפ. ועוד. 69) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה. 70) ראה רמב"ם שם ה"ז. ברכה לאנ"ש שיחיו אור ליי"א ניסן תשד"מ (התוועדויות ח"ג בתחלתו). 71) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' איקכו ואילך. לקר"ש חכ"א ע' 84. וש"נ. 72) לא. א. 73) בסופה. 74) ראה גם לקר"ש נצו"י תשד"מ הערה 19.

יו"ד ש ב ט

כ"ק אדמו"ר שליט"א פתח את ההתועדות בביאור פרשת היום, בהקדמת תורת הבעש"ט נ"ע: אשר על פי' יש לפרש לשון המשנה דע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון.

דלכאורה אינו מובן, שהרי בתחילה הוא החשבון ואח"כ הדין, ומתאים להחשבון יוצא הפסק דין, ומהו דין וחשבון? — אלא שאין נפרעין מן האדם מלמעלה כי אם לדעתו, אלא אם כן הוא עצמו פסק העונש המגיע על העבירה שעבר. אלא שהוא שלא מדעתו, כי שואלים אותו על אדם אחר שעבר כיוצא בו אותה עבירה, וכאשר הוא "דן" את פלוני לפי חומרת החטא, אזי עושים עמו אותו ה"חשבון" אשר "דן" קודם על חברו.

בנוגע לעניננו — רנ"ל אמרו: מרובה מדה טובה כו'. ואם במדת פורעניות אמרו אשר בדינו של אדם על אדם אחר, פוסק הוא דין עצמו, במדה טובה על אחת כמה וכמה.

כ"ק מו"ח אדמו"ר כותב: בנוגע ליום הסתלקותו של אביו (כ"ק אדמו"ר מוהר"ר שלום דובער נ"ע): "מסוגל הוא היום הזה להתקשר בעץ החיים... אנ"ש ותלמידי התמימים... עמדו הכן כולכם, אתם נשיכם בניכם ובנותיכם, לקבל ברכת ה' בשפעת חיים ופרנסה טובה ונחת מיוצאי חלציכם, אשר ישפיע השי"ת לכם ולנו ע"י התעוררות רחמים רבים... אשר יעורר כ"ק אאמו"ר בעל ההילולא, וברוכים תהיו בבני חיי ומזוני רויחא".

פסק דין הלזה שהוציא כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לאביו, הרי בזה פסק גם על עצמו בנוגע ליום הסתלקותו הוא, אשר יום זה הוא יום סגולה להתקשר בעץ החיים ולקבל ברכת ה' בשפעת חיים וכו' אשר ישפיע השי"ת ע"י התעוררות רחמים רבים שיעורר כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא.

ואין דרושות לזה הכנות חמורות מיוחדות, ורק ההכנה שכותבה במכתבו: "עמדו הכן כולכם".

"עמדו" — עמידה ועכבה מכל עניני הבלי העולם, וע"ד עמידה דתפלה.⁴

1) על המשנה (אבות פ"ג מט"ז) ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו. והוא ע"ד המסופר בשמואל ב, יב (היבא בליקוטי מהר"ן סי' קיג), שוב מצאתי ענין זה בבינה לעתים דרוש סג.

2) ראה בזה תויו"ט אבות רפ"ג, נוצר חסד שם.

3) קונטרס ג (סה"מ קונטרסים ח"א לה, ב) קונטרס לו (שם ח"ב שצז, ב).

4) דאין עמידה אלא תפלה (ברכות ו, ב).

ישראל דעכשיו, ואז תהי' א"י במדרגת ירושלים דעכשיו, וזהו שאמרו שירושלים תתפשט על כל ארץ ישראל כולו⁶², שבה יקבעו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל מחובר למקדש.

וכיון שעיקר ענינו של "בית רבינו שבבבל" הוא קיבוץ ואסיפת כל הבתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל לקבעם בארץ ישראל, מחובר לבית המקדש — "הרי הוא (לא רק ה"מקדש מעט" העיקרי בבבל "שנסע מקדש וישב שם", אלא גם) מקום המקדש גופי' דלעתיד", שבו יתגלה המקדש דלעתיד, ומשם ישוב לירושלים.

ו. עפ"ז יש לכאר כהנ"ל בנוגע ל"בית רבינו שבבבל" בדורנו זה — ביתו (בית הכנסת ובית המדרש) של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

ובהקדים פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶³ ש"עשר גליות גלתה ליובאוויטש"⁶⁴, מליובאוויטש [שבה הי' גילוי פנימיות התורה כפי שנתבארה באופן של הכנה והשגה ("יתפנסון"⁶⁵)] ע"י תורת חסידות חב"ד במשך כמה דורות⁶⁶ לרסטוב, מרסטוב לפטרבורג⁶⁷,

וישלחו כו", ומסתבר לומר שהוא נשיא הדור, כמפורש בגמרא⁶⁸ בנוגע לרבי יהודה הנשיא: "אמר רבי⁶⁹ אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש", "אם משיח מאותן שחיין עכשיו ודאי היינו רבינו הקדוש", הנשיא שבדור⁶⁸.

ומזה מוכן שעיקר ענינו של "בית רבינו שבבבל", הוא, הגאולה מבבל, ע"י הנתנת-כח לכללות עבודתם של ישראל לעשות מבבל (חוץ לארץ) ארץ ישראל, כפתגם הידוע⁶⁹ "עשה כאן (בחוץ לארץ) ארץ ישראל", שענין זה נעשה לכל לראש ע"י בנין בתי כנסיות ובתי מדרשות ("מקדש מעט") בארצות אשר באו שם⁶⁰, ומהם נמשכת הקדושה בכל ארץ העמים, וע"ז ממהרים ומזרזים ופועלים קיום היעוד "עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות"⁶¹, "שיהי' כל העולם כולו אז במדרגת ארץ

(56) סנהדרין צח, ב ובפרש"י.

(57) רבינו שבבבל, שהוא כמו רבינו הקדוש בארץ ישראל (כנ"ל הערה 40). — ועפ"ז י"ל שכדברי רב "היינו רבינו הקדוש" פסק גם בנוגע לעצמו* ש"היינו רבינו שבבבל".

(58) ראה שד"ח שם: "בדרך הזה הי' משוער אצלם בכל דור מי הוא... רבינו הקדוש... בדורו אמרו וידעו שהוא המוכן... וכן הוא בכל דור ודור צ"ל אחד מוכשר שמא יזכו, ועפ"ז כתבו ג"כ תלמידי האר"י ז"ל שבימיו הי' האר"י ז"ל, ומסיים "וכ"ז הוא פשוט".

(59) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהר"י צ"ח א"ע תפח:

(60) כולל גם בתים פרטיים דכנ"י, אשר, ע"י עבודתם של ישראל כתורה תפלה וגמ"ח בבתיהם הפרטיים, נעשים הם בתי תורה תפלה וגמ"ח, ע"ד וברוגמת "מקדש מעט".

(61) ראה ספרי דברים כתחלתו. פס"ר פ' שכת ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג.

(* ע"ד הפירוש בלשון המשנה (אבות רפ"ג) "דין חשבון" (דין ואח"כ חשבון) — ע"פ דברי המשנה (שם מס"ז) ש"נפונין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו", שלאחרי שפוסק האדם מדעתו דינו של חבירו, פוסק דין לעצמו שלא מדעתו, כיון שע"פ "דין זה עושים 'חשבון' בנוגע למצבו הוא (ראה לקר"ש ח"ו ע' 283. וש"נ).

(62) לקר"ת מסעי פט, ב.

(63) ראה סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 549. וש"נ.

(64) ע"ד שמצינו בסנהדרין — ש"לעשרה

מקומות גלו" (רמב"ם שבהערה 31).

(65) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע'

136 הערה 35. וש"נ.

(66) מח"י אלול תקע"ג (שאו קבע אדהאמ"צ דירתו בליובאוויטש) עד י"ז מרחשון תרע"ו (שאו העתיק אדמו"ר מהורש"ב מושבו לרסטוב) — ק"ג שנים ("שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו" בהקדמת "היום יום").

(67) משנת תרפ"ד עד לאחרי המאסר והגאולה בשנת פרז"ח, שאו העתיק מושבו מפטרבורג* למרשבה מאלחאווקא — סמוכה למאסקווא (שם).

(* כפי שנקראת אז לענינגראד. — ובימים אלו יש שקו"ס להחזיר שמה לפטרבורג (ראה שיחת ש"פ קורח, ג' תתח תנשי"א (סה"ש תנשי"א ח"ב ע' 658)).

ועפ"ז יש לבאר מ"ש בהמאמר דזה שמשוה הוא רעיא מהימנא (שהוא זן ומפרנס את האמונה) הוא גם בנוגע לרועי ישראל שבכל דור (אתפשטותא דמשה שבכל דרא) שהם מחזקים את האמונה דישאל שיעמדו במס"נ בקיום התומ"צ. דלכאורה, זה שמשוה זן ומפרנס את האמונה הוא (כמבואר בכ"מ³⁴ וגם במאמר זה עצמו³⁵) ע"י שמשפיע לישראל דעת באלקות שע"ז באה האמונה בפנימיות, וזה שרועי ישראל שבכל דור מחזקים האמונה (המבואר במאמר זה³⁶) הוא שהאמונה דישאל תהי' באופן דמס"נ. וע"פ הנ"ל יש לומר, שעיקר הענין דרעיא מהימנא הוא זה שהוא זן ומפרנס את האמונה עצמה, שהאמונה תהי' לא רק כמו שהיא מצד הגילויים (מצד זה שהנשמה שלמעלה רואה אלקות) אלא מצד עצם הנשמה. וזה שמשוה ממשיך את האמונה בפנימיות (בדעת והשגה) הוא תוצאה מזה שהוא זן ומפרנס את האמונה עצמה (המשכת וגילוי האמונה כמו שהיא מצד עצם הנשמה). וכנ"ל (סעיף ה), דהמשכת האמונה בפנימיות (בדעת) הוא ע"י גילוי ההתקשרות עצמית דעצם הנשמה. ועפ"ז יש לומר, דבזה שבהדורות שהוצרכו למס"נ בפועל חיזקו רועי ישראל (אתפשטותא דמשה) את האמונה דישאל שתהי' במס"נ, נתגלה הענין דרעיא מהימנא (בענין זה³⁷) עוד יותר מבמשה עצמו. כי המשכת וגילוי האמונה כמו שהיא מצד עצם הנשמה [שע"י משה ואתפשטותא דילי' שבכל דרא], עיקר התגלותה הוא מס"נ בפועל.

ז) והנה ידוע שהמס"נ בפועל על תומ"צ של כל ישראל היתה בפורים (בזמן גזירת המן). שהמס"נ דחנוכה (בזמן גזירת יו"ז) היתה (בעיקר) במתתיהו ובניו, והמס"נ בזמן גזירת המן היתה בכל ישראל. ועפ"ז יש לבאר מה שמובא בהמאמר³⁸ ממדרש³⁹ שמרדכי הי' שקול בדורו כמשה בדורו, דהגם שאתפשטותא דמשה הוא בכל דור מ"מ איתא במדרש שמרדכי (דוקא) הי' שקול בדורו כמשה בדורו. ויש לומר, שמהמעלות דמרדכי היהודי הוא שהוא הי' הרעיא מהימנא (בגילוי) של כל ישראל שבדורו. בדוגמת משה רעיא מהימנא שהמשיך דעת לכל ישראל שבדורו, כמובן גם מזה שדורו של משה (כל אנשי דורו) נק' דור דעה⁴⁰. [אלא שבמשה הי' גילוי ענין זה (שהוא רעיא מהימנא דכל ישראל) ע"י שהמשיך דעת לכל אנשי דורו, ובמרדכי הי' גילוי ענין זה ע"י שגילה כח המס"נ שבכל אנשי דורו]. ויש לומר, דע"י שמביא בהמאמר מ"ש במדרש שמרדכי בדורו הי' שקול כמשה בדורו, ע"י פסק בעל המאמר את הדין על עצמו⁴¹, שהוא הרעיא מהימנא (בגילוי) של כל אנשי הדור.

34) תר"א משפטים עה, ב. ובכ"מ. וראה גם תניא רפ"ב.

35) סעיף יא.

36) משא"כ בתניא שם, "יורדין ניצוצין מנשמת מרע"ה כו' ללמד דעת את העם".

37) ראה לקמן הערה 56.

38) סעיף ג.

39) ראה ויקיר פ"ט, א. במדב"ר פ"ט, ג. וש"נ.

40) ע"ד הפירוש בלשון המשנה (אבות רפ"ג, דין וחשבון" (דין ואחי"כ חשבון) – ע"פ דברי המשנה (שם

מט"ו) ש"נפרעין ממנו מדעתו ושלא מדעתו, שלאחרי שהאדם פוסק מדעתו דינו של חבירו, פוסק דין לעצמו

שלא מדעתו, כיון שע"פ "דין זה עושים", חשבון" בנוגע למצבו הוא (ראה לקו"ש ח"ו ע' 283. וש"נ).

The background features a faded image of a two-story house with a chimney and a porch, set against a light sky. At the top, there are intricate, light-colored floral and scrollwork patterns. The overall color palette is soft and muted, with shades of grey, white, and light green.

חיים נצחיים

דרעוין²⁹, וכן ההמשך — במוצאי ש"ק, "סעודתא דדוד מלכא משיחא"³⁰, ועד להתוועדויות די"ט כסלו — לאחרי ההכנה המתאימה, הכנה רבה³¹.

ובהמשך לזה — יעלו עתה אלו שהכינו משקה המשמח עבור התוועדויות בקשר עם פעולות דהפצת התורה והמעיינות חוצה, וכרגיל, יכריזו אודות תוכן המאורע, המקום והזמן, ויזמינו את כל המסובים, בתוככי כלל ישראל, ולכל לראש — יזמינו את משיח צדקנו!!

ויה"ר שעוד לפני שיבוא הזמן דהתוועדויות אלו, תיכף ומיד בעלייתם להכריז ולהזמין כו' — יבוא ויתגלה משיח צדקנו בפועל ממש,

— בשר ודם, שנמצא כבר בעוה"ז הגשמי, דמכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא", עכצ"ל שמציאותו (נשמה בגוף) קיימת גם עתה —

ויעורר את בחינת היחידה (דרגתו של משיח³²) אצל כאו"א מהמסובים כאן (בתוככי כלל ישראל), אצל ... (כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שמו ושם אמו) ואצל כל המסובים, שרבים הם ואי אפשר לפורטם, ואין צורך לפורטם מכיון שכל א' יכול להזכיר שמו כו'.

והעיקר — שמהדיבור בכל זה יומשך למעשה בפועל, ביאת משיח צדקנו תיכף ומיד ממש.

[לאחרי חלוקת המשקה — התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "והריקותי לכם ברכה".]

* * *

יט. קודם הסיום יש להזכיר עוד הפעם אודות לימוד המאמרים החדשים שיצאו-לאור לאחרונה, מאמרי פדה בשלום דיו"ד כסלו וי"ט כסלו וכו'.

ועוד והוא העיקר — לא רק הלימוד, אלא המעשה בפועל, שעיי"ז ממהרים ומורזים עוד יותר את הזמן שבו יהי "מעשה גדול", לעתיד לבוא, כמבואר בדרושי פ' ויגש³³, שבזמן הזה יוסף הוא למעלה מיהודה ("ויגש אליו יהודה", יהודה ליוסף), אבל לעתיד לבוא יתעלה יהודה להיות למעלה מיוסף, וענינם בעבודה — תלמוד (יוסף) ומעשה (יהודה), ולכן לעתיד לבוא יהי "מעשה גדול".

ויש לקשר זה עם המדובר לעיל בנוגע לענין הביטול — כי, יהודה הו"ע הביטול, אלא, שישנו הביטול שבהתחלת העבודה — "מודה אני", וישנו הביטול שבסיום העבודה — "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך"³⁴.

ב (מק"מ קצ. ב).

33) אוה"ת ר"פ ויגש. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 263. וש"נ.

34) ראה בשיחות דלעיל הערה 31.

29) זח"ב פח, סע"ב.

30) סידור האריז"ל במקומו. ועוד.

31) ראה ביצה ב, ב ובפרש"י.

32) רמ"ז לח"ב מ, ב (מק"מ קמו, ב) ולזח"ג רס.

(להרה"צ ר' נחום מטשערנאביל) שכנשמתו של כל איש ישראל יש ניצוץ מנשמתו של משיח, כשם שנשמתו של משיח היא בחי' יחידה הכללית דכל בני".

ולא עוד, אלא שמציאותו של משיח צדקנו היא היא המציאות דכל ישראל:

"המלך (ובנדוד, מלך המשיח) . . . לבו לב כל קהל ישראל"¹¹², כלומר, ע"ד ובדוגמת הלב שבו תלוי עיקר החיות, כידוע מ"ש החכם צבי¹¹³ (כמוזכר גם בהתוועדות שלפנ"ז*¹¹³) שלא יתכן קיומו של בעלי-חי ללא לב.

נועד כדי כך מופרך הדבר — אפילו בתור קס"ד כו', כלומר, מצינו בתורה הלכות בענינים שלא היו ולא נבראו, כמו: בן סורר ומורה ועיר הנדחת¹¹⁴, אבל אעפ"כ, יש נתינת-מקום לענין זה, משא"כ בנדוד"ד — מופרך הדבר אפילו בתור קס"ד בלבד].

ומכיון שמשיח צדקנו הוא מלך — "מלך המשיח"¹¹⁵, הרי המציאות דכל ישראל תלוי' במציאותו של מלך המשיח — "לב כל קהל ישראל".

ועפ"ז מובן בפשטות שאצל כאו"א מישראל שייכת (ובמילא צריכה להיות) עבודה שהיא מעין ודוגמת אופן העבודה דימות המשיח, וכאמור, לא רק התחלת ימות המשיח, אלא גם תקופה השני', חידוש במעשה בראשית.

יח. והנה, האמור לעיל אודות העבודה בזמן הזה באופן שהוא מעין ודוגמת ימות המשיח, עד לשלימות דימות המשיח — צריך להתבטא לכל לראש באמונה במלך המשיח ובצפי' לביאתו:

האמונה בביאת המשיח והצפי' לביאתו צריכה להיות לא רק ביחס לתקופה הראשונה דימות המשיח, כאשר לא יבטל דבר ממנהגו של עולם, מלבד שעבוד מלכיות [ובלשון הרמב"ם: "לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח . . . אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה, ולא יהי' להם נוגש ומבטל" (כנ"ל ס"ט)], אלא גם ביחס לתקופה השני', השלימות דימות המשיח — כאשר "יהי' שם חידוש במעשה בראשית", עד לשינוי הכי עיקרי דתחיית המתים. כלומר: האמונה בביאת המשיח (והצפי' לביאתו) צריכה להיות באופן שמלכתחילה יודעים שבימות המשיח תהי' הנהגת העולם באופן שונה ומחודש לגמרי — הנהגה נסית שלמעלה מהטבע.

וענין זה — שיש להדגיש מלכתחילה אודות ההנהגה העל-טבעית דימות המשיח — מתבטא בהקדמת הפטרה דשבת חוה"מ פסח (עצמות היבשות)

(112) רמב"ם שם פ"ג ה"ו. (113) בשו"ת סע"ד, ערעז. ראה זח"ג רכא, ב. אגה"ק סל"א. וראה לקו"ש חיי"ט ע' 165 ובהערות שם. (113*) שיחת אחש"פ ס"ט. (114) סנהדרין ע"א. (115) רמב"ם שם רפ"א.

שדובר בענין זה בפעם האחרונה, עברו כמה רגעים, שעות וימים, ובמילא, נתקרבנו יותר לתקופה דימות המשיח.

ונמצא, שמלך המשיח יכול לבוא תיכף ומיד — אפילו באופן ד"עני ורוכב על חמור"¹²⁹, ועאכו"כ באופן ד"זכו, עם ענני שמיא"¹³⁰, "כהרף עין"¹³¹, ומכיון שיכול לבוא תיכף ומיד — בודאי יבוא תיכף ומיד! ומכיון שכן, הרי בודאי שמלך המשיח נמצא כבר בעולם — לא רק בבחינת עיבור, אשר, לאחריו כן צריך עדיין לצאת לאויר העולם ("ויצא חוטר מגזע ישי גו"), כי אם, שמציאותו קיימת באויר העולם, ולא עוד, אלא שמציאותו קיימת כ"גדול" — "מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו"! —

ולכן, בדורנו זה צריכה להיות הדגשה יתירה בכל הקשור לאמונה בביאת המשיח והצפי' לביאתו — אמונה וצפי' החודרת את כל מציאותו של האדם, בכל כחות נפשו, עד למחשבה דיבור ומעשה.

כא. ובאותיות פשוטות — בנוגע לעבודה כפועל:

מחשבתו של יהודי צריכה להיות חדורה באמונה וצפי' לביאת מלך המשיח,

ובמילא, בא הדבר לידי ביטוי כפועל ממש — הן בדיבור, שדיבורו עם הזולת אודות ביאת מלך המשיח הוא מתוך להט וחיות, בדברים היוצאים מן הלב, אשר, מטבעו של אדם, שדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב¹³², היינו, שגם הזולת נעשה חדור באמונה וצפי' לביאת המשיח,

— וכאמור לעיל (ס"י) שבזה נכלל גם הדיבור עם בני-נח אודות מעלת ימות המשיח, ש"באותו הזמן לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה כו", כנ"ל בארוכה, וכאמור, בדברים היוצאים מן הלב, שנכנסים אל הלב, כטבע האדם (לא רק כנ"י, אלא גם כ"נ) —

והן במעשה — שעבודתו בקיום התורה ומצוותי', הפצת התורה והיהדות, והפצת המעיינות חוצה היא באופן שהוא מעין ודוגמת המעמד ומצב דימות המשיח, הן ביחס להעדר מציאות של מניעה ועיכוב כו', והן ביחס לעבודה שהיא למעלה ממדידה והגבלה דגדרי העולם (כנ"ל בארוכה).

והעיקר — שע"ז מקרבים וממהרים ופועלים את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ועוד לפנ"ז — "ולכל בני ישראל הי' אור במושבותם"¹³³, גם ברגעי

(129) זכרי' ט, ט. סנהדרין צח, א. זח"א רלח, א. זח"ג רעו, א. (130) סנהדרין שם. (131) מכלתא ופרש"י בא יב, מא. (132) ס' הישר לר"ת ש"יג — הובא בשל"ה סט, א. (133) בא י, כג.

ויגש ג

להעמיד להם דוד אחר – שמלך המשיח נקרא „דוד“ (ואינו דוד המלך) או שמלך המשיח נק' „דוד“ (דוד מלכא משיחא) רק להיותו מזרע דוד?

(ב) מהי קושיית ר"פ „והכתיב ודוד עבדי נשיא להם לעולם“, הרי בפשטות „דוד“ כאן לא קאי על דוד המלך כ"א על מלך המשיח (כפי שפירשו במפרשים עה"פ), שנקרא ג"כ „דוד“ (להיותו מזרע דוד), והוא „דוד אחר“ שעתידי הקב"ה להמליך על ישראל?⁶

6) ולכאורה עכצ"ל שאין דוד המלך בעצמו מלך המשיח שיהי' „נשיא להם לעולם“, שהרי תחילת פעולת מלך המשיח תהי' קודם הגאולה, כמבואר ברמב"ם (הל' מלכים פ"א ה"ד), ובודאי קודם תחיית המתים (גם דצדיקים הקמים מיד, כמ' חז"ל (יומא ה, ב) משה ואהרן עמנו).

אבל ראה ירושלמי ברכות (פ"ב ה"ד) ואיכ"ר (פ"א, נא) דמלכא משיחא „אין מי חייא הוא דוד שמי', אין מי דמכייא הוא דוד שמי'“ (אם מן החיים הוא יהי' שמו דוד, ואם מן המתים הוא יהי' דוד ב- עצמו. פני משה). ובפיט אומץ ישעך (דהושענא רבא) „קול צמח כו' הוא דוד בעצמו“. – וביפה ענף לאיכ"ר שם פ"י דקאי להדיעה שביאת המשיח אחרי תחיה"מ. ע"ש. וראה רד"ק יחזקאל (ועד"ז בירמ"י) שם „או רמו לתחיית המתים“.

ויש לומר הכוונה בזה שנשמת דוד המלך תת- לבש במלך המשיח, ע"ד הענין ד„משה הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון“ (ראה שמו"ר פ"ב, ו. זח"א רנ"ג, א. ש' הפסוקים פ' ויחי) – אף דמשה לוי ומשיח משבט יהודה – שהכוונה בזה שנשמת משה תתלבש בגואל אחרון (אוה"ח יוחי מט, יא). – וראה לקמן ס"ג והערה 19.

7) ראה אברבנאל, רד"ק (בפי' הא') ומצו"ד יחזקאל שם. רד"ק ירמ"י שם (בפי' הב').

8) ובנצח ישראל להמהר"ל (ספ"מ) פ"י קושיית ר"פ, דמ"ש „ודוד עבדי נשיא“ משמע „לא יהי'

א. בהפטר פרשתנו: „ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהי' לכולם . . וישבו על הארץ גו' עד עולם ודוד עבדי נשיא להם לעולם“.

ויש לעיין בטעם השינויים בין שני הכתובים: (א) „מלך“ או „נשיא“, (ב) „עלי- הם“ או „להם“, (ג) „ועבדי דוד“ או „ודוד עבדי“. (ד) בכתוב השני מוסיף „לעולם“ [ואף שבפשטות הטעם כי בא בהמשך לתחילת הכתוב „וישבו גו' עד עולם“, מ"מ מובן, שחידוש זה (שיהי' נשיא לעולם) שייך להתואר „נשיא“ דוקא, שלכן לא נקט כאן תואר „מלך“ (ככתוב הקודם) אלא „נשיא“].

ב. ויובן זה בהקדים ביאור דברי הגמ'²: „אמר רב יהודה אמר רב עתיד הקב"ה להעמיד להם דוד אחר [שעתיד למלוך עליהם. רש"י] שנאמר³ ועבדו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם, הקים לא נאמר אלא אקים. א"ל רב פפא לאביי והכתיב ודוד עבדי נשיא להם לעולם, (ומשני) כגון קיסר ופלגי קיסר“. ובפרש"י: „כגון קיסר ופלגי קיסר – מלך ושני לו, כן דוד החדש מלך כדכתיב ודוד מלכם אשר אקים, ודוד המלך שני לו כדכתיב נשיא להם ולא כתוב מלך“.

וצ"ע: א) מהי כוונת רב ש„עתיד הקב"ה

- 1) יחזקאל לו, כד-כה.
- 2) סנהדרין צח, סע"ב. – וראה אוה"ת פרשתנו (כרך ה) תתקפו, ב (וכן לנ"ך עה"פ יחזקאל שם) ביאור ענין „קיסר ופלגי קיסר“ ע"ד החסידות.
- 3) ירמ"י ל, ט.
- 4) ראה חד"אג מהרש"א שם.
- 5) וכבר הקשה בבאר שבע לסנהדרין שם, מהי הראי' מלשון „אקים“ שהוא „דוד אחר“. ואכ"מ.

(ישעיה ט, ו)

למרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה היינו בנין המל' שהוא ממלכיות דז"א ממל' שבחסד נעשה חסד שבמל' והיינו שאמרו הני עשרה מלכיות כנגד מי כו' ונודע שכל ספי' כלולה מי' וי' מי' וכמ"ש בת"ז שיש ששה אלפי' רבבות ספי' וא"כ יש הרב' שררות ומלכיות, וענין המל' הוא היש של המדה כי חכמ' היא האין ביטול והמלוכה היא הישות וכן בכל מדה כגון בחי' חסד הט"ס שבה הם בבחי' ביטול כי חסד נמשך מחכמה אב הרחמן ונק' ענף החכמ' וכל הט"ס שבו הכל עדיין בבחי' ביטול ואמנם בחי' היש של המדה כשנרא' החסד ליש ודבר זה נק' מל' שבחסד, ואזי צ"ל ולשלום עד אין קץ כדי שיתחברו יחד כי מטבע הישות גורם הפירוד שאין א' סובל את זולתו וכמו שבתהו שהיו בבחי' וימלוך לא הוו משגיחין אפין באפין משא"כ בכרובי' כתי' ופניהם איש אל אחיו ומשחרב בהמ"ק החזירו פניהם לאחוריהם זמ"ז כו' והיינו כי עצמיו' הספי' יכולי' להתחבר יחד מפני שהם בביטול, וז"ס מ' סתומ' שבלמרבה שיש לה קביעות שמרובעת מלמטה משא"כ בכל האותיו' שעגולי' בתחתיתן כמו הט' רק הב' והמ' אמנם הב' פתוח מצד א' והס' עגול רק המ' סתומה והוא בחי' בינה עילא' דיתבא על בנין שיש לה קביעות והיא העושה שלום כו' וכמ"כ תיבת נח הי' מרובעת שלא ככל הספינות שרחבי' באמצעיתן והולכי' ומתקצרי' בב' הצדדים, והיינו לפי שהיא מבחי' בינה ואח"כ על כסא דוד להכין אות' להיות המשכ' מל' אלו דז"א במל' בשביל בנין הנוק' להכין אותה כו' מעתה ועד עולם וזה יהי' בימות המשיח או חזקיה שבקש הקב"ה כו' כדאית' בגמ'.

למרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין ולסעדה עד עולם, מ"ם סתומא באמצע התיבה וקאי על משיח, ועתה הוא בבחי' מקיף כמ"ש על כסא דוד ועל ממלכתו, גם בחי' הכנה כמ"ש להכין אותה כו'. ולהבין כ"ז הנה משמע מפסוק הזה שכסא דוד ומלכותו הוא עד עולם, וגם אנו אומרי' בקידוש הלבנה דמ"י חי וקים, והלא מבואר בכתובים ובמארו"ל שדוד לא חי כ"א שבעים שנה והן שבעין שנין

חיים נצחיים
במלך המשיח

מאמרי אדה"ז -
נביאים
עמ' ס

דשאלין מא"ק שהוא אדם הראשון שהי' לו לחיות אלף שנה ונפחתו משנותיו ע' שנה והם הם שני דוד. אך הענין הוא דמה שאומרים דוד מ"י חי וקיים קאי על משיח ב"ד, מ"ש ב"פ דלמרבה כו' מעתה ועד עולם וכמו שנאמר בפסוקי' הקודמי' כי ילד יולד לנו בן ניתן לנו ותהי המשרה על שכמו כו' שקאי על משיח ב"ד, וזהו מ"ש חיים שאל ממך נתתה לו והוא ב' בחי' שא"ל לשון שאלה ונתתה הוא בחי' מתנה, והיינו כי שני חיי דוד הם שאולים מחיי אדם קדמאה (ועפ"י הקבלה הוא בחי' מל' שמקבלת ממדת שבלב ושרשם בבחי' מדות שבחכ', וזיי"ן פעמים עשרה הם עיי"ן כו') וע"כ אינם חיים עצמיים כי הם ע"מ להחזיר דהיינו עלייתם למקורם וזהו שא"ל ממך אבל על משיח נא' נתתה לו בחי' מתנה שאינה חוזרת ולכך יהי' חיים נצחיים כו', וזהו נתת לו אורך ימים כו', כי עתה המל' מקבלת ממדות שבלב אשר שרשן ממדות שבחכ' וכשמשתלשלים למטה הם עיי"ן כי זיי"ן פעמים עשרה הם עיי"ן, וע"כ נק' חיים שאולים אבל לע"ל לא יקבל המל' מבחי' חכ' כ"א מבחי' חיים עליונים נצחיים בעצמות תענוג הפשוט שבעצמו אלקות, וע"כ נא' ותהי המשרה על שכמו כו' שמשרה הוא בחי' מל' ב"ד יהי' בבחי' אחוריים, כי אז תקבל המל' מבחי' תענוג הפשוט שבעצמות אא"ס שהוא למעלה הרבה מבחי' חכ' וכו', וזהו שכתוב והריחו ביראת ה' בחי' ריח הוא בחי' תענוג הפשוט שבעצמות אא"ס כו', וזהו לא למראה עינינו, עינינו הוא בחי' החכ', כ"א הגבה מאד נעלה מבחי' חכ' וזהו מורח ודאין וע"כ הוא בחי' מתנה ששם יהי' חיים נצחיים וכמ"ש הנה ישכיל עבדי וירום ונשא וגבה מאוד, מא"ד אותיות אד"ם כהיפוך אתווין והוא בחי' עצמו' אא"ס כי לא אדם הוא, וזהו מאד שלמעלה הרבה מבחי' חכ' ולכן נא' הן גאלתי אתכם אחרית כבראשית מקיש גואל אחרון לגואל ראשון גואל הראשון הוא בחי' משה שהוא בחי' ביטול בח"ע בבחי' מ"ה וגואל אחרון הוא משיח שיהי' אף יותר נעלה שהוא בבחי' תענוג הפשוט שבעצמו' אא"ס כו' וד"ל.

וזהו למרבה המשרה ולשלום אין קץ, פי' משרה ל' הוא ענין שררה והתנשאו' והוא בחי' מל' דאצי' שמתפשטת להחיות עולמות ביי"ע בבחי' רוממות והתנשאות כו', והנה ידוע בס' הקבלה שעיקר בנין המל' להיות פרצוף שלם כלול מע"ס הוא מבחי' מל' שבכל ספי' כמו מבחי' מל' שבחסד נעשה בחי' חסד שבמל' ומל' שבגבו' נעשה בחי' גבו' שבמל' וכן ממל' שבחכ' נעשה בחי' חכ' שבמל' וכמו"כ בכל הספירות וע"כ נק' המל' עשיראה דכולא שאינה מקבלת רק מבחי' חלק עשירי שבכל ספי' כו'. ולהבין זה היטיב הנה מבשרי אחזה כו' ואף שאין לו הגוף ואין לו דמות הגוף כו' ועכ"ז דברה תו' כלשון בני אדם, וכמ"ש ועל הכסא דמות כמראה אדם כו' וכמו מדת החסד שבאדם שנק' חסדן בטבעו הנה אף שלא נראה ממנו עדיין

שהן מטמוני יוסף שיתגלה לעיל (כמשי"ת). ואמנם כ"ז הגה דוקא בזמן הגלות בח"י יוסף גבוה מאד נעלה במדרגה ליתן כח ועוז למל' לשום לבניי שארית בארץ מטעם הנ"ל להיותו בבחי' מקור לחיקון בו' אבל בימות המשיח דכתיב ביה ישכיל עבדי' בו' וגבה מאד בפנימי' ועצמות אאים שבפנימית הכתר בכלל שזוהו בחי' עליות המל' דיהודה למעלה מבחי' יוסף המשפיע בו' וכמ"ש בהפטורה דפ' ויגש לקח עץ בו' עד ודוד עבדי נשיא להם לעולם! שהוא כתר שיט דמשיח' שלמעלה יהיה מעץ אפרים דיוסף צ"ע רק בזמן הגלות בחי' המל' מקבל ובטל ונכלל בבחי' יוסף צ"ע כמ"ש ויגש אליו יהודה בו' כידוע (בפ' ויגש באריכות). וטעם הדבר ידוע לפי שעכשיו בחי' שם מ"ה דתיקון שהוא בבחי' יוסף מברר לבחי' ב"ן דתוהו שנפל בשב"כ כענין החלומות דבזמן הגלות שנק' פותר ותופר בו' כנ"ל וז"ש כי למחיה שלחני אלקים לשום לכם שארית בארץ כנ"ל אבל! כאשר כבר יתברר בחי' ב"ן ויעלה לשרשו בבחי' ס"ג דינה שלמעלה משם מ"ה המברר בו' וכמ"ש איח עטיבו בו' אז אין צריך המל' לבחי' יוסף כלל אדרבה יעלה למעלה הימנו כמ"ש וגבה מאד (והוא למעלה גם ממח' הכללי' ופרטי' הנ"ל והוא בחי' מל' דאים עצמו כמו שהוא טרם שבא להיות נק' משפיע בכלל ופרט בו') ואע"פ שיוסף ה"י שליט על הארץ מלך על כל הגוים ומשברו בר' כלל עם הארץ בסוד גלות בלבוש שק בו' וכך יהיה לעיל נותני' דכתיב מי לא ייראך מלך הגוים בו' והו' רק מבחי' מלך הח' הדר שמברר לדימ' דתוהו שהו' ע' אוה"ע"י כמ"ש אז אהפוך אל עמם בו' אבל משיח יהיה מלך על ישראל דוקא ולא מלך הגוים! משום דשרש ישראל הוא מבחי' מל' דאים עצמו שלמעלה גם משם מ"ה החדש דאי' בו' (וזהו במשיח חיים נתתי לוי' חיים נצחיים דאים דכתי' ביה ה' ימלוד לעולם ועד!) והוא ענין דוד מלך ישראל חי וקיים! אבל משיח בן יוסף אין נצחי בו' וז"ש תחלה לשום לכם שארית בארץ שזוהו רק עכשיו בזמן הגלות דמ"ה דתיקון מברר לב"ן מכחי' יוסף מקור התיקון כנ"ל ולכך אמר למחיה בו' לשום לכם שארית בו' ומ"ש עוד ולהחיות לכם לפליטה גדולה היינו שמוה יגדל אור המל' דמשיח שיהיה אז למעלה מיוסף הרבה כנ"ל ואז אין צריך למחיה דיוסף כלל ואמנם ע"י זריעה דאור זרוע לצ"ע בכל משך זמן הגלות יהיה זה הריבוי שנק' פליטה גדולה שיהיה בימות המשיח בישראל דוקא והוא שנק' בן פורת בו' ולכך אמר ולהחיות לכם דוקא בו' שגם זה מכחו בא אע"פ שיהי' משיח בן דוד למעלה ממנו וז"ש למען עשה כיום הזה להחיות עם רב לעיל שיבוררו כל בחי' הניצוצים דדימ' דתוהו כנ"ל כמ"ש או אהפוך בו' והכל מבחי' יוסף שליטת כל הכסף בזמן הגלות דוקא (כמשי"ת) וז"ש כי למחיה בו' היינו עד שיהיה בחי' עליות המל' דמשיח שלחני בכל משך זמן הגלות בו' מטעם הנ"ל: (יא) וּבְכ"ז יובן מ"ש בזהר על יוסף צ"ע שנק' גננא דיגנתא בו' והא' גינתא מגרמיה אודרעי' בו' ולכאורה אין זה מובן דאם הא' גינתא מגרמיה אודרע' למה צריך

לגננא כלל. אך הנה ידוע דיגנתא הוא בחי' המל"י שרש נשי" (שנק' שדה חקל תפוחין קדושי' בו') כמו ג"ע שנטע ה' שיצמיח! כל עץ נחמד ועשבים טובים ביותר שהן כל בחי' גילוי אור האלקי בנשי" בכמה מיני מדריגות שונות בבחי' כלים מכלים שונים (כמ"ש גן נעול אחותי כלה! בו') ובג"י: סדרים דאורייתא! והוא בבחי' התיקון בריבוי האורות בכלים רבים ברמ"ח מ"ע בו' ולמטה נק' כנ"י כרם ה' צבאות! כידוע וד"ל. ובחי' אור הזרוע בגינתא הוא הנק' גננא כמו הגננא שהוא היודע בטוב איך לסדר סדר ותיקון טוב בזריעת הזרעים בגן במקומות מיוחדים שבו שמתקן שם שיקבל צמיחות טובות ממני' זרעים הרבה הטובים שהביא לשם ממקום טוב שכבר צמחו שם עד שבמשך זמן רב יהיה הג"י בעצמו תוציא! צמחה בכל מיני צמחים הטובות להיותה מסוגלת לצמיחה זאת ואמנם זה נעשה בה ע"י התיקון דגננא בו' וד"ל. וכך יובן למעלה בבחי' יוסף צ"ע שנק' גננא אורי' בגנתא שהוא בחי' המל' היינו מה שמתקן ונותן כח ועוז בכנ"י שתוכל להצמיח כל פרי טוב באהורי' ובמצות מעשיות והיינו כמו תולדות ב' אהבות הנ"ל דאה"ר ואה"ע שעושים יח"ע בב' שמות דהוי' ואלקים בכל המצות שעושים בריבוי האורות בכלים כנ"ל לפי שמבחי' מקור התיקון דשם מ"ה החדש דיוסף שהוא מלך הדר בו' הוא שנעשה נמשך כח הטוב בגינתא שתקבל כל זריעה טובה מאורות העליונים ביותר עד שאח"כ תצמיח מעצמה בלי זריעה כלל כ"י כארץ תוציא בו' וכגנה זריעה תצמיח מעצמה בן יצמיח ה' צדקה! בו' שהו' אורות העליונים שבתרי"מ בו' (והוא ג"ע העליון והתחתון כמ"ש היושבת בגניס! בו' כמ"ש במ"א). אך הנה יש עוד צמיחה בגנתא כמו בשדה שהן כמו ספיריטי! שגדלים מאלוהים בלי זריעה כלל כך יש עשבים טובים ואילנות שצומחים בכרם בלי סיבה נטיעה זריעה כלל וזהו בא מכה הגינה עצמו משא"כ בזרוע שצומח מן הזריעה שאין זה מכה הגינה עצמה רק מכה הצומח שיש כבר בזריעה שטבעו להצמיח ואין זה צמיח' הארץ מכה עצמ' כמו שהיא בעצם הראשון בו' רק שמעורר גם לכת הצומח שבארץ להצמיח בזרוע יותר כמו שהוא בכפלי כפלים (שכזה יתרון מעלה לזריעה על הספיריטי כמשי"ת). וזהו ג"כ למעלה בחי' אור זרוע דצ"ע בנשי" שהצמיחה באה מכה אור הזרוע שמצמיח ואין זה מכה עצמות דכנ"י שנק' גו' ה' אבל מה שתצמיח בכת עצמה בלי זריעה דצ"ע יותר עליון ממנו (והוא טעם עליות מל' דמשיח שיהיה לעיל למע' מבחי' יוסף כנ"ל דכתיב ביה וגבה מאד והוא מ"ש דהא' גינתא מגרמיה אודרע' בלי זריעה כלל וכמ"ש וכגנה זריעה בו'). וביאור הענין הנה מבואר למעלה בבחי' כח התעוררות דאהבה מסותרת בכנ"י שילוד מזה ממילא תולדות ב' אהבות הנ"ל שזוהו בא מאור הזרוע לצ"ע בארץ וז"ש למחיה שלחני אלקים בו' כנ"ל וזהו גננא דגנתא שמתקן לגינה שתתן את כחה להצמיח כל מיני צמיחות טובות והוא ע"י הזריעה דזרוע (וכמו שאמר יוסף הא' לכם זרע זרעכם את האדמה היא דיסוד! בו') אבל כמו ענין גידול הספיריטי או העשבים ואילנות שגדלים מכה הגינה עצמה היינו מה שיש בנשי"

חיים נצחיים
במלך המשיח

תורת חיים -
בראשית פר' ויחי
עמ' קו

ליקוטי
מקורות

מאמרי אדהאמ"צ -
דרושי חתונה ח"א
עמ' קלא

שמת בנשיקה כו' מפני שגם גופו הי' מבחי' מהות ועצמות דאור אבא כמשל הבן והוא בחי' נער מט"ט כו'. אמנם מדריגת משיח יהי' גבוה הרבה גם ממדריגת חנוך נער מט"ט גם בזה שמצד בחי' מעלת גופו, דהנה גם שהי' שרש דחנוך מבחי' ג"ר דאבא כו' גם בחי' גופו מ"מ הרי נאמר בו ואיננו שהוצרך להיות בחי' הסתלקות וביטול באין כו' כמו גופו של אליהו שעלה בסערה השמים ונעשה גופו כא' המלאכים העליונים אבל יש שינוי בין גופו כשהי' בארץ שהי' בערך הנשמה שהוצרך לאכילה ושתי' ולבושים גשמיים וכה"ג, אבל כשעלה גופו למרום נזדכך בחי' חומריות גופו ונעשה כמו גופות המלאכים שהם בגדר הרוחניות בתכלית מושלל מכל בחי' הגשמיות כו', שהרי הוצרך להיות בחי' שינוי עכ"פ דהיינו בחי' ביטול והזדככות חומר הגוף כו' אעפ"י שגם זה מעלה ומדריגה יתירה שלא הי' כגוף אחר גם כגופו של משה כשעלה להר שלא אכל מ' יום כו' והוא מפני שגם גופו דאליהו וחנוך הוא נמשך מבחי' אלקות כו'.

אמנם הנה במשיח נאמר בו והריחו ביראת ה' וארוז"ל דמורח ודאין הרי לא נעשה שינוי הזדככות כלל בגופו אלא יהי' לו גוף חומרי כשאר ערך הגופנים דכל ישראל שבאותו הזמן עד שישב על הכסא לשפוט כמו שגוף* גשמי שיושב על הכסא כו' (רק בעוה"ב שלאחריי ימות המשיח אמרו שאין בו אכילה ושתי' כו'), וכמ"ש הלכתא למשיחא דמשמע שכל בחי' גשם גידרי גופו באכילה ושתי' ולבושים וכל עניני הגשמי יהי' בזמן ימות המשיח רק שהי' אז בחי' גילוי אלקות בתכלית המעלה כו', ומזה יש הוראה על יתרון מעלה ומדריגת המשיח גם על חנוך כי חנוך הוצרך להתפשט מחומר הגופני בעלותו למעלה, ומשיח יתקיים בגופו עם שרש נשמתו למטה כמו שהוא למעלה ממש בבחי' ג"ר דע"י דהיינו להיות כל הגבוה גבוה יותר יותר יוכל לירד ולהתלבש למטה מטה ולא יחסר אורו כלל וכלל ושרש נשמת משיח הוא מעולם התענוג בבחי' ומדריגה היותר גבוה שבבחי' פנימיות יותר ע"כ יכול נשמתו להתקיים ולהתלבש בגוף פשוט ולהיות מורח ודאין עפי' בחי' הריח דג"ר דע"י ששורה בו מלמעלה למטה כמ"ש והריחו ביראת ה' כו', משא"כ בחנוך דגם ששורש נשמתו ג"כ פנימיות אבא שהוא פנימיות ע"י כמשל הבן שנמשך מטפת המוח כו' כנ"ל מ"מ הי' צריך לזכך בביטול גופני בעלותו למעלה במקור חוצבה בבחי' ביטול והסתלקות ליכלל באין כו' ולא

גופו של אליהו שעלה בסערה השמים: מלכ"ס ב, יא. וראה פרדס שכ"ד פי"ג ופי"ד. ס' מאמרי אדהאמ"צ. ויקרא ח"ב ריש ע' תתפב. ועוד.
שגוף: בכת"י ב: שמלך.
שלאחרי ימות: בכת"י ב: שלימות.
שאי' בו אכילה ושתי': ברכות יז, א. [וראה רמב"ן בסוף שער הגמול. רמב"ם הל' תשובה פ"ח ונו"כ שם.
מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' מו [וש"נ] וע' קלה ואילך. ובכ"מ].
הלכתא למשיחא: ראה לעיל ע' צו.
פנימיות אבא שהוא פנימיות ע"י: ראה לעיל ע' קט. וש"נ.

איז גיווען א גוטער איד, דאָס רופט מען וואָס ער איז שייך צו סודות התורה, אזוי האָב איך גיהערט פון טאַטען, דער טאַטע האָט דאָס גיזאָגט אנט-קעגען א אנדער ענין, אז מיר זעהן אין חידושי הרשב"א וואָס ער איז מבאר אגדות, זעהן מיר אז ער איז זיי מבאר ע"ד הקבלה, איז וועגען ראשונים רעדט מען ניט, נאָר בדורו של הבעש"ט איז גיווען אוועלכע וואָס האָבען גילערענט תורה און האָבען ניט גיוואוסט פון זייער גיזונד און פון זייער לייב און לעבען, זיי האָבען ניט גיוואוסט וואָס אַרום זיי איז, און ניט וואָס אין זיי, דער הונט איז געווען באַגראָבען און זיי האָבען דערפון אליין ניט געוואוסט, וואָס ממילא איז יעמאַלט איז טאַקע גיווען דער עצמי אויך בהעלם, און אזוי האָט דער קוק עוקן גיווען ביז ער איז נתגלה גיוואָרין, און דאָ האָט אים דער בעש"ט פאַפּאָדיעט און האָט אים מחד גיווען מן העולם, אָבער פריער איז גיווען דער קוק בהעלם, וכמו"כ העצמי הי' ג"כ בהעלם נאָר דער עצמי האָט געוואוסט אז דאָס וועט זיך דורך טאָן, וואָרום א עצמי קען וואָרטען עס וועט זיך דורכטאָן, מיר זעהן א בריליאַנט ברעכט מען פון א שטיין, אזוי האָב איך גיזעהן, וואָס דער שטיין איז א פראַסטער שטיין נאָר אין עם איז פראַנען א בריליאַנט, איז דער בריי-ליאַנט ווייס אז ער וועט בלייבען א בריליאַנט מי וועט דעם שטיין אָפּ ברעכען און דער בריליאַנט וועט בלייבען א בריליאַנט, און אזוי איז אויך דער עצמי ער קען וואָרטען עס וועט זיך דורכטאָן, איז דער עצמי

גיווען יעמאַלט בהעלם, און דאָס האָט גע'פּוועל'ט אז דער קוק זאָל נתגלה ווערען, און יעמאַלט איז גיווען דער גילוי העצמי וואָס מיט דעם האָט מען אים מחד גיווען מן העולם, און דאָס איז א תירוץ פאר גרונם'ען (הרש"ג הג"ל).

יא. נמצא בשערים של אדמו"ר האמצעי שלאחר החורבן יכול להיות תורה בלא יראת שמים דבומן הבית לא הי' אפשר להיות כן רק לאחר החורבן יכול להיות תורה בלא יראת שמים, אז דערפאר איז גיווען אַזעל-כע וואָס ביי זיי איז גיווען י"ש און האָבען ניט מכוון גיווען להלכה, און עס איז גיווען אוועלכע וואָס ביי זיי איז י"ש ניט גיווען און זיי האָבען מכוון גיווען להלכה, איך וויל ניט דערמאָנען די נעמען פון זיי, אָס דאָס וואָס בא זיי איז י"ש ניט גיווען מיינט מען ניט אז זיי האָבען עובר גיווען אויף דבר תורה, נאָר קיין י"ש האָבען זיי ניט גיהאַט, און מ"מ האָבען זיי מכוון גיווען להלכה, איז דאָס איז וויילע דער קוק איז גיווען בהעלם, און דער בעש"ט האָט מגלה גיווען דעם קוק, און האָט אים מתקן גיווען.

יב. שלא יכבה נרו לעולם ועד אז דער אור הבעש"ט איז תמיד מאיר, חסידות וועט זיך ביז משיח בלתי ספק, וואָרום עס איז דאָך דוד מלך ישראל חי וקיים, וואָס דאָס איז גיווען דער בעש"ט און דער מגיד און דער רבי, און אזוי שטענדיק וואָס מיר זיינען דאָך פון דוד'ן וועט דאָס שטענ-דיק זיך ביז משיח'ן.

חיים נצחיים
במלך המשיח

ספר השיחות -
תורת שלום
עמ' 176

שעי"ז יהי אפשר להיות ענין ההעלאה, וגם לימוד ענין זה הוא נכלל בלימוד התורה דמצות לימוד פנימיות התורה הוא מצוה רמה ונשאה³⁸.

ועפי"ז יובן מה שאמרו על שלשה דברים העולם עומד דכוונת ההעלם וצמצום הראשון עם היות שהוא סילוק לגמרי כוונתו הוא בשביל הגילוי, אשר בהמדר"י שאחר הצמצום יהי המשכה יגילוי האור שקודם הצמצום, ואף אשר הם ב' ענינים הפכיים אבל מצד ההתכללות דב' הקוין דמע' ומטה שהוא מצד שרשם הראשון ביכולת העצמות אשר בהיכולת הרי היכולת דלהאיר ושלא להאיר הו"ע אחד, מצד זה הנה גם בהצמצום ישנו כוונת הגילוי, וכוונה זו היא פנימיות ענין הצמצום, וההמשכה היא ע"י ג' הקוין דתורה עבודה וגמ"ח שעליהם העולם עומד, ההעלם עומד, היינו דעל ידם נשלם כוונת הצמצום, דלהיות אשר כעבודת האדם ישנו ההתכללות דב' הקוין דמע' ומטה כנ"ל, לזאת הנה ע"י העבודה פועלים אשר גם בהמדר"י שאחר הצמצום יתגלה האור א"ס כמו שהוא קודם הצמצום, וגם האור שלא הי' בו הצמצום עד האור שלא נגע בו הצמצום ולמע' יותר. אמנם עכשיו הנה ההמשכה שע"י קיום התומ"צ הוא בהעלם, שההמשכה היא במתן בסתר וכמונח בקופסא³⁹, והוא רק להוסיף אורות באצ"י, אך כביאת המשיח יהי זה בגילוי אשר גם אחרי הצמצום ולמטה מטה עד אין תכלית יהי בגילוי האור שקודם הצמצום למעלה מעלה עד

אין קץ. דהנה משה אף שמת במיתת נשיקין מ"מ גופו הי' טעון קבורה שנקבר בהר נבו, למעלה מזה חנוך שעלה השמימה אבל גופו נשתנה, אמנם משיח יהי נשמה בגוף, בגוף גשמי, ובגופו הגשמי יהי ונחה עליו רוח הוי"ו⁴⁰, ויפעול זה גם בכללות העולם דנער קטן נוהג במ⁴¹ דקאי על יעקב כמ"ש⁴² מי יקום יעקב כי קטן הוא, ויפעול זה גם בגשמיות העולם אשר וגר זאב עם כבש⁴¹, אשר גם החיות עד אשר גם מאורת צפעוני שהוא מצד נחש הקדמוני, הנה גם בהם יפעול הזיכוך, דאף אשר יהיו חיות המזיקים ומ"מ וגר זאב עם כבש, וגם כלב הבשר הגשמי הנה וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיכר⁴³ שגם כלב בשר הגשמי יהי ההמשכה דוהריחו ביראת הוי"ו⁴⁴.

38) ראה קו"א בתניא (קנו, ב) וכלוח התקון לשם. 39) ראה קו"א שם (קנה, א). מאמרי אדהאמ"צ ע"ס ויקרא ח"ב ע' תסה. וש"נ. סה"מ תרנ"ח ע' לג. 40) ישעי' יא, ב. 41) שם, ה. 42) עמוס, ג, ב. ה. 43) ישעי' מ, ה. 44) שם יא, ג.

בסוף וסיום ושלמות של (ת"א ו)לקו"ת; ואח"כ באים לדרושים של שיר השירים, שתוכנו הוא - שלימות הנישואין והיחוד של ישראל (גם כנשמות בגופים) עם הקב"ה, השלימות של יחוד מ"ה וב"ן, כפי שזה יהי' בגאולה האמיתית והשלימה.

ולהוסיף, שבתחלת ספר לקוטי תורה, בפ' ויקראי' [שמשם מתחילים הדרושים בלקו"ת על סדר הפרשיות של ספר שלם, ספר ויקרא. משא"כ לפני זה, יש דרושים רק על שתי פרשיות בספר שמות: פ' בשלה ופ' פקודי] - נתבאר ענין השליחות למעלה, שכל אחד מישראל הוא שלוחו של אדם העליון כמותו, שהקב"ה שלחו להיות נשמה למטה, בגוף, כדי שתפעל את שליחותה בעולם.

ויש לומר, שבזה דובר זה נתבאר בהתחלת הלקו"ת, נרמז, שזו ההתחלה של עבודת האדם - הידיעה, שהוא שלוחו של אדם העליון; ובסיום הלקו"ת נתבאר אודות השלימות של העבודה: יחוד מ"ה וב"ן, כהכנה לנישואין לע"ל.

ט. עפ"ז יובן ענינו של משיח בתור שליח ("שלח נא ביד) תשלח"):

משיח הוא השליח, שעל ידו נפעלת שלימות ענין השליחות - יחוד מ"ה וב"ן [שהחל בשליחות אליעזר בנישואי יצחק ורבקה] - השליחות של הקב"ה להביא את הגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהי' שלימות היחוד של הנשמה והגוף, ישראל וקוב"ה כולא חד. וגם בעולם - שלימות הגילוי של אלקות בעוה"ז הגשמי, באופן שהעולם כולו נעשה דירה לו יתברך בתחתונים⁸⁰.

עפ"ז מובן מדוע יש במשיח עצמו (גם)

בדברים גשמיים, להמשיך ולגלות את אור הקדושה בגשמיות העולם, כך שבכל ענין שיהודי עושה, תהי' ניכרת ההתאחדות של נשמתו וגופו (מ"ה וב"ן) עם הקב"ה, "שלוחו של אדם (העליון⁸¹) כמותו", עד "כמותו ממש" (הענין השני בשליח).

ולכן הי' אליעזר בגדר שליח דוקא כדי לפעול את נישואי יצחק ורבקה, שכן אצל שליח ישנה השלימות של יחוד מ"ה וב"ן, שהמציאות שלו נעשית כמותו דהמשלה (משא"כ שדכן).

ועפ"ז מובן ג"כ, מדוע נתן אברהם "כל אשר לו" למילוי שליחות זו (נישואי יצחק ורבקה) - שכן היחוד של מ"ה וב"ן - ששלימותו תהי' בגאולה האמיתית והשלימה - חובק את כל הענינים של כל סדר ההשתלשלות וכל התורה ומצוותי' וכו', כך שאין שום דבר חוץ ממנו. לכן נתן אברהם לפני כן "כל אשר לו", ובפרט שגם הכח לפעול את יחוד מ"ה וב"ן (כפי שנתגלה במ"ת) בא מאברהם.

ח. עפ"ז יש לומר ביאור על דבר פלא: הביאור בחסידות (בספרי היסוד של תושבע"פ של החסידות - תורה אור ולקוטי תורה) בפרשת אליעזר ונישואי יצחק ורבקה, אינו מופיע במקומו בתורה אור בפ' חיי שרה, אלא דוקא בלקוטי תורה ובסופו, בפ' ברכה [סוף הדרושים על חמשה חומשי תורה. ואח"כ באים הדרושים על שיר השירים - כענין בפ"ע מחמשה חומשי תורה!]

ויש לומר, שבזה גם מרומז שהשליחות של אליעזר לפעול את נישואי יצחק ורבקה - יחוד מ"ה וב"ן, ושלימותו בגאולה - היא השלימות והתכלית של כל עניני העבודה. לפיכך נתבאר ענין זה

79 שם.

80 ראה תחומא נשא טו. שם בחוקתי ג.

במדבר פ"ג, ו. תניא רפ"ו.

78 ראה לקו"ת ויקרא א, ג.

ש"פ חיי שרה, כ"ה מר-חשון, מבה"ח כסלו

„משה קיבל תורה מסיני ומסרה כו“,
הוא קיבל את כל התורה, שהיא מקור כל
ההשפעות, וממנה נמשך הכח על כל
הענינים, כולל - הכח לגאולה (גם
הגאולה העתידה);

ענינו של משיח הוא „גואל אחרון“ -
שהוא בא בסוף העבודה (מלכות, סוף
הספירות) בסוף זמן הגלות, אבל יש בזה
מעלת המקבל, שע"י ביטולו הוא כולל
בתוכו בפנימיות את כל ההשפעות
מלמעלה, ואדרבה - אור המקבל מגיע
ונובע מדרגא נעלית יותר מאור המשפיע,
כפי שיתגלה בגאולה האמיתית והשלימה,
ש„נקבה תסובב גבר“, מעלת הגוף של
יהודי (לגבי נשמתו), שדוקא בו נמצא כח
העצמות⁸⁵, ועד שלע"ל הנשמה ניוזנית מן
הגוף⁸⁶. ולכן דוקא משיח צדקנו יביא את
הגאולה - הגאולה והשלימות של כל
הענינים, גם של משה רבינו.

ויש לומר, שע"ז שמשה הצליח לפעול
ש„שלח נא ביד תשלח“, ע"ז ש„גואל
ראשון הוא גואל אחרון“ (כנ"ל סעיף ב),
נפעל היחוד של שני הענינים והמעלות -
אשר משיח מכיל בקירבו שני ענינים
ומעלות: נוסף לזה שהוא מלך, הוא (גם)
רב⁸⁷ (חכמה), וילמד תורה את כל העם
כולו⁸⁸, כולל משה רבינו והאבות

(ר"ה כה, א ובפרש"י), „ועתיד להתחדש כמותה,
וכנסת ישראל תחזור להתדבק בבעלה שהוא
הקב"ה דוגמת הלבנה המתחדשת עם החמה, כמ"ש
(תהלים פד, יא) שמש ומגן ה' כו“ (רמ"א או"ח
סתכו"ס"ב).

(85) ראה תניא אגה"ק ס"כ (קל, ריש ע"ב).
סה"ש תורת שלום ע' 120 ואילך.
(86) המשך וככה תרל"ז פצ"א"ב. וראה גם
סה"ש תו"ש ס"ע 127 ואילך. סה"מ קונטרסים ח"ב
תיג, ב. ובכ"מ.
(87) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך
(דרמ"צ קח, א ואילך). ובכ"מ.
(88) ראה רמב"ם הל' תשובה ספ"ט. לקו"ת צו
יז, א ואילך. ובכ"מ.

הגדר של שליח, שמתבטא בחיבור ויחוד
בין שני ענינים (יחוד מ"ה וב"ן): מציאות
לעצמו, כביכול, של נשמה בגוף, בשר
ודם, [כפס"ד הרמב"ם⁸¹, שמשיח הוא
„מלך מבית דוד, הוגה בתורה ועוסק
במצוות כדוד אביו כו“, ו„ילחום מלחמת
הי“, דבר המוכיח שהוא נמצא בעולם שבו
קיימים מנגדים, שמשום כך הוא צריך
לנהל מלחמה - וינצח⁸²]; ויחד עם זאת -
שלוחו של אדם (העליון) כמותו ממש,
שכן כדי לפעול את יחוד הנשמה והגוף
בישראל (ע"י „יכוף כל ישראל לילך בה
ולחזק בדקה“⁸¹), ויחוד הרוחניות
והגשמיות בעולם, צריכים להיות בו
עצמו שני הענינים והתאחדותם יחדיו.

י. עפ"ז יובן התוכן של בקשת משה
„שלח נא ביד תשלח“: בבקשה והצעה זו
רצה משה לפעול - ופעל בפועל - את
החיבור וההתאחדות של „גואל ראשון“
(משה) ו„גואל אחרון“ (משיח):

משה⁸² מצ"ע ענינו (בעיקר) חכמה
(תורה), כמ"ש⁸³ „זכרו תורת משה עבדי“,
ו„משה קיבל תורה מסיני“. משיח מצד
עצמו, ענינו (בעיקר) מלכות - „יעמוד
מלך מבית דוד“⁸¹. ויש לומר, שזהו ע"ד
החילוק בין מעלת המשפיע (חכמה, ראש
הספירות) ומעלת המקבל (מלכות), ע"ד
החילוק בין אור השמש (משפיע) ואור
הלבנה (מקבל, מלכות, הקשור עם דוד
מלכא משיחא⁸⁴):

(81) הל' מלכים פי"א ה"ד.
(82) כהמשך ל' הרמב"ם שם (בדפוס רומי
ואמסטרדם, וכן בכת"י תימן): אם עשה והצליח
ונצח כו'.
(82*) בהבא להלן, ראה אוה"ת ויצא קיח, א.
סה"מ תרע"ח ע' קמו.
(83) מלאכי ג, כב. וראה שבת פט, א. שמו"ר
פ"ל, ד. וש"ג.
(84) כמודגש בזה שאומרים בנוסח קידוש לבנה
„דוד מלך ישראל חי וקיים“, ש„נמשל ללבנה“

כמה מגיע לו מכל נכסיו, ה"ה מגיע להמסקנא ש, אנכי עפר ואפר" (כפי שאמר אברהם אבינו), ובמילא צריך ליתן את הכל להזולת (שאינו יכול לידע מעמדו ומצבו, כי אין אדם יודע מה בלבו של חברו)! וכללות ההנהגה באופן דלפנים משורת הדין — הרי"ז קשור עם ענין הגאולה, כמבואר במרו"ל שהענין דהיפך הגאולה הי' בגלל שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא באופן דלפנים משורת הדין.

כג. נוסף על האמור לעיל בנוגע להענין דאהבת ישראל — ישנה הדגשה מיוחדת בזה מצד מעמד ומצב כללות העולם:

דובר לאחרונה כמ"פ שמעמד ומצב העולם אינו כדבעי, כי לא רק שהעולם נע ומודעו, אלא העולם מתפורר רח"ל! והנהגת העולם עתה היא באופן דהיפך המנוחה והיפך השלום רח"ל!

ועפ"ז מוכן שעתה נוגע ענין השלום ביתר שאת וביתר עז, ובאופן ד,אם שלום כאן הכל כאן", ומצד מעמד ומצב העולם, הרי"ז ענין ד,מחסורו אשר יחסר לו", ולא באופן דלפנים משורת הדין, וכיו"ב, אלא בזה תלוי כללות קיום העולם.

ובפרט כאשר רואים זאת בגלוי, באופן שאפשר להראות על זה באצבע, וגם אינם יהודים רואים זאת, מאחר שזהו"ע שנוגע אליהם באופן ישיר (נוסף ע"ז שעניני בני"י גם נוגעים להם, מאחר שכל העולם כולו נברא בשביל ישראל ובשביל התורה) — הרי בחדי נוגע ענין השלום ביתר שאת יותר עז.

וענין זה שיין במיוחד לזמן מ"ת, כמ"ש הרמב"ם שהתורה ניתנה לעשות שלום בעולם. ועפ"ז מוכן, שכאשר נמצאים בזמן מ"ת, הרי"ז קל יותר לפעול את ענין השלום ככל העולם כולו ביתר שאת וביתר עז.

ואפילו אם המעמד ומצב דקדם מ"ת הי' כדבעי, מ"מ, בזמן מ"ת יכולים לפעול בזה ביתר שאת וביתר עז, באופן נעלה יותר שלא בערך להמעמד ומצב הקדם, מצד העילוי דזמן מ"ת.

כד. זוהי כללות ההוראה דזמן מ"ת:

כאשר מגיע זמן מ"ת בכל שנה ושנה, הנה, הימים האלה נזכרים ונעשים" — החל מהענין דהקדמת נעשה לנשמע בחמשה בסיין, ולאח"ז כללות הענין דמ"ת, כנ"ל בארוכה, כולל גם ההוראות ממש רבינו (מקבל התורה), וההוראות מדוד המלך (שיום ההילולא שלו בחגה"ש).

וע"ז דוד המלך, דוד מלכא משיחא — ה"ה יוצא מהגלות הפרטי שלו, והולך בדרכו של דוד המלך, ומתנהג ע"פ ההוראות שלו, מאחר ש,דוד מלך ישראל חי וקיים", היינו, שגם עתה ה"ה ה"י וקיים" באופן ד,מלך ישראל", בנוגע לכאור"א מישראל שאומר מאמר זה מידי חדש בחדשו בעת קידוש הלבנה.

דהנה, אדות דוד המלך נאמר, מצאתי דוד עבדי", היינו, שהקב"ה מצא שהוא רועה נאמן, הן בנוגע לצאן כפשוטו, ועאכ"כ בנוגע לבני"י (שעליהם נאמר, ואחנה צאני צאן מרעייתי"), שהוא הרועה והמנהיג דכללות עם ישראל.

[ואע"פ שבתחילה הי' מלך רק על יהודה, הרי לאח"ז מלך שלשים ושלש שנים על כל בני"י (לא רק על יהודה, אלא גם על כל בני"י)].

וענין זה נשאר באופן נצחי, היינו, שגם עתה ה"ה נקרא, מלך ישראל", והוא, חי וקיים" באופן ד,מלך ישראל", היינו, שגם כאשר נמצאים בזמן הגלות, לאחרי החורבן וכו', אומר התורה שמדי חדש בחדשו בעת קידוש הלבנה, צריך לומר, דוד מלך ישראל חי וקיים", מאחר שכן הוא גם עתה.

זהו כללות החילוק בין דוד המלך לבין חנוך ואלי הנביא (שגם הם נמצאים במעמד ומצב ד,חי וקיים") — שדוד המלך הוא, חי וקיים" בתור, מלך ישראל", שענינו של המלך הוא — אשר יוצאים ואשר יביאים", היינו, שהוא מנהיג את כאור"א מישראל (כולל זה שחטא, כי, ישראל הוא"), וכאור"א מישראל מתנהג ע"פ הוראותיו.

כה. והנה, כאשר מתנהגים ע"פ הוראותיו של המלך, נוגע הדיוק אפילו בדבר קל ביותר.

הביאור בזה:

הנחה פרטית בלתי מוגה

חיים נצחיים
במלך המשיח

שיחות קודש -
יום ב' דחג השבועות
ה'תשמ"א

אברהם אבינו בחברון — שכל עניני העבודה (מזבח שעליו מקריבים קרבנות) צריכים להיות חדורים בענין האחדות, ענינה של "חברון". "מקום שהמליכו בו את דוד ושם כרתו ברית".

יט. ויש להוסיף, שענין זה קשור גם עם הגאולה העתידה לבוא ע"י משיח צדקנו:

מלכות דוד היא מלכות נצחית, "עד עולם" — כפס"ד הרמב"ם¹⁰⁰: "כיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות, והרי המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם, שנאמר¹⁰¹ כסאך יהי נכון עד עולם", "מלכי בית דוד הם העומדים לעולם. אבל אם יעמוד מלך משאר שבטי ישראל, תפסק המלכות מביתו"¹⁰². מכיון שעיקר ענין המלכות שייך לבית דוד.

ולכן, גם בגאולה העתידה לבוא, גאולה נצחית, גאולה שאין אחרי גלות¹⁰³ — תהי' המלכות של בית דוד, כפס"ד הרמב"ם¹⁰⁴ "המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה". "יעמוד מלך מבית דוד"¹⁰⁵, וכפי שמאריך הרמב"ם¹⁰⁴ ע"ד הקשר ד"שני המשיחים, משיח הראשון שהוא דוד. ומשיח האחרון שעומד מבניו כו"¹⁰⁶, ובלשונו בפירוש המשניות¹⁰⁷: "מבית דוד ומזרע שלמה בלבד", ולא עוד, אלא שמצינו במדרשי חז"ל שמלך המשיח הוא דוד המלך: "דוד שמי"¹⁰⁸ ("דוד בעצמו"¹⁰⁹), ובלשון הידוע¹¹⁰: "איש צמח שמו הוא דוד בעצמו".

ועד כדי כך, שגם בזמן שבינתיים, בזמן הגלות — "דוד מלך ישראל חי וקיים", כפי שאומרים ב"קידוש לבנה"¹¹¹,

וכמדובר כמ"פ שאין הכוונה לומר ש"חי וקיים" לעולם הבא — דא"כ: (א) אין זה ענין מיוחד אצל דוד המלך, שהרי "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא"¹¹², (ב) אין זה ענין השייך ל"קידוש לבנה"...

הכוונה היא, איפוא, ש"חי וקיים" גם עתה, ולא עוד, אלא ש"חי וקיים" בתור "מלך ישראל", הכולל את כל בני, "ראשיכם שבטיכם. טפכם נשיכם. מחוטב עציך עד שואב מימך"¹¹³, ולכן, שייך הדבר (א) לדוד המלך, כאמור, שמלכות דוד היא "עד עולם", (ב) ל"קידוש לבנה" — "שהם (בנ"י) עתידים להתחדש כמותה"¹¹⁴, בגאולה העתידה לבוא ע"י דוד מלכא משיחא!

אמנם, ביום שני ו' מר-חשון עדיין לא באה הגאולה... אבל אעפ"כ, מונח

100 הלכות מלכים פ"א ה"ז. 101 ש"ב ז, טז. 102 שם ה"ט. 103 מכילתא בשלח טו, א. הובא בתור"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב. ועוד. 104 שם רפ"א. 105 שם ה"ד. 106 ראה גם שיחת צום גדלי' סי"ב. 107 סנהדרין ר"פ חלק יסוד הי"ב, וראה לקו"ש ח"י ע' 211 הע' 90. רש"י. 108 ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד. 109 פני משה שם. 110 נוסח "סדר הושענות" להושי"ר. 111 ר"ה כה, א. 112 סנהדרין רפ"א. רמב"ם הלי' תשובה פ"ג ה"ה. 113 ר"פ נצבים. 114 סנהדרין מב, א. רמב"ם הלי' ברכות פ"י ה"טז.

**”נגלה ונכסה
וחוזר ונגלה”**

דניאל יב

קס
 וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל-אלה: ה ואני
 שמעתי ולא אבין ואמרה אדני מה אחרית אלה: פ
 ויאמר לך דניאל כי-סתמים וחתמים הדברים עד-
 עת קץ: יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו
 רשעים ולא יבינו כל-רשעים והמשפילים יבינו:
 יא ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שמם ימים אלה
 מאתים ותשעים: יב אשרי המחכה ויגיע לימים אלה
 שלש מאות שלשים וחמשה: יג ואתה לך לקץ ותנוח
 ותעמד לגרלך לקץ הימין:

רש"י

תולדות אהרן

(1) וככלות נפץ יד עם קדש. כשתכלה כח ישראל כי חלמ יד ואפס עלור ועוזב (דברים לב):
 חוסר התמיה. הענית כח: לך לקץ. סנהדרין כח עקרים מ"ד פל"ה
 זוהר נח:

(ח) ולא אבין. לא ידעתי מהו מועד מועדים וחלי: מה אחרית אלה. סוף החשבונות הללו: (ט) עד
 עת קץ. עד אשר תקרב הגאולה: (י) יתבררו ויתלבנו. החשבונות האלה: ויצרפו. זהם רבים
 להבינם: והרשיעו רשעים. את החשבונות להשדם שלא כמשפט וכשיכלו יאמרו אין עוד גאולה: ולא
 יבינו. אותם כל רשעים: והמשפילים יבינו. אותם בנא עת קץ: (יא) ומעת חוסר התמיד. כדי לתת
 שקוץ משומם תחמו ימים אלה ומאחיס ותשעים שנה הן מיום הוסר התמיד עד שישוב צימי משיחתי
 וחשבון זה מכיון עם חשבון ערב ובקר אלפים ושלש מאות מיום גלותם למנרים עד גאולה אחרונה,
 גלות מנרים מאחיס ועשר, מיום נאחם עד צנין בית ראשון ארבע מאות ושמונים, ימי הצנין ארבע
 מאות ועשר, גלות צבל שבעים שנה, ימי בית שני ארבע מאות ועשרים, הרי אלה וחמש מאות
 ותשעים, והתמיד הוסר לפני החורבן שש שנים הרי מיום גלותם למנרים עד הוסר התמיד אלה וחמש
 מאות ושמונים וארבע, הוסף עליהם אלה מאחיס ותשעים הרי אלפים וחי' מאות ושבעים וד' כמנין
 ערב בקר בגמטריא, אלפים וגי' מאות: (יב) אשרי המחכה וגו'. ארבעים וחמש שנים נוספים על
 השבון העליון שעמיד משיחתי להחכמות אחר שנגלה וישוב ויתגלה וכן מנינו במדרש רות וכן יסד ר'
 אליעזר הקליר (בסילוק יוצר פרשת החדש) ויתכסה מהם שבעים ששה: (יג) לך לקץ. חפטר לבית
 עולמן: לגורלך. לקבל חלקך עם הנדיקים: לקץ הימין. כמו באחרית הימים ואין לפרש הימין לשון יד
 הימנית שהרי הוא מנוי במסורת הגדולה בשיטת חיצות המיוחדין צנו"ן זקופה בסוף חיבה המשמשת
 במקום מ"ס ולית דכותיהון כגון ועליה יכרעון אחרין (איוב לא) יקום ולא יאמין בחיין (שם כד) קח
 לך חטין (יחזקאל ד) יחרדון אין (שם כו) למחות מלכין (משלי לא), לקץ הימין (כאן), (ועיין רש"י
 פסחים נ"ו ד"ה לקץ הימין ועיין רש"י סנהדרין נ"ב ד"ה לך לקץ וכו' וקצת נ"ע):

אמר כגואל הראשון כך גואל האחרון הגואל הראשון זה
משה נגלה להם וחזר ונכסה מהם כמה נכסה מהם רבי
תנחומא אמר שלשה חדשים הדא הוא דכתיב (שם ה. כ)
׳ויפגעו את משה ואת אהרן וגו׳׳ כמה יהא נכסה מהם
אמר רבי תנחומא בשם רבי חמא בר רבי הושעיא
ארבעים וחמשה ימים הדא הוא דכתיב (דניאל יב. יא)
׳ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שמים ימים אלף מאתים
ותשעים׳ וכתיב (שם שם. יב) ׳אשרי המחכה ויגיע לימים
אלף שלש מאות שלשים וחמשה׳ אלין מותריה כמה אנון
ארבעים וחמשה יום שהוא נכסה מהן וחזר ונגלה להם

היה — נגלה — בתחילה אל ישראל במצרים — ונכסה — ונעלם מהם ״וחזר ונראה״ ושיהייר
שם סי' ג.) — וגאלם, וכאשר — רבי ברכיה בשם רבי לוי אמר: כגואל הראשון — הוא
משה, כך — גם כן, המלך המשיח שישלחנה הקב"ה להיות — גואל האחרון — לישראל,
משעבוד מלכיות, הוא יהיה ״נגלה להם וחזר ונכסה מהן״ (שם). עד שיתגלה שנית ויגאלם: הגואל
הראשון, זה משה, נגלה להם וחזר ונכסה מהם, כאמור, כמה — זמן — נכסה מהם —
משנגלה אליהם בראשונה עד שנגלה אליהם שנית? רבי תנחומא אמר (ועיי הערות): שלשה
חדשים, שחזר והיה בבית חותנו במדין (שם), מפני שגזר פרעה גזירות קשות על ישראל, וכל אותה
העת סבלו ישראל עול גנישת נגשי פרעה על דבר התבן, והתלוננו לפניו על כך. הדא הוא דכתיב
— שם בענין: ״ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים לקראתם מצאתם מאת פרעה״, וכנאמר שם
בענין שהתלוננו לפניו על גזירת התבן, ולא יתכן לומר שהיה זה מיד בצאתם מאת פרעה בשליחותם
הראשונה, שהרי רק באותה שעה גזר פרעה את גזירת התבן, וכבר נאמר למעלה מכן ענין גזירת התבן
איך היתה במצרים כולה, והרי שיציאה זו מאת פרעה היתה בשליחות שניה, ובין הראשונה לשניה היה
דבר הנגישות על דבר התבן, ומשהוא אומר: ״ויפגעו ... נצבים לקראתם״ הרי שנעלם משה מהם ושוב
מצאוהו חוזר לשליחותו עם אהרן אחיו (פי' הראי"מ בפסי"ר טו, ט), ואלו הם שלשת החדשים שנעלם
מהם בין שליחות ראשונה לשניה, וכמו שבמשה כן היה אף גם כן, המלך המשיח שישלחנה הקב"ה
להיות גואל האחרון לישראל, משעבוד מלכיות, הוא יהיה נגלה להם וחזר ונכסה מהם עד שיתגלה
שנית ויגאלם — כמה — זמן — יהא נכסה מהם — מהעת שיתגלה בראשונה עד שיתגלה
שנית, אמר רבי תנחומא בשם רבי חמא בר רבי הושעיא: ארבעים וחמשה ימים, הדא
הוא דכתיב — בחזון דניאל על אחרית הימים: ״ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם ימים
אלף מאתים ותשעים״, כמספר הזה של ימים יעברו מאז ועד שיבוא הקץ לכל הצרות האלה,
וכתיב — בפסוק הסמוך לו שם מיד: ״אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים
וחמשה״, ומספר הימים שבפסוק הזה יתירים בארבעים וחמשה על המספר שבפסוק שלמעלה ממנו,
ומעתה — אלין מותריה כמה אינון — אלה הימים היתרים, הארבעים וחמשה, כמה הם ומי הם
(עיי' שיהייר שם)? ארבעים וחמשה יום שהוא — המלך המשיח — נכסה מהן — מישראל,
אחרי שנתגלה להם בראשונה, וחזר ונגלה להם — שוב, וגואלם לעולם.

חיים נצחיים
במלך המשיח

רות רבה -
עמ' קמח

מסורת המדרש

כגואל הראשון כך
גואל אחרון כמ"ר יא.
ב' שהש"ר ב' (ט) ג.
פס"ר פט"ו (החודש) ו
פד"כ פ"ה (החדש)
מט. יליש הושע תקות.
שה"ש תתקפו ע"ע.
שמו"ר ה' כ' קה"ר א.ט.
מ"ש"ד.

**מחלל מפשענו' ותשב מצד הקצרים' שעתידה מלכותו
לצוד ממנו לשעה שנאמר (זכריה יד, ב) 'ואספתי את כל
הגוים אל ירושלם למלחמה ונלכדה העיר' 'ויצבט לה
קלי' שהיא עתידה לחזור לו שנאמר (ישעיה יא, ד) 'והכה
ארץ בשבט פיו' רפי ברכיה בשם רפי לוי כגואל הראשון
כך גואל האחרון מה הגואל הראשון נגלה וחזר ונכסה
מהן וכמה נכסה מהן שלשה חדשים שנאמר (שמות ה, כ)
'ויפגעו את משה ואת אהרן' אף גואל אחרון נגלה להם
וחזר ונכסה מהם וכמה נכסה מהם רפי תנחומא בשם**

עד שיבוא לגאלנו זה שבדורו, שנאמר — בדברי הנביא עליו: "והוא מחולל מפשענו, מדוכא מעונותינו, מוסר שלומנו עליו, ובחבורתו נרפא לנו" — הוא חולה מפני פשענו והוא מדוכא מפני עוונותינו והוא סובל עול יסורים עליו כדי שיהיה לנו שלום. ובזכות שהוא סובל חבורות אנו נרפאים. שיסורי הדור באים עליו לכפר על דורו (עי' סנהדרין צח-): "ותשב מצד הקוצרים", וכנדרש למעלה בדור: "מצד" — לשון "צידה", ו"קציר" — לשון "מלכות" (עיי"ש), ולרמוז על המלך המשיח — **שעתידה מלכותו ליצד** — להשדד — **ממנו לשעה**, ע"י גוג מלך המגוג והעמים אשר אתו (ועי' בויק"ר יא, ב), וכמו — **שנאמר** — בחזון הנביא על אותה העת (ועי' ברש"י שם שמדובר בגוג ומגוג): "ואספתי את כל הגוים אל ירושלם למלחמה ונלכדה העיר", ושוב תחזור המלוכה אליו, כאשר ידרש להלן מיד; "ויצבט לה קלי", נתן לה לאכול מקציר השדה, ונתן "קלי" שהוא קלוי באש. לרמוז עליו, על המלכות שלו — **שהיא עתידה לחזור לו**, שמיד ילחם לו ה' בגוים האלה, כמו שנאמר בדברי זכריה שם: "ויצא ה' ונלחם בגוים ההם", והמלוכה ישיב למלך המשיח של ישראל בירושלים, שנאמר — עליו בחזון הנביא: "והכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימית רשע" — באש אפו, ושכל ביאת גוג והעמים אתו להלחם על ירושלם יהיה אחרי הגלות המלך המשיח למלוך בה, ואז תינטל מלכותו לשעה ושוב יחזור ויגלה וימלוך שם, כאשר — **רבי ברכיה, כשם רבי לוי** — אמר: **כגואל הראשון** — של ישראל, שגאלם ממצרים, הוא משה, כך **גואל האחרון** — של ישראל, הוא המלך המשיח, מה שאירע בו יארע בו, **מה הגואל הראשון נגלה** — אל ישראל במצרים — **וחזר ונכסה מהן** — עד שנגלה אליהם שוב וגאלם, **וכמה** — זמן — **נכסה מהן, שלשה חדשים** (עי' בשמו"ר ה, יט, ובהערה שבסוה"ס שם), שחזר והיה בבית חותנו במדין (שמו"ר שם), מפני שגזר פרעה קשות על ישראל, וכל אותה העת סבלו ישראל עול נגישת נוגשי פרעה על דבר התבן, והתלוננו לפניו על כך כמו — **שנאמר**: "ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים לקראתם נצאתם מאת פרעה", ונאמר שם בענין שהתלוננו לפניו על דבר גזירת התבן, ולא יתכן לומר שהיה זה מיד נצאתם מאת פרעה בשליחות הראשונה שהרי רק באותה שעה גזר פרעה גזירת התבן וכבר נאמר למעלה מכן ענין גזירת התבן איך היתה במצרים כולה, והרי שיציאה זו מאת פרעה היתה בשליחות השניה, ובין הראשונה לשניה היה דבר הנגישות על דבר התבן, ומשהוא אומר "ויפגעו... נצבים לקראתם", הרי שנעלם משה מהם ושוב מצאוהו חוזר לשליחותו עם אהרון אחיו (פי' הראז"מ בפס"ר טו, א), וכמו שבמשה היה כן, כך, כאמור, אף **גואל אחרון** — יהיה — **נגלה להם וחזר ונכסה מהם**.

ליקוטי
מקורותשה"ש רבה -
עמ' שח

מסורת המדרש

לקירסין עין להלן פ"ו
(ר) ב ובני"ש, אס"ד, א.

וְאֵת אֶהְרֹן יְהוּדָה בְּרַבִּי אָמַר לְקִירְסִין כֶּן גּוֹאֵל הָאֲחֵרוֹן
 נִגְלָה לָהֶם וְחֹזֵר וְנִכְסָה מֵהֶן וְכַמָּה נִכְסָה מֵהֶן אַרְבַּעִים
 וְחַמְשָׁה יָמִים הָדָא הוּא דְכְּתִיב (דניאל יב, יא) 'וּמַעַת הוֹסֵר
 הַתְּמִיד וְלָתֵת שְׁקוּץ שָׁמַם יָמִים אֶלֶף מְאֵתִים וְתִשְׁעִים'
 וְכְתִיב (שם שם, יב) 'אֲשֶׁרִי הַמַּחֲכָה וַיִּגִּיעַ לְיָמִים אֶלֶף שְׁלֹשׁ
 מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְחַמְשָׁה' אֵילִין יִתִּירִיא מֵאֵן אֵינּוֹן רַבִּי יוֹחֲנָן
 בֶּן קַצְרֵתָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָה אָמַר אֵלֵינוּ אַרְבַּעִים וְחַמְשָׁה יוֹם
 שֶׁהוּא נִכְסָה מֵהֶם וְאוֹתָן הַיָּמִים יִשְׂרָאֵל קוֹטְפִים מְלוּחִים
 וְשֶׁרְשֵׁי רֵתֶם וְאוֹכְלֵינָן הָדָא הוּא דְכְּתִיב (איוב ל, ד) 'הַקֹּטְפִים
 מְלוּחַ עָלַי שִׁיחַ וְשׁוֹרֵשׁ רֵתְמִים לְחֶמֶם' וְלֹאֵיכָן הוּא מוֹלִיכֵן
 מֵאֵן דְּאָמַר לְמַדְבַּר יְהוּדָה וּמֵאֵן דְּאָמַר לְמַדְבַּר סִיחּוֹן וְעוּג

שניה, וכן הראשונה לשניה היה דבר הנגישות על דבר התבן, ומשהוא אומר: "ויפגעו ... נצבים לקראתם" הרי שנעלם משה מהם ושוב מצאוהו חוזר לשליחותו עם אהרן אחיו (פי הראשון בפס"ר טו, ט), ואלו הם שלשת החדשים שנעלם מהם בין שליחות ראשונה לשניה, או כאשר — יהודה ברבי אמר: לקירסין — "לעתים" (כדלהלן ו, ד. ב. עיי"ש), לעתים היה נגלה להם, מפעם לפעם, ושוב נעלם, עד שנגלה אליהם וגאלם, וכמו שבמשה כן היה, כך — גם כן, כאמור, המלך המשיח שישלחנה הקב"ה להיות — גואל האחרון — לישראל, משעבוד מלכותו, הוא יהיה — נגלה להם וחוזר ונכסה מהן — עד שיתגלה שנית ויגאלם, וכמה — זמן יהיה — נכסה מהן — מאת שיתגלה בראשונה עד שיתגלה שנית, ארבעים וחמשה ימים, הדא הוא דכתיב — בחזון דניאל אל אחרית הימים: "ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם ימים אלף מאתים ותשעים", כמספר הזה של ימים יעברו מאז ועד שיבוא הקץ לכל הצרות האלה, וכתיב — בפסוק הסמוך לו שם מיד: "אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה", ומספר הימים שבפסוק הזה יתירים בארבעים וחמשה על המספר שבפסוק שלמעלה ממנו, ומעתה — אלין יתיריא מאן אינון — אלה הימים היתרים, הארבעים וחמשה, מי הם? רבי יוחנן בן קצרתה, בשם רבי יונה, אמר: אלו ארבעים וחמשה יום שהוא — שהמלך המשיח — נכסה מהם — מישראל, אחרי שנתגלה להם בראשונה, עד שהוא מתגלה להם שוב וגואלם לעולם, ואתן הימים — האלה, בהם — ישראל קוטפים מלוחים — צמחי בר הגדלים בשיחים בארץ ערבה ומלחה — ושרשי — שיחי — רותם — שבמדבר — ואוכלין, כלומר, נודדים במדבר ובערבה ואוכלים צמחי בר יבשים וקשים, הדא הוא דכתיב — זהו שאמר הכתוב על עניים נודדי מדבריות וערבות: "הקוטפים מלוח עלי שיח ושורש רתמים לחמם", ולא יכין הוא מוליכין — המלך המשיח את ישראל "מן הארץ" (רו"ר שם), בעת שיגלה אליהם בראשונה (פי"ק)? מאן דאמר יש מי שאומר: למדבר יהודה, שגם הוא בארץ ישראל, בעבר המערבי של הירדן, בתוך ארץ ישראל של תשעת השבטים ומחצה, המקודשת, בדרומה, אלא שאינו מקום ישוב, ומאן דאמר — יש מי שאומר: למדבר סיחון ועוג — שכעבר הירדן המזרחי, בארץ שניתנה לשנים וחצי שבטים

חיים נצחיים
במלך המשיח

רבינו בחיי -
פר' ויחי
עמ' מד

אמר: חכבד העבודה וגו' ⁴⁸, שאל להשי': למה הנחת להרע * לעם הזה, ובידך כח להצילם, והצל לא הצלת, והוא כמו: ותחיין את הילדים ⁴⁹, וכן: וכל הבת תחיון ⁵⁰, כי אין ביד האדם כח להמית ולהחיות, אבל הכוונה להניח להם חיים, וכן בכאן: למה הרעות, למה הנחת להרע, ומחירא אני שמא יוסיף להרע. והנה השאלה הזאת היא שאלת הנביא ירמיה שאמר: מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדי בגד י⁵¹, שאל מאת הקדוש ברוך הוא אם שלות הרשעים היא גמול לחסד שעשו כבר בעולם הזה, או הוא כדי לכפול ענשם ולהרבות להם יסורין, הקב"ה השיבו שאין שלות הרשעים והצלחתם כי אם להוסיף עונש על עונשם, וכענין שאמר דוד: תנה עון על עונם ואל יבאו בצדקתך ⁵², וכן בכאן היתה תשובת הקב"ה למשה: עתה תראה אשר אעשה, יאמר היסורין האלה לישראל אינן אלא לכפול שכר על שכרם, זהו: עתה תראה, וההצלחה והשלחה לפרעה אינו אלא לכפול עונש על עונשם, זהו שאמר: אשר אעשה לפרעה, כלומר כבר הכנתי לו המכות, ומפני זה היתה הסבה מאתי שתכבד עליהם העבודה מיום ששלחתך כדי לכפול עונש על עונשם, ולהגביר ולהאדיר שכר לישראל כשהם עומדים באותם יסורין וסובלים אותם באהבה, דע כי עניני הגלות הנה הראשון רמז * לעניני גלותנו זה האחרון שאנו עומדים בו בשעבוד ויסורין ברשות מלכות אדום, ואנו מצפין לישועת השי', כענין שאמר דוד ע"ה על הענין הזה: נפשי לה' משומרים לבקר שומרים לבקר ⁵³, ממתנינים וחוזרים וממתנינים, ואם תתאחר הגאולה לבא הכל להוסיף לנו שכר טוב ולהטיב אותנו באחריתנו, וכדי להוסיף פורענות ועונש לאותם המשתעבדים בנו, וכשם שמצינו שנדחקה להם השעה לישראל כמצרים מעת בא הגואל הראשון לפני פרעה ואמר לו בדבר השי': שלח את עמי ויחוגו לי במדבר ⁵⁴, ואחרי זאת כבדה עליהם העבודה ונתעוררה עליהם השנאה ונתוספה ביניהם מאד על מה שהיתה, כן בגאולתנו זאת העתידה בהגלות הגואל האחרון תתעורר השנאה בין העכרים לישראל ויוסיפו שעבוד על שעבודם, ויהיה הגואל נגלה וחוזר ונכסה כדי להתעות את העכרים ולהקשות את לבם, שכן מצינו בגאולת מצרים שנגלה להם משה וחזר ונכסה מהם, וזהו שדרשו רבותינו ז"ל ⁵⁵: ויפגעו את משה ואת אהרן ⁵⁶, אחר ששה חדשים נגלה הקב"ה * במדן וא"ל: לך שוב מצרימה ⁵⁷, בא משה ממדין ואהרן ממצרים ופגעו בהם שוטרי ישראל כשהם יוצאים מלפני פרעה, וכן דרשו במדרש חזית ⁵⁸: דומה דודי לצבי ⁵⁹, מה צבי זה הוא נראה ונכסה וחזר ונראה, כך גואל הראשון נראה להם וחזר ונכסה מהם וחזר ונראה להם, וכמה נכסה מהם, רבי תנחומא אומר שלשה חדשים, הדא הוא דכתיב ויפגעו את משה ואת אהרן * רבי יהודה ב"ר אומר לקריסין ⁶⁰, כלומר לשון פגיעה לפרקין היא, וכן הגואל העתיד יהיה נגלה וחוזר ונכסה, שהרי גאולה זו עתידה להיות כדמיון גאולת מצרים בהרבה ענינים, וכן אמר הנביא: כימי צאתך מארץ

48 פסוק ט. 49 לעיל א, יז. 50 שם כב. 51 ירמ' יב, א. 52 תהלים סט, ט. 53 שם קל, ו. 54 לעיל פסוק א. 55 שמות רבה ה, כד. 56 שם כ, 57 לעיל ד, יב: כר שוב מצרים. 60 שיר השירים רבה ב, כב. — והובא מה נם נרמב"ן. 58 שיר השירים ב, ט. 60 לקריסין,

מה שאמר: ומאו באתי אל פרעה וגו', למה הנחת להרע, זהו * למה הרעותה, אבל אין הכוונה שהרע להם במעל פמש ח"ו, רמז וכו', כן בשמות רבה ט, יג: כשם שהביא הקב"ה על המצריים כן עתיד להביא על מלכות הרשעה, נגלה הקב"ה על משה (שמות) ששכחב, ויפגעו משמע שלא מצאם אלא

תורת

פירוש שמות

משה

מורה"ק ר' משה סופר וצ"ל [החת"ס]

ויהי מקר סאלף עד כעמוד הילך ויקף מעמד ח' א' מערם
ס' מ' ד' ע"ס ל' עולה :

¶ חתן דמיס אחס ל', חתן דמיס לעולה, וזה ענין
סיחה לכתוב כי למע"ד מע"ס נחשלב צמלק
נין דגלא"ס ה' עילה טלא בזמנ' ה' כלאס לו טוב יזחז
ועתה תן סעוטרך לעול' עם כל ישראל געה יליחס
מעלרים כי עול'ס דרבים ורכטפ' עדיף אפי' דרזיס
ועקיעים ועי יודע עם יולד יוס לא מש עשס לשמרי
לעסס מועטת וע"כ סרלכו סקב"ס שריכו כן ללא ידע
לדס עמו עסרי סול כסחלם כשלימוחו של סקב"ס
ולס"ס ס' כסכס עד כעכד ערלה צט ויכלל וסי :

¶ ויקף מעמד לו אעכס חתן דמיס לעולה, לכאורס דעכחי'
וסכרוח ערלה כנס ולא וחעל וכחי' לעולה ולא
גחי' לכריחו' (כמו ששייך אלל לשון וסכרוח) גס לשון
ויקף מעמד סל'ל וכרפס וקס על רגליו ויחי וכדומה,
ע"כ לולי דבני סכ"ל ס' חן ועעמיי' ששערו אל סקרה
וסכרוח אלל וסוכד ע"י אסר שלין אשס כסרה לעול'
ועדיין קסס אי גי סקול לעול' מי ה' זס כסכה ערלה ככה,
ע"כ כלע"ד כעכסי' מע"ס כסככה כפשוט ודעס"ד סרוי
עליו עשחם עכ"ס מס קלססר לה וכרסס ערלחו ווע"ס
שליט יולל ידי סוכה עילה כזה וע"כ לא כחי' וחעל
אלל וסכרוח דעכ"ס כסכרה קליסוח סעלה יסקוט קלה
ועס"ד סקסס, וע"י ויקף מעמד קלה כוכד סטולי, כלסן
ססול כעלמו סיה יכול לחור ולהטיף מעמד דס כריה
לו אעכס, כעסקך מעמד, אעכס לו לעסס חתן דמיס לעולה
[שעסח] סול עלמו יעול אוחו כעעסס ד"כ וק עשס
וכרפס לעמרי וכעלל מע"ס כעלמו קיים עולה כעל כט :
¶ א' אעכס חתן דמיס לעולה, לולי סכ"ל כעכ' כריס
ששערו כעכעק כעלון סחלס סייחי אעכ חלילה
לו מעון וכדין וכהלכס עשס ולא כעעלל כעגע כ' אעכ
אעול ואלל סכנס סיל ולא כלה לססוח כעגע שלימוח
סקב"ס לייך לעול' אס ישראל לעכב כעללס אף סוחט
ואשחו לא ידעו כ' שלמו ד' לעול' ישראל אלל אעכ
אלכס ואללס אס חסי כעלרים וסיה סילול ססס כ'
קכס אשס סכקלה עולה עילכ כעייי מעס סעשוס
ניקוד אחיו כעלרים וסכרל כעילס, ועל זס כחי' י
יחס (כדליוס כעכרל יועל ק' ס' ע"ל שעל ען
סילל ססס מיהס מעכרס וסעכס ויו"כ ויסקיף חולין
כעונו לק אס יכופר לכס עון ססס עד סעווחן יעו"ס
וע"ס עשכס כסי' סס שלעדין מעמד לולל כעלות יעין
סס) וע"י כריחו' סעלה כעכרס ולא כעקס ס' כ'
לו אעכס חתן דמיס לעולה ועול'ס סעווס סול ז' כ'
כעק לעוח ע"י וכעעול סילד כעכרס, וכרלס לי ע"י
נקל מעס כעייי אשחו כ' אעכס קל סול זס ששק כססו

ונפשות ביהו כסככה ז' מעוס ניקוד קרוביו ע"כ כעסלס
עעכ יסי' מליוס עעס ססיס, ס' קל כעייס לעוט אל כיה
אכיס ולא לעוט עם כעל כס לעלרים אכר על סי'
לא סס אף ימוק על סייס, עד וסעע יסרו אס כל
אשכ עשס חלק' לעסס וליסדאל, ולא כרע סוכר לעעכ
כעעליוס ס' סך לעול' אס ישראל ולא לרלוס כעכד
ע"כ כעסכרס סלסס וקסס יסרו אס לעורס אשס עשס
אסר כעיליס, וינל יסרו חתן עשס וכיוי ואשחו אל
עשס וק"ל :

¶ א' אעכס חתן דמיס לעולה, סכס ס"ק דע"ל איהל
דעונו לכס ללסליכס לעעחח שכס סול דללל יל'
למי כעעחן וסכס יללס כעעחס וסרד סל של כחי'
סעחיס וסקב"ס ססיס לוחס וסס אעילל כעעל סיהן
איש ואשחו ע"כ ססיס לעעסס שכס וס"כ יל' וקס
לסעיוו ולסוד ולססיוו מיד אף יסי' כעחייס ססס
עסיוו עולה ולא יכסל כעס עלל על כיוס כעעמי'
כ' מס כעחייס (כ' סקב"ס שלס אוחו לעול' אס ישראל
והאיד כלס לסעיוו וכעעס שלין סיוו יחס על כיעול
עולה עשס על כיוס סעעמי' יעול אלל עקלס לעעח
מעולה עילה ולהסיוו) וליסורס סכיסס זלל וסעסס
כעסי' יסי' כעל גס ססיהן עכיס לעינל ולא ססיס
עד אשחו ואליו לא יסחן כס עד כ' יסרוס מעכס
(כלכר כלעח עשס אסרי כן כדליוס כעכנס על אדוח
אשס כסיס אכר לקס ארי יח אכסל דכסיב כחיק) ע"כ
כדכס לעול' סנן כדי שלל יעווח מעס ולא אעכס חתן
דמיס לעולה חתן דייקל :

¶ א' אעכס חתן דמיס לעולה, מעס רביט חלס זס כעערו, שליט
כלוי חס לעס זס כעללכ"כ וכלללס לא ס'
כעלס כעכר עוועחס של ישראל עדיין חס כסיוו גדול
כעעלס הכולל שסס כעסיס, וק יסי' כעייי מעסיס כעקינו,
יסי' כעלס אכר כענלוה כדליוס כעכרס ר' יעעוד
לעייין כעדיקיס כע"ל :

¶ ו' אעכס חתן דמיס לעולה, מעס רביט חלס זס כעערו, שליט
כלוי חס לעס זס כעללכ"כ וכלללס לא ס'
כעלס כעכר עוועחס של ישראל עדיין חס כסיוו גדול
כעעלס הכולל שסס כעסיס, וק יסי' כעייי מעסיס כעקינו,
יסי' כעלס אכר כענלוה כדליוס כעכרס ר' יעעוד
לעייין כעדיקיס כע"ל :

חיים נצחיים
במלך המשיח

ליקוטי שיחות -
חלק ט'
עמ' 105

נאך מער — ״ויהפוך ה' אלקיך לך
את הקללה לברכה״⁷³].
און דורך דעם קומט מען צו דער
סדרה באַלד נאָך דער סדרה —
״שופטים ושופטים תתן לך בכל שע-
ריך״. אַז עס וועט זיין דער ״ואשיבה
שופטיך כבראשונה״⁷⁴, אין דער גאולה
האמיתית והשלימה דורך משיח צדקנו.
יבא ויגאלנו בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ ראה תשכ"ח)

73) תצא כג, ו. אוה"ת שם ע' תתקפב.
74) ישעי' א, כו. — שזה יהי עור
״לפני בוא המשיח״ וכהסיום בכתוב זה
״אח"כ יקרא לך עיר הצדק גוי״ (כ"מ
בפיה"מ להרמב"ם (סנה' פ"א מ"ג), ומשי"כ
בפ"י הרדב"ז לרמב"ם (הלי' סנה' פ"ד
ה"ב) ״ואפשר שהוא (משיח) * יסמוך ב"ד
הגדול״ — ה"ז תלוי בה"הכרע" אם אפשר
לסמוך בזה"ז, והרדב"ז אול לשיטתי בזה**
(ראה רמב"ם הלי' סנה' פ"ד הי"א וברדב"ז
שם). ועצ"ק ברדב"ז הלי' סנה' פ"ד —
מעירובין (כג, ב) ״לב"ד הגדול אתא״. ואין
לומר דמבני ראובן סמכו ב"ד הגדול זה,
או משיח כשנתגלה תחלה — כהרדב"ז
בפ"ד שם — דעדיין יקשה ״והא לא באו
בני ראובן ולא נתגלה משיח״ (ובפרט
עפמשי"כ (רמב"ם הלי' סנה' פ"ד שם)
שבטבריא עתיד ב"ד הגדול לחזור תחלה).
וי"ל (דלהרדב"ז עכ"פ) ״ב"ד הגדול״ דעי'
רובין לאו דוקא סמוכין (ובלאה"כ י"ל כן
— דמאי נפק"מ ״סמיכה״ — לביאת אלי'
הנביא!). כ"א שיגרא דלישנא. והכוונה לב"ד
(הכי) גדול שבדור.

(* ועצ"ע מי יסמוך משיח.

** אין להכריח דהרמב"ם ס"ל דש"ס
דין לא ס"ל דמשיח יתגלה ויטתר אח"כ
(וכן — שביד החזקה חזר בו ממשי"כ
בפיה"מ ד״ואשיבה שופטיך״ קודם לביאת
משיח) — וע"ד ראייתו (הלי' מלכים פ"א,
ג) ואל יעלה על דעתך כו' שהרי רע"ק
כו' אומר עליו (על בן כוזיבא) שהוא
המלך המשיח —

כי בן כוזיבא נסתתר משך זמן (במערות)
במשך מלחמתו, כן ה"י בזמנו ב"ד סמוכין
וכו'. — בנוגע לביאת אלי' — ראה הלי'
מלכים פ"ב, ב.

און וויבאַלד אַז ענינו פון אברהם
אבינו איז — מלחמה מיט ע"ז און
ביטולה⁶⁸ [וואָס דערפאַר שטייט אַז
״עבודת כוכבים דאברהם אבינו ד'
מאה פירקי הוויין״⁶⁹], דעריבער, היות
אַז די דערמאָנטע דריי מדות פון
בלעם הרשע זיינען מתאים מיט די
דריי ענינים ושמות הנ"ל של ע"ז,
איז ער דער לעז"ז פון אברהם אבינו.

יד. צווישן די ענינים — וואָס מען
רעכנט בסיום מס' סוטה — וואָס
וועלן זיין בעקבתא דמשיחא, איז ״פני
הדור כפני הכלב״. אָבער אַלע ענינים
וואָס ווערן דאַרט אויסגערעכנט זיי-
נען דאָך ״בפנימיותם״ ברכות⁷⁰, איז
די ברכה אין דעם — אַז בעקבתא
דמשיחא (ובפרט דורך דער עבודה פון
הפצת המעינות חוצה), פועל'ט מען
ביי דעם גאַנצן דור דעם ״הונגער״
צום דבר ה' יי, און אין אַן אופן פון
״לא ידעו שבעה״ — אַז וויפל מען
האַט איז אַלץ ווייניק, מען האַלט אין
איין מאָנען ״הב הב״.

און דאָס איז שייך צו דער התחלת
הסדרה ״ראה אנכי נותן לפניכם היום
ברכה וקללה״, וואָס דער פירוש דער-
פון איז, אַז אויך די קללה זאָל מען
מהפך זיין לברכה⁷²

[און ווי עס שטייט בנוגע צו
בלעם'ן (וואָס די ג' שמות של ע"ז
זיינען דאָך כנגד ג' מדותיו של בלעם
כנ"ל), אַז ניט נאָר וואָס ״ולא אבה
ה' אלקיך לשמוע אל בלעם״, נאָר

68) ראה רמב"ם הלי' ע"ז פ"א ה"ג.

69) ע"ז יד, ב.

70) ראה לקו"ת בחוקתי מח, סע"א
ואילך.

71) ראה עמוס ה, יא.

72) אוה"ת פרשתנו ע' תרמה, תרנט.
וי"ל שוהי ג"כ השייכות דפי' ראה לאלול
— כי התשובה דאלול היא באופן שהזונות
נהפכים לזכיות.

פרק רביעי

החידוש דדורנו - דור התשיעי -

(מהבעש"ט)

כיצד כל הנ"ל משתלב בדורנו זה - דור
התשיעי.

תוכן הפרק

לאחר כל המתבאר בפרקים הקודמים: שמציאותו של משה - "גואל ראשון הוא גואל אחרון" - מוכרחת להיות נשמה בגוף באופן נצחי, מקבל כל הנ"ל משנה תוקף ברורנו אנו - דור התשיעי מהבעש"ט - שכביעתו ברורה של כ"ק אדמו"ר שליט"א - דור זה הוא דור הראשון לגלות ודור אחרון לגאולה.

בפרק זה מלוקטים ומסודרים דברי קודשו על מהות ותפקיד הדור השביעי (תשיעי מהבעש"ט).

הקריאה הרצופה תקל על הבנת ההתייחסות לדורנו ע"פ דבריו של כ"ק אדמו"ר שליט"א.

והלוואי היו מדקדקים....

בס"ד. משיחת ש"פ ויקהל-פקודי, מבה"ח וער"ח ניסן ה'שי"ת*.
ב"המשך" האחרוני שכתב הרבי — הבהיר את הכל ("ער האט אַלץ באַוואַרנט") ושם גם רמז את הכל².

בסיומו (במאמר לב' ניסן³) מבאר הרבי ענין הנצח⁴, ואומר, שמדת הנצח מושרשת בעצם הנפש ממש, למעלה מכל הכחות. ולכן רואים שבשביל נצחון במלחמה מבזבזים האוצרות הכמוסים וחתומים מדור דור⁵, והמלך עצמו עומד בקשרי המלחמה ומשליך חייו מנגד. כל זה נעשה לשם נצחון המלחמה, ומכאן מובן עד כמה נוגע ה"נצח" לנפש.

הרבי אומר זאת ביחס לזמננו זה, הזמן האחרון שלפני הגאולה, זמן גמר הבירורים, כפי שכתב הרבי ב"הקריאה והקדושה" שעתה הוא הזמן שלפני הגאולה, והעבודה עתה היא בדרך של נצחון וקבלת עול דוקא.

כדי לנצח את המלחמה בזבזו את "האוצרות הכמוסים וחתומים מדור דור" — אלו הם כל הענינים והסיפורים שהרבי גילה בזמן האחרון, שהיו כמוסים וחתומים מדור דור, עד דורו של הבעש"ט ומורו בעל ח"י⁶.

עצמם — בהוספה על הכחות והענינים שהמלך
 — הרבי — נותן להם במתנה, ועי"ז הגיעו
 למדרגות נעלות יותר.

וכידוע הסיפור אודות הצ"צ, שכאשר
 אדמו"ר הזקן רצה ליתן לו במתנה מדרגות
 נעלות, לא רצה לקבל, באמרו שרצונו להגיע
 לזה ע"י עבודה בכח עצמו, ואח"כ התחרט על
 זה שלא רצה לקבל, באמרו, שהי' לו לקבל
 במתנה כל מה שנותנים לו, ואז הי' מגיע ע"י
 עבודה בכח עצמו למדרגות נעלות יותר
 (מרשימה פרטית בלתי מוגה).

(6) ר"ת ח"י יחידה, הכוונה לאח"י השילוני
 — ראה שיחת שבת פרשת פנחס ה'ש"ת
 (סה"ש ע' 159).

ויש להעיר ממאמר רשב"י, בעל פנימיות
 התורה, שיפטר כל העולם מן הדין עד ימות
 המשיח אם יצטרף אח"י השילוני עמו (כן היא
 גי' הירושלמי ברכות פ"ט ה"ב. ב"ר פל"ה, ב.

(* נדפס בלקו"ש ח"ב ע' 512 ואילך.

(1) סה"מ תשי"ע ע' 111 ואילך.

(2) התשובות על כל השאלות ששואלים
 — מחפש הנני בהדברים שנתפרשו במאמרים
 אלו (מרשימה פרטית בלתי מוגה).

(3) סה"מ שם ע' 154.

(4) לאחרי הקדמת ביאור תוכן הענין דשם
 צבאות — שהוא שם קדוש, מהז' שמות
 שאינם נמחקים, אף שכתורה לא נתפרש שם זה
 בנוגע להקב"ה, כי אם בנוגע לישראל שנקראו
 "צבאות ה'", אלא נתגלה ע"י הנביאים —
 ששם צבאות הוא שם דמלחמה, וקשור עם ענין
 הנצחון (מרשימה פרטית בלתי מוגה).

(5) ובפרטיות יותר — ש"מסירת האוצר
 הוא ע"י שרים ופקידים (פקידי החיל) דוקא,
 אבל הכוונה הפנימית הם האנשי חיל ("די וואַס
 שייסן") אשר בהם ועל ידם בא הנצחון בפועל".
 שרים ופקידים הם אלו שעסקו בעבודה בכח

תש"ט שנדפס בקונטי י"ב תמוז השי"ת אשר משם יוכל לשאוב חיות והתעוררות והתחזקות בעבודתו במקומו עתה, ומשם יווכח אשר אפילו בשכל אנושי מובן אשר אין כל מקום למחשבה שהוא בודד וגלמוד ח"ו, ופשיטא שאין כל יסוד לחולשה בעבודה. והלואי היו מדקדקים אנ"ש, ובפרט התמימים, בדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ אפילו בשיחותיו ובפרט אלו משנת השי"ת והשנה שקדמה לה.

מה שכותב בענין האתרוגים שלוקחים במקומו עתה אתרוגים הגדלים שם והרב אומר שמוחזקים הם לכשרים ואינם מורכבים, וכאשר בדק אותם לא מצא בהם גרעינים, הנה אם בטוח הדבר שיש חזקת ישרות בהם הרי הם כשרים למצות הד' מינים, באשר הסימנים שנאמרו אינם מדאורייתא וגדולה כח חזקה אם רק ברור הדבר שיש בהם חזקת כשרות. וראה בקונטי חג הסוכות אשר בידינו יש קבלה להדר אחר אתרוגי קאלאבריא דוקא ואדה"ז אמר על זה שהוא מטעם הידוע לו, אבל בכל זאת כיון שבכמה מדינות לוקחים אתרוגים אחרים ולקיחתם היא בחזקה מכמה דורות, קשה עלי הדבר להטיל ספק אצלם, אריינווארפן זיי אין א ספק. ומובן שאין זה נוגע לנו חסידי חב"ד וכל השייכים אליהם שאין לנו אלא מנהג אדמו"ר הזקן והוא לברך על אתרוגי קאלאבריא. ובענין הסימנים ראה ג"כ בספרים המובאים בשער הכולל פרק ל"ז, ומובא שם משו"ת חתם סופר אשר אתרוגים הבאים מיאנאווא אין צריך שום סימן עליהם. ולכאורה משמע מזה שגם להחמיר אין נוגע כ"כ הסימנים. ואתענין לדעת מאין הם לוקחים לולבים וערבות במדינתו עתה.

המחכה לבשורות טובות ופ"ש כל הדו"ש,

מנחם שניאורסאהן

במה ששואל בענין ברכת המזון, מובא בס' לקוטי מאיר ובס' ברכת יעקב מעיקרי הד"ט ס"ט סעל"ו ומשו"ת תשורת שי אות תקע"א שאם בירך על המח"י במקום ברהמ"ז לא יצא וצריך לברך ברכת המזון. ואין ספרים הנ"ל תחת ידי, אבל, כנראה, טעמם מפני שאין בה ברית ותורה. וראה שו"ע או"ח סקפ"ז.

עתה נתקבל מכתבו מיום ב' נח והעתקת המכ' של ד' נח, וכבר כתבתי שיסודר ענין הכספים וכותבים היום לפריז ע"ד סדר קבוע בזה

דור אחרון בגלות והדור הראשון של הגאולה

עוד מתחילת נשיאותו ולאורך כל השנים
- ובפרט בשיחות של השנים האחרונות -
קובע כ"ק אד"ש מלך המשיח: דורנו הוא
דור הראשון לגאולה.

החידוש דדורנו
- דור התשיעי -

התוועדות
ה'תש"נ ח"ד
עמ' 18

עלמא, אלפיים שנה תהו, אלפיים שנה תורה, אלפיים שנה ימות המשיח⁴⁹, ובאלף הששי סוף דהאלפיים שנה ימות המשיח.

והדור הששי באלף הששי⁵⁰ מהווה הכנה תיכף לדור שלאחרי זה (דור האחרון בגלות ודור הראשון דגאולה). כל הדור — אנשים נשים וטף לפרטיו — השביעי (כנגד ספירת המלכות), עד לאלף השביעי — יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, שנוסף לכך שיש את ה"אלפיים שנה ימות המשיח" (באלף החמישי וששי), ישנה הגאולה בפועל, עד להשלימות שבזה דאלף השביעי, שלא בערך להששה שלפני זה (נוסף על היותו הסך-הכל), עד שזה כולל ונמשך ב"בני שלשים", והשלימות דעשירי יהי קודש (שבעה ביחד עם שלשה) — השלימות בכתר מלכות דדוד מלכא משיחא, וכל יתר המעלות דעשרה שיהי לעתיד לבוא.

ו. וזוה גופא באה הוספה ב"ב תמוז שנה זו — יום הולדת המאה ועשר של יוסף נשיא שבדורנו, שאז מתחיל שלב חדש בהנצחיות דעבודת יוסף אשר נמשכת לדורות, "וירא יוסף לאפרים בני שלשים גו".

כולל גם המספר ס"ג שנים מהגאולה (תרפ"ז-תש"נ), שגם מרמז על המשכת כתר מלכות: ס"ג הוא נו"ן עם י"ג (ובפרט שס"ג שנים אלו נחלקים ל"ג שנה במאה הקודמת, ונ' שנה במאה הזו), שנו"ן (שער הנו"ן) הוא כנגד כתר, וזה נמשך למטה, כנרמז ב"ג, כנגד המשכת י"ג מדות הרחמים, לכל בני"י (י"ב שבטים ושבת לוי, י"ג שבטים).

ומצוות בכל מקום שהם, עד שכתוצאה מהגאולה הגיע בעל הגאולה לחצי כדור התחתון, ושם הוסיף והרכה עוד יותר בהעבודה דהפצת התורה והיהדות והפצת המענינות חוצה, באופן דפעולה נמשכת גם בדור שלאחרי הסתלקותו, והולך ומוסיף ומתפשט, על-ידי תלמידיו ותלמידי תלמידיו, "בני שלשים" ו"בני רבעים", מדור לדור, ולא כטעות העולם שקיים הפסק ח"ו (וירידה) בין דור לדור, אלא אדרבה — הדורות קיימים בקשר אמיץ כהמשך אחד, "וירא יוסף לאפרים בני שלשים גו", באופן של ראי, עד ש"גם בני מכיר בן מנשה ילדו על ברכי יוסף", "גדלן בין ברכיו"⁴⁵.

ועוד ועיקר — הגאולה דכ"ק מו"ח אדמו"ר (יוסף שבדורנו) קשורה ונותנת יותר כח למהר יותר את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י מלכא משיח, משיח בן דוד, שהוא יגלה מלכותו ית' בכל העולם — "ה' ימלוך לעולם ועד"⁴⁶, "והיתה לה' המלוכה"⁴⁷, "והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד"⁴⁸.

ה. ענין הנ"ל מודגש יותר בסוף זמן הגלות, וזוה גופא — במספר הדורות של דור כ"ק מו"ח אדמו"ר ודורנו זה: כ"ק מו"ח אדמו"ר הוא דור ששי לאדה"ז, מייסד תורת חסידות חב"ד (שמבטא את יפוצו מעינותיך חוצה בחב"ד שבשכל, באופן ד"יתפרנסון מיני", עד לחוצה שבעולם, עד לחוצה שאין חוצה ממנה). שבספירות הוא כנגד ספירת היסוד (יוסף), מדה הששית.

שזה מתאים בכללות עם אלף הששי, האלף האחרון דשיתא אלפי שנין דהוה

49 סנהדרין צו, סע"א. וש"נ.

50 ולהעיר שבשבת זה מסיימים פרק ששי דפרקי אבות (בפעם השני), שסיימו — "ה' ימלוך לעולם ועד".

45 ויחי נ, כג ובפרש"י.

46 בשלח טו, יח.

47 עובדי' א, כא.

48 זכרי' יד, ט.

יום ב', כ"ח סיון

שנים האחרונות בחיים חיותו בעלמא דין; וזה נותן אח"כ את הכח לדור השביעי שלאחרי זה (כנגד ספירת המלכות) - שתהי' שלימות הגילוי דשבעים (עשר פעמים שבע) ביחד עם שבע מאות (מאה פעמים שבע) = 770, ושלימות הגילוי ד, ויתרון ארץ (מלכות) בכל (יסוד⁷³) היא.

וע"פ המדובר לעיל מובן איפוא, שענין זה בא בגילוי ביום כ"ח סיון, אשר מגלה את כחו של החודש - ,ירחא תליתאי", והכח ד, אוריין תליתאי", והכח ד, עמא תליתאי", ושל כל הענינים של ,תליתאי" הקשורים עם מתן-תורה (כפי שרבו נסים גאון⁷⁴ מונה אותם), ובכללות - הכח דמלכות, ויתרון ארץ בכל היא", שמגלה ,כל" בשלימות ובאופן של קיימא (שלש פעמים שלש פעמים שלש) ודוקא בגשמיות העולם, באופן של ממש (ממשות).

⁷³ וידוע שכ"ק מו"ח אדמו"ר הוא כנגד ספירת היסוד (ושמו (הראשון) יוסף, שהוא מדת היסוד), לאחרי חמש מדות כנגד החמשה נשיאים שלפניו - ראה ס' השיחות תש"ה ע' 60. ועוד. וי"ל שכל דורנו האנשים נשים וטף הוא ספירת המלכות.

⁷⁴ וע"ד הרמז יש לומר, ש,נסים" מורה על גילוי הנסים בעולם [וכנראה במיוחד בשנים אלו - שנת תש"נ ר"ת תהא שנת נסים, ושנת תנש"א ר"ת תהא שנת אראנו נפלאות, כמדובר כמ"פ], כולל גם - הנסים המלוּבשים בטבע (ראה מכתבי חודש ניסן ש.ו. (סה"ש תנש"א ח"ב 894 ואילך)), ו,גאון" מרמז על גילוי שלימות התורה, כידוע מהטעמים לקריאת שם גאון, כי גאון הוא בגימטריא ששים, שמורה על בקיאותו בששים מסכתות (ראה הקדמת המאירי לאבות). וי"ל שלכן, דוקא ר' נסים גאון מברא הפרטים בקשר התורה לענין תליתאי, שמורה על הקיום (חוט המשולש) שנעשה ע"י מ"ת, כנ"ל ס"א.

⁷⁵ ראה לקמן סי"ג.

השלימות ד, פרצת", הפריצה דכל ההגבלות דזמן ומקום (,ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה⁶⁹) - עד באופן ד, פרצת" בתוך ,פרצת" - נפעל (לא ע"י היציאה מזמן ומקום, אלא אדרבא -) דוקא בתוך ועל ידי שלימות הזמן (והמקום) - 770, השלימות דמספר שבע (שבע מאות ושבעים).

זאת אומרת, שביחד עם זה שישנה הפריצה שלמעלה ממדידה והגבלה (,פרצת") - ישנו גם המקום וזמן, כפי שהדין בפשטות שהמקום והבנין צריך להיות בעל ד' כתלים וגג ותקרה וכו', אלא שהזמן ומקום עצמו קיים באופן של ,פרצת" (ואדרבא: דוקא זמן ומקום למטה פועל את שלימות ענין הפריצה כנ"ל). ע"ד הכתוב על ירושלים⁷⁰, ש,פרוות תשב ירושלים" ויחד עם זאת ,ואני אהי' לה גו' חומת אש סביב".

ומקום זה - ,770" גימטריא ,פרצת" - נעשה המקור והנתינת-כח על יפוצו מעינותיך חוצה בכל העולם כולו, באופן שפועלים את ה,פרצת" ואת היפוצו מעינותיך ב,חוצה", עד לחוצה שאין חוצה ממנה, כך שמגלים שם את ה,יתרון ארץ בכל היא".

ולהוסיף: הסך-הכל והשלימות⁷¹ דשבעים (70) שנה של כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷² הי' דוקא ב,חצי כדור התחתון", ב,770", היכן שהגיע וחי במשך עשר

⁶⁹ ויצא כח, יד.

⁷⁰ זכרי' ב, ה.

⁷¹ כידוע שבעת הסתלקות הצדיק נעשה העלי' של ,כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו" (אגה"ק ביאור לסי' ז"ך), ונמשך ומתגלה ומאיר מלמעלה למטה (שם סי' כ"ח).

⁷² שנוולד בליוּבאוויטש בשנת תר"ם (י"ב תמוז), ונסתלק בניו-יאָרק ושם מ"כ, בחצי כדור התחתון, בשנת תשי" (י"ד שבט).

כ"ק מו"ח אדמ"ר (בתחילת בואו לאמריקה ז) שגם בענין דהשביעין חביבין ניכר מעלת הראשון, שהרי כל ענין שביעי הוא שהוא שביעי לראשון, וביאר אז מעלתו של הראשון שזהו אברהם אבינו, מפני עבודתו, ושהיתה עבודתו במס"ג. ואינו מסתפק בזה עדיין, ומוסיף עוד (אף דלכאורה אי"ז נוגע שם לגוף הענין) דאופן המסירת נפש שלו הי' שלא חיפש מס"ג, שזהו יהפרש בין המס"ג דאברהם אבינו להמס"ג דר"ע, דהמס"ג דר"ע הי' וזאס ער האָט געזוכט מס"ג, מתי יבוא לידי ואקיימנו, משא"כ באברהם הנה המס"ג שלו הי' בדרך אגב. דאברהם ידע שעיקר העבודה הוא כמ"ש ויקרא שם בשם הוי' אל עולם, א"ת ויקרא אלא ויקריא, אָז יענער זאָל אויך שרייען, ואם נצרך לזה בדרך אגב מס"ג, הנה גם זה ישנו. וכ"כ גדלה מעלת עבודתו והמס"ג שלו, עד אשר גם משה מה שזכה שניתנה תורה על ידו הוא מטעם כי השביעין חביבין, שהוא שביעי לראשון. והקב"ה א"ל (למשה) במקום גדולים (אברהם) אל תעמוד. והנה אף כי גדלה חביבות השביעי ואין זה בא לא ע"י בחירה ולא ע"י עבודה, כי אם פאָרטיקערהייט מצד התולדה, מ"מ אין בזה הגבלה שנאמר שנפלאות הוא, ואינו שייך אלא ליחידי סגולה, כ"א ע"ד שמבואר בתנא דב"א (פ"ט ופכ"ה) ומובא בדא"ח שכל ישראל ואפי' עבד ואפי' שפחה (ח) יכולים להגיע להשראת רוח"ק, וכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב. אלא שמ"מ דארפמען ניט זיין גענאָרט ביי זיך, וצריך לידע אשר במקום גדולים אל תעמוד. וכל מעלת השביעי הוא שהוא שביעי לראשון אָז ער קען דורכפיהרן עבודת ושליחות הראשון דאל תקרא ויקרא אלא ויקריא. וזהו התביבות דהשביעי שהוא הממשיך השכינה, ולא עוד אלא שממשיך עיקר השכינה. ועוד יותר שממשיך בתחתונים.

והנה זה תובעים מכא"א מאתנו דור השביעי, דכל השביעין חביבין, דעם היות שזה שאנחנו בדור השביעי הוא לא עפ"י בחירתנו ולא ע"י עבודתנו, ובכמה ענינים אפשר שלא כפי רצוננו, מ"מ הנה כל השביעין חביבין, שנמצאים אנחנו בעיקבתא דמשיחא, בסיומא דעקבתא, והעבודה — לגמור המשכת השכינה, ולא רק שכינה כ"א עיקר שכינה, ובתחתונים דוקא.

ד) והנה אחרי שמבאר בהמאמר דעיקר שכינה בתחתונים היתה וגם אח"כ המשיכה משה (השביעי) לארץ דוקא אומר: ועיקר גילוי אלקות הי' בבית המקדש (ומביא ע"ז הפסוק) דכתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כא"א מישראל, וזהו (ג"כ מש"כ) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עלי' דצדיקים יירשו ארץ שהוא ג"ע, מפני שהם משכינים (היינו ממשיכים) בחינת שוכן עד מרום וקדוש

ז) סדיה החודש הזה לכם, הש"ת.

ח) בתוביא פ"ט איתא דאפילו עו"ז. ולכאורה קשה מבי"ב (טו, ב) דמוכח שם דלכו"ע אין שכינה שורה על עו"ז. ועיי"ש בתוא"ג ובמה שצ"יין שם. ועיין אגרת תימן להרמב"ם דמשמע דאפ"ל גביא גם מעו"ז. וצ"ע.

באתי לגני, תשי"א

ההנהגה שהראנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהם סללו את הדרך ונתנו לנו כחות על זה. וזהו גופא התביבות דדור השביעי שכמה כחות ניתנו ונתגלו בשבילנו. ועיי' העבודה באופן כזה יומשך עיקר שכינה למטה בעוה"ז הגשמי והחומרי, ויהי' עוד במדרי' נעלית יותר גם מקודם החטא, וכמ"ש במשיח ונשא מאד יותר מאדם הראשון ואפילו כמו שהי' קודם החטא (יט). וכ"ק מו"ח אדמו"ר אשר את חלינו הוא נשא ומכאובינו סבלם, והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו, הרי כשם שראה בצרתנו, הנה במהרה בימינו ובעגלא דיין יגאל צאן מרעיתו מגלות הרוחני וגלות הגשמי גם יחדיו, ויעמידנו בקרן אורה. אבל כל זה הוא עדיין רק גילויים, ועוד יותר — שיקשר ויאחד אותנו במהות ועצמות א"ס ב"ה. וזהו פנימיות הכוונה של ירידת והשתלשלות העולמות וענין החטא ותיקונו וענין סילוקן של צדיקים שעיי' יהי' אסתלק יקרא דקב"ה. וכשיוציאנו מהגלות ביד רמה ולכל בני' יהי' אור במושבותם יהי' אז ישיר משה ובני' גו' הוי' ימלוך לעולם ועד, (וכמו שהוא בנוסח התפלה) וגם בלשון תרגום (ט) הוי' מלכותי קאים לעלם ולעלמי עלמיא. ומסיימים והי' הוי' למלך וגו' הוי' אחד ושמו אחד, שלא יהי' חילוק בין הוי' ושמו, שכ"ז נעשה עיי' סילוקן של צדיקים, שקשה יותר גם מחורבן בהמ"ק. וכיון אז מ'איז שוין די אלע ענינים דורכגעגאנגען, הנה עכשיו אין הדבר תלוי אלא בנו — דור השביעי. ונוכה זעהן כא) זיך מיט'ן רבי'ן דא' למטה אין א' גוף ולמטה מעשרה טפחים, והוא יגאלנו.

(יט) ראה לקוטי תורה להאריו"ל סי' תשא. סי' הלקוטים סי' שמות. ולכאורה צ"ע מסי' הגלגולים סי"ט הובא בלקו"ת סי' צו ד"ה והגוף. ואולי יש ליישב עפ"מ"ש בסי' הגלגולים סי' הובא בלקו"ת שה"ש בסופו.

(כ) ראה לקו"ת שה"ש ד"ה הנך יפה רפ"ב.

(כא) ראה סו"ס חסידים (הובא בגליון השי"ס לכתובות קג, א). במדבר סי"ט, יג.

החידוש דדורנו
- דור התשיעי -

התוועדות -
ה'תשמ"ז ח"ב
עמ' 202

לעולם אמן ואמן⁶⁷.

ולכן, לאחר עבודתם של רבותינו נשיאינו בהפצת המעיינות חוצה במשך ששה דורות, "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך"⁶⁸, בעידור וניכוש "אילנא דחיי"⁶⁹ דתורת החסידות, כדי שיתן את פריו (פירות ופירי פירות עד סוף העולם⁷⁰), "עדו⁷¹ כי יבוא שילה"⁷² — הרי, בדורנו זה, דור השביעי, "כל השביעי חביבין"⁷³ (בדוגמת שנת השמיטה, "בדורות שביעית חביב . . בשנים שביעי חביב"⁷³), לא נותר אלא להוריד⁷⁴ ולהביא את ביהמ"ק הנצחי, "מקדש אדני כוננו ידיך"⁷⁵, בגאולה האמיתית והשלימה (שאינן אחרית גלות⁷⁶) ע"י משיח צדקנו (שביאתו תלוי בהפצת המעיינות חוצה, כדברי מלך המשיח להבעש"ט⁷⁷).

ובסגנון האמור — שלאחרי העבודה דימי חנוכה, שתוכנה הפצת המעיינות חוצה, כולל הקריאה דימי חנוכה, שבה

רזין דרזין דאורייתא⁶¹, ו"שמן" זה צריך להאיר "על פתח ביתו מבחוצ"⁶², שזהו תוכן הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה", שה"מעין" עצמו (לא רק המים שמתפשטים ממנו) בא באופן של הפצה גם במקום ה"חוצה", עד ל"חוצ" שאין חוצה הימנו (כנ"ל בארוכה).

דהנה, בדורות הראשונים היתה פנימיות התורה, נסתרה . . ונעלמה מכל תלמידי חכמים, כי אם ליחיד סגולה, ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברבים, אמנם, בזמנו של האריז"ל התחיל "מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"⁶³.

ולאחרי כן ניתוסף יותר בגילוי פנימיות התורה — ע"י התגלותה של תורת החסידות, ובפרט תורת חסידות חב"ד, שעל ידה באה פנימיות התורה באופן של "יתפרנסון"⁶⁴, בהבנה והשגה בחכמה בינה ודעת, עד לגילוי תורת החסידות באופן ד"יפוצו מעינותיך (דהבעש"ט) חוצה".

ובענין זה — "יפוצו מעינותיך חוצה" — ניתוסף והולך ע"י רבותינו נשיאינו מדור לדור, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר, שעל ידו נעשה הענין דהפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל ממש, ע"י תלמידיו ושלוחיו, "חיילי בית דוד", שיוצאים ל"מלחמת בית דוד", לבטל את אלו "אשר חרפו עקבות משיחך"⁶⁵, עד לביאת המשיח, באופן ד"ברוך" ה

67 ראה בארוכה שיחת שמחית תרס"א — נדפסה בלקו"ד ח"ד תשפ"ו, ב ואילך. סי השיחות תשיב ס"ע 141 ואילך.

68 בהר כה, ג.

69 ראה זחיג קכד, ב — ברע"מ. אגה"ק שם. 70 ע"ד ל' חז"ל — זכחים לז, ב. בכורות טז, א. ועוד. כולל הפירוש הפנימי — שעושים "סוף" להעלם והסתר ד"עולם" (ולהעיר מפי' מחז"ל "בן מאה כו' עבר ובטל מן העולם" — אוה"ת חיי שרה קי, ב. בשלח ע' תקל. חוקת ס"ע תתיז. ועוד).

71 ל' הכתוב — ויחי מט, יו"ד (שקורין עתה בתפלת מנחה).

72 ראה לקו"ד ח"ד תרס"ו, ב.

73 ויק"ר פכ"ט, יא.

74 כי הוא בנוי ומשוכלל כבר (ראה לקמן בפנים).

75 בשלח טו, יז ובפרש"י. זחיג רכא, א.

76 מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה היג ונאמר — פסחים קטז, ב.

77 ראה אגה"ק דהבעש"ט (כשי"ט בתחלתו. ובכ"מ).

61 לקו"ת שה"ש ב, ד ואילך. כד, ד ואילך. ובארוכה — אמ"ב שער הק"ש פני"ד ואילך.

62 שבת שם.

63 אגה"ק סכ"ו.

64 תקו"ז תיז בסופו. וראה בהנסמך בלקו"ש

חכ"ד ע' 156 הערה 35.

65 תהלים פט, נב.

66 שם, נג.

ש"פ וירא, ח"י מרחשון

ולימודה יהי' באופן ש"לא ילמדו עוד איש את רעהו גוי' כי כולם ידעו אותי"⁹³, ויתירה מזה, באופן של ראי', "וירא אליו הי", "והיו עיניך רואות את מוריך", בראי' חושית.

וגם ענין זה מודגש בפעולתו של אדנ"ע ביסוד ישיבת תומכי תמימים - כמבואר בשיחתו הידועה⁹⁴ בענין "כל היוצא למלחמת בית דוד", שתלמידי תומכי תמימים הם "חיילי בית דוד" שיוצאים למלחמת בית דוד נגד אלו "אשר חרפו עקבות משיחך"⁹⁵, ובלשון הרמב"ם בהלכות מלכים ומלחמות ומלך המשיח⁹⁶: "ילחם מלחמות הי" עד ש"נצח", כמרומו גם בהמשך הכתובים ד"אשר חרפו עקבות משיחך" - "ברוך ה' לעולם אמן ואמן"⁹⁷, ש"אמן" (ועאכ"כ ב"פ אמן) מורה על הנצחון במלחמה⁹⁸, שע"ז נעשה ביאת וגילוי דוד מלכא משיחא בפועל ממש.

יג. ובהדגשה יתירה בדורנו זה - דור השלישי⁹⁹ לאדנ"ע ולתלמידיו חיילי בית דוד, שבו מסתיימת ונשלמת עבודתם של חיילי בית דוד להביא את הגאולה בפועל ממש ע"י דוד מלכא משיחא, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו

גם) אצל כאו"א מישראל, כמודגש בהחידוש שלו ביסוד ישיבת תומכי תמימים⁸², ישיבה⁸³ שלומדים בה "תורה הנגלית ותורת החסידות תמימה"⁸⁴, ובאופן שלימוד תורת החסידות הוא "בעיון הטוב להבינה ולהסבירה לעצמו כלימוד הסוגיות בגליא שבתורה"⁸⁵, ש"החסידות יבינו כמו שמבינים ענין בנגלה"⁸⁶ - שע"ז נעשה (מעין ודוגמת) הענין ד"וירא אליו הי", שעניני אלקות המתבארים בתורת החסידות⁸⁷ ("דע את אלקי אביך"⁸⁸) באים בראיית עיני השכל.

ועוד והוא העיקר - שזוהי ההכנה לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו⁸⁹, שאז יהי' לימוד פנימיות התורה (ידיעת אלקות) בתכלית השלימות, כמ"ש⁹⁰ "ישקני מנשיקות פיהו", "שיהי' הדיבור עמנו פה אל פה"⁹¹, כיון ש"תורה חדשה מאתי תצא"⁹², "מאתי" ממש,

82) להעיר מהשייכות ד"תמים" למצות מילה - כמ"ש "התהלך לפני והי' תמים", ע"י המילה (לך לך יו, א ובפרש"י).

83) מלשון "יושב ועוסק בתורה", היינו, שהעסק בתורה, גם בפנימיות התורה, הוא באופן של התיישבות.

84) שיחת ליל שמחת תרנ"ט - "התמים ח"א ע' כה. ועוד.

85) שם ע' כג.

86) שם ע' כד.

87) ובפרט במאמרי החסידות שלו, שבהם בולט ומודגש ביותר הרחבת הביאור בהבנה והשגה, ועד שנקרא ע"י חסידים הראשונים בתואר "הרמב"ם של תורת החסידות" (לקו"ד ח"ב רצו, א. וראה גם סה"ש תנש"א ח"א ע' 117-18).

88) דה"א כח, ט. וראה תניא קו"א קנו, ב. ועוד.

89) ראה אגה"ק דהבעש"ט הידועה - כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

90) שה"ש א, ב ובפרש"י.

91) צרור המור עה"פ.

92) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

93) ירמ' לא, לג.

94) שיחת שמחת תרס"א - לקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך. ס' השיחות תש"ב ס"ע 141 ואילך.

95) תהלים פט, נב.

96) ספ"א.

97) שם, נג.

98) ראה נזיר בסופה. וש"נ.

99) להעיר ממ"ש "עטרת זקנים בני בנינו" (משלי יז, ו. וראה אבות פ"ו מ"ח. ב"ר פס"ג, ב), "לא ימוש מפ"ך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך גוי' מעתה ועד עולם" (ישע"י נט, כא. וראה ב"מ פה, א).

ש"פ יתרו, כ' שבט, וליל ויום ב' פ' משפטים, כ"ב שבט

החידוש דדורנו
- דור התשיעי -

התוועדות -
ה'תשנ"ב ח"ב
עמ' 255

בכללות ג' דרגות בסיום העבודה של לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, המשכת בחי' אחד עשר בבחי' עשר (כי בכדי שזה יהי' בגדרי התחתונים, צ"ל העבודה דרגא אחר דרגא מלמטה למעלה):

(א) העבודה - עד לסיום ושלימות העבודה - בעולם, בדרגת „עשר“, כדי להכין את העולם לקבלת הגילוי ד, „אחד עשר“ (אלקות שלמעלה מעולם) בלי שיתבטל ממציאותו (כפי שהי' במתן תורה). אבל בכך מודגש בעיקר ובגלוי הענין ד, „עשר“, אלא שב, „עשר“ גופא - כפי שהוא נעשה כלי ל, „אחד עשר“. ובאופן שעדיין ניכר חילוק בין „עשר“ ל, „אחד עשר“, מהאי טעמא גופא שזה צ"ל בגדרי התחתונים והתחתונים נמצאים עדיין בדרגת „עשר“ ולא „אחד עשר“.

(ב) הגילוי ד, „אחד עשר“ עצמו, עד ש, „עשר“ מתעלה ל, „אחד עשר“. ז.א. ש, „אחד עשר“ פועל גם ב, „עשר“, אבל בעיקר מורגש הגילוי ד, „אחד עשר“ (ו, „עשר“ נכלל ונעשה חלק מ, „אחד עשר“).

(ג) שלימות החיבור והיחוד ד, „עשר“ (מצד ענינו הוא) ו, „אחד עשר“ (מצד ענינו הוא), שתחתונים מצד ענינם הם נעשים דירה לו יתברך, לעצמותו ית⁴⁴. ביחד עם כך שווהי דירה לו יתברך (אבל היא עדיין דבר נפרד כביכול מהדייר עצמו, בהיותה בדרגת עשר בנפרד מאחד עשר) - נעשית הדירה בתחתונים דבר אחד עם הדייר, ובלשון הידוע⁴⁵: היש

מעשינו ועבודתנו של בני' במשך כל הדורות להמשיך (ע"י עבודת התחתון) את הגילוי דבחי' אחד עשר בעשר, שהתחתונים (בחי' עשר) מצד גדרם הם יהיו מוכנים ומוכשרים לקבלת הגילוי דעצמותו יתברך (אחד עשר).

ויש לומר שזה נרמז ביום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר (כאשר „כל מעשיו ותורתו ועבודתו“ נמצאים בגלוי ובשלימות) - יום העשירי בחודש האחד עשר: גילוי האור (יום⁴⁶) דעשירי קשור ומתגלה יחד עם ה(חודש מלשון) חידוש⁴⁷ דאחד עשר (שלמעלה מסדר השתלשלות). ה(חודש מלשון) חידוש דאחד עשר נמשך בגילוי האור (יום) דעשירי.

ז. בדורו של נשיא דורנו גופא ישנם כמה שלבים ותקופות, ובכללות - שלושה שלבים: (א) יום עשירי לחודש אחד עשר (יו"ד שבט ת"ש י"ד) - סיום התקופה של עבודת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין. (ב) היום למחרתו - יום אחד עשר לחודש אחד עשר (היום השלם הראשון לאחרי ההסתלקות), ובמיוחד בשנת עשתי עשר (תשי"א)⁴⁸ - כשהתחיל ההמשך והחידוש של תקופה חדשה ו, נתלו המאורות⁴⁹ של הדור השביעי מאדה"ז (או הדור התשיעי מהבעש"ט). (ג) התקופה לאחר הסתלקות בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ביום כ"ב לחודש אחד עשר (כ"ב שבט תשמ"ח).

ויש לומר, שג' תקופות אלו מבטאות

(40) כמ"ש (בראשית א, ה), „ויקרא אליקים לאור יום“.

(41) ראה ראב"ע בא יב, ד. ס' השרשים לר' יונה בן ג'נאח ולהרד"ק ערך חדש.

(42) ראה סה"ש תש"נ ח"א ע' 255 הערה 99.

(43) ראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 293-5 (לעיל

ע' 235-7).

(44) ראה סה"מ תקס"ה ח"א ע' תפט. הנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רמא הערה 32.
(45) ביאורי הוהר (לאדהאמ"צ) בשלת מג, ג ואילך. וראה ד"ה ולקחתם לכם תרס"א (ע' קצו).

ש"פ יתרו, כ' שבט, וליל ויום ב' פ' משפטים, כ"ב שבט

ענינם הם - יוכלו להכיל זאת. שלימות הכוונה היא, שבני ישראל על ידי עבודתם בכח עצמם (לא באמצעות הגילוי מלמעלה ד, וידבר אלקים גוי"י) - בהיותם בהתלבשות בתחתונים (אזלת לקרתא הלך בנימוסי"י³⁵) - ימשיכו את הגילוי דאחד עשר בעשר, ע"י עשיית התחתונים (עשר) כלי מוכשר לקבלת הגילוי ד, אחד עשר, ע"י שלומדים תורה עם כח הדיבור הגשמי שלהם באופן ד, תען לשוני אמרתך³⁶ (לאמר את דבר ה' ממשר) ועושים את עבודתם בעולם באופן שהתחתונים עצמם נעשים כלי ודירה לו יתברך. שעי"ז נמשך הגילוי דאחד עשר בעשר באופן של קביעות ונצחיות - כפי שיהי' בשלימות הגילוי בגאולה האמיתית והשלימה - כיון שהוא מגיע (לא מצד כח למעלה, אלא ע"י התחתונים מצד ענינם וגדרם הם.

ו. עפ"י יובן חידושו של דורנו זה - הדור של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: דובר ריבוי פעמים שהחידוש והעילוי הנפלא של דורנו - הדור האחרון של הגלות והדור הראשון לגאולה (כנ"ל ס"ב) - שבו הוא גמר וסיום ד, מעשינו ועבודתינו³⁸ של בני במשך כל הדורות שלפני זה, לסיים את הבידורים האחרונים בגלות, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁹ - "לצחצח את הכפתורים" (צופצן די קנעפלעך); עבודתינו מתבטאת בהבאת הגאולה בפועל עבור דורנו ועבור כל הדורות שלפני זה!

זאת אומרת, שבדור זה מסיימים את

ספירות, (וב) גילוי זה נמשך בעשרת הדברות (כולל כפי שאנכי הוא אחד מהעשרה), כפי שהתורה קשורה עם סדר השתלשלות שמיוסד במספר עשרה (עשר ספירות, עשרה מאמרות²⁸). עד שהוא פעל גם בסדר השתלשלות עצמו, עד בעולם הזה התחתון (כדברי חז"ל²⁹ שהקול ד, אנכי הוי"י הגיע מכל ד' רוחות העולם ומשמים וארץ, ו, צפור לא צווח עוף לא פרח שור לא געה כו"³⁰).

אמנם, במתן תורה הגילוי ד, וידבר אלקים גוי"י הי' מצד למעלה (וואני המתחיל שנאמר³¹ וירד הוי"י על הר סיני³², וידבר אלקים גוי"י), ולכן הגילוי בתחתונים הי' רק לפי שעה (ו, במשוך היובל" (כאשר נסתלקה השכינה מהר סיני) אזי, המה יעלו בהר³³, כיון שהר סיני נשאר כמקודם], ובאופן שזה פעל ביטול מציאות התחתון (פרחה נשמתן³⁴, ועד"ו צפור לא צווח כו') - כי התחתון (בחי' עשר) מצד ענינו הוא - לא יכול הי' להכיל (בשלימות) את הגילוי ד, וידבר אלקים גוי"י (בחי' אחד עשר);

קיבלו אז את הכח להמשיך אחד עשר גם בעשר, אבל בגלוי (למטה) נשאר (בעיקר) הגילוי דבחי' עשר (של סדר השתלשלות) - עשרת הדברות, משא"כ הגילוי דאחד עשר (וידבר אלקים גוי"י) נתעלם לאחמ"כ (ושמעו דברי תורה מפי משה רבינו), בכדי שגם התחתונים מצד

(28) אבות רפ"ה.

(29) תנחומא שמות כה. שמו"ר פ"ה, ט. הובא בפרש"י פרשתנו כ, ב. וראה תניא פל"ו (מו, א).

(30) שמו"ר פרשתנו ספכ"ט.

(31) פרשתנו יט, כ.

(32) תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד.

(33) פרשתנו שם, יג.

(34) ראה שבת פח, ב. שהש"ר פ"ה, טו [ג].

ועוד.

(35) שמו"ר פמ"ז, ה. ועוד.

(36) תהלים קיט, קעב.

(37) תו"א פרשתנו סו, ב.

(38) תניא רפל"ז.

(39) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

משיחות ש"פ וישב, כ"ג כסלו, מבה"ח טבת ה'תשנ"ב

- תרגום מאידית -

והם „מתלבשים“ (באופן המותר ע"פ ההלכה) במנהגי המקום והמדינה (מדברים בשפת המדינה בעניני חול וכו'), בכל מקום ומקום לפי ענינו, לפי תכונות המקום ותכונות אנשי המקום,

וכדברי חז"ל⁴ - „אזלת לקרתא הלך בנימוסי“, עד שההלכה נפסקת⁵, „וזה עיקר גדול בכל דברי משא ומתן הולכין אחר לשון בני אדם באותו המקום ואחר המנהג“, „העיקר הגדול בדברים אלו (ש)הוא מנהג המדינה“, מנהגי המדינה של אומות העולם (אשר הם רוב תושבי מדינות חוץ לארץ), בכדי לנצל את מנהגי העולם הללו לעבודתו ית', שהרי „כל מעשיך יהיו לשם שמים“⁶, „בכל דרכיך דעהו“⁷, עד - שזה גם „יוסיף“ בתורה ומצוות.

ובלשון החסידות⁸ בביאור מאמר חז"ל⁹ „לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות, אלא כדי שיתוספו עליהם גרים“, ש„גרים“ רומז ומתייחס לניצוצות הקדושה המצויים בכל עניני העולם, וזה

א. דובר פעמים רבות לאחרונה ובפרט בזמן האחרון, כי ע"פ כל הסימנים, דורנו הוא הדור האחרון של הגלות, ובמילא הדור הראשון של הגאולה, שהרי כבר סיימו את כל עניני העבודה וכבר עומדים מוכנים לגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו תיכף ומיד ממש.

אחרים שואלים: הרי הגאולה תלוי בכך שכל העולם יהי מוכן לכך, לא רק אדם אחד או מספר אנשים, לא רק חלק אחד של העולם - אלא כל העולם, שהרי הגאולה קשורה ותלוי בקיבוץ נדחי ישראל מארבע כנפות הארץ, וגם בבירור של אומות העולם בכל הארצות.

היכן רואים - שואלים - שינוי בעולם, שהעולם כיום מוכן יותר לגאולה מאשר בדורות הקודמים?!

ב. הדבר יובן בהקדם הטעם לכללות השתלשלות מסעות בני ישראל בגלות ממקום למקום:

אף על פי שפיוזרם של בני ישראל במדינות השונות ברחבי תבל („מפוזר ומפורד בין העמים“¹⁰), הרי בחיצוניות הוא ירידה, וככל שהפיוזר רב יותר כך גם הירידה גדולה יותר - הרי אומרים חז"ל¹¹ ש„צדקה עשה הקב"ה לישראל שפיוזר לבין האומות“, וידוע הפירוש (הפנימי) בכך¹², שזהו בגלל המעלה שבאה ע"י עבודתם של בני ישראל בכל מקום ומקום, אשר הם מתיישבים במדינה זרה,

4 שמו"ר פמ"ז, ה. ועד"ז בכ"ר פמ"ח, יד. וראה ב"מ פו, ב. - וראה בארוכה לקו"ש חלק לו תשא תש"נ.

5 רמב"ם הל' מכירה פכ"ו ה"ח. ועד"ז שם פכ"ח ה"ט: אבל במקום שיש מנהג הלך אחר המנהג ואחר לשון רוב אנשי המקום הידועים להם. 6 רמב"ם שם ספכ"ז.

7 אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.

8 משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושו"ע שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

9 ראה תו"א בראשית ו, א. ר"פ לך לך (יא, סע"א ואילך). מג"א קיז, ב ואילך. ועוד.

10 פסחים שם. וראה גם זח"א רמד, א ובנצו"א שם.

11 אסתר ג, ה.

12 פסחים פז, ב.

13 ראה תו"ח שמות שלה, א. ועוד. וראה גם

לקו"ש חכ"ט ע' 355 ואילך.

לילות ג', ד', ה', ועש"ק וש"ק פרשת תשא, י"ד-י"ח אד"ר

„הנהג בהן מנהג דרך ארץ“¹³⁷, התלבשותו והתעסקותו בעניני העולם באופן דמשאו ומתנו באמונה¹³⁸.

לאח"ז, בסיום וחיתום היום בא הגימ"ל - גמר ושלימות עבודת היום, כשעושה את חשבון הנפש והסך-הכל דכל עניניו ומעשיו במשך היום, ובכללות - הוא עושה זאת בתפלת ערבית, עד לסיומה - „אך צדיקים יודו לשמך גו“¹³⁹, הודאה לה' (כמו „מודה אני“ בבוקר), אבל כגמר ושלימות העבודה, עד - קריאת שמע שעל המטה, ומוסר עצמו לגמרי להקב"ה - „בידך אפקיד רוחי“¹⁴⁰.

ועד"ז ישנם ג' ענינים אלו בכללות עבודתו של יהודי במשך ימי חיו - לאריכות ימים ושנים טובות - תחלת העבודה, אמצע העבודה, עד סיום ושלימות העבודה. ועאכו"כ בדורנו זה - הדור האחרון בגלות והדור הראשון דהגאולה - לאחרי שישנו כבר הריבוי הכי גדול ד„מעשינו ועבודתנו“ דבניי במשך כל הדורות והשנים שלפני זה, וכעת כבר סיימו גם את הבריורים האחרונים - כעת ההדגשה בעיקר ולכל לראש על סיום ושלימות וגמר העבודה - להביא את הגימ"ל דגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

יב. והכח לכך שכאו"א מישראל יכול לפעול את כל הענינים (מתחלתם ועד סופם) בא מהאל"ף הראשון - שה„אני“ של כאו"א מישראל קשור ודבר אחד עם „אנכי“ שלמעלה, עד שאפילו כפי שיהודי יורד למטה בעולם - אזי כל העולם נברא „בשביל ישראל שנקראו ראשית“, הראש

ה„אני“ וה„אנכי“ שלמעלה (ישראל וקוב"ה כולא חד¹³¹) - וכמרומו בצורת אות א': יו"ד (יהודי) למטה ויו"ד (הקב"ה) למעלה וקו המחברם¹³². וכידוע שפשיטות של יהודי היא דבר אחד עם פשיטות העצמות¹³³. וענין הפשיטות בא לידי ביטוי בגלוי באמירת „מודה אני“ (ענין ההודאה, למעלה מכל ענין השמות)¹³⁴. שלכן מנהג ישראל שכל בניי - אפילו ילדים קטנים וקטני קטנים - אומרים „מודה אני“.

יתירה מזו: אפילו תיבת „מודה“ טפלה ובטלה אל (האל"ף של) „אני“, שכן העיקר כאן (לכאורה) הוא תיבת „אני“ - כי מיד כשניעור משנתו ישנו לכל לראש מציאותו של האדם (עם רמ"ח אברים ושס"ה גידים), ורק לאח"ז הוא (ה„אני“) עושה פעולה, החל מהאמירה והפעולה ד„מודה . . לפניך“. ואעפ"כ אומרים „מודה אני“ ולא „אני מודה“ - כי עד כדי כך ה„אני“ של יהודי קשור עם הקב"ה, שהגם שבזמן קודמת מציאות ה„אני“, אעפ"כ ה„אני“ תיכף במצב דהודאה לפניך.

ולאחרי זה באים ברכות השחר ותפלת שחרית, ומביהכנ"ס לביהמ"ד¹³⁵ - כללות האל"ף דעבודת היום.

לאח"ז בא הבי"ת בעבודתו היומית של יהודי - „יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב“¹³⁶, הוא יוצא (מביהכנ"ס וביהמ"ד) לעולם (הבי"ת ד„בראשית ברא גו“) לעשות את העבודה במשך כל היום כולו,

(131) ראה זח"ג עג, א.

(132) ראה „היום יום“ ח' אדר א'.

(133) ראה כתר שם טוב הוספות סקנ"ד.

(134) ראה קונטרס שבהערה 130 סי"א.

(135) ראה סוף ברכות. ועוד.

(136) תהלים קד, כג.

(137) ברכות לה, ב.

(138) ראה שבת לא, א.

(139) תהלים קמ, יד.

(140) שם לא, ו.

ש"פ יתרו, כ"ף שבט

החידוש דדורנו

- דור התשיעי -

התוועדות -

ה'תשנ"ב ח"ב

עמ' 221

ובכל זמן וזמן. כמרומז גם בזה ש"מיד" הוא גם ר"ת, משה, יהושע, דורם, ששלשתם היו בדור אחד.

וכן יש לומר בנוגע לדורנו זה - שבאותו הדור ישנו הגילוי דשלשתם - מ' (ר"ת משיח⁹⁶), י' (ר"ת דב' שמותיו דכ"ק מו"ח אדמו"ר) וד' (דורם); יחד עם משה שבדורנו (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו), בחי' עשר (עשירי בשבט), כולל גם הגילוי דתורת החסידות (מענינות הבעש"ט) על ידו, ישנו גם הגילוי דבחי' אחד עשר, גואל ראשון הוא גואל אחרון, דוד מלכא משיחא.

ויש לומר ששלשת אלו הם ע"ד ובדוגמת ג' הענינים הנ"ל דדברות הראשונות (ע"י הקב"ה. ודוגמתו ע"י גילוי סתים ופנימיות התורה, מתחיל ע"י ישראל הבעש"ט), דברות האחרונות (ע"י משה), והחיבור ביניהם - דעשר ואחד עשר, כפי שיהי' בשלימות ע"י הגילוי ד"תורה חדשה מאתי תצא"⁹⁷ (בחי' אחד עשר יום מחורב, למעלה מעשרת הדברות שניתנו בחורב), מעצמות ומהות (שלמעלה ממשע ממוצע המחבר), בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

יב. הלימוד מזה בנוגע לפועל לכל אחד ואחת מישראל, אנשים נשים וטף ובפרט דדורנו זה:

בעמדנו בשבת פרשת יתרו, כשקוראים בתורה את פרשת מתן-תורה, ובבואנו מעשירי בשבט (חודש האחד עשר), ובהכנה לכ"ב שבט (כפליים של אחד עשר) - צריך כאו"א מישראל ליטול ההוראה מ"וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" שנאמר בלשון נוכח ובלשון

אדמו"ר נשיא דורנו, קשור עם הגילוי והחיבור דעשר ואחד עשר, עד לאחד עשר שבאחד עשר (כנ"ל) - ה"ז מורה עוד יותר, על הקשר ד"אף כאן" ל"מה להלן" בדורו של משה רבינו.

ובהדגשה יתירה - מכיון שדורנו הוא הדור האחרון לגלות והדור הראשון לגאולה, ובפרט בזמן האחרון, כמדובר כמ"פ שסיימו כבר הכל וכעת צריכה רק להיות הגאולה בפועל - הגילוי דבחי' עשירי (שירה העשירית⁹² וכו'), יחד עם הגילוי דבחי' אחד עשר, "אנת הוא חד", גילוי עצמותו יתברך למטה, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, הקשור עם משה רבינו - גואל ראשון הוא גואל אחרון⁹³.

ובפרט ע"פ המדובר כמ"פ הראשי"י תיבות בדרך אפשר של "מיד" - משה, ישראל (הבעש"ט), דוד מלכא משיחא, היינו שהדור הראשון דמתן-תורה (דור משה) מתקשר עם הדור האחרון (דהגאולה ע"י דוד מלכא משיחא), ע"י גילוי החסידות דהבעש"ט ורבותינו נשיאינו ממלאי מקומו, אשר לכשיפוצו מעינותיך חוצה, אתי מר" דא מלכא משיחא⁹⁴.

ויש לומר, שבהתאם לתוכן תיבת "מיד", צריך לומר שג' האותיות קשורים לא עם ג' זמנים שונים (משה בדורו, ישראל הבעש"ט בדורו, ודוד מלכא משיחא בדורו), אלא באים כולם יחד בסמיכות ממש⁹⁵ ("מיד") בכל דור ודור

92) מכילתא בשלח טו, א.

93) ראה שמו"ר פ"ב, ד. שם, ו. זח"א רנג, א. ש' הפסוקים פ' ויחי. תו"א משפטים עה, ב.

94) אגה"ק הידועה דהבעש"ט - כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

95) להעיר מהאופנים בחתימת הרמב"ם (פוסק ומורה נבוכים): באותיות נפרדות; באותיות מחוברות זל"ז.

96) להעיר שמנחם שמו (סנהדרין צח, ב).

97) ישע"י נא, ד. ויק"ר פ"ג, ג.

ש"פ לך לך, י"א מר-חשון

של חידוש אמיתי.

להשתקף לכל לראש בעבודה מעין זה של יהודי, על ידי שהוא מוסיף בלימוד התורה, לא רק לפי ג' המוחין שלו השייכים למדות, אלא גם ג' מוחין בעצם. שזה במיוחד - על ידי הוספה בלימוד פנימיות התורה (כולל בביאור ענינים אלו דעבודת המוחין¹¹⁰), כולל בעניני הגאולה ומשיח צדקנו.

טו. ויהי רצון, שעל ידי הוספה בעבודה ד"לך לך גו" - יקויים תיכף ומיד בפשטות הענין ד"לך לך מארצך גו", "קבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ"¹¹¹, והולכים כולם, אל הארץ אשר אראך", "לארכה ולרחבה", כולל - בארץ קיני קניזי וקדמוני (אותה מקבלים בדרכי שלום מאומות העולם, כנ"ל).

וביחד עם זה - יש לנו את השלימות של כל עשר כוחות הנפש - ז' המדות וג' המוחין, ויחד עם זה וגם זה עיקר - עם הגילוי דתורה חדשה מאתי תצא,

עד באופן שזה מתפשט בכל העולם כולו, "מלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים",

וגם באומות העולם - "לא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד"¹¹², "והיתה לה' המלוכה", ועד"ז בכל חלקי העולם - דומם צומח חי - מתגלה כח הפועל בנפעל, עד ש"אבן מקיר תזעק"¹¹³, ועד"ז תאנה¹¹⁴ (צומח), ועד"ז חי, ועאכו"כ מדבר - "וידע כל פעול כי אתה פעלתו

כלומר, נוסף על המובן ופשוט, שעליו תמיד להוסיף במספר ובכמות התלמידים, ולא להסתפק בכל מה שעשה עד עתה, אפילו אם כבר העמיד תלמידים הרבה - הרי כל זמן שיש לו את האפשרות להגיע לעוד יהודי ועוד יהודי, עד לכל החוגים בישראל, שישתתפו בשיעור תורה - עליו לעשות זאת, כפשוט, ומאי קמ"ל,

ובפרט שתמיד נוספים עוד ברי-מצוה ובנות-מצוה חדשים, שאפשר להשפיע עליהם שישתתפו בשיעור תורה;

ועד"ז בנוגע להוסיף באיכות הלימוד, ביותר הבנה והשגה ויותר עומק, ועד לימוד בדרך חדשה, ולפעול שהתלמיד יהי "תלמיד ותיק" לחדש בתורה¹⁰⁹ - הרי גם זה לא חידוש, שהרי על כל אחד מוטל החיוב ד"לאפשא לה" כנ"ל;

הליכה אמיתית - היא כאשר החידוש של התלמיד הוא מכוחותיו הנועלמים, כוחות שעד רגע זה לא ידע שהם קיימים בו;

וכמובן, שאבן הבוחן בכל ענינים אלו - הוא לא הוא עצמו (שכן בגלל הטירדה בעוד מצוה, או בגלל אהבת עצמו, עלול לעשות טעות בחשבון), אלא דוקא משהו אחר שאינו נוגע בדבר.

ובכל זה - נוספת הדגשה מיוחדת בדורנו זה:

על פי המדובר לעיל, שבדורנו זה במיוחד (הדור האחרון בגלות והדור הראשון של הגאולה) ישנה הדגשה יתירה על העבודה ד"לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", וקנין כל עשר הארצות - הרי מובן, שהדבר צריך

(110) ראה גם שיחת ח' חשון שנה זו.

(111) נוסח ברכת החודש.

(112) רמב"ם בסיום וחזתם ספרו.

(113) חבקוק ב, יא. וראה תענית יא, א. חגיגה

טז, א.

(114) ראה מדרש תהלים עג בסופו. יל"ש ירמיה'

רמז שטו בסופו.

(109) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב

ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ועוד.

הדורות שלפנ"ז, עי"ז ש"הקיצו ורננו שוכני עפר", ובעל ההילולא בראשנו.

חידושו של דורנו לגבי הדורות שלפני זה - רואים בפועל בעבודת הדור: בדורנו זה נוסף עד שלא בערך לגבי הדורות שלפנ"ז בעבודה והפצת התורה והיהדות והפצת המצינות חוצה, הן בריבוי השפע (הספרים הנדפסים וכו'), והן בעשיית כל העולם, עד לחוצה שאין חוצה ממנו, כלי לקבלת האורות הגדולים, הן בנוגע לבני - ע"י התרי"ג מצוות, והן בנוגע לאוה"ע - ע"י הפצת השבע מצוות בני נתיבי, כך שמאירים את כל העולם עם, נר מצוה ותורה אור" באופן ד"אתפריעו כל נהורין", שכל אחד יכול לקבל את האור כנשמה בריאה בגוף בריא,

עד שרואים בפועל (כמדובר כמ"פ לאחרונה) שאומות העולם בכו"כ מדינות מסייעים לבני בעבודתם (ע"ד ויותר מכפי שהי' ביציאת מצרים), עד שגם במדינה ההיא שהיתה סגורה ומסוגרת ריבוי שנים, ולא נתנו ליהודים לצאת ממנה ולא איפשרו להם לקיים תומ"צ בשלימות וכו' - הרי לאחרונה נשתנתה מן הקצה אל הקצה, וכעת לא זו בלבד שמאפשרים ליהודים להתנהג כרצונם, ומאפשרים להם לצאת משם, אלא עוד יותר - מסייעים להם בכך.

עד שרואים כיום בפועל, שנוסף לזה שבנ"י עומדים, "הכן כולכם" לגאולה, גם אוה"ע עומדים, "הכן כולכם" שבנ"י יצאו כבר מהגלות וילכו לארץ ישראל בגאולה האמיתית והשלימה,

ונשמות בגופים בלי שום הפסק כלל, באים מיד לתכלית השלימות ד"בא אל

חסידי ותלמידי המקושרים אליו כנשמות בגופים כאן למטה בדור התשיעי (תשיעי בתי"ו, ע"ד התי"ו ד"נתלו" לגבי הטי"ת ד"נטלו") - נפעלת גם למטה השלימות ד"נתלו המאורות", "אתפריעו ואתגליין מיני' כל נהורין" כנשמה בגוף למטה.

מזה מובן החידוש דדורנו - הדור התשיעי לגבי כל הדורות שלפני זה, עד לדור שלפנ"ז (דור השמיני): מכיון שהגאולה לא באה אז בפועל, ה"בא אל פרעה" (הגילוי ד"אתפריעו כל נהורין" למטה) לא הי' בתכלית השלימות כנשמה בגוף בריא (היתה הסתלקות הנשמה מן הגוף, וגם הנשמה בגוף היתה במצב ש"הדיבור הוא בגלות" וכו'); משא"כ בדורנו זה - הדור האחרון לגלות והדור הראשון לגאולה - נעשה תומ"י "נתלו המאורות", שלא זו בלבד שלא חסר ח"ו במאורות הגדולים דגילוי תושב"כ ותושבע"פ¹¹⁸, אלא אדרבה - נוספת בזה שלימות נעלית יותר [לא באופן ד"כבד פה מאורייתא שבע"פ וכבד לשון מאורייתא שבכתב", להיותו למעלה מזה], באופן שכנשמות בגופים מקבלים בפנימיות "אתפריעו כל נהורין" ש"נתלו" עתה, עי"ז שמשיח צדקנו בא מיד, "שלה נא ביד תשלח", וילמד תורה את כל העם כולו¹¹⁹, עד "תורה חדשה מאתי תצא"¹²⁰,

וזה פועל את השלימות והעלי' דכל

(118) ראה של"ה בהקדמתו טו, סע"א. מס' שבועות שלו קצא, א. וראה לקו"ת שה"ש יא, ד. אוה"ת בראשית יד, א. לו, סע"ב. במדבר ע' מו. מג"א ע' ב'שמא (בהוצאת תש"נ - ע' קמט). נ"ך ע' רינו. ועוד. וראה לקו"ש ח"ל ע' 10 ואילך.

(119) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. לקו"ת צו יז, א ואילך. ובכ"מ.

(120) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(121) ראה רמב"ם הל' מלכים פ"ח ה"י.

לילות ג', ד', ה', ועש"ק וש"ק פרשת תשא, י"ד-י"ח אד"ר

שכן בני מצד עצמם אינם שייכים כלל וכלל לענין החטא ח"י⁸⁸, וכל הענין בא רק בגלל זה שהקב"ה בחסדו הגדול רצה להביא את בני לעלי הכי גדולה (למעלה ממצבם מצ"ע), לכן „עלילה נתלה בו” ונעשית ירידה לפי שעה (ע"ד מש"נ „ברגע קטן עזבתיך”⁸⁹) ובחיצוניות (רק למראה עינים), בכדי להביא את העלי שלא בערך, ולא רק עלי לרגע קטן (כנגד „רגע קטן עזבתיך”), אלא עלי נצחית שאין אחרי הפסק כלל. כפי שיהי בגאולה האמיתית והשלימה - שבאה ע"י הירידה הגדולה בגלות - גאולה נצחית שאין אחרי גלות⁹⁰, ואדרבה - מתוספים עוד עליות, עלי אחר עלי עד אין קץ, „ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון”⁹¹.

נוסף להכלל שכל ירידה היא צורך עלי, הרי בנוגע לבני - הירידה עצמה לאמיתתה היא אינה ירידה, אלא הדרך לעלי נעלית יותר שלא בערך.

ועד"ו בנוגע לחטא העגל (שבדוגמת חטא עה"ד) - כמפורש בגמרא⁹², ש„לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה”, „לא היו ישראל ראויין לאותו מעשה”, אלא „גזירת המלך היתה כו' כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה”⁹³.

כמודגש גם בכך שהבי"ת (ד„בראשית”) - שכולל את הירידה והחטא - מצד עצם ענינו מבטא שקודם

נמצא שבפ' כי תשא נמצאים בגלוי כל ג' הענינים - האל"ף („ראשית”) תורה, הבי"ת ד„בראשית ברא גו”, והגימ"ל - סיום התורה, „לעיני כל ישראל”, „יישר כחך ששברת”.

ז. וכל ג' ענינים אלו בפ' כי תשא באים בהמשך אחד. ולכאורה: כיצד אפשר להשוות את הלוחות הראשונות (שניתנו מלמעלה) לחטא ושברת הלוחות שבאה בגלל חסרון למטה (דאע"פ שזה מביא לאח"ז לעלי נעלית יותר, ה"ז בא ע"י חטא האדם)?

וי"ל הביאור בזה:

ג' הענינים ושליבים הנ"ל הם סדר שהקב"ה קבע, שכל הענינים יתחלקו לשלש - אל"ף, בי"ת וגימ"ל (ראש תוך וסוף): שלאחר ראשית הענין (אל"ף) יבוא אמצע הענין (בי"ת) על-ידו מתמלאת התכלית, ודוקא זה מביא לגמר ושלימות הענין (גימ"ל), כמדובר לעיל.

ויש לומר שדרגת הבי"ת היא לא רק בנוגע לכללות הבריאה (הצמצום), אלא גם בנוגע לתוצאות שבאים מזה, עד לענין החטא ושברת כו' (שנעשה ע"י הצמצום כו', כנ"ל ס"ו),

כפי שחסידות⁸⁴ מבארת את מאחז"ל⁸⁵ עה"פ⁸⁶ „נורא עלילה על בני אדם”, שחטא עה"ד בא עי"ז ש„עלילה נתלה בו” (באדם הראשון) - שזה ש„לפעמים גובר הרע דיצה"ר על האדם ויחטא” ה"ז משום ש„מלמעלה הסיתו עליו היצה"ר להביאו לחטא זה”⁸⁷.

88) ובלשון זוהר (ח"ג יג, רע"ב. טז, א), נפש כי תחטא - תוהא”.

89) ישע"י נד, ז.

90) מכילתא בשלח טו, א. תוד"ה ה"ג ונאמר

- פסחים קטז, ב. ועוד.

91) תהלים פד, ת.

92) ע"ז ד, סע"ב.

93) פרש"י שם.

84) תו"ח תולדות ד"ה ויתן לך פ"י ואילך (יג,

א ואילך). ובכ"מ (נסמן בלקו"ש ח"ח ע' 395 הערה 45).

85) תנחומא וישב ד.

86) תהלים טו, ה.

87) ל' התו"ח שם.

פרק חמישי

מציאות העולם מול קביעות התורה

אמת המידה להסתכלות הנכונה על
המציאות בעולם, היא לפי קביעת התורה
הקדושה.

תוכן הפרק

כלל יסודי בחיי היהודי המאמין הוא - להסתכל על העולם בדרך שבה התורה מלמדת ומחנכת להסתכל עליו. וכפי שאומר המדרש: "אסתכל באורייתא וברא עלמא". כלומר העולם נברא דווקא על פי התורה. והתורה היא היא זו שקובעת כיצד ייראה העולם ומה יהיה ויקרה בו. והיא הנותנת כוח לחכמים לבטל את המציאות הנראית. לאמת את המציאות הבלתי נראית. ויתירה מזו לשנות את מציאות העולם. בפרק זה מובאים מקורות יסודיים העוסקים בדבר ה"סתירה" כביכול. שישנה - במקרים מסוימים - בין המציאות בעולם לבין הכתוב והנקבע בתורה. המלמדים כיצד יש לבחון את מציאות העולם אליבא דאמת - זו תורה.

The background features a faded image of a two-story house with a chimney and a porch, and an open book with visible text on its pages. At the top, there are decorative, ornate scrollwork patterns.

התורה היא הקובעת

שכ

דברים יז שופטים

אונקלוס

הַמְשַׁפֵּט אֲשֶׁר-יֵאמְרוּ לְךָ תַעֲשֶׂה
 לֹא תִסּוּר מִן-הַדְּבָר אֲשֶׁר-יִגִּידוּ
 לְךָ יָמִין וּשְׂמָאל: יב וְהָאִישׁ אֲשֶׁר-
 יַעֲשֶׂה בְדוֹן לְבַלְתִּי שָׁמַע אֶל-
 הַכֹּהֵן הָעֹמֵד לְשֶׁרֶת שֵׁם אֶת-
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אוֹ אֶל-הַשֹּׁפֵט וּמַת
 הָאִישׁ הַהוּא וּבְעֵרַת הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל:
 יג וְכָל-הָעַם יִשְׁמְעוּ וִירָאוּ וְלֹא יִזְדוֹן

לא תסטי מן פהגמא די תוון
 לך ימינא ושמאלא: יב ויגבר
 די יעבד ברשע גדיל דלא
 לקבלא מן פהגא דקאם
 לשמשא תמן קדם יי אלהך או
 מן דינא ויתקטל בקרא ההוא
 ותפלי עבד דביש מישאל:
 יג וכל עםא ישמעון וידחלון

תולדות ובית אהרן והוספות
 [יג] סנהדרין פ"ג, ירושלמי סנהדרין פ"ג ג
 [יב] סנהדרין פ"ג, תוספתא סנהדרין פ"ג ג

שפתי הכמים

רש"י

(יא) ימין ושמאל. אפילו אומר לך על ימין שהוא
 שמאל ועל שמאל שהוא ימין, וכל שכן כשאומר לך על
 ימין ימין ועל שמאל שמאל (עין ספרי ח' כז): (יג) וכל
 העם ישמעו. מכאן, שממתינין לו עד הרגל ה',
 וממתינין אותו צרנגל (סנהדרין פ"ג):

י הכי פירושו אפילו אם אומר לך על ימין שאתה סבור שהוא שמאל ועל
 שמאל שאתה סבור שהוא ימין, שתשמע לו, ולא תחלה את הטעות בו אלא
 כך, כי השי"ת נותן רוחו על משרתי מפרשו חמיר וישמרם מכל טעות שלא
 יצא מפיהם כי אם אמת. וא"ת מנא להו למודש כך דלמא כמשמעו שלא
 תסור מן הדבר יהוא לא לשטאל ולא לימין. וי"ל כיון שהדובר הוא שכלי,
 לא שייך ביה ימין ושמאל, לכך דרשו מה שדרשו: וזו"ת מאי שנא
 דהכא פירש רש"י מכאן שממתינים לו עד הרגל וכי' ומאי שנא גבי בן
 סורר ומורה (להלן כא כא) שפירש רש"י וכל ישראל ישמעו ויראו מכאן
 שצריך הכרזה בבית דין וכי'. עיין בהר"א מורח"י שהאר"ך, ובסוף כתב אך

יש לתמוה דהכא דייק מכל העם ישמעו ויראו שצריך המתנה והכרזה, ואילו בבן סורר ומורה לא דייק מפרא דכל ישראל וגו' אלא הכרזה בלבד
 כלא המתנה. ועוד היכי משמע מהכא המתנה, מי כתיב הכא וכל העם יראו ויראו, ישמעו ויראו כתיב, כשמיעה לבדה משמע. ע"כ יעידן זה
 בהמפרשים:

אבן עזרא

יב ומת האיש ההוא. בית דין ימיתוהו: והטעם וכל ישראל ישמעו ויראו. וכאשר הזכיר השופט באר המשפטים
 שהוא חייב לשמרם:

בעל הטורים

יג וכל העם ישמעו ויראו. וסמך ליה אשימה עלי מלך. שכן כתיב במלך כל איש אשר ימרה את פיה (יהושע א יח): וכל
 יזידון עוד. וסמך ליה אשימה עלי מלך. שכן אמר דוד (תהלים קא ח) להכרית מעיר ה' כל פועלי און:

ספורנו

הגרול, וכן כשלא ירבו אלו על אלו: יב והאיש אשר יעשה בודון. שיורה הלכה למעשה נגד הוראת בית דין הגדול: ומת
 האיש ההוא. על פי בית דין הגדול, וכזה כל העם ישמעו ויראו:

רמב"ן

הדמים ובאחד מכל הדינין, וכמהוה לזו שם העיר לראשונה
 (בראשית כח ט) בראשונה, נגפו ה' במעוין לחלי לאין מרפא
 (דהיי"ב כא יח) בחולי באין מרפא, ויחפהו זהב טוב לככרים
 שש מאות (שם ג ח) בככרים, וכן רבים. או טעמו, בין דם
 לכל הדמים בין דין לכל הדינין, וכן וכל ריב אשר יבוא
 עליכם מאחיכם וגו' בין דם לדם בין תורה למצוה לחוקים
 ולמשפטים והזרתם אותם ולא יאשמו לה' (שם יט ז):

ובפ"י פשוטו, בין דם לדם וגו', בין ענין רציחות או דיני
 ממון או פצע וחבורה, כל דברי ריבות אשר יהיו
 בשעריך. ודיבר הכתוב בהווה, כי בענייני המשפטים יהיו
 המחלוקות יותר משאר ההוראות. אבל דין הזקן שהו
 בכלם, ולכן אמר (פסוק יא) (ועשית) על פי התורה וגו' ועל
 המשפט וגו', כי "התורה" תרמון לשאר ההוראות:

והיות בחשבוננו (רי"ה כה):
 והצורך במצוה הזאת גדול מאד, כי התורה נתנה לנו
 בכתב, וידוע הוא שלא ישחוו הדעות בכל
 הדברים הנולדים, והנה ירבו המחלוקות ותעשה התורה כמה

מציאות העולם
מזל קביעות התורה

לקוטי שיחות -
[המתורגם]
ח"ה עמ' 129

על כך שהוא ימין, פוסקת התורה
עצמה: "לא תסור..." - יש לשמוע
להם.

ויש לומר, יותר מכך, שעל ידי כך
שחכמים אומרים על שמאל שהוא ימין
- הוא נעשה ימין. כאשר התורה, תורת
אמת, פוסקת "לא תסור", אין הכוונה
לומר שהדבר עצמו אכן נשאר "שמאל"
ובכל זאת צייתה התורה שלמעשה
ינהגו להיפך, כי חכמים אומרים שזהו
"ימין", שהרי באמת לא ייתכן שתורת
אמת תצווה לפעול בניגוד לאמת, אלא
הכוונה היא, שלמרות שדבר זה מוגדר
מצד תורת אמת "שמאל", הרי התורה
עצמה העניקה לרבנן את הכח לשנות,
שעל ידי פסקם, ישתנה הדבר שהיה,

שאמרו זאת גדולים, אדונים על הכל,
שהם יכולים לשנות גם מדידה של
תורה.

כאשר יהודי לומד תורה באופן
שהתורה מתאחדת עמו ונעשית
"תורתו" שלו²³, אשר כמובן, גם לפי
פשוטו, רק אז הוא יכול להיות לאחד
מ"רבתינו", להיות בעל הבית על
התורה, כביכול, ועליו אמרו חז"ל²⁴

"מאן מלכיי? - רבנן, שרבנן הם
האדונים והמלכים, וכפי פסיקתם, כך
היא המציאות.

כמאמר חז"ל על הפסוק²⁵ "לא תסור
מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל",
אפילו כאשר רבנן "אומרים לך על ימין
שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין".
כלומר, אפילו ענין אשר תורת אמת
מגדירה שהוא שמאל²⁶, וחז"ל אומרים

וראה גם גו"א שם: "ימין ושמאל כמשמעו, דאף
אם הם טוענים בדין כו". עיי"ש. וכן מוכח
מהרמב"ן כאן ובסהמ"צ דלהלן. ובפרט דכותב
דזוהו כענין דקדה"ח. (אבל ראה פתח עינים לר"ה
כה, א. ובשד"ח ח"ב כלל לא תסור (מס' טהרת
מים) שהם דברים פשוטים!) והסתירה מהירוש' -
מתרצים דבירוש' קאי קודם שדנו בסנהדרין עד"ז
אבל לאחר שדנו "חייב לקבל דעתם אחר ההסכמה
עכ"פ" ועפ"ש"כ הרמב"ן בסה"מ שורש א (וכ"כ
החינוך מצוה תצו) - וראה צפע"נ (להרוגצ"בי)
להוריות (ב, ב) ולירוש' שם ולפ' שופטים. תורת
לפ' שופטים שם.

וכבר שקר"ט בראשונים ואחרונים בנדוד בכלל
ובתיווך הספרי והירושלמי בפרט. וש"נ (נוסף על
הנ"ל) להס': חידושי הר' דוד בונפיל לסנה' פו, א
(נדפס מחדש בס' סנהדרי גדולה - ירוש' צ'
תשכ"ח). ס' יראים מצוה לא (שצח). יד המלך
(ממרים פ"א). באר שבע להוריות. חפץ ה' שם.
שער יוסף (להחיד"א) שם. כבר לאדן לירוש'
הוריות. עמודי ירושלים שם. ריב"א, הרא"ם, ט"ז,
תורת משה (להח"ס) - עה"ת. דברי סופרים
(להר"א וואסרמן) ס' ג"ד. תו"ש למשפטים (חי"י,
ערצ"ג). הערות לחי' הר"ד בונפיל הנ"ל.

23 קדושין לב, ב. ע"ז יט, א.

24 ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב. ולהעיר
מקידוש החדש - שבו תלום כל המועדות והמצות
שבהם - אשר תלוי הוא בב"ד, גם כשהם חוזרין
(ר"ה כה, א).

25 שופטים יז, יא. ספרי שם. פירש"י שם.
ויומתק יותר הכתוב בפנים - עפ"ש"כ משו"ת
הרשב"א תולדות אדם ח"ב סכ"ב, משו"ת
הרא"ש, ס' החינוך מצוה תצו, ס' זכרונות פ"א וכו'
שלא תסור נאמר על כל הדורות (ולאו דוקא על
ב"ד הגדול - כדעת ס' יראים סל"א (שצח). תורת
בשופטים).

26 בספרי שם: מראים בעיניך. ובכמה
ממפרישי רש"י, שכ"ה הכוונה גם בפירש"י. ועפ"ז
מתרצים הסתירה מירוש' הוריות (פ"א מ"א) דדוקא
באומרים על ימין שהוא ימין ושאני קדה"ח דאיכא
קרא אתם אפילו מזידים, אבל מלשון רש"י
(שפירושו גם לכן חמש למקרא ואין מקום לרמזים)
"על ימין כו" ועל שמאל כו" (ובפרט שמשמית
התיבות "מראים בעיניך" שבספרי), מוכח שכוונתו
ל"ימין" ו"שמאל" ממש, כבפנים.

התורה העניקה להם כח לבטל³¹, כביכול, את המדידות של התורה.

וכשם שאומרת זאת הגמרא שם לגבי הענין של "סור מרע", שבכוחם של חכמים להפחית את היסורים, את המכה הארבעים, של יהודי, אפילו יסורים הכתובים בתורה, כך גם לגבי "ועשה טוב", שבכוחם של "רבותינו" לעורר השפעה מלמעלה בכמות עצומה ולבטל את כל המדידות, אפילו את מדידת התורה בברכה³² - שיגיע רב טוב בבני חיי ומזוני, ובכולם - רויחי.

(משיחת ש"פ תולדות תשכ"ז)

31) וכהל' "אתו רבנן בצרו חדא". וברמב"ם רפ"ז מהל' סנהדרין: אמרו חכמים כו' לט' שאם יוסיף לו אחת נמצאת שלא הכהו אלא מ' הראויות לו (ופי' השני בדברי הרמב"ם שבכס"מ - לא זכיתי להבין). ובפיהמ"ש "לא נכה ארבעים... דרך שמירה" (סייג). ופרש"י, ריטב"א, מאירי, הרא"ש סוף קידושין - הוא כפשטות ל' הש"ס. וכתרגום יב"ע. וכהרמב"ם מוכח בתוספתא פ"ד ה"ו (ראה צפע"נ למכות). אבל מש"כ בבמדב"ר (פי"ח, כא) ובתנחומא ס"פ קורח - יל"פ גם אליבא דרש"י כו' וכדעת תיב"ע. ואכ"מ.

32) וי"ל שזהו הפי' ד"יתן ויחזור ויתן" (רש"י לקמן כו, כח).

לפני פסקם, שמאל, להיות באמת "מין".

בדומה לנאמר בתלמוד הירושלמי²⁷ על הפסוק "לא-ל גומר עלי", שעל ידי פסק דין של בית דין בענין קידוש החודש ועיבור השנה משתנים הטבע²⁸ והמציאות, והרי ייתכן שפסק הדין ייקבע גם על ידי ביטול העדות שנתקבלה לפני כן, ואשר לפיה נפסק אחרת (מציאות של תורה) וכדומה.

זהו ההסבר לדברי הגמרא²⁹ "כמה טיפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי (=אשר קמים לפני) ספר תורה, ולא קיימי מקמי גברא רבה (=ואינם קמים לפני אדם חשוב), דאילו בספר תורה כתיב³⁰ ארבעים, ואתו רבנן בצרו חדא (=ובאו חכמים והפחיתו אחד) - שחכמים הם בעלי הבית על התורה.

27) נדרים פ"ו ה"ח. ועוד.

28) ועפ"ז י"ל דימין ושמאל שבגדוד הוא לא רק ימין ושמאל דיני התורה (ראה ברמב"ן עה"ת "איך אוכל החלב כו' אהרוג האיש הנקי"), כ"א גם בנוגע לטבע. ועדיין צ"ע.

29) מכות כב, ב.

30) תצא כה, ג.

נשים. הלכות אישות פ"ב

יש במה דברים אמורים בתוך הזמן וכו'. זה פשוט ומתבאר כמובא בפרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו. ומה שכתבנו בפרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו. ומה שכתבנו בפרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו.

ב כשבודקין הבה בין בתוך הזמן וכו'. מה שכתבנו בפרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו. ומה שכתבנו בפרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו.

כמו שביארנו. אע"פ שאותן עשרות במקומן הם עומדות אחר ז"ל לומר ואחר י"ב לנקבה אינן סימן: י"ב בד"א כשבודקו בתוך הזמן ונודע שהן שומא. אבל אם לא נבדקו אלא אחר זמן ונמצאו שם שתי עשרות הרי הן בחוקת סימנין. ואין אומרים שמה קודם זמן צמחו כדי שיהיו שומא: ב כשבודקין אהבת בין בתוך הזמן שהוא כל שנת י"ב בין קודם זמן זה בין לאחר הזמן בודקין על פי נשים כשורות ונאמנות. ואפילו אשה אחת בודקת ושומעין לה אם הביאה ואם לא הביאה:

כא כל השנים האמורות בכך ובבית וכו'. מה שכתבנו בפרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו. ומה שכתבנו בפרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו.

לחם משנה

ב כשבודקין את הבה בין תוך הזמן וכו'. מה שכתבנו בפרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו. ומה שכתבנו בפרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו.

משנה למלך

וענין שישלם המספר הוא מלכו וכו'. מה שכתבנו בפרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו. ומה שכתבנו בפרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו.

כא כל השנים האמורות וכו'. מה שכתבנו בפרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו. ומה שכתבנו בפרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו.

מגדל עז

יב ב ב"א כשבודקו עד אם לא הביאה. פרק ג' סוּמָן וכוּבּהּ דרמב"ן וז"ל וקטנה שלא נודעה אם הגיעה לליל שמימי והיא לא סימנה כל מה שצריך להיזהר בו.

אין

ועפ"י הנ"ל איז דאָס מובן: בראשית ברא אלקים איז רש"י מפרש²⁴: „בשביל התורה שנק' ראשית דרכו ובשביל ישראל שנק' ראשית תבואתו“; און וויבאלד אז די גאנצע בריאה איז בשביל התורה ובשביל ישראל, איז פארשטאנ-דיק, אז ווען ב"ד פסקנעט ע"פ תורה אז דער חודש איז מעובר, פועל'ט דאָס אזוי אין מציאות העולם. וואָרום די גאנצע בריאה איז באַשאַפן געוואָרן צוליב תורה וישראל.

ד. דאָס איז אַבער ניט מספיק. וואָרום דער ענין אז בשעת ב"ד איז מעבר דעם חודש „בתולי“ חוזרין איז ניט אין דער מצוה עצמה, אפילו ניט אין דער לבנה, נאָר אַ תוצאה וואָס ווערט אין אַ זייטיגער זאָך לגמרי!

פון דעם לשון מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל איז משמע, אז דער ענין פון ראשונה איז פאַרבונדן מיט דער מצוה. ומזה — אז תוכן ומטרת המצוה קומט אין דעם בהדגשה.

ה. ויש לומר הביאור בזה²⁵:

עיקר ענינן פון מצות התורה איז צו אויפטאָן קדושה אין וועלט. און דאָס איז די נקודה פון אַלע מצות התורה: מען נעמט אַ חפצא פון עולם און מען מאַכט דערפון אַ חפצא של מצוה, ביז אז דאָס ווערט אַן ענין פון קדושה²⁶.

און דאָס איז אויך דער תוכן פון קדוש החודש — דער אויפטו וואָס ב"ד איז מקדש²⁷ אַ חפצא) יום מסוים אַלס ראש

מיט די זמני השנה — איז פאַרבונדן דוקא מיט די קביעות החדשים וכו' ווי די חכמים האָבן קובע געווען בתושבע"פ²⁸.

ג. עדיז ברענגט אַרויס די מצוה פון קדוש החודש אז תורה איז אַ בעה"ב אויף וועלט — און ווי דער מאמר רז"ל²² הידוע אויפן פסוק²³, אקרא לאלקים עליון לא-ל גומר עליי — בת שלש שנים ויום אחד ונמלכין ב"ד לעוברו הבתולין חוזרין ואם לאו אין הבתולין חוזרין.

און דערפאַר איז מצות קדוש החודש די „מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל“ (ביז אז „לא הי צריך להתחיל . . אלא כו", כנ"ל) — ווייל פון איר „נעמט מען דעם יסוד אין נתינת התורה — די אמונה אין דעם אמת פון תורה שבע"פ. און אויך — אין דעם תוקף התורה ומצות בכלל, דעם כח צו משנה זיין די טבע ומציאות העולם.

עפ"ז יומתק נאָך אַן ענין: כאַטש ס'ווערט מפורש געזאָגט אז דער טעם וואָס „פתח בבראשית“ איז ווייל „כח מעשיו הגיד לעמו כו“ (ווי רש"י פירט דאָרט אויס) — וויבאלד אַבער אז די התחלה פון „בראשית ברא“ איז במקום פון דער התחלה (וואָס עס האָט גע-דאַרפט זיין) — „החודש הזה לכם“ („לא הי צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם“), איז מסתבר זאָגן, אז אויך להמסקנא האָבן זיי אַ שייכות זע"ז.

21) ראה בארוכה אברבנאל כאן ד"ה והלימוד הג' ואילך. וראה צ"ח בפתחה למס' ברכות בסופה בפי הסימן „זמן נקט“.

22) ירושלמי כתובות פ"א ה"ב. ושי"נ. והובא להלכה בש"ך (ושו"ע אדה"ז) י"ד סקפ"ט סק"ג (סקכ"ג).

23) תהלים נז, ג.

24) עה"פ שם בדיה הב'.

25) ע"ד החסידות ראה לקושי חט"ז ס"ע 481 ואילך. חכ"א ע' 65 ואילך. ועוד.

26) וראה בארוכה לקושי חט"ז ע' 212 ואילך. ובכ"מ.

27) ראה שמור עה"פ כאן (פט"ז, כד).

ג. עד"ז מבטאת מצות קדוש החודש שתורה היא הבעה"ב על העולם.
– וכמאמר רז"ל הידוע על הפסוק "אקרא לאלקים עליון לא-ל גומר
עלי" – "בת שלש שנים ויום אחד ונמלכין ב"ד לעוברו הבתולין חוזרין
ואם לאו אין הבתולין חוזרין".

ולכן מצות קדוש החודש היא ה"מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל"
(עד ש"לא הי' צריך להתחיל . . אלא כו", כנ"ל) – מכיוון שממנה
"לוקחים" את היסוד הזה בנתינת התורה – האמונה באמת של התורה
שבע"פ. וגם – בתוקף התורה ומצות בכלל, הכח לשנות טבע ומציאות
העולם.

ועפ"י הנ"ל זה מובן: בראשית ברא אלקים מפרש רש"י: "בשביל
התורה שנק' ראשית דרכו ובשביל ישראל שנק' ראשית תבואתו"
ומכיוון שכל הבריאה היא בשביל התורה ובשביל ישראל, מובן, שמת
שב"ד פוסקים ע"פ תורה שהחודש מעובר, זה פועל כך במציאות העולם.
מכיוון שכל הבריאה נבראה בשביל התורה וישראל.

ויקף – ויחחק חתך בקנה במקום אחר, וישוה את החתך החדש עם החתך של השחיטה. אם שני החתכים דומים במראיהם, הבהמה אסורה, כיון שיש לומר שאף החתך הראשון נעשה בקנה עקור, ורק אם הם אינם דומים, אז סימן שהחתך של השחיטה נעשה לפני שנשנט הקנה, והבהמה מותרת.¹⁸

רב נחמן מגביל את הדין האמור לעיל¹⁹.
אמר רב נחמן²⁰: לא שנו שמוותרת לרב ללא בדיקה, ולרבי יוחנן על ידי בדיקה אלא כשלא תפס (אחו) בסימנים בשעת שחיטה, אבל אם תפס בסימנים ונשחט, אפשר לשמוטה שתיקשה שחוקה, שכיון שאוחרו בקנה, אפילו אם נתלש, אינו יורד כל כך למטה שלא שחט, ולכן במקרה זה אי אפשר להחיר את הבהמה, אפילו על סמך הבדיקה שאמר רבי יוחנן²¹.

שנינו בסיפא של משנתנו:

זה הכלל: כל (בהמה שיש לה מכה) שאין (בהמה אחרת שלקחה) כמות חיה, (הרי זו) טריפה.

שאלת הגמרא:

לא תונו מאי – אילו מקרים בא כלל זה לרבות?²²

משיבה הגמרא:

לא תונו שב שמעתתא – זה בא לרבות את שבע הטריפות משמועות האמוראים שקבלום בקבלה מרבותיהם (שנשנו בתחילת הפרק (מב, ב))²³.

הגמרא דנה בדין של מכות אחרות שלא מנו חכמים בין הטריפות:

הערות

18. חתך הנעשה בקנה בעורו מחובר למקומו, ועדיין יש בו חיות, מארים יותר מחתך הנעשה בקנה לאחר שנעקר, שאו אין בו חיות, ונחשב הקנה כמות (כי לשיטת רש"י (לעיל ט, א) שקנה שנעקר הוא טריפה (ראה מד, א הערות 20, 27), אין בו חיות). הלכך, משיים את החתך הראשון לחתך הנעשה לאחר שחיטה, אם שניהם דומים בארמיותם, יש לומר שהחתך הראשון (של השחיטה) נעשה לאחר שנעקר הקנה (ולכן כיון שנעשה כשהקנה היה טריפה, שהוא חשוב כ"מת", דומה לחתך הנעשה בו לאחר מיתת הבהמה ממש), והבהמה אסורה. ואם הראשון ארום יותר, זה סימן שנעשה קודם שנעקר הסימן, והבהמה טריפה (עין רש"י, רשב"א, רא"ש פרק ב סימן י, תוספות רבנו פרץ ותוספות חיצוניות מובא בשיטה מקובצת השלם, ב"ח יורה דעה סימן כד, בביאור רש"י, וראה פרי מגדים, שפתי דעת כד, ל, אולם עין א"ר: מובא בשיטה מקובצת השלם המפרש את דרך הבדיקה באופן אחר, ועיין גם בחידושי הרמב"ם על דברי רב נחמן בסמוך; ראה עוד ר"ן ב"ק ה, א מופר ה"ר"ף).
19. יש דיון בראשונים אם רב נחמן מתייחס בין לרבי רבי יוחנן ובין לרבי רב, או לרבי רב בלבד (ראה הערה 21), ומן העובדה שרש"י לא פירש כלום, משמע שהוא מניח את הגמרא כמשמעותה הפשוטה, שרב נחמן מתייחס גם לרבי רבי יוחנן. ראה עוד בהערה 21.
20. לפי גירסת זו, רב נחמן בא לפרש את הגמרא לעיל (את דברי רב, או גם את דברי רבי יוחנן, ראה בהערה הקודמת) ולא לחלוק, אולם יש גורסים "רב נחמן אמר", ולפי זה הוא חולק על הגמרא לעיל, והדעות דלעיל אינן סוברות את החילוק שהוא מחדש (ראה רא"ש פרק ב סימן י).
21. רב נחמן סובר שהשוואת ארמיות החתכים אינה הוכחה וראויה, ויש מקום לטעות בה, ולפיכך הוא סובר שאפשר לסמוך על זה רק בצירוף הסברא שלא מצוי שקנה שמוט יישחט (וגם על הסברא הדיא לחוד אי אפשר לסמוך כיון שלפעמים נשחט הקנה אף כשהוא שמוט, ולכן צריך גם בדיקה). ולכן רק כשלא אחו בסימנים ושחט, שאז קיימת הסברא הניל, מתירים בצירוף השוואת ארמיות החתכים, אבל אם אחו בסימנים ושחט, שאז בהחלט אפשר שיישחט אף שהיה שמוט, אין לסמוך על הבדיקה ולהחיר, וכל שכן שאין להחיר ללא בדיקה. (הסבר זה הוא כעין מה שכתב ברא"ש פרק ב סימן י לפי שיטת הגאונים וראה מרג"י יום טוב שם י, שלחן ערוך כד, יח; כי כן נראה לפרש לפי שיטת רש"י בסוגיא, כמו שתבאר בהמשך ההערה, למרות שאינו סובר באנונים שמוששים עם קנה של בהמה אחרת, אלא סובר שיש לחקק באותו קנה עצמו, אולם עין רמב"ם המפרש את החילוק בין אחו ללא אחו באופן אחר.)
22. (כבר נזכר לעיל (הערה 19) שמסתמנת דברי רש"י משמע שהוא מפרש שרב נחמן מגביל בין את דיו של רב ובין את דיו של רבי יוחנן, דהיינו, שאם אחו בסימנים ושחט, אפילו בדיקה לא תועיל להחירה. אך צריך להבין, אם הבדיקה היא בהשוואת ארמיות החתך הישן עם החתך החדש (כפי שפירשנו לעיל הערה 18 לפי שיטת רש"י), מדוע אין לסמוך על הבדיקה כאשר אחו בסימנים ושחט, וכי

דבי יוסף רישבא – אנשי ביתו של יוסף הצייד מחו בגידא נשאי וקטלי – היו מכים בהמות בגיד הנשה על ידי חץ או מקל, וגורמים להן למות על ידי זה. **אָתוּ** – באו לקמיה (לפניה) דרבי יהודה **קן במיקרא** לשאלו מה יהיה הדין אם ישחטו בהמה שהוכחה כן בגיד הנשה, קודם שתמות מחמת המכה²⁴, האם היא טריפה, או לא²⁵. **אָמַר לְהוּ** (להם): **יְכִי לְהוֹסִיף עַל הַטְּרֵפוֹת יֵשׁ** – וכי אפשר להוסיף על הטריפות שקיבלנו במסורת? אין לך טריפה אלא מה שמנו **חַקְמֵיהֶם**! וגיד הנשה שהוכחה אינו אחת הטריפות שמנו חכמים²⁶. מעשה דומה:

של בית²⁷ **רַב פֶּפְאֵ בַר אֲבָא רִישְׁבָא** – הצייד מחו בבוליא וקטלי – היו מכים בהמות בכליה שלהן, וגורמים להן למות על ידי כך²⁸. **אָתוּ לְקַמְיָה דְרַבִּי אֲבָא** – באו לפני רבי אבא לשאלו מה יהיה הדין אם ישחטו בהמה שהוכחה כן בכליה, קודם שתמות מחמת המכה, האם היא טריפה, או לא. **אָמַר לְהוּ** (להם): **יְכִי לְהוֹסִיף עַל הַטְּרֵפוֹת יֵשׁ** **אִין לָךְ טְרִיפוֹת אֲלָא מַה שְׁמַנּוּ חַקְמֵיהֶם**! ומכה זו אינה אחת הטריפות שחכמים מנו.

שאלת הגמרא:

וְהָא קָא חֵוִינָן דְקָא מַתָּה – והרי אנו רואים שהבהמה מתה ממכה כזו בגיד הנשה או מיריית חץ בכלייתה, ומדוע באמת אינם נמנים כטריפה?

משיבה הגמרא:

גַּמְוִירֵי דְאִי קְדָרִי לָהּ סָמָא חֵוִינָא – קבלה בירי, שאם מפורים תרופה על מכה זו, הבהמה תחיה. על כן, הן אינן מכות הגורמות בהכרח למיתה, ואינן נחשבות טריפה²⁹.

22. (באשר המשנה אמורת "זה הכלל...", אין כוונתה רק להסביר את יסוד הדינים שנוכרו מקודם, אלא לרבות מקרים שלא נזכרו במשנה בפירוש.)
23. משמע מהגמרא ש"ה הכלל" מרבה רק הטריפות משמועות האמוראים. אבל "בסגרי" שדן טריפות שנמנו במקומות אחרים במשנה (ראה רש"י מב, ב ד"ה אלא לתנא דבי רבי ישמעאל, ועיין משנה בהמשך עמוד זה; משנה עו, א; ודברי שמואל ב"ק מב, ב על המשנה באהלות לענין חסרון בשדרה), לא הוצרך התנא של משנתנו לרבות, כיון שכבר נשנו במשנה (תוספות יום טוב למשנה; עיין שם פירוש הגמרא ב"ק מב, ב לפי זה). אולם הרמב"ם בפירוש המשנה ור"ע פירשו שהתנא מרבה גם בסגרי ב"ה הכלל.
24. מר"ם: ראה גם רש"י להלן ד"ה אתו לקמיה.
25. כיון שרואים שאם משהוים את הבהמה היא מתה לבסוף מחמת מכה זו, סברו שמה היא טריפה (מר"ם).
26. הגמרא בסמוך תבאר מדוע באמת אינו טריפה, אף שהיא מכה קטלנית (רש"י).
27. הבי"ח מניח: "דבי רב פפא...".
28. הם היו מכוונים את החץ שיפגע רב בכליה, אבל לא יחזרו מעבר לכליה לתוך חלל הגוף (שאלו כן הייתה הבהמה טריפה משום נקיבת הדיקין) (רש"י).
29. מבואר אם כן מגמרא זו שההגדרה של טריפה היא פגם קטלני באחד מאברי הבהמה שאין לו תרופה. ראה עוד מב, ב הערות 4, 6, 7. [ואם לאחר שנעשית טריפה בגלל מכה באחד מאבריה, כרתו את האבר הלוקי ובכך מתאפשר לה לחיות, נחלקו ראשונים לקמן עו, א אם זה מועיל להפקיע ממנה דין טריפה. ראה בהערותנו שם, הערה 25. וראה עוד לעיל מג, א הערה 37.] [דיני הטריפות נקבעים לפי המציאות שהיתה מזמן מתן תורה עד חתימת התלמוד, פגם שהיה או קטלני, הריחו טריפה אפילו אם הדום אין בהמה מתח ממנו. ופגם שלא היה או קטלני, אינו טריפה אפילו הדום הוא קטלני (ראה רמב"ם הלכות שחיטה י, ב-ג, חזון איש יורה דעה ה, ג, אגרות משה חושן משפט חלק ב ע"ד; ראה ע"ד בהקדמה לפרקנו הערה 11).]

מציאות העולם
מול קביעות התורה

ליקוטי שיחות -
חלק כ"ב
עמ' 235

ויש להוסיף עוד. ואכ"מ.

ח. לאחר כל הנ"ל עדיין דרוש ביאור:

כל הענינים הכתובים בתורה, ובפרט כאלו שהם להלכה במעשה בפועל — אין „המקרא“ (דהפס"ד) יוצא מידי פשוטו, וצריך לקיים את ההלכה כפשוטה. אע"פ שכל ענין (בעולם ובפרט בתורה) שרשו הוא למעלה ורוחני.

[וזהו לא רק בנוגע לקיום המצות בלבד, שדוקא ע"י קיומן כפשוטן מקיימים גם את הענינים הרוחניים של המצות [כמצות תפילין, לדוגמא, שדוקא ע"י קיום מצות תפילין כפשוטה מקיימים שעבוד הנשמה והלב וממשיכים הד' מוחין (כמש"כ בכתהאריו"ל). וכו'], אלא גם בנוגע לכל הדברים והענינים המובאים ושנצטוו עליהם בתורה, הרי, כנ"ל, אין מקרא יוצא מידי פשוטו⁴⁶].

ועפ"ז קשה להבין: הרי ההלכה ד„הרואה חמה בתקופתה“ פירושה תקופת החמה בגשמיות — ואיך שייך לברך „עושה מעשה בראשית“ על התקופה שלמעלה, בשעה שכאן למטה אין (בזמן זה) תקופה (בגשמיות)⁴⁸?

ט. ואע"פ שגם בקידוש החודש יש הכרח לומר כן (כנ"ל סעיף ו') — שקידוש ר"ח וקביעותו אינם תלויים בזמן מולד הלבנה שלמטה — הרי קיים הבדל בין ענין ר"ח לתקופת החמה:

אע"פ שר"ח קשור עם מולד הלבנה — הרי ר"ח בעצם מהותו (אינו מציאות דעולם, אלא) הוא מציאות של תורה⁴⁹. זה שהוא יום קדוש, קרבנות ר"ח וכו', שקדשוהו ב"ד⁵⁰ או „קדשוהו שמים“⁵¹. לכן קל יותר להבין איך המציאות דר"ח קשורה עם המולד שלמעלה, גם כשהמולד שלמטה הוא בזמן אחר:

משא"כ „חמה בתקופתה“, שמציאותה נעשית (לא מדיני התורה הקשורים בזה,

46 ולכן כאשר חכמי האומות אומרים ע"ד מאורע וענין בעולם שהוא שונה ממש"נ בתורה — אא"פ לתרץ שבתורה מדובר רק ברוחניות הענינים. וכמדובר כמ"פ ההכרח לזה מסיפור השי"ס (בכורות ח, ב) שגם כאשר אמרו חכמי אוה"ע שהבחינו שנחש מתעבר לתלת שני ענה להם ר"י בודאות שאינו, והביא הוכחה מנפסוק וק"ו שהוא „לשב שני“ (והמדובר ה"י בעיבור דנחש כפשוטו).

47 ב' ג"י בהברכה — הובאו באנציקלופדי" תלמודית בערכו. וראה לקו"ש ח"י ע' 187.

48 ראה שו"ת חת"ס שם דנשאר בצע"ג דדברי הרמב"ם סתרי אהדדי. (ועיי"ש שכתב „איך נברך וע"פ אמת אין כאן שום תקופה“).

49 בפרט לביאור הרגיוני בנוגע למולד הלבנה (צפע"נ לרמב"ם ריש הל' קדה"ח) שמדגיש הרמב"ם „במראה הנבואה“.

50 ולדעת הרמב"ם אמירת ב"ד מקודש — מעכב — שם פ"ב ה"ח (ושם „שאינן הראי' קובעת אלא ב"ד שאמרו מקודש הם שקובעין“). וראה ספה"צ שם. (וראה השגות הרמב"ן שם. ולהעיר שגם לדעת הרמב"ן שם שאין קידוש ב"ד מעכב, הרי צריכים ב"ד עכ"פ לחשוב בהן ולהסכים בהן).

„וזה שאנו מחשבין בזמן הזה כו' אנו מחשבין לידע יום שקבעו בו בני ארץ ישראל איזה יום הוא, וקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא שיהי' ר"ח או יו"ט לא מפני החשבון שאנו מחשבין“ (שם ספ"ה). ובאריכות יותר בספר המצות שם „אבל מפני שביד הגדול שבארץ ישראל כבר קבעוהו זה היום ר"ח או יו"ט ומפני אמרם כו' כמו שבא בפירוש אלה מועדי ה' . . . שיאמרו הם כו“.

51 ר"ה כד, א (כמשנה). סנהדרין י, ב. בחודש שלא נראה בזמנו, וכ"ה דעת הרמב"ם שם פ"ב ה"ח.

ראה פירוש שם. וראה צפע"נ הל' קדה"ח שם. פ"ב ה"ח. פ"ה ה"א. מכתבי תורה מכ' סג.

השלמות לשיחות דלעיל

בס"ב, בנוגע לענין השמחה בימי חנוכה:

וכל זה — נוסף על כללות ענין השמחה בעבודת ה', כפס"ד הרמב"ם¹
"השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה . . עבודה גדולה היא . . עבדת² את ה'
אלקיך בשמחה ובטוב לבב . . לשמוח לפני ה', שנאמר³ והמלך דוד מפזז ומכרכר
לפני ה' וגו'".

ובכל אופן — העיקר היא השמחה בפועל ממש, מאיזה טעם שיהי' — אם
מצד כללות ענין השמחה בעבודת ה', או מצד השמחה המיוחדת דימי חנוכה.

בס"ג, הערה 42, בדברי המדרש ע"ד העגלות "שיהיו קיימים לעולם":

ומובן, שהעובדה שאינו רואה את העגלות — אינה משנה את מציאות
קיומן של העגלות באופן נצחי.

ואדרבה: מכיון שהתורה אומרת שהעגלות קיימות, הרי, מציאותן של
העגלות היא בתכלית ההתאמתות, עוד יותר מאשר דבר שרואה בעיניו, שכן, דבר
שרואה בעיניו, יתכן שאינו אלא דמיון בלבד, ואילו כאשר התורה מעידה על קיום
הדבר, הרי זה בודאי מציאות אמיתית, בכל התוקף כו'.

וענין זה — שתכלית ההתאמתות היא בנוגע למציאות ע"פ תורה — מונח
בפשטות אצל כאו"א מ"ש, גם ילד קטן, אשר, מיד כשנולד מקיפים אותו
בעניני קדושה, "שיר המעלות"⁴, וכיו"ב, ומנגנים לו ב"שיר ערש" אודות מעלת
התורה, "כי טוב סחרה מכל סחורה"⁵, אע"פ שאינו שייך עדיין להבנה והשגה,
"בטרם ידע הנער מאוס ברע ובחור בטוב"⁶, ובמילא, כתוצאה מחינוך כזה, אין
צורך להסביר לו שמציאות אמיתית היא — מציאות ע"פ תורה!

בס"ה, בענין התכללות כל התורה כולה:

ולכן, כל ענין פרטי בתורה מוסיף בשאר עניני התורה, כפי שרואים במוחש
שידיעת ענין פרטי בתורה, מוסיפה ביאור והסבר בכמה וכמה ענינים נוספים.
ולא עוד, אלא שמזה נשתלשל ענין זה גם בנוגע לחכמות חיצוניות —
"שנשתלשלו מהן"⁷.

בס"ו, שבג' דחנוכה חזר אדה"ז מפטרבורג לויטעבסק:

ויש להעיר, שמכיון שביתו הי' (לא בוויטעבסק, אלא) בליאדי, נמצא,
ששלימות הגאולה ממש נמשכה גם לאחרי זה — בהגיעו לביתו.
אמנם, מכיון שאין אנו יודעים מתי הגיע בדיוק לביתו — אין זה נוגע לנו,

(1) ה"ל לולב בסופן. (2) תבוא כח, מז. (3) ש"ב ו, טז. (4) ראה קונטרס משיחות י"ט כסלו ש.ז.
ושי"נ. (5) נוסח פיוט "שישו ושמחו". (6) ישעי' ז, טז. (7) לשון אדה"ז בתניא רפ"ג.

ומבוטלים כל החושים ועיני הבשר, כי שקר זהה טועים ומטעים, ורק נראה להם חוונטים יעו"ש בנעימות דבריו.

והוא הדבר איפוא גם בנידוננו, התנאים הקדושים כשנקטו קו בהליכותיהם בחיים לא היה זה מסאת נטית מזג הטבעי לכך, אלא מפני שמצאו מהלכים לכך בתורה"ק, שמאי מצא שהדרך דרך התורה היא להתנהג בקפדנות ושזוהי הדרך לשמור את דרך עץ החיים היא מצוותיה וחוקותיה של תורה"ק, ואילו היה מצא שצריכים לשנות את הקו היה מיד משנה אותו בלי כל היסוס, ואותו הדבר גם הלל, הוא מצא שצריכים להתנהג בענוה ולכן התנהג ככה, ואם היה מצא שצריכים להתנהג אחרת היה מתנהג אחרת, וכן גם רבי עקיבא שמצא שצריכים לנקוט בקו הנהגה של מעביר על מדותיו, ואילו מצא אחרת היה מתנהג כפי שמצא, ואם כן אין כל פלא אם בדרך ההנהגה שבין איש לאשתו מתי שאפשר לבעל לגרשה נקטו כל אחד מהם בקו אחר מכיוון שנהגו בהליכותיהם עם בני האדם כי בכאן כל אחד מהם מקרא הוא דורש על כך עפ"י הכללים שהיה לכל אחד מהם בקבלה מרבם, ומכיוון שמקרא המה דורשים בזה אם כן סברו שככה היא הקבלה בזה עד למשה מסיני, ואם כן בטלו לפי תומת צדקתם הגדולה את הקו שנקטו להם בדרכי הליכותיהם עם בני האדם, ולא הביטו אם דרכם כאן סותר לדרכם האחר, וקבעו בכאן את ההלכה בזה לפי המקרא שדרשו בזה, כי כאמור גם דרכם האחרת לא בחרו מפני נטיית מזגם הטבעי כי אם רק לפי שמצאו שכך היא דרך התורה, ולכן אם כאן מצא המקרא אני דורש שמורה לנקוט בכאן קו אחר נקטו כפי שמורה להם הדרש, כי זו התורה עומד למעלה מכל החשבונות, ומטעים המה כלפי הצו הזה, וכל החושים ועיני הבשר מבוטלים כלפי המקרא אני דורש, כי זה המציאות, וזהו הדרך דרך התורה ללכת בה ואחריה בתמימות מבלי לגטות ימין או שמאל.

ז) **סיימנו** מסכת גיטין והתחלנו מסכת זבחים, בדפדוף ורפרוף קל מספיקים לעמוד בנקל על הקשר בין הלימודים האלה, רוב רובה של מסכת גיטין מדברת על הלשמו ולשמה שבכתיבת גט, ורוב רובה של מסכת זבחים מדברת על הלשמה ולשמו של הקרבן ועל מובח ד', אלא דהלשמו ולשמה בגיטין המכוון על האיש והאשה, והלשמו ולשמה בזבחים המכוון על הלשמו של הבעלים והלשמה של הקובו, וכזה כן כזה ישנו גם ה"לשמה" של הקב"ה כביכול, לגבי גיטין הוא זה כפי שהבאנו מהירושלמי פ"ק דקדושין הדרש ממקרא כתוב במלאכי שלא ייחד הקב"ה שמו בגירושין אלא בישראל בלבד, ובזבחים הרי משנה מפורשת היא בזבחים דף מ"ו: דלשם ששה דברים הובח נובח לשם זבח לשם זבח ולשם השם לשם אישים לשם ריח ולשם ניחוח, ומבואר בגמ' שם הדיינו מי שאמר והיה לעולם

מליך כי עתה תבא ותלא, א"ל אני בתומי אלך, א"ל הלא יראתך כסלתך, א"ל זכר נא מי הוא נקי אבד זכר, וביאר הכוונה, שהשטן בא ועשה לו לאבריהם אבינו הרבה חשבונות של מצוה רשל כבוד שמים שחלילה לו מעשות כדבר הזה לשחוט את יצחק, כי יצא מזה חילול השם גדול שהרי הוא הראשון שהכיר והמליך את בוראו על כל העולם סלח הפיץ ברבים מדותיו של הקב"ה שהוא האם חנון ורב חסד ומרבה להטיב עם בוראיו, ועתה כשהוא בעצמו יתאכזר על בנו יחידו לשחטו הרי יעשה תורתו פלסתר, וכולם ירגנו ויאמרו שלא יתכן כזאת שה' מקור הרחמים והחמלה יצוה על אכזריות גוראה כזאת, ויגרם הדבר שהעולם כולו יחזור לאחור לטעות בעבודת עצביהם, ויתחלל שם שמים בעולם, ולכן עליו לחשוב הפסד מצוה כנגד שכרה ולמנוע א"ע מעשות זאת, וזהו שאמר לו השטן "הנה יסרת רבים וידים רפות תחוק וגר", ואיך תעשה כעת הדבר הזה, ועל זה ענה לו אברהם אבינו "אני בתומי אלך", אין לי כלום עם כל החשבונות האלה, עלי להיות תמים עם ה' ולמלאות אחרי פקודתו בשלימות ובדייקנות כי ציוי ה' עומד למעלה מכל החשבונות, ומטעים המה ביסודם כלפי הצו העליון עיי"ש, ובהקדם גם דברי ספר אור יהל להגרי"ל חסם ז"ל פ' ויחי שכותב לבאר מאמר חז"ל בתענית דף ה' ע"ב דאיתא: רב נחמן ורב יצחק הו' יתבי בסעודתא זכו"ל א"ל הכי א"ר יוחנן יעקב אבינו לא מה, א"ל וכי בכדי ספדו ספדיניא וחנטטו חנטייא וקברו קברייא, א"ל מקרא אני דורש שנא' ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישאל כי הנני מרשיעך מרחוק ואת ורעך מארץ שבים מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים,

וכתב לבאר וללמד מזה יסוד נפלא, דהנה אם אדם יראה בעיניו את ראובן חבירו, ושומע קולו ונדמה לו לקול שמעו, ודאי ישפוט שחוש שמיעתו הטעור, ובאמת ראובן הוא ולא שמעון כי חוש הראיה יותר חזק מחוש השמיעה, כ"ש אם יאמרו לו על אחד שמת ורואה עומד לפניו, מי פתי יתשוב אחרת שאמירה זו אינה מכוונת, והנה ראה זה פלא, שרב נחמן תמה ושואל: וכי בכדי חנטו חנטיה? בא ר"י ומשיב לו מקרא אני דורש, ומה תשובה היא זו? הא ראינו שמת חנטוהו וקברוהו, אלם חז"ל השמיענו בזה, שאם נסתר חוש הגשמי ע"י מה שמצאנו בתורה"ק איפכא, ע"כ מסיקים מזה שחוש הגשמי הטעה, ורק נראים כתונטים, כי מכיון שמקרא אני דורש עפ"י הכללים האמיתיים שנתנו לנו מסיני, הרי שהקב"ה אומר כן, וממילא ברור שרק נדמה להם שמת, אבל חי היה, ככה למד חז"ל תורה, וזהו התבדל הגדול הריחוק הנורא שבין דעתנו לדעת חז"ל, מן ההיפך אל ההיפך, שאצלנו בעניותנו העוה"ו הוא מציאות "והתורה נדרשת", משא"כ חז"ל בעיני קדשם דמה ראו את התורה בחייהם מציאות, וכשמקרא אני דורש בטלים

מציאות העולם מול קביעות התורה

שו"ת ציץ אליעזר -
חלק י"ד
עמ' קפא

בעיקרים מ"א פכ"ב כתב אשר הנמנעות קיימות גם בחיק הבורא שא"א שיהי' קוטר המרובע שוה לצלעו כו' וכדומה. והאמת אינו כמו שכתב בעל העיקרים, כ"א בחיק הבורא נמנעו הנמנעות, ר"ל שאין דבר נמנע בחיק הבורא. וכאשר ראינו בחוש בבהמק"ד שמקום הארון לא הי' מן המדה, הבית קדש הקדשים הי' כ' אמות אורך וי"ד אמות רוחב, והארון הי' אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו, ועמד באמצע קדה"ק, והי' צריך להיות באורך שמונה אמות וג' רבעי אמה מזה, וח' אמות ג' רבעי אמה מזה, וברוחב הי' צ"ל ד"א ורבע אמה מזה, וד"א ורבע אמה מזה, ולאחר המדידה נמצא שהי' עשר אמות מזה ועשר אמות מזה, וכן ברוחב הי"א מזה וה"א מזה. א"כ הארון שהי' במדה ועמד במקום, ומ"מ לא נתפס בגדר מקום, שהרי לא פחת את המדה כנ"ל. הרי שבכוח יכולת הבורא להיות מקום ובלתי מקום בנושא אחד. וכמו"כ יוכל להיות שארי הפכים בנושא אחד. וצריכי' להאמין בזה באמונה שלימה, וכבר נתאמת בחוש כו' כנ"ל. ולתרץ קושית הבעל העיקרים איך נדע במה להאמין ובמה שלא להאמין (אשר מזה הוכרח

לחלק בבי' מיני הנמנעות כו'). אף אנו נאמר, מה שצוותה לנו התורה להאמין, אנו נאמין אף שלא יצויר בשכל, מ"מ נאמין בזה באמונה שלימה, שהתורה אמת כאשר הוכיח בפרקים הקודמים. וכל מה שצוותה התורה ומה שבא בה נאמין ולא נסתפק באמיתתם, וכמו מציאות ה' כו' וכדומה העקרים והשרשים שבאו בתורה (ע' לעיל פי"א, ולהרמב"ם הוא מן המצות כו' ואין כאן מקומם לבאר זה כו') וכמו"כ הענינים שאמרו ז"ל במדרש הכתובים (ע"ל פכ"ג) נאמין, וכל מה שנגד התורה, או מכחיש לאחד מהעקרים או מהשרשים, אותו גרתיק ולא נאמין בהם כלל, וכל מה שבא בתורה וצוותה עלי' נאמין בהם אף שלא יצוירו בשכל, מ"מ לא נסתפק כלל באמיתתם. ובזה סרה קושיית בעל העיקרים כו' וד"ל.

ומ"ש לקמן בפרק זה כמו שא"א שתבוא הקבלה כו' לברוא אחד כו'. שאלה זו שאל אחד מהמשכילים, מכ"ק אאזמור"ר זצוקלה"ה והשיב לו, והלא באמת ארז"ל ע"פ ויקרא לו אל אלקי ישראל, הקב"ה קרא ליעקב אל, והוא בחי' כתר ות"ת, וענינם מבואר בחסידות בכ"מ. ומי שיבין היטיב ע"ד החסידות אילו ב' המדריי', יראה ויבין בשכלו היטב איך שבעל העיקרים במחילת כבודו הרמה לא דק בדבריו אילו כו'.

בעקרים פכ"ב מ"א ואם מצד הניח הדת כו' אם הי' כן, ע"ש בשרשים אות ד'. וצ"ע לפי פירושו הרי זה שייך להדת מצד עצמה ולא מצד המניח כו' יעו"ש לעיל. ופשוט הכוונה במ"ש אם הי' כן, ר"ל אם באמת הוא קיבל התורה בעצמו מהשי"ת כו'.

כבר היה לעולמים . . .

שמות לא לב כי תשא

לַחַת אֲבָן כְּתוּבִים בְּאַצְבְּעֵי אֱלֹהִים: לֵב * וַיֵּרָא הָעַם
 כִּי־בָשַׁשׁ מֹשֶׁה לָרֹדֶת מִן־הַהָר וַיִּקְהַל הָעַם עַל־אַהֲרֹן
 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם | עֲשֵׂה־לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ
 כִּי־יָהּ | מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא
 יִדְעֵנוּ מַה־הָיָה לוֹ: * וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶהְיֶה פָּרְקוֹ נֹזְמִי
 הַזֶּהב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשִׂיכֶם בְּנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְהָבִיאוּ אֵלָי:

רש"י

אח האלכה שניהם יחד: לחת. לחת כתיב ע שפי
 שחיהן שוות: (ה) כי בשש משה. כהרנושו לטון
 איחוד וכן (שופטים ה) בשש רכבו (שם ג) ויחילו עד
 בוש כי כשעלה משה להר אמר להם לטוף ארבעים
 יום אפי בא בחוק ו' שעות כסבורים הם שאלוהים
 שעלה מן המצוק הוא והוא אמר להם שלמים מ' יום
 ולילו עמו ויום עלייתו אין לילו עמו שהרי בז' בסוף

שפתי חכמים

אלו אלף מלמד ששים וכו': ע כאלו לא היו רק אחד:
 פ כלומר בשש נועריון כלו שש: צ דק"ל מדכתיב תהא
 אשר ילכו לפניו היל"ל אח"כ זה משה האיש אשר הלך ר"ל
 זה משה האיש שהלך בתהלה לפניו ועכשיו מה לך עשה לו
 אלהים אשר ילכו לפניו ולמה כתיב אשר העלתו ומפרש
 דבאמם כן שירשו אשר העלתו איש כמשמשו מארץ מצרים
 אלף

מלש נחמ"א יום מ' צ"ו בתמוז צ"ו בא השמן וערכב את העולם והכרה דמות חשך ואפלה וערוביאל לומר
 דח"י מה משה לך בא ערוביאל לעולם אמר להם מה משה שכבר באו פ שש שעות ולא בא וכו'
 דלחיה בשנת (דף סט) וח"ל לומר שלא עמו אלא ביום המעון בין קודם חלות בין לאחר האם שהיה
 לא ירד משה עד יום זה המחרת שנאמר וישכימו ממחרת ויעלו עולות: אשר ילכו לפניו. אלוהים
 סרבה אוו להם: כי זה משה האיש. כמין דמות משה הרבה להם השמן שנושאים אותו בלוי רקיע
 השמים: אשר העלתו מארץ מצרים. והיה מורה לנו צ דרך אשר נעלה בה עתה לריבין את לאלוהים
 אשר ילכו לפניו: (ג) באזני שכיבס. אמר אהרן בלבו הנשים והילדים חסים בהכשטיהן שמה יתעכב

סדנר

התורה והמצוה

שילא לחתו כל קד על עם ה', (א) הכנה היה כי בושש ששה לרדת מן הדר, והוא נסרד מאחס
 אל מזה לשוב וכבר עברו מ"ס יום ולא לקח עמו לחם ומים, והשבו שח"א שימקיים בלי מזון מ"ס יום,
 והעוף ינסך מזון להשלים הניחך, וע"כ הגם שהאחינו במשה שאמר שבו לנו בזה עד אשר שוב אליכם,
 כצ"ח השבו ששכ נפש משה נכרדח מחומר ונעשה בנוסו כמו בנוף העוף והליבו, במשאר ביסוד הלש
 והתכרדו הלכו, והוא התעלה להיות מלאך ופכל מופשט מחומר עד שלא יראו אותו עוד בעין בשר, והם
 זריכים מנהיג שיראוהו, וכמו שהיה עד הנה בהגם שמהם היה אים האלהים, שטימותו היה אלהות וה'
 סכן ט, והיה מופשט מנוש, כצ"ח התראה אליהם בצורת נפש אלהים מנהיג בגויה ובאופן זה האיש
 המרים, ולריכים ענה מנהיג מוהש שיעמוד במקומו שיראוהו בעיניהם וימלא עמהם בין עדתם במהנה,
 (ג) ויקהל העם על אהרן, שכ"ז לא ילא הדבר מהכמי העדה והאליה רק מן העם ההמונים שצ"ח
 וקאל, שמבואר אללו שיש הדל בין קהל ובין עדה ובין כקרויל ובין ביעד, שעדה וקראו בעת שזקניהם
 צראשיהם, וקרויל וסקרויל הוא בעת נגחם ההמון, שהם נקלהים לא ממועדים, ופז"ח העם ר"ל מה בראו
 וארע בעיניהם בשיפת משה וכן הקהלה על אהרן ילא מן העם ההמונים, וחז"ל אמרו שהיה עקרו מן
 הערב רכ כמו שיבאר (בפרשה ז'), ובאשר רט מנהיג שילך לפנים, ובתהלה בעת החסע הלך לפניהם ה'
 בעמוד אש ועקן והיה הכבוד מוהש ע"י האש והעקן, ועתה שעמדו במק"ח היה העקן והאש בראש היה
 והשבו שלא ינהיגם עוד בעת החסע, ורט מנהיג אחר, רט לעשות בדרך ההכמה כעין שלום שבו ישכון
 ט', וידוע שעני הכבוד היו בזכות אהרן, לפ"ח הכבוד שהתלבש בצורה מוהשת היה בכתו של אהרן, לק
 וקאלו לתכלית זה על אהרן. ויאמרו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו, באהו בפרוש שאינם
 מוצים אלהים לעבדו, שע"ז לא היה להם לומר כי זה משה האיש וכו', רק רוצים מנהיג שיהינם כמו
 חמשה היה מנהיג אותם וה' ישכין שכינתו והאלהותו עליו כמו ששכן על משה בעודו מלוכש בגויה, ובארו
 ספסע כי זה משה האיש, ר"ל הגם שברור בעיניהם שמהם הרוחני והאלהי עדיין חי ונמלא לחם כש
 שהבימה ששוב אליהם, הכל משה האיש, ר"ל משה הנשמי, ר"ל גושו שהיה האלהות מלוכש בו, שום
 העלנו מארץ מצרים שזו היה מלוכש בגויה ודבר אחר פנים אל פנים לבשעם והנהיגם לא ירענו מח
 היה לו, כי א"ח שהלך הדיביות וההמתיית שלו יתקיים זמן רב בזה בלא מזון והם יר יום נהיג מלוכש בגויה:
 (ז) ויאמר אליהם אהרן, וכישר ידע אהרן כי משה ישיב אליהם בעוף ונשם, ואלה שימסך הדבר עד

בגמך

מציאות העולם
 מזול קביעות התורה

שמות -
 לב,א.

ליקוטי מקורות

שיחות קודש - ש"פ וארא ה'תש"מ

- שיחת ש"פ וארא תש"מ - י -

עד"ז בנוגע צו דער צווייטער זאך וואס רש"י זאגט, אז הלל איז געווען אן
"ענוותן":

דער ענין פון עניויות איז נישט שייך זאגן ביי אן ענין וואס איז היפך כבוד
התורה - אבער בשעת עס קומט צו אן ענין פון כבוד התורה פון שמאי, האט דער עניויות
פון הלל געדארפט מחייב זיין אז הלל זאל זיין "כפוף ויושב לפני שמאי כאחד מן
התלמידים"!

און דא זאגט מען א דאס איז גאר געווען "קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל"?

און וויבאלד אז דא נוצט ער דעם זעלבן לשון ווי דאס איז אין מס' סופרים
("קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל") - איז פארשטאנדיק אז דער ביאור אין די בלידע
גמרות האבן א שייכות זל"ז.

יד. וועט מען דאס פארשטיין בהקדם נאך א שאלה:

אין בלידע גמרות (אין מס' סופרים און אין מס' שבת) זאגט ער אז דאס איז
געווען "קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל":

וואס איז דא דער דיוק "כיום שנעשה בו העגל" - ער האט געדארפט זאגן "קשה
לישראל כעשית העגל" וכיו"ב?

איז דער ביאור אין דעם אז אין דעם דיוק גופא אז דאס איז געווען "קשה לישראל
כיום שנעשה בו העגל" - ליגט דער ביאור:

אין פשוטם של כתובים (לויט פרש"י) איז דער יום עשית העגל געווען א טאג
פריער ווי דער עצם עבודת העגל, עבודת העגל איז געווען ל"ז תמוז, און דער עשית
העגל איז געווען ט"ז תמוז.

ווי דער פסוק דערציילט אז בשעת אהרן האט געזען "ויבן מזבח לפניו" האט ער
געזאגט "חג לה" מחר" (תשא לב, ה), ווארום אהרן האט געטראכט אז ביז מארגן ("מחר")
וועלן אדער די אידן תשובה טאן, אדער משה וועט שוין צוריק קומען (פרש"י שם).

און דעמאלט האט אהרן געטראכט וועט ווערן "חג לה", ווי רש"י זאגט אז "כלבו
הי' לשמים בטוח הי' שיבא משה ויעבדו את המקום".

וואס דערפון איז פארשטאנדיק אז דער יום עשית העגל איז אינגאנצען נישט ווי
דער עצם עבודת העגל, ווארום אין דעם יום עשית העגל האט נאך געקענט ווערן אן
ענין פון "חג לה" מחר",

וויאזוי האט געטראכט אז אויב מ'וועט אויסנוצן דעם עגל אין אן אופן כדבעי,
וועט דעמאלט נישט נאר זיין אן ענין פון ע"ז און היפך אחדות ה', נאר דערפון וועט
גאר ווערן "חג לה".

טו. והביאור בזה:

די טענה פון די אידן מיט דעם וואס זיי האבן געוואלט וואכן דעם עגל, איז געווען
א טענה צודקת ע"פ תורה.

זיי האבן גע'טענה'ט אז אזוי ווי מ'געפינט זיך אין עזה'ז הגשמי און מ'דארף
מברר זיין די וועלט דא למטה - במילא דארף מען האבן א ממוצע צווישן דעם אויבערשטן
מיט די וועלט וואס דער ממוצע געפינט זיך דא למטה אין וועלט.

מציאות העולם
מול קביעות התורה

תרגום חפשי -
ללא אחריות
כלל וכלל

טו. והביאור בזה:

טענת היהודים בכך שרצו את העגל, היתה טענה צודקת ע"פ תורה.

הם טענו שמכיוון שנמצאים בעוה"ז הגשמי וצריכים לברר את העולם, כאן למטה – צריכים ממוצע שיהי' בין הקב"ה והעולם ושהממוצע ימצא כאן למטה בעולם.

וואס דאס איז א טענה צודקת ע"פ תורה, ווארום די אידן האבן געזאגט אז אזוי האט זיך דער אויבערשטער אליין געפירט: ניט ער אליין האט ארויסגענומען די אידן פון מצרים, נאר ער האט דאס געטאן דורך משה'ן, "כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים" (שם א) [וואס דאס איז געווען א הקדמה צו די טענה אז זיי ווילן האבן דעם עגל, ווארום די אידן האבן מודה געווען אז מ'איז ארויס פון מצרים, ד.ה. אז מ'דארף ארויס גיין פון מצרים וגבולים]

און וויבאלד אז איצטער איז "לא ידענו מה הי' לו", ד.ה. אז דער ממוצע וואס מ'האט געהאט איז ניטא - וויל מען האבן איינער במקומו וואס איז "הוגה בתורה ועוסק במצוה כדור אביו... וכיוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה" (ע"ד ל' הרמב"ם הל' מלכים פי"א ה"ד).

וואס דערפאר האט אהרן געהאלטן אז אויב מ'וועט אויסנוצן דער ענין כדבעי, וועט דערפון ווערן "חג לה".

טז. אבער אעפ"כ איז דער "יום שנעשה בו העגל" געווען א נסיון קשה, ווי מ'זעט דערפון גופא וואס איז דערנאך געווארן, אז די אידן זיינען ניט בליגעשטאנען דעם נסיון, ביז צו דער ענין פון די "שלשת אלפי איש", און "כיום פקדי ופקדתי".

און די נסיון קשה איז באשטאנען אין דעם וואס ביז דעמאלט איז געווען דער ענין פון "ויאמינו בה" (און בדרך ממילא) במשה עבדו", משא"כ אין דעם "יום שנעשה בו העגל" האט זיך אויפגעפענט די מעגליכקייט אז פון דעם עשיית העגל זאל ווערן אן ענין פון ע"ז ר"ל, ווי די ערב רב האבן געוואלט.

אבער לאידך וויבאלד אז דאס איז געווען "יום שנעשה בו העגל", און נאך ניט עבודה העגל בפועל (וואס איז ערשט געווען "מחר"), דערפאר האט די עשיית העגל אויך געהאט די מעגליכקייט אז דערפון זאל ניט ווערן ווי די ערב רב האבן געוואלט, נאר ווי אהרן האט געוואלט, אז דאס זאל ווערן א "חג לה".

ביז אז דערפון זאל ווערן די מעלה פון "ירידה צורך עלי", אז מ'וועט מעלה זיין דעם עגל צו שרשו ומקורו, וואס די עגל האט מען דאך געמאכט דורך דעם וואס מ'האט געזען ווי דאס איז בשרשו אין דעם שור שבמרכבה - האט אהרן געטראכט אז אויסנוצן דעם עגל אין אן אופן כדבעי, קען צוריקערן דעם עגל צו שרשו אין דעם שור שבמרכבה.

יז. עפ"ז ווען מען פארשטיין דאס וואס ער זאגט אין מס' סופרים, אז בשעת די ה' זקנים "כתבו לתלמי המלך את התורה יונית", איז דעמאלט "הי' היום קשה לישראל כיום שנעשה העגל, שלא היתה התורה יכולה להתרגם כל צרכה":

דער ענין פון מתרגם זיין די תורה אויף יונית איז געווען א נסיון קשה, בדוגמא צו דער נסיון קשה וואס איז געווען אין דעם "יום שנעשה העגל" -

ווארום ביז דעמאלט איז ניט געווען די מעגליכקייט אז מ'זאל אויסטייטשן די תורה אין אן אופן הפכי פון החדות ה' (בדוגמא ווי ביז דער "יום שנעשה העגל" איז געווען דער "ויאמינו בה" ובמשה עבדו").

משא"כ בשעת תלמי המלך האט זיי געהייסען דאס מתרגם זיין אויף יונית איז געווארן די מעגליכקייט אז מ'זאל קענען אויסטייטשן אן ענין אין תורה אין אן אופן וואס איז היפך אחדות ה'.

ווארום אויב מ'וואלט מתרגם געווען די תורה כל צרכה, וואלט דעמאלט געדארפט זיין "בראשית ברא אלקים", וואלט מען דאס געטייטשט אז דאס מיינט בדוגמא ווי דער ענין העגל.

שזוהי טענה צודקת ע"פ תורה, מכיון שבנ"י אמרו שכך הקב"ה עצמו נהג: לא הוא עצמו הוציא את בנ"י ממצרים, אלא הוא עשה את זה ע"י משה, "כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים" (שם א)

ומכיון שעכשיו היו במצב בו "לא ידענו מה הי' לו", דהיינו, שהממוצע שהי' – איננו, רוצים שיהי' אחד במקומו "הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו ... ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה" (ע"ד ל' הרמב"ם הל' מלכים פי"א ה"ד).

ולכן סבר אהרן שאם ינצלו את הענין כדבעי יצא מכך "חג לה".

טז. אבל אעפ"כ ה"יום שנעשה בו העגל" היה נסיון קשה, כמו שראו בפועל מה קרה לאחר מכן, שבנ"י לא עמדו בנסיון, עד [שהגיע] לענין של [מיתת] "שלשת אלפי איש", ו[ל]"ביום פקדי ופקדתי".

והנסיון הקשה התבאר בכך, שעד אז הי' "ויאמינו בה" (ובדרך ממילא) במשה עבדו, משא"כ "באותו היום שנעשה בו העגל" נפתחה האפשרות שמעשיית העגל ייעשה עניין של ע"ז ר"ל, כמו שרצו הערב רב.

אבל לאידך מכיוון שזה היה "יום שנעשה בו העגל", ועדיין לא נעשה העגל בפועל (שזה היה רק "מחר"), לכן בעשיית העגל בפועל היתה גם אפשרות שלא יצא מה שרצו הערב רב אלא, כמו שאהרן רצה, שזה יהיה "חג לה".

גדול שהם יבחרו בו כמתאים לעטרה זו ואילו הפורקים עול יאמרו שהם היהודים האמיתיים והם הם שצריכים לבחור את הכה"ג כפי הבנתם, ויכריעו אז ביניהם כדרך הבחי' שהיתה בימי אליהו ז"ל, דהיינו שיעשו ביניהם סימן שכל מי שיענו לו באש מן השמים האמת אתו, והנסיון הגדול יהיה אז באופן זה שהאש מן השמים תרד לצדם של אלו שהתרחקו מן התורה והם יצליחו במלחמתם, אך זה יהיה הברור האחרון כי הכשרים באמת לא יתבטלו אפילו בפני המופת הזה. והעצה להחזיק מעמד במצב נורא זה לכל יהודי היא שיהיה מקושר לצדיקים וליהודים כשרים המקושרים לתורה, כי התורה היא נצחית, ובכח זה אפשר להחזיק מעמד בכל העתים והמצבים.

בא אתה וכל ביתך אל התיבה. יהודי צריך להיכנס הוא וכל בני ביתו לתוך גבול הקדושה, בחי' תיבה.

ויבוא נח אל התיבה מפני מי המבול. פרש"י נח מקטני אמנה היה. ולכא"י יש להבין, איך אפשר לומר על צדיק כנח שהיה מקטני אמנה, מאמין ואינו מאמין. אלא ביאור הענין הוא, דהנה באברהם כתיב (בראשית טו, ז) והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, דהיינו שאע"פ שהיה אברהם אבינו חוזה בכוכבים שאינו מוליד כמחז"ל (שבת, קנו.) מ"מ אחרי שהבטיחו הקב"ה שיוליד בן האמין באמונה שלמה כי אכן יולד לו בן, ובכח האמונה המשיך אליו ממרום את השפעת קיום ההבטחה, כי ענין האמונה הוא בבחי' המשכה שע"י עצם האמונה ממשיכים ומקריבים את קיום ההבטחה, זה פ"י ויחשבה לו צדקה שהקב"ה החשיב כביכול את האמונה השלמה שאע"פ המשיך באמצעותה את קיום הבטחת הורע לצדקה לו, לזכות מיוחדת שקירב את הענין. ומטעם זה גופא לא רצה נח להאמין בגזירת המבול אמונה ברורה, כדי שלא ימשיך ויקרב אותה ע"ז,

להכנה שקודם לתפלה, כי תיבה פ"י מלה, הדיבור שאומרים לפניו ית'. כל איש מישראל צריך להתכונן לפני תפלתו, לפי ערכו ולפי מצבו. ויש בענין זה ג' מדרגות. שלישים הם בעלי מדרגה גבוהה, כמאת"כ (שמות יד, ז) ושלישים על כולו, שעליהם להתכונן לפי ערכם. שניים הם בג"א הנמוכים מאלו, דהיינו שכל דרגתם היא רק מצד שורש נשמתם, ורמו לדבר מ'שנ'ה' אותיות נ'ש"מ"ה', גם הם יכינו את עצמם בהתאם לערכם. תחתיים הם האנשים הפחותים ביותר, נמוכים מכל נמוך, שגם עליהם מוטל להתכונן לתפלה לפי ערכם.

בא אתה וכל ביתך אל התיבה. האישי מישראל צריך להיכנס כולו בתוך התיבה שהוא אומר לפניו ית'. וכמו שבתבת נח אמרו חז"ל (סנהדרין, קח:) שכל מין שהיה טהור היתה התיבה קולטתו, כך גם בדברי תורה. כל מי שלומד בטהרה, תורה לשמה, כפי האופן שיהודי מחוייב ללמוד, התיבה קולטתו והוא מוצא בתורה כל מה שחפץ.

בא אתה וכל ביתך אל התיבה. התורה הק' היא נצחית וכל דיבור מתוכה נוגע לכל איש מישראל בכל עת. כשם שיש פרשה בתורה כי תצא למלחמה על אויביך (דברים, כ-כא) ופ"י בספה"ק שהכוונה על מלחמת היצר שבכל זמן, כמ"כ י"ל שענין התיבה הוא א' יידיש ווארט. בכח התיבה שיהודי מוציא מפיו לפני הקב"ה בבחי' אמת, יכול הוא להינצל ממי המבול הזידונים ולטהר את עצמו מכל מיני רתיחות דם טמא.

ובמיוחד בזמן הסתר כמו של ימינו, שהחשכות גדולה, צריך לעשות בחי' תיבת נח שהתאחדו בתוכה כל מין טהור, דהיינו שכל היהודים הכשרים יתאחדו ויתקשרו באהבת חברים אמיתית. והנה איתא במדרש, כי בימים שלפני הגאולה האמיתית כאשר יצטרכו כבר להקים את בית המקדש יתפלגו בני"י לשני צדדים, הכשרים באמת יחפצו באותו כהן

The background features a faded, grayscale illustration of a two-story brick house with a chimney and a porch, partially obscured by large, leafy trees. In the foreground, an open book with dense text is shown, its pages curving upwards. At the top center, there is a decorative, ornate scrollwork design. The overall composition is centered and balanced.

- הוספות -

תוכן הפרק

בכוחם של בני ישראל, ע"י התנהגותם \ קביעתם לגרום את התגלותו של הנשיא.

הנהגת והתייחסות החסידים בנדר"ד היא זו שפועלת. את התגלותו של כ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח אלינו גם לעת חושך שכזו. מכאן הקפדת החסידים להדגיש לכתוב ולומר בכל עת מצוא כי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א חי וקיים. כי התגלותו אלינו בזמן זה תלויה בנו איך שאנחנו נתייחס לזה.

בחלק זה הבאנו מספר מקרים מיוחדים, המצטרפים לשלל מקרים נוספים (כגון: קריאת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ - ויבלחט"א - אדמו"ר שליט"א לחתן בראשית, כסא מיוחד לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ בסעודות כ"ק אר"ש ועוד) הקובעים יסוד ללימוד בדבר התייחסות האישית שלנו כלפי כ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח דווקא בפרטים הגשמיים. בעקבות וכתוצאה מהאמונה הטהורה כי הרבי חי וקיים כפשוטו, בכ"ש וק"ו מההנהגה כלפי נשיאי הדור הקודמים.

The background features a faded image of a two-story brick house with a chimney and a porch, partially obscured by a large, open book with visible text on its pages. At the top, there are decorative, light-colored scrollwork patterns.

זה תלוי בנו

ליקוטי
מקורות

שיחות קודש -
ש"פ האזינו
ה'תשכ"ז

ובזה יובן אויך וואס רש"י איז ניט מסיים דא "אמר הקב"ה כל מי שיש בידו למחות כו", ווי רש"י זאגט אויף די אנדערע ערטער, וויילע דער גאנצער פירוש דא אזוי צו לערנען איז נאר מצד ההכרח של שארי המקומות, און ס'איז ניט כבודם של ישראל מוחה זיין אנטקעגן אויבערשטן, דעריבער זאגט דאס ניט רש"י בפירוש, און זאגט מערעניט ווי "וכו",

דא איז ניט שייך צו פרעגן, לכאורה וואלטן זיי דאך באווארנט מערניט ווי אויף איין טאג, און וואס וועט זיין ווייטער (כמו בב' מקומות הנ"ל שהיו מוכרחים בפעולה שיבטל הדבר לגמרי),

ווארום רש"י זאגט דאך שוין אין פ' ואתחנן אז "נדר שהותר מקצתו הותר כולו", איז וויבאלד די אידן האבן געוואוסט אז די גזירת מיתה איז אויף דעם טאג, און אויב עס וואלט נתבטל געווארן פון דעם טאג, וואלט זי שוין אינגאנצן נתבטל געווארן.

אע"פ אז לכאורה וואלט מען דאך בא דעם דור המבול אויך אזוי געקאנט זאגען, אז זיי האבען געוואוסט דעם טאג וואס דער מבול דארף זיך אנהויבן, און כנ"ל נדר שהותר כו', איז וואס האבן זיי געדארפט צוברעכן די חיבה, עס וואלט דאך געווען גענוג ווען זיי האלטן אפ נח' פון אריינגיין אין דער חיבה דעם טאג,

ס'איז אבער מובן בפשטות: ווארום וועלכן טאג דער מבול וועט זיך אנהויבן דאס האט דער אויבערשטער געזאגט נאר צו נח, אבער בני דורו האבן דערפון ניט געוואוסט. אע"פ אז נח האט זיי געקאנט דערציילן זיינען זיי אבער ניט געווען מוכרח איהם גלייבן, און אפשר איז ער א בא"י, עכ"פ מצד הספק האבן זיי בעטער געוואלט צוברעכן די חיבה זרעלן זיי זיין זיכערער,

דא אבער האבן די אידן זיכער געגלויבט אז משה אמת ותורתו אמת, האבן זיי געוואלט אראפנעמען די גזירה מערניט ווי פון דעם טאג, און דאס וואלט שוין געווען מספיק ווארום "נדר שהותר מקצתו הותר כולו".

אין רש"י איז דאך אויך מרומז יינה של תורה (פנימיות התורה), איז די הוראה מהנ"ל:

אז דער כח פון תשובה קאן פועל'ן אפילו לאחר גזר דין, אע"פ אז ס'איז שוין געווען א ציווי פון אויבערשטן צו משה, וואס משה איז חכ' עילאה, וכמבואר בתניא די מעלה פון חכ' אז הוא לבדו הוא ואין זולתו, אע"פ כ' קען תשובה דערלאנגען העכער, און מה דאך הקב"ה גוזר וצדיק מבטל כ"ש בא ועמך כלם צדיקים אז זיי קאנען זיכער מבטל זיין די גזירה,

ועד"ז איז אויך בא יעדן איינעם אין עשי"ת, וכמבואר בגמרא אז אפילו לאחר גזר דין איז וליהיד אימת איז - עשי"ת קען ער דאס מבטל זיין.

אע"פ אז דא איז דאס געווען בחודש אדר (שבו נפטר משה), וויבאלד אבער דאס איז געווען א ענין של רבים, ווארום רבים צריכים לו, און עס קאן גאר ניט זיין קיין גרעסערער רבים, ווארום דא איז דאך געווען נוגע גאנץ כלל ישראל, וואלטן זיי דאס געקאנט מבטל זיין,

ובפנימיות הענינים איז דאס דער טעם וואס רש"י פירט דא ניט אויס "כל מי שיש בידו למחות כו", ווארום באמת זיינען אידן יא בכח מבטל זיין, ווייל ונתן לנן את תורתו, תורה איז אפגעגעבן געווארן למטה דוקא, און ווי די גמרא זאגט אז דער אויבערשטער זאגט "נצחוני בני נצחוני", און "תורה לא בשמים היא", און ווי מען פסק'נט אפ למטה אזוי איז דאס למעלה, זיינען אידן בכח מבטל זיין די גזירות דלמעלה.

זה תלוי בנו

תרגום חפשי -
ללא אחריות
כלל וכלל

ובפנימיות הענינים הטעם שרש"י לא מסיים כאן "כל מי שיש בידו למחות כו", כי באמת בכוחם של בני"י לבטל [את הגזר דין], מכיוון ש"ונתן לנו את תורתנו", התורה ניתנה למטה דווקא, וכמו שאומרת הגמ' שהקב"ה אומר "נצחוני בני נצחוני", וה"תורה לא בשמים היא", וכמו שפוסקים כך הוא [נפסק] למעלה, בני"י בכוחם לבטל את הגזירות דלמעלה.

והיטור של חסד התורה הוא מה שמוציא התלמוד את דבריו בפיו, כח"ס ע"פ חיים הם למוציאם למוציאם בפה, וכוה הדבור נשאל אמו הספר כ"ד, והמחשבה של עסק התורה מה שמחשב בלימודו ל"ש, וכח"ס ד"ל שגריך ללמוד תורה לשמה, וכוה המחשבה נשאל אמו מספר כ"ד, הרי ג"ס כ"ד כמנין חסד, נששים ע"ד עסק התורה, ש"ס בו ענין מעשה ודיבור וכוה ע"ד שחברנו. ולפ"ז המונע תלמידו מלשמשו אין כו"ד של השימוש, כי אם רק ב"ס כ"ד, ואין כחן אללו מספר חסד, ולכן כאלו מונע ממנו חסד, ולכן בשנת התורה כחב וקורת חסד על לשונה, כי ישאלם אלל התלמוד מן המעשה ומן הדבור ומן הטובה, ג"ס כ"ד כמנין חסד :

פרק שנים עשר

דף ק"ג. נר יהיה דלוק בחקיתו ו"ל כס"ד שלשה אלו שזוה עליהם, הם ר"ח שמן, לקיים מה שנאמר וסמן על ראשך לא יחסר, וגם נדמו בחזיתות שמן שנתן לו השי"ת מעלה בלא ניתנה לשאר לדיקוס, שיבא בגלוי אחר שפירשו ומלאו מזה מעלה זו הרי הוא כמו שמן הקף על כל חשקן, בן הוא נף במעלה זו על כולם :

ט"ס. כל כי שמני הוא אחי לביטוח. ו"ל כס"ד העשם ששפה השי"ת מעלה זו לרבינו הקדוש, שיבא בגלוי בנפשו מזה, ויבט על שלחנו כשאר בני אדם בעודם בחיים, מה שלא נעשה כזוה לשום דרוק בעולם, לא קודם ממת ולא אחריו, היינו כי השי"ת אינו מקפח שבר כל ברה, ומליטו שלל החכמים שדבורו הטהורו להפילל בעדו בלא ימות, ועשו עמלן בהעניית, והרבו השילות והתנוטים ובכיה נקיטון רב, מה שלא עשו בשום דור כמותם, בעבור דרוק שדבור, ומע"ס בסוף דבר נלחו ישראלים את המלוקים, ובפער רבינו הקדוש, לא קפח השי"ת בכרם, ונתן רבות שיבא לביטו בגלוי בנפשו מזה, כדי שזוה לא יהיה נשחק הפשע שהיו בני דורו נשפטים בחייו בזכותו, כי ידוע

והדריק בעודו בחיים נשפטים בני דורו על ידו, ואחר שפירשו נשחק איתו הפשע, וחו עיקר ההפסד של הדור בפעירה הדיק, ולכן נזכרן וזכספדין על חסרון זה, מחא"כ עשה שהוא כל לעוה"ו ויושב בין החיים, אינו נחשב כשחלק מן השולם, וא"ו גם איתו הפשע שהיו נשפטים ממנו בזכותו בחיים מתם, אינו מחלקק, וכוה וכן הפשע בלא היה כל לביטו בגלוי אלא רק בגלל שנת משני כי זמן התחלשות הפשע הוא בזכות, ומשם יונקש כל ימות החול, וכיחאו היה לזורך דבר זה שלא יחלקק איתו הפשע שהיה כל על ידו, ולכן היה עשה בן בגלל שנת שהוא זמן ירידה הפשע לשולם. ועוד ו"ל כס"ד העשם שנעשים לו מעלה זו בגלל שנת, להורות שלא היה לו חסרון ונרשען מוכר זה שנהפסד בו בגלל שנת, דאיחא בירושלמי דגלאים שנמתך היום ולא שקעה השמש עד שהגיע חיי הלילה של שנת, והיו ישראל דואגין שמה ח"ו חללו שנת, וילאיה נה קול ואחרה שגולם מומנים לח"ו עוה"ב. ועוד ו"ל העשם שנעשים לו מעלה זו בגלל שנת, מפני שזו השנת הוא כבוד תורה שנכתב, וילל שנת הוא אוד תורה שנע"פ, ובני כוה"ק, וידוע כי רבינו הקדוש הוא עשה סידור תורה שנע"פ בשנה שדרי חשנה שסדר, ולכן נעשים לו מעלה זו בגלל שנת דשי"ת אל"ו :

ט"ט. ולא שדיפגא מרש"ה. ויא דהספידותו אח"כ י"ב חודם, זה ההספד עשו החכמים לנפש ולא כללות הציטור, והוא לא זיה אלא על הציטור. והרי עיין יעקב ו"ל דקדק דאמאי לא קאמר ג"ס מאהרן דכתיב ביה ג"כ דהספידותו שלשים יום, ואין זה דקדוק כלל, דוכר מרש"ה

שהיה גדול יותר, ולמה לרך שיזיר גם את אהרן, וכשער הגלגולים מסורס דרבינו הקדוש היה מנחית מרש"ה ע"ס, ולפ"ז שפיר אחר לא עדיפגא ממרש"ה, ולכן אמרו בספרהדרין מימות מרש"ה ועד רבי, לא מליט תורה ונזולה במקום אחר : **ש"ס.** סליק לאגרא ונפל לארעא ומית. קשא מי התייר לו לאכר עלמו בידים, ואין לתרן במ"ס מהרמ"ט ו"ל שהביאו בפ"ע, שהפיל עלמו על שחלל שנת, ודאז היה עוסק במלכה עד חיי הלילה שקעה חמה, ואיסור שנת כסקילה דנ"כ בזה לא ינהה מזה, חדא דסוגג סיה, ועוד אשילו ואיסור סוגג ליבא, ביון דבאחא לא שקעה חמה וביהתי עבר, ומה שגלעטרו ישראל היטו משום חששה בעלמא, ומי התייר לו לאכר עלמו בידים, וידוע דאיתו טובס היה חסם גדול וכעל תורה, וכנ"ו בנמרא. ו"ל כס"ד, הוא לא הפיל עלמו מנג נטוה הרבה, וגם נהדר היה שיפול על רגליו, באשן שלא ימות, ורק יהיה לו שבר רגל לכפרה על זה שלא הלך עם התלושים את רבינו הקדוש, אמנם מן השמים שבטו שגפל אחרנית ונעברה מפרקתו, ונעש זה ידוב לשני הקב"ה, וכבר נאמר על עליו ויסול מעל הכסא אחרנית ותסכר מפרקתו וימות, וכן קרה לו בגלגלותו, ונמלא הוא לא נתחון להחיות עלמו בידים :

ש"ס. שמעון בני חכם, מאי קאמר. עיין מהרש"א. ו"ל כס"ד, הכי קשיא ליה, אם נאמר חסם דנקיש הכא הוה על אחוה מיטוי, וכח"ס בסוף הוריות על רבי מאיר חכם, לא הו"ל לאקרומי ברישא, והכי הו"ל גמליאל בני נשיא במשען בני חכם, דודאי מיטוי הנשיאות הוא גדול מכל המיטויים, ולכן משני הכי קאמר, אע"פ ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא :

ורנה. תודאי מ"ס שמעון בני חכם, עשה לו מין מיטוי טוב, דהא קאמר מסר לו סדרי תמנה, ו"ל מה המיטוי של חכם, דאם נאמר ראש ישיבה, זה אינו, דהא קאמר ר"ח ב"ח יבך בראש, ו"ל דהיה מנהגם למנות חכם על דעי ואיסור וסיהר, שיהיה הוא המורה כל הלכות ואיסור וסיהר, כמו דממניס אכ"ד לדיני ממונות, ולוה קירין איתו כשם חכם בסתם :

ש"ס. מאי קשיא ליה הא קרא קאמר וזה המולוכה נתן ליאורם וכו'. מקשים אחרי לא הקשה משבוק נביאים, מליטס א' דכתיב ושא"ל לו המלוכה כי הוא אחי הגדול ממני. ו"ל כס"ד הוה לא אחעביד מעשה ביה, אלא אדריכה אחעביד בהפך, שהמליך דוד הע"ה את הקטן, והכי קאמר יש לו פחחון פה לשאלה זו, מחא"כ הוה גבי ואשפט עבדי מעשה רב בהפך, נחמע דהכי הלכתא. ואין להקשות דהו"ל פסוק מן התורה, דאיבן בכורי אחיה כחי וראשית איני יתר שאלה רתה, ען, ומדנם אקלוס מפי ר"א ור"י לך הוה חיי למיסב הלחא חולקין בבירוקא כהנחא ומלכותא, ביון דלא אחר. כשירושא אלא מדרשא, דררבי אין עו אלא מלטות, דכתיב ויתן עו למלט, לא קשיא ליה מהא :

ש"ס. לריכה לך ולמעלעקך, קאם מעלעפיה מאן דכי: שמה הבא, וחלילה לנו לחשוב שנחטון לבושות. ו"ל כס"ד דאמרו בנמרא לשולם אל ישיח אדם דברים כלפי מעלה, שהרי אדם גדול הוה דברים ואשעלע, ומעו לוי, דהוה עזירת נשמים, וגזרו השמים ולא ידעו נשמים שירר רבי לוי, ואחר דכש"פ יבנה בחרום ואין אחיה משנית כנניך וידעו נשמים, ואמרו בנמרא בעבור השמים דברים אלו נעשה לו סיבה, דאחוי קידם קמיה דרבי ואשעלע, וידוע דאז"ל מורא רבך כמורא שמים, ולכן אחר שמתה לוי על רבי, דהא לא אשעלעך למימר ביון דקרא כתיב, דנראה שחמה עליו דאשחמיט מיניה פסוק מלא, לכן חשב זה להשחח דברים, ולרך לוי לבקש מחילה על זה, ורמז לו זה בלשונה לריכה לך ולמעלעקך, רמז לו כמו שמתחייבת דאשעלע בעבור השחח דברים, בן רמזי שחשנש גם על זה

זה תלוי בנו

בן יהודיע - כתובות עמו

אחרון של פסח

דער רבי מהר"ש שרייבט¹²¹ אז דאָס וואָס מצה איז "מיכלא דמהימנותא"¹²², ווייל "יש בבחי' המצה . . מהות אלקות", דאָס הייסט אז ווען מען עסט מצה עסט מען אלקות.

והגם אז די מצה איז דאָך אַ דבר גשמי, איז דאָס ע"ד המבואר אין תניא¹²³: "אף שהתורה נתלבשה בדברים תחתונים גשמיים, הרי זה כמחבק את המלך ד"מ, שאין הפרש במעלת התקרבותו ודביקותו במלך בין מחבקו כשהוא לבוש לבוש אחד בין שהוא לבוש כמה לבושים, מאחר שגוף המלך בתוכם",

ועד"ז בנדו"ד - מאַכט ניט אויס אז די מצה איז אַ דבר גשמי, דאָס איז אלקות ווי עס האָט זיך אָנגעטאַן אין גשמיות, אָבער מען עסט אלקות.

* * *

לו. "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁴³. שרייבט דאָך דער רבי (כנ"ל ס"ג) אז יציאת מצרים איז די התחלה און דער כח אויף די גאולה העתידה. ד. ה. אז די גאולה העתידה האָט זיך אָנגעפאַנגען פון יציאת מצרים אָן, ובמילא איז מובן אז אויך איצטער בזמן הגלות, איז פאַראַן די גאולה.

אזוי איז אויך מובן פון דעם וואָס עס שטייט אין מדרש¹²⁴, אז ווען אַן ערבי - בשעת חורבן הבית - האָט געהערט ווי "געתה פרתו" פון אַן אידן האָט ער אים געזאָגט אז דער בית המקדש איז איצט חרוב געוואָרן; און תיכף ממש לאח"ז ווען "געתה פעם שני"¹²⁵ - האָט ער אים געזאָגט אז "נולד מושיעיהם וגואלן של ישראל". זעט מען דאָך אז באַלד בשעת החורבן איז שוין נולד מושיען של ישראל.

ועפ"ז - אז משיח איז פאַראַן אויך בזמן הגלות - וועט מען אויך פאַרשטיין וואָס חז"ל¹²⁶ זאָגן בנוגע שמו של משיח - "דבי רבי שילה אמרי שילה שמו . . דבי רבי ינאי אמרי ינון שמו . . דבי רבי חנינה אמרי חנינה שמו . . ויש אומרים מנחם בן חזקי' שמו", יעדער איינער האָט געזוכט צו אַריינשטעלן שמו של רבו אין משיח'ן, משיח איז אַ ר"ת: מנחם, שילה, ינון און חנינה¹²⁷ - איז יעדער איינער האָט געזוכט געפינען זיך אין משיח'ן.

* * *

לז. דער רבי האָט איינגעפירט צו טאַנצן אחרון של פסח "משיח'ס טאַנץ"¹²⁸.
דער וואָרט "משיח'ס טאַנץ" - קאָן מען טייטשן אויף צוויי אופנים: (א) אַ טאַנץ וואָס האָט אַ שייכות און אַ הקדמה צו משיח'ן, (ב) אַ טאַנץ וואָס משיח איז זיך אין אים משתתף.
וויבאַלד עס איז תלוי אין אונז ווי מיר וועלן טייטשן, וועלן מיר טייטשן ווי עס לויענט אונז, און אונז לויענט צו טייטשן דעם צווייטן טייטש, אז משיח איז שוין דאָ און ער איז זיך משתתף, ער טאַנצט מיט אונז אין איין טאַנץ.

121) המשך וככה תרל"ז פרק ס. וראה גם לעיל (ע')
122) שיחת ערב פסח.
123) זח"ב קפג, ב.
124) ספ"ד.
125) ראה שיחת אחש"פ תרצ"ה בסופה (סה"מ תשי"א ע' 247). וראה גם שיחת ש"פ אחרי תשי"א (שיחות-קודש תשי"א ע' 247).
126) סנהדרין צח, ב. וראה איכ"ר שם.
127) ראה ישועות משיחו העיון השני פרק ג. לקוטי לוי יצחק ליקוטים על מאהז"ל ע' קו. ועוד.
128) ראה שיחת אחש"פ תרצ"ה בסופה (סה"מ תשי"א ע' 247). וראה גם שיחת ש"פ אחרי תשי"א (שיחות-קודש תשי"א ע' 247).
129) לשון המתנות כהונה באיכ"ר שם.

זה תלוי בנו

תרגום חפשי -
ללא אחריות
כלל וכלל

לז. כ"ק מו"ח אדמו"ר הנהיג לרקוד באחרון של פסח ריקוד של משיח ("משיח'ס טאנץ").

מאמר זה - "משיח'ס טאנץ" - אפשר לפרש בשתי אופנים:
(א) ריקוד ששייך ומהווה הכנה למשיח, (ב) ריקוד שמשיח עצמו משתתף בו.

וכיון שהדבר תלוי בנו איך לפרש, נפרש כפי שכדאי לנו ("ווי עס לוינט אונדז") - כפירוש הב' - שמשיח נמצא כבר ומשתתף ורוקד יחד עמנו הריקוד שלו.

בא דעם רבי'ן פלעגט ניט אלע מאָל זיין גלייך. אמאָל פלעגט מען פריער זינגען דעם אַלטן רבי'נס ניגון און דערנאָך "ניע זשוריצי חלאַפּצי", און אמאָל פלעגט מען פריער זינגען "ניע זשוריצי חלאַפּצי" און דערנאָך דעם אַלטן רבי'נס ניגון.

אַזוי ווי דער ניגון "ניע זשוריצי חלאַפּצי" איז אַ פריילעכער ניגון, און דער רבי האָט דאָך איינגעפירט צו טאַנצען משיח'ס טאַנץ, במילא וועט מען פריער זינגען דעם אַלטן רבי'נס ניגון, דערנאָך וועט מען זינגען "ניע זשוריצי חלאַפּצי" און טאַנצן מיט'ן ניגון - "ניע זשוריצי חלאַפּצי" - "משיח'ס טאַנץ".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "א האַרציגן ניגון" בתור הקדמה לניגון אדמו"ר הזקן, אח"כ צוה לנגן את ניגון אדמו"ר הזקן, ולכפול בבא הרביעית ח' פעמים. ואח"כ אמר:]

איצטער וועט מען זינגען "ניע זשוריצי חלאַפּצי", און טאַנצן מיט אים "משיח'ס טאַנץ". מען זאָל אים זינגען בשמחה רבה, און מען זאָל זיך מצויר זיין, אַז משיח וואָס ער איז "וגבה מאד"¹²⁹, העכער פון אדם הראשון'ען, און אפילו פון אדם הראשון ווי ער איז קודם החטא¹³⁰ - טאַנצט ער מיט אונז. און אויך אַז דאָס איז אַ הקדמה און שייכות צו משיח'ן.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן את הניגון "ניע זשוריצי חלאַפּצי", ורמז בידו הק' שכאו"א ירקוד במקומו, וגם כ"ק אדמו"ר שליט"א רקד על מקומו בשמחה עצומה].

כ"ק אדמו"ר שליט"א בריך ברכת המזון על הכוס.

לאחרי תפלת ערבית אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: מען זאָל ממשיך זיין די שמחה על כל השנה כולה.

* * *

לח. [ההתוועדות נמשכה עד שעה מאוחרת בלילה, וכשהלך כ"ק אדמו"ר שליט"א לחדרו, ליווהו אנ"ש והתמימים שיחיו בניגון "כי בשמחה תצאו", וגם לאחרי שנכנס לחדרו המשיכו לנגן ולרקוד סמוך לחדרו שעה ארוכה, ולפתע יצא כ"ק אדמו"ר שליט"א מחדרו, ואמר:]

"חוצפא אפילו כלפי שמיא מהני"¹³¹. ועאכו"כ בעניני קדושה, וואָרום "מדה טובה מרובה ממדת פורעניות"¹³², און אַז מען שפאַרט זיך איין, פירט מען אויס.

ובנדו"ד: מילא ענינים פון תורה ועבודה... אָבער - בנוגע טאַנצן - איז אַז מען גייט אַרויס פון הגבלות, אַז מען קוקט ניט אויפן זייגער, מען קוקט ניט אַז עס איז שוין שפעט, און מען האַלט אין איין טאַנצן - פירט מען אויס באַ דעם אויבערשטן אַז אויך ער קוקט ניט... - און איז משפיע אָן הגבלות, סיי אין גשמיות און סיי אין רוחניות. ער איז משפיע גשמיות מידו הרחבה אין אָן אופן אַז מען זאָל זען אין די גשמיות, אַז עס איז אלקות.

דער גילוי במוחש ובעיני בשר וועט זיין לעתיד, אָבער עס איז פאַראַן דער ביאת משיח הפרטי באַ יעדן איינעם אויך פריער¹³³.

לט. [כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה לאחד השובי"ם, ואמר:]

131) סנהדרין קה, סע"א.

132) סוטה יא, א. ושי"י.

133) ראה אגה"ק ס"ד (קה, ב).

129) ישע"י נב, יג.

130) ראה לקו"ת מסעי פט, ג. סה"מ תרלי"ה ח"א ס"ע

רסה ואלך. תרח"ץ ע"ר. סד"ה באתי לגני תשי"א פ"ט

(סה"מ מלוקט ע"י) ובהערה יט שם.

זה תלוי בנו

תרגום חפשי -
ללא אחריות
כלל וכלל

עתה ינגנו "ניע זשוריצי כלאפצי", בשמחה רבה, ומתוך ריקוד -
"משיח'ס טאנץ".

ובהתאם לב' הפירושים הנ"ל - יצייר כאו"א לעצמו, שמשיח -
שנאמר בו "ירום ונשא וגבה מאד", למעלה גם מאדה"ר (ואפילו
כפי שהי' קודה החטא) - רוקד יחד עמנו, וגם, שריקוד זה הוא
הקדמה ויש לו שייכות למשיח.

[ניגנו "ניע זשוריצי כלאפצי", וכ"ק אדמו"ר שליט"א רמז בידו
הק' שכאו"א ירקוד במקומו, וגם כ"ק אדמו"ר שליט"א רקד על
מקומו בשמחה עצומה].

בס"ד

פתח דבר

אנו מודים להש"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנשואי צאצאינו הרב יוסף יהושע שיחי' עב"ג רחל לאה שתחי' בשעה טובה ומוצלחת ביום הרביעי, שנים עשר ימים לחדש מנחם אב ה'תשס"ח.

ברצוננו להביע בזה תודתנו לקרובינו, ידידנו ומכירינו, אשר הואילו לשמוח אתנו יחדיו, ביום שמחת לבנו, ולברך את החתן והכלה ואותנו כולנו בברכת מזל-טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

מתכבדים אנו להגיש לפני כבודו ובני ביתו יחיו, ידידנו ומכירינו שליט"א המשתתפים בשמחתנו, שמחת חתן וכלה - "תשורה" מיוחדת זו, הכוללת:

א. התשורה שחולקה ע"י כ"ק אדמו"ר מהורו"צ בעת החתונה של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו והרבנית ביום י"ד כסלו תרפ"ט.

ב. צילום מכת"ק איחולי ברכה ששיגר כ"ק אדמו"ר מהורו"צ לרגלי חתונת סב הכלה (מצד האם), הרה"ח וכו' ר' חיים מרדכי אייזיק חדקוב ע"ה.

ג. מכתב קדש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, לסב הכלה (מצד האב) בעניני פ' שבוע זו, פ' ואתחנן תשכ"ט, עם הוספות בכתי"ק.

ד. הוראת כ"ק אדמו"ר - מרשימת יומנו של סב הכלה, הרה"ח ר' חיים מרדכי אייזיק חדקוב ע"ה.

ה. לרגלי יום החתונה ביום י"ב מנחם אב, נכלל כאן לקט סיפורים¹ אודות כ"ק אדמו"ר הזקן שבתקופת חתונתו שהתקיימה ביום י"ב מנחם אב תק"כ.

ו. מכתב של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו באנגלית, בענין גלות וגאולה, מתאים לימים אלו.

בתפילה להש"ת, ובלשון כ"ק אדמו"ר בעצמו: "ונזכה זעהן זיך מיט'ן רבי'ן דא למטה אין א גוף ולמטה מעשרה טפח²; והוא יגאלנו".

יצחק מיכל וחי' רבקה קרעמער

שלמה יצחק ושירה שווארץ

שנים עשר ימים לחדש מנחם אב, ה'תשס"ח
רמ"ח שנה לחתונת הוד כ"ק אדמו"ר הזקן
ברוקלין, נ"י.

¹ נלקט מ"סיפורי חבי"ד" כרך ב'.

רשימת סב הכלה, הרה"ח רבי חיים מרדכי אייזיק חדקוב ע"ה משנת תשי"י:

ב"ה. כב שבט תשי"י. ברוקלין. נ.י.

שחרית התפללתי בהיכל כ"ק אדמו"ר הכ"מ. כבדוני בהגבהת התורה. גם לפני ג' ימים, ביום השני, כבדוני בהגבהת התורה. וכשרציתי להניח את הס"ת על השולחן - וזה במקום שהיו רגילים לקרא תמיד - כשהיו מתפללים בהיכל כ"ק, היינו על שולחן הכתיבה מצד שמאל של הכסא שישב שם תמיד כ"ק, הגיעני הרמ"ש שי' בידו כדי להסב הס"ת לצד הכסא שעומד גם עכשיו על מקומו הרגיל, כדי להראות הס"ת באופן הרגיל תמיד כשכ"ק הי' יושב שם. והיום עשיתי זה כבר בעצמי.

חתונתו של כ"ק אדמו"ר הזקן

ביום י"ב מנחם אב תק"כ

לקט סיפורים

שמו¹ של רבינו הזקן התפרסם לטוב בכל הסביבה ורבי יהודה ליב סג"ל, שהי' אחד מנגידי ונכבדי העיר ויטבסק, לקחו לחתן לבתו.

המדובר הי' סיפורה אמו של רבינו הזקן, הרבנית רבקה - עם המחותר רבי יהודה ליב סג"ל, נישואין של רבנו הזקן יהי' בחדש אלול תקי"ט, אך אביו של רבנו הזקן נסע אז מביתו בתחילת חדש אלול וחזר רק בחדש תשרי תק"כ. המחותר תבע להגביל את זמן הנישואין במשך ימי החורף, אך רבי ברוך לא הסכים. אחרי חג הפסח נסע שוב רבי ברוך מביתו וחזר בחודש תמוז, ואז הגביל את זמן החתונה ליום הששי, ערב שבת נחמו, י"ב מנחם אב תק"כ. ורבנו הזקן עבר לגור בויטבסק והי' סמוך על שולחן חותנו.

בגיל² טו שנה נשא רבנו הזקן אשה, את בת אחד הגבירים בעיר ויטבסק, ורבי יהודה ליב סג"ל שמו, ויחזיקו חותנו על שולחנו, ובהיותו כבן עשרים - תקכ"ה - יסד את שיטת חב"ד, ויתעכב בויטבסק בבית חותנו עד שנת תקכ"ט.

בשנת תקכ"ו פירסם את שיטתו בעבודת הבורא ע"י לימוד והבנה בספרי המחקר והמוסר וייסד קבוצת אברכים מופלגי תורה.

בשנת תקכ"ט נתקבל רבנו הזקן למגיד מישרים בעיר ליאזנא וייסד שם ישיבת אברכים מופלגי תורה וילמדם שיטתו בעבודת ה' ויפרסם את שמו של מורו הגאון רבי דובער הרב המגיד ממעזריטש.

חסידות חב"ד מונה איפוא את שנת הולדתה בשנת תקכ"ה.

בשנת תק"כ בהיות רבנו הזקן בן שש עשרה שנה עלה בדעתו לחבר ספר בהכרת מי שאמר והי' העולם ולהורות דרכי עבודה בעבודת הבורא יתברך.

1 סה"ש קיץ תיש ע' 79.

2 בטאון חב"ד גליון 19-20

זה תלוי בנו

תשורה מחתונת

קרעמער - שווארץ

פעם — מספר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק — כשנכנסתי ביחידות להוד כ"ק אאמו"ר, ושאלתיו איזה ענין ויבאר לי, ובביאורו הזכיר לשון רבינו בענין ירידת הנשמה, ומשם נסעה וירדה. וידבר במשל מלך השולח את בנו יחידו למרחקים להיות בין פראי וחייטו יער, והמלאכות אשר ניתנה לו מאת אביו המלך הוא, אשר ילמדם דעת. ובאצילות הוד קדש כשרונותיו ורוממת מעלת הפלאת חושיו צייר בדיבורו גודל צערם של המלך ובנו בהפרדם, ויסורי הבן מלך כאשר יצא מהיכלו בחצר המלך ורגילותו וילך לארץ צי' ושמה, ותמורת היותו תמיד מסובב מחכמים מביני מדע יודעי דת ודין, שרים ופרתמים, הנהו עתה מסובב משוטים ופראי אדם, והענינים הכרוכים בסכנת נפשות ממש בדרכי עבודתו. הרבה לצייר יראת המלך וצערו פן יכשל בנו במלאכות עבודתו, והשתדלותו של המלך בדרכים ואמצעים שונים, לסבב סיבות מסיבות שונות ומשונות להיות בעזר בנו אשר יצליח במלאכות שליחותו.

באורח נפלא צייר הוד כ"ק אאמו"ר בדיבורו, איך כי ברבות הימים מתרגל הבן מלך אל מנהגי השוטים ולאט לאט מתחיל לשכוח היכלו בחצר המלך, מנהגי חצר המלך חכמיו שריו ופקידיו, ומזמן לזמן מתחיל גם הוא להתענג ולשמוח בשמחתם ותענוגם של הפראים והשוטים, עד כי שוכח על צור מחצבתו.

אמנם לפתע פתאום מבלי נודע לו מפני מה ומאין — פאר וואס און פון וואָנען — נזכר הוא על שרש גזעו כי הוא בן מלך, ומראה פני אביו נגלה אליו במחזה בהיותו בהיכלו בחצר המלך, ונזכר הוא על מלאכות שליחותו, ושב אל עבודתו, ועושה הסכם חזק בדעתו אשר לא יוסיף עוד להתחבר עם השוטים ולשמוח בשמחתם, ומתחיל לשקוד בעבודת מלאכותו עד אשר מביא דבר השליחות על מילואה.

הציור הלזה — מספר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק — האריך שעה ארוכה, ובה בשעה הרגשתי כי נפשי יצאה בדברו, כי ככה כיון לספר בציורו עד כי בעת דברו במראה נראה לי המלך ובנו מחבקים בעת פרידתם, צערם, יסורי הבן מלך בהמצאו בתוככי הפראים כו' וכו'.

* * *

עוד היום, ת"ל, נצב לנגד עיני אותו המחזה של ההתועדות היא עם כל המסובים: החדר הגדול — דער זאָל מיט די טרעפּ, כן הי' שמו בליובאוויטש — השולחן הארוך שעמד לארך החדר ראשו לצפון וסופו לדרום, והמסובים איש איש במקומו. ובראש השולחן עמד כסא — קרעסלע — פּנוי' אשר איש לא נגע בה. הכסא היתה מקום מוכן להוד כ"ק אאמו"ר אדמו"ר מוהר"ש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. מימין השולחן והכסא ישב היד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ופניו למזרח, וממולו משמאל השולחן והכסא ישב כבוד דודנו הרז"א ופניו למערב, ואני ישבתי אצל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק.

* * *

בעת קריאת שטר קשורי התנאים עמדו כל המסובים. הקורא הי'

זה תלוי בנו

סה"מ -

תשי"א - תשי"א

עמ' 127

ידיד ביתנו ואהובנו הרה"ג הר' יעקב מרדכי נ"ע בעזפאלאון מפלטאווע. אחרי קריאת התנאים הניחו שטר התנאים בראש השולחן במקום שעמד הכסא, ומזמן לזמן היו מביטים הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק וכבוד דודנו הרז"א על הכסא ההיא בעינים מלאות דמע.

לעולם לא אשכח אותו הרגע ואתה המחזה בשעה שסיפר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק את דבר היחידות הנ"ל. קודם שהתחיל לדבר עמד מלא קומתו, ובשתי ידיו אחז בקצה השולחן, והביט זמן ארוך על הכסא שעמד בראש השולחן. פניו היו לבנים כסיד ורק שני כתמים אדומים היו במקצעות לחיו, ודמעות נושרים מעיניו על השולחן והתחיל לדבר: א מאהל אז איך בין אריין צום טאטן אויף יחידות כו' כנ"ל. כל המסובים עמדו כל העת שסיפר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק דבר היחידות, לבד דודנו הרז"א שנשאר יושב במקומו מביט בפני הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ועיניו יורדות שני נחלים של דמעות, דבר שהפליא את כל המסובים.

* * *

בגמור הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לספר את דבר היחידות הנ"ל לקח כוס משקה, ואמר: בשם דעם בעל השמחה בשליחותו זאג איך לחיים דער כלה, און גיב איבער די ברכה הקדושה, או די קשורי התנאים זאהלין זיין א כריתות ברית אמיתי אויף דער חתונה בשעה טובה ומוצלחת באריכות ימים ושנים ובדור ישרים יבורך, לחיים דער בעלת השמחה, לחיים מחותנים, לחיים ידידים, והכריזו: איצטער קומט א טאנץ מיט דעם בעל שמחה, עיניו זלגו דמעות וירם קולו בשיר, דודנו הרז"א הניח ידו על כתף הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, וירקדו. אמנם דודנו הרז"א — מפני מצב בריאותו — בסבבו שתים שלשה פעמים ישב לנוח, והוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק והמסובים רקדו שעה ארוכה.

* * *

בהתועדות ההיא דיבר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק הרבה מאד, וגם דודנו הרז"א דיבר הרבה, והוא מהפעמים היחידות — בהכירי את דודנו הרז"א — ששמעתיו מדבר בעינים עיונים ותוכנים. החסיד ר"ש מאזינקער רגיל הי' לכתוב בספר כל מה שראה ושמע בהיותו בליובאוויטש, ובספריו קראתי וגם העתקתי — ברשיונו — בחורף תרנ"ב — את אשר כתב על אודות ההתועדות ההיא. מי שאינו יודע ולא ראה ארחות חיי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק — והחסידיים ואחדים מיושבי ליובאוויטש וגם אחדים מגרי ליובאוויטש — כמו רי"ק זעליקסאן, ר' אהרן חוזה, רש"ח קיטאין שו"ב — בעת ההיא בליובאוויטש, לא יוכל להבין ולצייר לעצמו מצב העינים באשר הוא.

* * *

(8) ראה אודותו תורת שלום ע' 327. לקוט ל ע' 35.

(9) ראה ג"כ שיחת חה"פ תרצ"ד אות טז ואילך.

שעה, ועיניו זלגו דמעות, אח"כ הוציא נייר מכיסו און האָט אַוועקגעלייגט אויפן טיש, פאַנאַנדער גענומען, ועמד עוד מעט, לקח את הנייר חזרה לכיסו והלך לאחוריו.

[וסיים כ"ק אדמו"ר:] מען דאַרף זיך ניט שטופן.

ו. הזהיר מאד שלא לחקוק צורת אדמו"ר נ"ע נבג"מ זי"ע כי אם בעתים נחוצים כשצר ח"ו לאדם בגשמיות או ברוחניות¹⁶.

עוד אמר: מיר האָבען געזען דעם אור פני מלך חיים, הגם מען טאָר ניט זאָגן אויף אַ נברא וואָרום אור פני מלך חיים זאָגט מען אויף מלכות דא"ס, נאָר מ"מ האָבן מיר געזען דעם אור פני מלך חיים.

ז. [כ"ק אדמו"ר נתן כוס משקה להחסידי ר' אלי' חיים אלטהוויז¹⁷, רא"ח טעם מעט והעמיד הכוס על השולחן, ואח"כ נתן כוס משקה לרמ"מ עלקין¹⁸ ושתה אותו כולו עד גמירא. ואמר כ"ק אדמו"ר:]

פאַניע"י איז פאַרט אַנדערש, דערפאַר וויל איך ניט אַוועק פאַרן פון רוסלאַנד, ווייל פאַניע איז אַנדערש.

ווען ער שטייט אויף דאַרף ער זאָגן ברכות, אַנטאָן טו"ת און דאַוונען. וסיפר עוה"פ מעשה מא' מיושבי ליובאוויטש, שפעם א' קם משנתו והתפלל, והלך אל הכפר וקנה בהמה ושחט אותה, און ער זעט אַז עס איז אַלץ פרי, כי זה הי' בלילה ומסתמא האיר אור הלבנה, לא הבחין שהוא אור הלבנה, און ער ווייסט דאָך אַז ער שטייט אויף דאַרף ער דאַוונען און דערנאָך גיין לעסקיו. איז ממילא דאַרף מען היינט טרינקען משקה.

ה. [אח"כ החתילו לנגן, ונתן משקה לכאו"א, ודיבר עם כאו"א בפרט, און מ'האָט זיך אַנגעשטופט אויף כסא כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נבג"מ זי"ע. ואמר כ"ק אדמו"ר:] מען זאָל זיך ניט שטופן אויפן שטול, דער טאַטע איז דאָ (זה אמר בחשאי).

[ואמר לו אחד, עס איז דאָך ניט נוגע צום געזונד איצטער? והשיב:] מצד עצם אימת עבד לאדונו ירחיק את עצמו ממקומו.

וסיפר כ"ק אדמו"ר¹⁵: ראיתי פעם כי כ"ק אדמו"ר נ"ע נבג"מ זי"ע, נכנס לחדר אביו כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע נבג"מ זי"ע, ועמד אצל השולחן שאדמו"ר מהר"ש נ"ע נבג"מ זי"ע פלעגט פראַווען יחידות עליו, און האָט זיך איין געבויגן אויפן טיש זמן רב, לערך שלשת-רבעי

16 ראה לעיל ס"ע 9. וש"נ.

17 ידיד בית רבי החסיד הידוע הו"ח וכו' הר' אליהו חיים בן הר' פנחס טודרוס אלטהוויז הי"ד. - נזכר גם לקמן ע' 116. 159. 171. 189.

18 אולי הוא הנזכר לקמן ע' 144.

19 = רוסי.

15 ראה גם סה"מ תר"פ-תרפ"א ע' י. ספר השיחות תש"ד ע' 6 ואילך. שיחת ליל ב' דחג הסוכות תש"ז. נתבאר בליקוטי שיחות חלק לג ניסן תשמ"ז סעף ו.

אות מאמרי תנ"ך ברית

יהושע (ה) [ב] נעם היה אחר ה' עד נלחם לישראל : שושנים (ה) [א] וחשר דבורה עד ארבעים שנה : שמואל א (ב) [א] ותחפלל מנה עד וירם קרן משיחו : (טו) [ב] כה אחר ה' זכאום עד אה אים יהודה : שמואל ב (ז) [א] הוא יגנה בית לשמי עד בית ענדך לעולם : (כב) [א] וידבר דוד עד ולורעו עד עולם : מרכים א (ח) [ב] ויקס ה' אה דברו עד מארץ מזרים : (יח) [ב] ויאמר אליהו עד ה' הוא האלהים : (ט) [א] ויאמר קנא קנאחתי עד ויסרחו : מלכים ב (יט) [ב] ויספה פניטט עד חטטה זאח :

ישעיה (כו) [א] כיום ההוא יושר עד יגיענה עד עפר: (כו) [א] כיום ההוא יפקוד על פני חבל מטנה : (כט) [ב] לכן כה אחר ה' עד יאמרו לקח . (מט) [א] שמעו איים עד ועניו ירחס : (נב) (א) עורי עורי עד כח ציון : (נט) [ב] וכל צליון עד ועד עולם : (סו) [ב] כי כאשר עד סוף : ירמיה' (ט) [ב] הנה ימים באים עד ערני לב : (י) [ח] והיה כיום ההוא עד נא אנקך : (רא) [ל] הנה ימים באים עד לא אזכר עוד : (רב) [נט] ונחתי להם עד ובכל נפשי : חבקוק [ג] חפלה לחבקוק עד למנחם בנגינותי : מדאכי [ג] אז נדברו עד סוף : תהלים א ו ח י ב מד לב לג קיב קס קח קנ . ואח"כ לומדים משניות. שנת פ"ט. נדרים פ"ג מ"א (ואם הילד הוא בכור . קורין משניות בכורות פ' יט בכור לחלה) עוקלים פ"ג מטנה יב . מדרש רבה נראשית פרט' מו מז עד עכשין אטי בכבודי נגלה עליך הה"ד וירא אכיו ה' וגו' :

מאמרי זוהר ללירה שקודם המירה בהקדמה דף י"ג

סקודא שביעאה . למנור לתמיא יומין . ולאעברא וזהא דערלחא בנין דהיא חיה דרגא תמינאם לכך דרגין והיא לפש דפרחה מינה אנטיכא לאתחזאה קמה לתמיא יומין . כמה דאיהי דרגא תמינאה . וכדין אחמוי ודאי דאיהי נפש חיה נפש דהיא חיה קדישא ולא מס"א . ודא איהו ישרו המים בספרא דמנור . יארשמון מיא דזרעא קדישא רשימו דנפש חיה . ודא רשימו דאח יוד דאחריסים בנישרא קדישא . מכל שאר רשומין דעלמא . ועוף יעופף על הארץ דא אליהו דטאס כל עלמא נד' סאסא נהויו חמן כההוא נזירו דקיימא קדישא . ואצטרך לתקנא ליה כורסיא . ולאדכרא בפומיה דא כורסיא דאליבו . דאי לאו לא שארי חמן . ויכרא אלהים את התמינים הגדולים חרין אליו ערלה ופריעה . גזירו דערלה . ופריעה לבחר . ואינון דבר ונוקבא . ואח כל נפש חיה הרומשח דא רשימו דאח קיימא קדישא דאיהי נפש חיה קדישא כדקאמרן . אשר שריו המים מין עלאין אחמשכו לבנה דאח רשימו דא . ובג"ד אחרשימו ישראל ברשימו קדישא ודכיו לחתא כנוונא דאינון רשימין קדישין לאסתמודעא בין סטרא קדישא לסטרא אחרא דמסאבא . אוק ישראל רשימין לאסתמודעא בין קדושה לע"ג כמה דאחמר . וכמה דרשים לון . הכי רשים בעירי ועירי דלהון לבעירי ועופא דע"ג . זכאה חולקיהון דישאל :

(פרשה לך . דף לב) פתח רבי אבא ואמר . ועמך כנס לדיקים וגו' . מלה דא הא אוקמוה חכרייא . מ"ט כתיב ועמך כנס לדיקים וכי כלהו ישראל לדיקי ניגהו . והא כמה חייבין אית בהו בישראל כמה חטאין וכמה רשיעין דעברין על פקודי אורייתא . אלא הכי חנא ברזא דתמיא זכאין אינון ישראל דעברין קרננא דרעוא לקב"ה דמקריבין בנייהו לתמיא יומין לקרבנא . וכד אחרג . עאלו כהאי חולקא עבא דקב"ה . דכתיב ונריק יסוד עולם . כיון דעאלו כהאי חולקא לנדיק אקרין לדיקים ודאי . כנס לדיקים . וע"כ לפגוס ירשו ארץ . כדכתיב פחסו כי שערי צדק אבא כס . וכתיב זה השער לה' לדיקים יבאו בו . ואינון דאחרגו אקרין לדיקים נר מטעי . נר מאינון נטיעין דנטע קב"ה בנגחא דעדן . האי ארץ חד מנייהו וע"כ אית להו לישראל חולקא עבא בעלמא דאחי. וכתיב לדיקים יירשו ארץ. כעולם יירשו ארץ. מהו לעולם. כמה דאוקימנא במתניתא דינן והא אחר הא מלה בין חכרייא (ותגא) . מאי קא חמי קרא רבא אקרי אברהם עד השחא) אלא הכי אוקימנא דעד השחא לא אחרג . וכד אחרג . אחרג כהאי ה' . ושכינחא שריא ביה . וכדין אקרי אברהם . והיינו דכתיב אלה חולדות השמים והארץ בהבראם . והאנא . בה' בראם . ותאנא . באברהם מאי קא אמרי אלא דא חסד ודא שכינחא וכלא נחית כחדא . ולא קשיא מלה . והאי והאי הוי . א"ר יעקב לר' אבא האי ה' דהבראש ועירא וה' דהל"י דברבא מה בין האי להאי . א"ל דא שמיטא ודא יובלא (ואים דתמיא דכלא חר . דבר מנהרא מלדיק . כדון קיימא באשלמותא . וה' דברבא . דהא מתנהרא כדקא יאום . ולומיין דלא קיימא באשלמותא יקא מס"א כדון ה"א זעירא) . ובגין כך וימנין דסיבא קיימא באשלמותא וימנין בפנימותא ובאנפיהא אשכחא ואסתמודב . וכלא שפיר . והאי איהו ברירא דמילה : א"ר אבא . זכאין אינון ישראל . דקב"ה אחרעי בהון מכל שאר ע"ג . ויהיב לון את קיימא דא . דכל מאן דאית ביה האי את לא נחית נגינה . אי איהו נטיר לית כדקא יאות דלא עייל ליה ברשותא אחרא ולא משקר בשמיה דמלכא . דכח מאן דמשקר כהאי . כמאן דמשקר בשמיה דקב"ה . דכתיב בה' בגדו כי נים זרים ילדו . חו אמר ר' אבא . בזמנא דבר נש אסתא בריה לאעליה להאי ברית . קרי קב"ה לפמליא דיליה ואמר חמו מאי בריה עבדית בעלמא ביה שפסא אורמין אליהו . וטאס עלמא נד' טאסין ואודמן חמן . ועל דא חנין . דבעי בר נש לחקא כרטייא אחרא ליקרא דיליה . ויימא דא ברטייא דאליהו . אי לאו . לא שרי חמן . והוא סליק ואסהיד קמי קב"ה . מא חזי כדאיתא כתיב מה לך פה אליהו וגו' . וכתיב קנא קנאחתי לה' כי עזבו בריחך בני ישראל וגו' .

זה תלוי בנו

סידור בית יעקב -

אות ברית

עמ' 97

שליט"א

שליט"א

תורת מנחם -
התוועדות
השי"ת עמ' 139

הסיפור בענין "בר בי רב דחד יומא"⁶⁷ (ולהעיר, שעיקר הקביעות ע"פ תורה (כפי שמצינו לענין סוכה⁶⁸) היא לא בזמן, אלא בנפש).

איתא בגמרא⁶⁹ שלעתיד לבוא "אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידים בו, שנאמר⁷⁰ כי אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה". כלומר, גם לאחר ששעברו אלפי שנים (מזמן אמירת פסוק זה עד בוא יום ה' הגדול והנורא) יעידו קורות הבית — שאינו קיים משך זמן רב — על מה שאירע בתוכו. ועאכו"כ בנוגע לד' הכתלים וקורות ביתו של הרבי, שבו התפלל ולמד ועסק בעניניו וקיבל אנשים ל"יחידות" בהתייחדו עם בחינת היחידה שלהם, הרי בודאי שקורות בית זה — שבו נמצאים אנו — "האָבן זיך אָנגעזאַפֿט" בכל הענינים הקשורים עם מהותו של הרבי!

החילוק הוא רק שיש כאלה שגם ד' אמות הגשמיות שלהם נמצאים כאן, ויש כאלה שד' אמות הגשמיות שלהם נמצאים במקום אחר, וצריכים לקחת עמהם ד' אמות אלה, וכאמור, שהרבי נוסע עם כאו"א מהנוסעים בשליחותו, ובודאי שבגלל זה ישפיע להם בכל המצטרך — כי הרבי לא נשאר בעל-חוב, ובלשון חז"ל⁷¹ ש"אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי" — להצלחה מרובה בגשמיות וברוחניות.

(כסיום ההתוועדות אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

"א גוטן יו"ט" עד להתוועדות חסידית נוספת, ובודאי "אז דער רבי זאל געזונט זיין — כפי שכתב אלי א' החסידים⁷² — וועט אונדז פירן אַנטקעגן משיח'ן", במהרה בימינו אמן.

(70) חבוק ב. יא.

(71) ב"ק לת, ב. וש"נ.

(72) ראה גם שיחת ר"ח סיון ס"ו (לעיל ע' 83).

(67) חגיגה ה, סע"ב.

(68) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תרלט,

שם ס"ד, ועוד.

(69) תענית יא, א.

— כפי ששמעתי פעם מכ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁷⁶ בנוגע לנתינת פדיונות, ששייך ליתן פדיון בינו לבין עצמו ("געבן פאַר זיך צו זיך אַליין"). ובפרט על הציון הקדוש של כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו... — שברכתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר בפורים דא' השנים האחרונות בחיים חיותו בעלמא דין, שיהי' זה הפורים האחרון בגלות — תתקיים בפורים זה! וסיים: "און דער רבי שליט"א¹⁷⁷ זאָל אונדז פירן אַנטקעגן משיח'ן".

ליקוטי מקורות

תורת מנחם -
התוועדויות התשי"א
ח"א עמ' 327

(176) ראה שיחת פורים תש"ב סכ"ד (177) ראה שיחת יום שמח"ת (לעיל ע' 52) (סה"ש תש"ב ע' 86).
הערה 35. וש"נ.

שליט"א

תורת מנחם -
התוועדות התשי"א
ח"א עמ' 274

יב. וכשם שהדברים אמורים ברוחניות (שהמשכת עצם הנשמה נעשית ע"י הרבי, משה שבדור) — כן הוא גם בגשמיות:

החיות העצמי (שהוא למעלה מההתחלקות דגיבור וחלש, שהחילוק ביניהם אינו אלא בכחות הגלויים) — התגלותו והמשכתו נעשית ע"י הרבי דוקא, משה שבדור.

כלומר: בנוגע להתפשטות החיות — הרי כשישנו איזה קלקול (לא רק העלם החיות, אלא קלקול בהתפשטות החיות³⁷) יכולים לפנות לרופא, והרופא יכול לעזור; אבל בנוגע לחיות עצמי — לא יכול רופא לעזור, ובהכרח לפנות אל הרבי דוקא, משה שבדור, שיש בו כל העצם דמשה, והוא יכול להמשיך גם חיות עצמי.

ומזה מובן שגם כאשר חוות-דעתו של הרופא היא שפלוני אינו יכול לחיות ח"ו, הרי, בנוגע לחיות עצמי אין הרופא בעל-הבית, וביכלתו של הרבי, משה שבדור, להמשיך חיות עצמי.

יג. בענין ההתקשרות אל הרבי יש תועלת גם בהדיבור על זה — כבחנית "ונשלמה³⁸ פרים שפתינו"¹⁰.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): יעזור השי"ת שלא יצטרכו להענין ד"ונשלמה פרים שפתינו", אלא הרבי בעצמו — "הרבי שליט"א"³⁹ — יוליכנו לקראת משיח צדקנו⁴⁰.

ששאל אותו: "קטא אידיאט" (מי הוא ההולך), והשיב החסיד: "ביטול אידיאט" (ביטול הולך). — החסיד הנ"ל חזר מהתוועדות שבה דיברו אודות התהוות יש מאין וענין הביטול, והדברים פעלו עליו שלא ירגיש ישות עצמו ("זיין אייגענע ישות"), אלא שהכל בטל, ועד כדי כך חדר הדבר אצלו, שהשיב לשוטר (ששאלו מי הוא) "ביטול אידיאט", והשוטר — שהי' גוי — "שמע" ש"ביטול אידיאט"!

(37 בזכרון אחדים: ואפילו התעלפות שהיא בהתפשטות החיות.

(38 הושע יד, ג.

(39 ראה שיחת יום שמח"ת (לעיל ע' 52)

הערה 35.

(40 במהלך ההתוועדות — לא זוכרים באיזה ענין — סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר (סה"ש תרח"ץ ע' 251) על חסיד שחזר מהתוועדות ופגש בשוטר

הקב"ה (למשה) כל המאורעות שעתידין לאירע לישראל עד שיחיו המתים³⁴.

*

י. לאחרי ברכת המזון אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:
חורף טוב, בריא ושמח, ושנשמע רק בשורות טובות. שכל אחד ואחד
— מכל הסוגים — יצליח בענינו הוא: תלמידים ויושבי אוהל יצליחו
בענינם הם, ובעלי עסקים בענינם הם. והעיקר — שהרבי שליט"א³⁵ יוליכנו
לקראת משיח צדקנו, לארץ ישראל, לגאולה האמיתית והשלימה.

לאחרי תפלת ערבית אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:
השי"ת יעזור ויצליח בעבודה ד'ויעקב הלך לדרכו".

———— • ————

אדמו"ר מוהרי"צ (לאחרי ההסתלקות) —
ראה תורת מנחם — התוועדויות השי"ת ע' 27
בהערה. ע' 83. ע' 139.

(34) חסר כל הענין (המור"ל).
(35) ע"ד הלשון הרבי שליט"א אודות

שליט"א

תורת מנחם -
התוועדויות
השי"ת עמ' 83

ו. כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם שלא בא "לקבל" אלא "ליתן". ומזה מובן, שמלבד גודל הזכות שקיבל יהודי זה לפדות את הבית, הרי, פעולתו בפדיון הבית הכללי פועלת גם שהרבי נותן לו השפעה בנוגע לביתו הפרטי, שכן, ההשפעות של הרבי ישנם גם עתה, ואף שבאמצע אירע המאורע דיו"ד שבת... אין זה נוגע להשפעות של הרבי שישנם גם עתה, וגם עתה לא בא "לקבל" אלא "ליתן".

— קבלתי מכתב⁸ מא' החסידים שבו כותב אודות כ"ק מו"ח אדמו"ר (לאחרי ההסתלקות) "דער רבי זאָל געזונט זיין". באמת נהניתי מהתבטאות זו. והאמת כן, כי, בריאותו לא היתה מענינים גשמיים, אלא מענינים רוחניים [וכמ"ש באגה"ק⁹ ש"חיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם חיים רוחניים, שהם אמונה ויראה ואהבה", ובנדו"ד, חיי צדיק שהוא רועה ישראל, הם גם מבשורות טובות מהפעולות בחיזוק היהדות, אהבת השם אהבת התורה ואהבת ישראל], וכבריאות כזו לא שייך הפסק [ואדרכה: לאחרי ההסתלקות ה"ז ביתר שאת, כיון שבטלים ההגבלות דהגוף הגשמי, כמבואר באגה"ק הנ"ל], ובמילא שייך לומר "דער רבי זאָל געזונט זיין". אלא, שישנם כאלה שמתביישים לומר כן, ואותו חסיד הסיר את הכושה ("האָט זיך אָפגעשעמט") וכתב כפי האמת.

אמנם, אם כן הוא — שעתה הרבי אינו מוגבל ונמצא בכל מקום — איך מעיזים אנו לישיב כאן ולהתוועד? אלא זהו משום שלא זו בלבד שהרבי אינו מקפיד ("אים אַרט ניט") על כך שמתוועדים, וש"י"סל¹⁰ מחלק משקה וכו', אלא אדרכה, רצונו של הרבי (כפי שאמר כמה פעמים) שיתוועדו. — פעם רצה הרבי לשמוע מחדרו למעלה איך שמתוועדים בביהמ"ד למטה, אלא שחשש שבואו למטה יגרום בלבול הסדר, ולכן הפעיל את "מכשיר הקשר" שדרכו יכולים לשמוע למעלה את הנעשה למטה, והקשיב להתוועדות¹¹. — ואף שמשום כבודו אסור לדבר בפניו¹², הרי, כללות הענין ד"שום תשים עליך מלך"¹³, "שתהא אימתו עליך"¹⁴, תלוי בענינים גשמיים, היינו, כשפנימיותו נראה ע"י לבוש גשמי, בגופו ולבושיו¹⁵, ועד"ז בחפציו, שאין משתמשין בשרביטו וכו'¹⁴, ובנדו"ד אין זה שייך. —

(8) ראה אגרות־קודש כ"ק אדמו"ר (לעיל ע' 26).

(9) שליט"א ח"ג ע' שד"ח. (12) ראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ה ה"ב.

(10) ביאור לסי' ז"ך. (13) שופטים יז, טו.

(11) הכוונה לר' יוסף ראבינסאָן (המו"ל). (14) רמב"ם הל' מלכים רפ"ב.

(12) ראה גם שיחת אחרון של פסח ס"ה. (15) ראה תניא פמ"ב (סא, א).

אף עתה, ע"י התקשרות כדבעי, שייך אצל כאו"א בכל יום ובכל עת שיהי' שבת, ורבי בא, מקדש, ופוטר את הרבים, כלומר, שמשפיע בהם כאילו קידשו בעצמם, אבל — יתירה מזה — קידוש עם הכוונות שלו, ובמילא עם הקדושה שלו²⁴.

— • —

ליקוטי מקורות

תורת מנחם -
התוועדויות
השי"ת עמ' 27

וגילוי בלבד (לקו"ת תזריע כ, ב) — קשור עם העצם שלמעלה מהארות וגילויים, וכיון שהעצמות הוא (בהמקום שבו נעשית כללות העבודה) כאן למטה (כמבואר בדרושי חסידות), נמצא גם הרבי כאן למטה!
(וסיים:) כ"ק מו"ח אדמו"ר — שליט"א**
— יוליכנו להגאולה האמיתית והשלימה (מרשימה פרטית בלתי מוגה).

(** ראה גם לקמן ע' 83.

24) בסיום ההתוועדות דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א — מתוך התרגשות גדולה ובכיות — שאין להשתמש בהלשון "נבג"מ" בנוגע לאדמו"ר מהוריי"צ*:

איזה (וואָס פאַר אַ) "גנזי מרומים"?...!
"גנזי מרומים" הו"ע השייך להארות וגילויים, ואילו הרבי — שעבודתו היתה שלא על מנת לקבל פרס, מלשון פרוסה, שהו"ע של הארה

(* ראה גם לקמן ע' 106.

שליט"א

תורת מנחם -
התוועדויות
השי"ת עמ' 106

כששינו מדברי משה, באו לטעות עד שאמרו "לא נוכל לעלות וגו'" — אנשים כערכנו על אחת כמה וכמה.

וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁰ בפירוש מארו"ל²¹ "כך אומנתו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך כו' עד שאומר כו'", שהיצה"ר, הנקרא "דער קלוגינקער", אינו מתחיל לומר לאדם לעבור עבירה, כי, בהתחלה כזו בודאי לא ישמע לו, אלא תחילת דבריו "עשה כך", שכאשר עושה מצוה אומר לו היצר: "זייער גלייך", גם אני מסכים שתעשה כך, וכשמתחיל להקשיב לדעתו ועצתו — אף שההתחלה היא בנוגע לעניני מצוה, אבל, מערב דעתו ועצתו — ה"ז שורש ל"אומר לו עבוד כו'".

ולכן, התנאי העיקרי במילוי השליחות הוא — שמירת דברי הרב, ללא שינוי, וללא עירוב השכל, מתוך קבלת עול דוקא.

ה. והנתינת-כח על זה, בפרט עכשיו לאחר ההסתלקות, היא, ע"י ענין ההשתטחות — "נשתטח על קברי אבות", כדלקמן.

ובהקדם הטעם שכאשר מדברים אודות כ"ק מו"ח אדמו"ר אין אומרים "זכר צדיק לברכה" (כדאיתא ביומא²²) או "נשמתו עדין":

בשמח"ת תרצ"א²³ אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר: "איך זאָג ניט אויף דעם טאַטן "נשמתו עדין", ווייל איך בין ניט קיין אַדרעסין שרייבער, און ווידער פאַר מיד איז דער טאַטע ניט נסתלק געוואָרן וכו'" (אינני אומר על אבי "נשמתו עדין", כי אינני נותן "כתובת", וגם, בשבילי אבי לא נסתלק).

ועד"ז בנוגע לכ"ק מו"ח אדמו"ר — שאין לומר עליו "נשמתו עדין", כי: (א) מי הוא זה שיכול ליתן "כתובת", להגביל את מקומו ל"גן עדין", ג"ע התחתון או ג"ע העליון, או למעלה מזה עד אין שיעור, (ב) למה לנו לשלחו מאתנו?! הוא בודאי אינו רוצה להיפרד מאתנו, ונמצא אתנו!

ומאותו טעם שאין אומרים "נשמתו עדין", אין אומרים גם "זכר צדיק לברכה", כי, ענין הזכרון ("זכר") שייך רק על דבר הרחוק שנופל בו ענין השכחה, משא"כ בנדו"ד שלא שייך ענין השכחה ח"ו, אין צורך בזכרון, כמו שאין צורך בזכרון בנוגע לאדם חי.

ו. ובפרטיות יותר:

20) סה"מ קונטרסים ח"א לו, א. ועוד.

22) לו, א.

23) לקו"ד ח"ד תשט, סע"ב ואילך.

21) שבת קה, ב.

סיבת הפרסום

למה כ"כ חשוב לפרסם ע"כ
שכ"ק אדמו"ר שליט"א חי וקיים?

סיבת הפרסום

תורת מנחם -
התוועדות ה'תשי"א
ח"א עמ' 36

והשורש לזה למעלה הוא כללות ענין הצמצום והתהוות העולמות, שהקב"ה נתן מקום לחשוב שסילק עצמו ומהותו ח"ו מהעולם, נתינת מקום גם בקדושה, כ"שגגת מקצת חכמים . . ששגו וטעו . . והבינו ענין הצמצום . . כפשוטו כו"ס⁵, ומזה נעשה גם נתינת מקום לחשוב שמשה נסתלק ח"ו ואינו נמצא למטה.

וממשיך בכתוב, שלפני מותו (לפני הנתינת מקום להקס"ד שמת) אמר ה' מסיני בא' זרח משעיר למו וגו' מימינו אש דת למו":

"שעיר" — הוא מלשון שערות, שהחיות הנמשך בהשערות הוא הארה מצומצמת בלבד, ולא עוד אלא שבאה ע"י הפסק הגולגולת. ואעפ"כ, "מימינו אש דת למו", שנמשכת ההשפעה מימינו של הקב"ה, ביד רחבה וכו'.

והביאור בזה — שאע"פ שעכשיו המצב הוא באופן ד"זרח משעיר למו", שיש רק הארה מצומצמת, מ"מ, "מימינו אש דת למו", שלאח"ז יאיר גילוי קו הימין.

ובכח זה יכולים לילך להבחי-כנסיות, ולבאר ליהודים שפוגשים שם, שבאמת משה לא מת, ואין שום שינוי, כי אם, שנעשה נתינת מקום לקס"ד כו'.

— באם יתקבלו הדברים, מה טוב, ובאם יש שאלות וקושיות, הרי, כשילד שואל קושיא אצל המלמד, והמלמד אינו יודע מה להשיב, סוטר לו על לחיו, ואומר לו: כשתגדל תבין! ... כך יש לומר גם לאותו יהודי ששואל שאלות: זוהי המציאות, גם אם אתה אינך מבין!

ויש להביא דוגמא לדבר מענינא דיומא — שאוחזים את הספר תורה כשהיא מכוסה במעיל באופן שלא רואים מה שכתוב בה, ואעפ"כ, שמחים ורוקדים עמה⁸.

והעיקר — כאמור — שיהי' כבר הגילוי דקו הימין, ובמילא יחסכו את הצורך להשיב על הטענות כו' ("מוועט פֿאַרשפּאַרן אַיינ'טענה'ן זיך").

5 ש"ירדה שנאה לעכו"ם עליו" (שבת פט, סע"א). — חסר הביאור (המו"ל).
7 ראה לקו"ת ברכה צד, רע"ב. ובכ"מ.
8 ראה גם שיחת שבת חוה"מ סוכות ס"א (לעיל ע' 30). וש"נ.

(5) תניא שעהיוה"א פ"ז.
(6) נתבאר פירוש רש"י "פתח תחילה בשבחו של מקום", דלכאורה מהו השבח בכך ש"החזיר הקב"ה את התורה על כל אומה ולשון ולא קיבלוה"? והביאור בענין "סיני".

השלמות לשיחות דלעיל

בס"ח, ע"ד ההכרזה "עמדו הכן כולכם", לבנין ביהמ"ק והגאולה:

לכאורה, יכול לבוא משהו ולטעון: דיבורים אלו הם "ווילדע רייד", אשר, בכל הזמנים והדורות שלפנינו לא נאמרו, ומה מדברים לפתע דיבורים כאלו, כיצד יגיב העולם לשמע דיבורים כאלו?!

ובכן, לכל לראש צריכים לדעת שאין מה להתפעל מהעולם, מה יאמרו וכו'; מכיון שכן הוא האמת ע"פ תורת אמת, יש להכריז על כך באופן גלוי. ויתירה מזה — המצב כיום הוא שגם העולם מוכן לקבל זאת, צריכים רק לבוא ולומר באופן גלוי.

ועד"ז כאשר נשמעת טענה בעולם ש"ספרו ספדנייא וחנטו חנטייא"¹ — אזי צריכים לומר בפירוש את המציאות האמיתית ע"פ תורה, ואין מה לחשוש כיצד תהי' התגובה כו', מכיון שהעולם מוכן לקבל את הדברים.

וכמו כן כאשר עושים אסיפות כדי לדרוש ולחקור בנוגע לאופן ההנהגה של העם היהודי — אין מה להתפעל כו', ואדרבה, צריכים לומר להם בפשטות שיעיינו ב"בייבל" (דבר המקודש גם אצלם), בדבריו של ישעי' הנביא² אודות ענינו של עם ישראל — "עם זו יצרתי לי (למען) תהלתי יספרו"!

וכאמור, העולם נמצא במצב כזה שהוא מוכן לקבל דברים אלו; צריכים רק לאומרם, בדברים היוצאים מן הלב³, שאז, פועלים הדברים פעולתם, ובאופן שהפעולה היא בדרכי נועם ודרכי שלום, מבלי שיהי' צורך לבטל איזו התנגדות (ועאכו"כ שאין צורך במלחמה) — כפי שראו במוחש כל אלו שעסקו בזה.

שם, שענין זה שייך ומוכן לכאורא בפשטות:

אמנם, עפ"ז נשאלת השאלה לאידך גיסא: מכיון שהדבר מובן בפשטות — מדוע צריכים לעורר על זה?!

והמענה לזה — שהיא הנותנת, שמרוב הפשיטות שבדבר, לא שמים לב, כשם שלא שמים לב לעובדה שמדי יום ביומו מאירה השמש לארץ ולדרים עלי', אע"פ שזהו דבר הנראה לכל, ולא עוד, אלא שכאורא נהנה מאור השמש, כאשר "יצא⁴ אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב"! וכמו כן לא שמים לב לעובדה שכל אברי גופו פועלים כדבעי, עד כדי כך, שאדם בריא אינו מרגיש את אברי הגוף, ואדרבה, אם מרגיש אבר מסויים, הרי זו הוכחה על חסרון בשלימות בריאות הגוף. ועד"ז בנדוד, שמכיון שזהו דבר הכי פשוט — לכן, לא שמים לב אודותיו,

(1) תענית ה. ב. (2) ישעי' מג, כא. (3) ראה ס' הישר לר"ת ש"ג. הובא בשל"ה סט, א. (4) תהלים קד, כג.

לעילוי נשמת

הר"ר יעקב יהודה בן הר"ר נפתלי הערץ ע"ה

חי' בת הר"ר ישראל נח ע"ה

מאיעסקי

הר"ר שניאור זלמן בן הר"ר מנחם מענדל הלל ע"ה

בת שבע צייטקא בת הר"ר יעקב ברוך ע"ה

גאנזבורג

הר"ר ישראל נח בן הר"ר אפרים דובער ע"ה

שטערנא בת הר"ר יצחק ע"ה

בעלעניצקי

הר"ר יוסף יצחק בן הר"ר יעקב ע"ה

ליפסקאר

הר"ר אהרן יוסף בן הר"ר ישראל נח ע"ה

בעליניצקי

לעילוי נשמת
שטערנא אהובה ע"ה
בת – יבלחט"א – הר"ר גרשון שיחי'
בורקיס

הר"ר בנימין בן הר"ר מאיר ע"ה
שרה בת הר"ר גרשון ע"ה
בורקיס

הר"ר שלום יוסף בן הר"ר יצחק ע"ה
יהודית בת בלומה ע"ה
רול

הר"ר יצחק בן יצחק ע"ה
הר"ר אהוד יעקב אליעזר בן יצחק ע"ה
גולדל

לזכות כל התמימים "חיילי בית דוד" ד-770
שסייעו ועזרו בהו"ל של חוברת זו:
הת' אברהם בן רחל שיחי'
הת' אליהו בן עדינה שיחי'
הת' אליהו שם טוב בן אסתר שיחי'
הת' חיים שמריהו הלוי בן חיה שיינא מיכלא שיחי'
הת' ישראל יצחק בן חנה שיחי'
הת' משה סעדיה בן אידא שיחי'
הת' שלום דובער בן פייגא שיחי'
הת' שמואל בן סולטנה שיחי'
הת' שמואל מרדכי בן רחל יחד שיחי'
הת' שניאור זלמן בן פנינה רייסע שיחי'
הת' חיים בן שרה שיחי'
הת' צבי הירש בן בלומה שיחי'

יה"ר שיזכו לקבל פני משיח צדקנו תיכף ומיד ממש
יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מוקדש לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מהרה יגלה אכי"ר

ויהי רצון שיראה הרבה נחת משלוחיו, תלמידיו,

חסידיו ומכלל ישראל,

ותיכף ומי"ד ממ"ש נראה בעיני בשר בקיום נבואתו

העיקרית - בשורת הגאולה - "לא לתר לגאולה" ו"הנה

זה (משיח) בא" ומי"ד ממ"ש יתגלה לעין כל ויוליכנו

קוממיות לארצנו הק' ויבנה ביהמ"ק השלישי ויקבץ נדחי

ישראל בגאולה האמיתית והשלימה נאו, מי"ד ממ"ש

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

". . בציוני מראי מקומות יש
תועלת נוספת (שלכן)
משתדלים לציין המ"מ
בלקו"ש) - שגם מי שאינו
מסכים עם תוכן הדברים
שאמרתי בהשיחה, ילמד
בנתיים את העניינים
המובאים מהמראי מקומות -
משנה, גמרא, דרוש, מדרש,
זוהר וגם מתורת החסידות
החל מספר התניא".

(מדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א להגרח"פ הירשפרונג,
נדפס ב'תורת מנחם' ה'תשמ"ח ח"ב עמ' 558)